

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 258, Παρασκευή 13 Απριλίου 1984

Δρχ. 50

Το
Συμπόσιο
για την ΥΓΕΙΑ

•
Αναλφαβητισμός

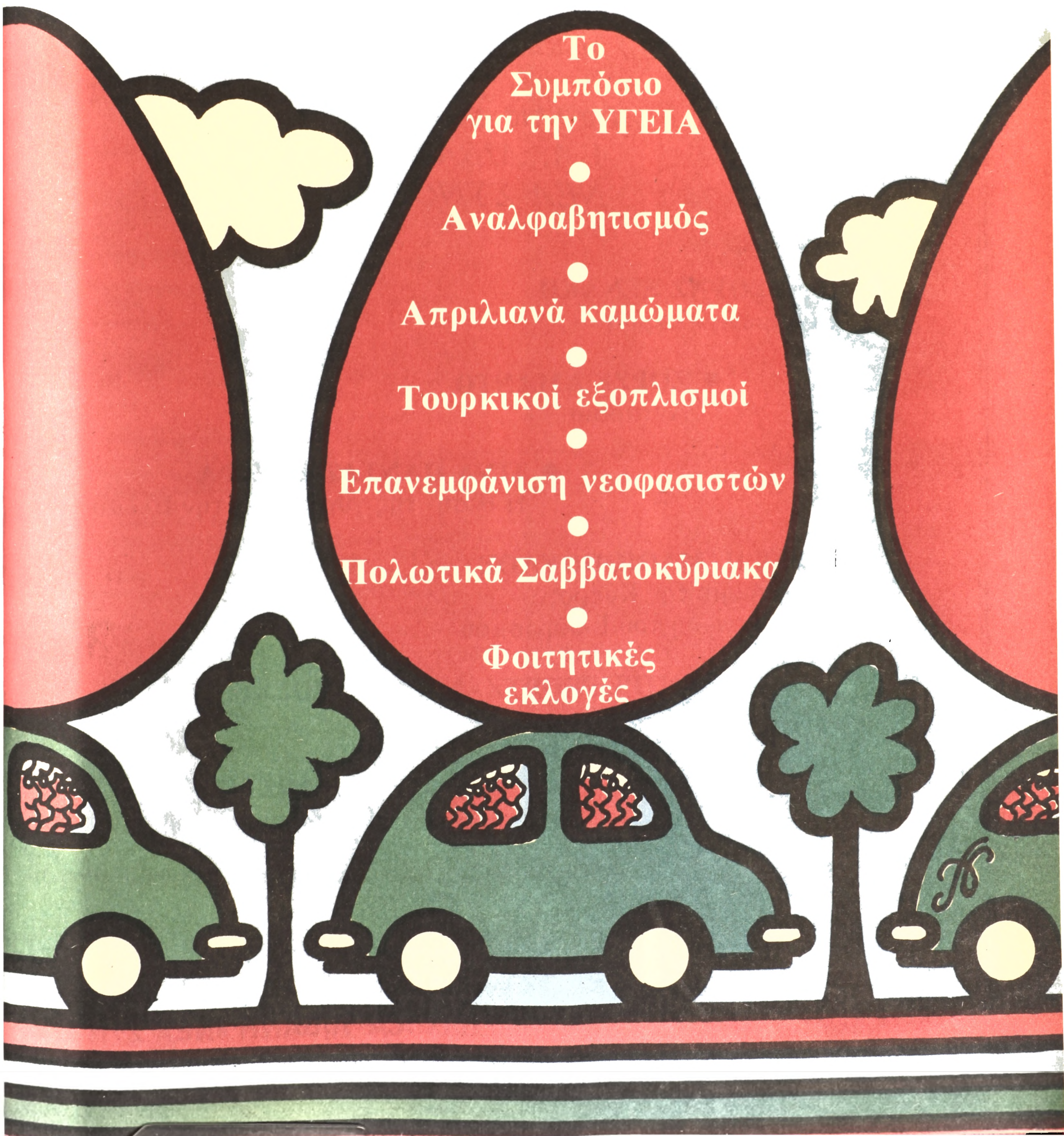
•
Απριλιανά καμώματα

•
Τουρκικοί εξοπλισμοί

•
Επανεμφάνιση νεοφασιστών

•
Πολωτικά Σαββατοκύριακα

•
Φοιτητικές
εκλογές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

Αυτά τα βιβλία κυκλοφόρησαν τελευταία

*από τις εκδόσεις
Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ -
ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ*

● **ΦΡΑΝΣΟΥΑΖ ΞΕΝΑΚΗ**

Η κομμένη πλεξίδα

● **ΖΟΡΖΕ ΑΜΑΝΤΟ**

Ανταρσία

● **ΤΙΝΑ ΠΑΝΤΑΖΗ-ΤΖΙΦΑ**

Η θέση της γυναίκας στην Ελλάδα

● **ΒΑΣΟΣ Π. ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ**

Θα χάσουμε την Κύπρο;

Η συρρίκνωση του Ελληνισμού

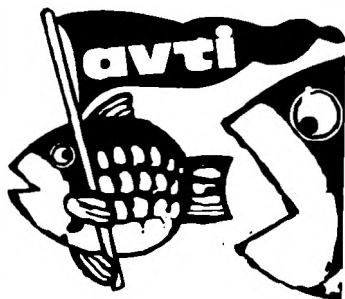
● **ΑΝΤΡΕ ΓΚΟΡΤΖ - ΜΙΣΕΛ ΜΠΟΣΚΕ**

Οικολογία και πολιτική

● **ΜΑΡΙΟΣ ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΣ**

Δοκίμια για ένα ελληνικό σοσιαλισμό

**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 94, ΤΗΛ. 3610589-3600398**

Περίοδος Β' • Χρόνος 11ος • Τεύχος 258

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713—72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ρούλα Ελευθερίου Φοιτητικές εκλογές '84. Πηγαδάκια με τη ΔΑΠ	9
Μιχάλης Δημητρίου Τα Σαββατοκύριακα της πόλωσης	12
Στέλιος Κούλογλου Διαγραφή συνδικαλιστή στελέχους του ΚΚΕ	15
Θύμιος Παπαγιάννης Μια κρίσιμη στιγμή στην ιστορία της Ιεράς Οδού	16
Άκης Κοσώνας «Ελεύθερη Γνώμη»-«Ειδήσεις»: Η διαμάχη ενός εκδότη με τους δημοσιογράφους	18
Άκης Κοσώνας Οι φασιστικές οργανώσεις και η καταγωγή της ΕΠΕΝ	19
Χάρης Καμπουρίδης Η 21η Απριλίου και το νεοελληνικό κίτς	22
—Το διήμερο του ΑΝΤΙ για την υγεία—	26
Θωμάς Ψύρρας ΑΝΤΙ-309: Το προσχέδιο νόμου για τη δημοτική και μέση εκπαίδευση	32
Θανάσης Φωτιάδης Η απογραφή 1981 αποκαλύπτει: Το απαράδεκτο μορφωτικό μας επίπεδο	35
Ελισάβετ Κουλούρη Επί τέλους! και η ΕΓΕ	36
«οργάνωση εξουσίας»	36
Ρεπόρτερ Ανοικτή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις τουρκικές φυλακές	38
Νίκος Χριστοδουλάκης Ετο χορό των εξοπλισμών	40
Sinan Oktay Που βαδίζει η Τουρκία;	44
Γαγγέλης Ραπτόπουλος Η κουκούλες	48
Χάρης Από τα ίδια: Για το ετυμολογικό και ρημνευτικό λεξικό του Α.Θ. Φλώρου	54
Γρηγόριος Βακαλόπουλος Εικόνα ως χαμαιλέων	55
ΙΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
Αντώνης Ποιος φοβάται το ήπιο κλίμα	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	
Αννης Καλαϊτζής	8
Ιωάννου	14
ΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	52
ΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	
Γεώργιος Ευθυμίου Η μάχη στις Καρούτες και ιστορία της» του Η. Παπανικολή	56
ΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	57

ΠΟΛΩΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΠΩΛΟΥ ΟΝΟΥ

ΟΙ ΕΠΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ευρωεκλογές και οι εξελίξεις του τελευταίου τριμήνου (αναδομήσεις, κλαδικές εκλογές, σκανδαλολογία) μετέβαλαν αισθητά το πολιτικό κλίμα όπως είχε επικρατήσει στα δύο πρώτα χρόνια της διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ.

Η «ΜΥΡΩΔΙΑ» επικείμενων εθνικών εκλογών και η αίσθηση για την ύπαρξη μιας έντονης δυσaréσκειας σε μερίδα ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ το '81, δυσaréσκεια που μάλλον, δεν εισπράττεται απ' τα αριστερά, ενθαρρύνει τη δεξιά για μια επιθετική πολιτική «εφ' όλης της ύλης».

ΕΤΣΙ, από φοιτητικών εκλογών αρχομένων, και στο Αγρίνιο κορυφωθέντων, ξαναζήσαμε σκηνές που δεν έχουν προηγούμενο στη δεκαετία της μεταπολίτευσης και παραπέμπουν άμεσα στη δεκαετία του '60 και τις συγκρούσεις της.

ΜΠΑΙΝΟΥΜΕ λοιπόν σταθερά σε μια περίοδο πόλωσης όχι μόνο φραστικής αλλά και πρακτικής σε επίπεδο λαϊκών δυνάμεων; Η απάντηση είναι δύσκολη, αν και προς το παρόν, η κυβέρνηση δείχνει να «τσιμπάει» στην πρόκληση της Δεξιάς, μια και προφανώς θεωρεί ότι η πόλωση ευνοεί και την ίδια, με την αναγκαστική συσπείρωση, που συνεπάγεται των δημοκρατικών ψήφων στους κόλπους της, όπως τουλάχιστον εκτιμούν οι επιτελείς της.

ΔΕΝ μπορούμε να εικάσουμε τις εξελίξεις, αν δηλαδή θα πάμε στις ευρωεκλογές και ενδεχόμενα σε εθνικές εκλογές με γισούρτια και ξυλοδαρμούς όχι μόνο στη Σόλωνος, αλλά σε κάθε πόλη της Ελλάδας όπου θα γίνεται συγκέντρωση κάποιου από τα «μεγάλα» κόμματα.

ΑΥΤΟ που θα πούμε όμως, συμφωνώντας χοντρικά με τις τοποθετήσεις τόσο του ΚΚΕ όσο και του ΚΚΕ εσ., είναι, πως οι μαχητικές αυτές συγκρούσεις είναι επικίνδυνες όχι τόσο γιατί εξυπηρετούν τα στενά συμφέροντα των δυο μεγάλων κομμάτων, αλλά κυρίως, επειδή είναι ψευδώνυμες, δηλαδή δεν έχουν κανένα πραγματικό βάθος πλην του συγκυριακού εκλογικού ωφέλους.

ΚΑΙ μάλιστα τα ωφέλη από την όξυνση είναι τόσο περιστασιακά που κάνουν τις ζημιές ακόμα μεγαλύτερες.

ΕΠΑΝΕΡΧΟΜΑΣΤΕ όμως στη θέση μας, για το ψευδώνυμο των συγκρούσεων. Το επίπλαστο της όξυνσης βρίσκεται ακριβώς στο ότι εκφράζει την διαπάλη δυο διαχειριστικών κομμάτων περί τη νομή της εξουσίας. Είναι δηλαδή συγκρούσεις μηχανισμών και όχι ταξική αντιπαλότητα στο επίπεδο των πολιτικών της εκφράσεων.

ΔΕΝ έχουμε δηλαδή να κάνουμε με κάτι αντίστοιχο της Χιλής, όπου η κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας προκάλεσε —αναγκαστικά— κάθετες ρήξεις ζωής ή θανάτου σε σημαντικές μερίδες της άρχουσας τάξης.

ΔΕΝ έχουμε —ας πάμε παραπέρα— την εργατική τάξη να πρέπει να προασπίσει τις κοινωνικοποιημένες επιχειρήσεις «της», τους μικρομεσαίους τις κοινοπραξίες τους, τους αγρότες τους συνεταιρισμούς τους, το λαό τις σοσιαλιστικές κατακτήσεις του.

ΟΥΤΕ έχουμε από την άλλη μεριά τους συσπειρωμένους αστούς από το εφοπλιστικό και τραπεζικό κεφάλαιο, τους βιομήχανους και τους μεγαλοκτηματίες, τους κάθε είδους «μεγαλομεσαίους» που απειλούνται ως προς το καθεστώς που εξασφαλίζει τα προνόμιά τους και τους οδηγεί στην απαλλοτρίωσή τους.

ΜΕ ΑΠΛΑ λόγια η πολιτική όξυνση στην κορυφή δεν τεκμηριώνεται σε κάποια κοινωνικά μέτωπα που συμπιέζουν προς την πολιτική «έκρηξη».

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, μοιάζουν να δικαιώνονται οι εκτιμήσεις ότι όλο και περισσότερο οπισθοδρομούμε στις κλασικού τύπου συγκρούσεις περί τη νομή του κράτους και της πολιτικής εξουσίας μεταξύ ανταγωνιστικών μερίδων στα πλαίσια των ιδίων κατ' ουσίαν κοινωνικών συγκροτημάτων.

ΓΙ' ΑΥΤΟ και πράγματι η διαμάχη Αβέρωφ - Κουτσόγιωργα ήταν ένα κακέκτυπο —μετά 20ετία— των συγκρούσεων της «Ένωσης Κέντρου» με την «ΕΡΕ».

ΒΕΒΑΙΩΣ, η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται. Και οπωσδήποτε αυτά τα είκοσι χρόνια έχουν αλλάξει πολλά. Και κάπου μια επίπονη διερεύνηση θα έδειχνε ότι στο βάθος και με αλληπάλληλες διαθλάσεις, δεν διακυβεύονται σήμερα θέματα πολιτικής δημοκρατίας και κράτους Δικαίου και μόνο, αλλά αναδεύονται πίσω απ' το προσκήνιο αιτήματα και δυνάμεις πολύ ουσιαστικότερων διεκδικήσεων.

ΑΛΛΑ η ανάδειξη αυτών των πραγματικών προβλημάτων συγκαλύπτεται από την κυβερνητική τακτική, που εξυπηρετείται θαυμάσια με τη ρητορική περί «παρακράτους της Δεξιάς» και από τις εκδηλώσεις αυτού του παρακράτους, ακόμα περισσότερο.

ΕΙΝΑΙ καιρός το πολιτικό παιχνίδι να πάψει να αποτελεί αρμοδιότητα των μπαλκονιών, και να μεταβληθεί από συγκρούσεις μονομάχων σε πραγματικές συγκρούσεις κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων της Αλλαγής και της συντήρησης.

ΟΣΟ η Αριστερά απουσιάζει απ' αυτά τα μέτωπα, θα σχολιάζει τα τεκταινόμενα, όπως οι απρόσκλητοι του πάρτι, που όμως, θα πληρώσουν στο τέλος το λογαριασμό...

αντί

Ποιος φοβάται το ήπιο κλίμα;

ΤΕΛΙΚΑ, φαίνεται πως και οι δύο «μονομάχοι», η Νέα Δημοκρατία και το ΠΑΣΟΚ, είναι ευτυχείς από την απεμπόληση του ήπιου πολιτικού κλίματος. Ο κ. Ε. Αβέρωφ, γιατί πιστεύει πως η πόλωση, ο φανατισμός, ο αντικομμουνισμός, φέρνουν ψήφους, «εφόσον το κόμμα κρατεί ζωντανές τις ρίζες του»... Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, γιατί πιστεύει πως η όξυνση, ο αντιφανατισμός (στο φανατισμό), το αντιδεξιό μένος, τροφοδοτούν και συντηρούν το «δίλημμα»: «ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά»... Έτσι, φτάσαμε, αισίως, στις γνωστές συγκεντρώσεις του Αγρινίου και της Κοζάνης.

ΠΟΙΟΣ, ΟΜΩΣ, ήρξατο χειρών αδικιών; Η δεξιά επικαλείται, φυσικά, τον «ολοκληρωτισμό του ΠΑΣΟΚ», για να φορτώσει την ευθύνη στην κυβέρνηση. Και το ΠΑΣΟΚ επικαλείται την «τακτική λάσπης» της δεξιάς, για να δηλώσει πως απαντά, απλώς, στην πρόκληση. Ωστόσο η απλή λογική υποβάλλει πως η τελική ευθύνη γι' αυτό το άνευ προηγουμένου —από τον Οκτώβριο του '81— κατρακύλισμα στην πόλωση, δεν μπορεί παρά να βαραίνει την κυβέρνηση. (Ακριβώς, επειδή είναι κυβέρνηση). Στο τέλος-τέλος, η σημερινή ηγεσία της δεξιάς —η ηγεσία Αβέρωφ— δεν μπορούσε παρά να δράσει, όπως έδρασε. Λύσεις στα προβλήματα του τόπου, δεν μπορεί να προτείνει. Ρόλο εποικοδομητικό, σαν αξιωματική αντιπολίτευση, αδυνατεί να παίξει. Συνεπώς, μόνη διέξοδος, γι' αυτήν, ήταν η προσφυγή στα γνώριμά της στερεότυπα: Στο διχασμό, την κινδυνολογία, τη δημαγωγία, τη στείρα άρνηση. Όσο για κάποια ηγετικά στελέχη της Νέας Δημοκρατίας (Γ. Ράλλης, Ι. Μπούτος, Β. Κοντογιαννόπουλος, κ.ά.), που επιμένουν στην ανανέωση του κόμματος ή που προτείνουν «ένα νέο, αληθινό διαχωρισμό ανάμεσα στη δεξιά και την αριστερά», πρόκειται —κατά τον Αβέρωφ, πάντοτε— για πρόσωπα αμφιλεγόμενης αγωνιστικότητας, εφόσον θέλουν τον αγώνα σε στυλ «μασκέ» ή «τραβεστί»! Κατ' ακολουθία: Μόνη ορθή γραμμή, είναι η «δυναμική και μαχητική» γραμμή του σημερινού αρχηγού, που βλέπει την πολιτεία του ΠΑΣΟΚ σαν «εσωτερική κατοχή» και την αναμέτρηση της 17ης Ιουνίου, σα «μάχη εφ' όλης της ύλης»

Μ. Κουτσόγιωργας και «ήπια δημοκρατική πορεία»

ΠΩΣ, ΟΜΩΣ, αντέδρασε η κυβέρνηση στη γραμμή Αβέρωφ, ακριβέστερα στην ομιλία Αβέρωφ, στο Αγρίνιο; Παραμένει γεγονός πως ορισμένοι, τουλάχιστο, σχολιαστές, με βάση τη δήλωση Δημ. Μαρούδα, το απόγευμα του Σαββάτου (το κείμενο της ομιλίας Αβέρωφ, είχε ήδη διανεμηθεί στις εφημερίδες), υπέθεσαν, προς στιγμή, ότι η κυβέρνηση θα το πήγαινε μαλακά. «Στην απελπισία του ο κ. Αβέρωφ —δήλωνε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος— απομόνωσε, σήμερα το κόμμα του από τη μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων, που επιθυμούν μια ήπια δημοκρατική πορεία». Και αμέσως παρακάτω: «Ούτε το ΠΑΣΟΚ, ούτε άλλος κανείς, πρόκειται να τον ακολουθήσει σ' αυτή του την πορεία». Πλην, τον κ. Αβέρωφ επέπρωτο ν' ακολουθήσει ο υπουργός Εσωτερικών, Μ. Κουτσόγιωργας!

ΠΟΙΟΣ, ΟΜΩΣ, τελικά απεφάνθη ότι ο Μ. Κουτσόγιωργας, ήταν ο καταλληλότερος άνθρωπος, για ν' απαντήσει στον κ. Αβέρωφ και για να διαδηλώσει —από την Κοζάνη, αλλά και από την τηλεόραση— την «ήπια δημοκρατική πορεία», που θέλει η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων; Σχετική ερώτηση, υπέβαλε, το βράδι του περασμένου Σαββάτου, δημοσιογράφος σε φίλο του υπουργό: «Αν η κυβέρνηση επιθυμεί, πραγματικά, το ήπιο κλίμα —είπε— γιατί επιλέξατε έναν άνθρωπο άσχετο και με το σοσιαλισμό, και με την ηπιότητα»; Η απάντηση του υπουρ-

γού, ήταν πολύ απλή: «Το Μένιο, τον θέλει, τον ζητεί η επαρχία. Και ανταποκρινόμαστε, ανάλογα»...

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, βέβαια, είναι κάπως διαφορετική. Ακόμα και αν δεχθούμε την ανταπόκριση που βρίσκει το «στυλ Κουτσόγιωργα» σε ορισμένα, πολιτικά ανώριμα, στρώματα της επαρχίας... Φυσικά, η κυβέρνηση ξέρει πως η όξυνση τικτεί την άβυσσο. Και πως το παιχνίδι με τη φωτιά της πόλωσης, είναι εξαιρετικά επικίνδυνο. Από την άλλη, παραμένει γεγονός πως, σ' όλα τα επίσημα κείμενά της, η κυβέρνηση ομνύει πίστη στην ηπιότητα. Αυτό, όμως, δεν εμπόδισε ορισμένα στελέχη της να πιστεύουν πως η όξυνση μπορεί να βοηθήσει το ΠΑΣΟΚ, εν όψει εκλογών! «Ορισμένοι στην κυβέρνηση —δήλωσε, την περασμένη Κυριακή, ο γενικός γραμματέας του ΚΚΕ, Χ. Φλωράκης, μιλώντας σε συνδιάσκεψη του κόμματος— επιχειρούν ν' αξιοποιήσουν το κλίμα της όξυνσης, για να περάσουν ξανά στο λαό, τα γνωστά διλήμματα, που χρεοκόπησαν στη ζωή». Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ —είπε, από την πλευρά του, ο ευρωβουλευτής του ΚΚΕ εσωτερικού, Λ. Κύρκος, μιλώντας, τη Δευτέρα στην Κοκκινιά— «ενθαρρύνει το παιχνίδι των δύο «μονομάχων» ταυτίζει την αλλαγή με το ΠΑΣΟΚ και σπρώχνει στο δόκανο: Όποιος δεν είναι με το ΠΑΣΟΚ, βοηθάει τη δεξιά»!

Κεντρώοι και αντιδεξιά ρητορική

ΣΕ ΑΝΑΛΟΓΟΥΣ τόνους, ο Μίμης Ανδρουλάκης, μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ, χαρακτήρισε την αναμέτρηση Αβέρωφ - Κουτσόγιωργα, σαν «πολιτικό ρετρό»: Η φωνή του κ. Αβέρωφ —είπε— μας γυρνά στο σκοτεινό μεσαίωνα της ελληνικής δεξιάς... Η φωνή του κ. Κουτσόγιωργα, μας γυρνά σ' ένα κεντρώο πάθος, της εποχής του '60. (Η αιχμή, ήταν σαφής: Ο Μένιος Κουτσόγιωργας είναι ένας κεντρώος —και καθόλου σοσιαλιστής...— υπουργός, «με αντιδεξιά ρητορική, μακριά από το περιεχόμενο της αλλαγής»). Και την παρέμβαση των δύο ΚΚΕ, έκλεισε, το βράδι της Δευτέρας, η ανακοίνωση του Εκτελεστικού Γραφείου του ΚΚΕ εσωτερικού: «Η ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας, βαδίζει, χωρίς ίχνος ευθύνης, στο γνώριμο έδαφος του διχασμού, της κινδυνολογίας, της άκρατης δημαγωγίας... Ενώ το ΠΑΣΟΚ, με φραστική, αντιδεξιά αδιαλλαξία, έρχεται, τώρα, να μπει και αυτό, στη λογική της άμετρης πολιτικής όξυνσης».

Όπου ο λόγος περί απλής αναλογικής

Η ΑΙΦΝΙΔΙΑ όξυνση του πολιτικού κλίματος, έχει ανησυχήσει και τον ρυθμιστή του Πολιτεύματος. Σε σημείο ώστε να «προβληματίζεται» —αν οι σχετικές πληροφορίες είναι ακριβείς— πάνω στην αποτελεσματικότητα που μπορεί να έχουν, υπό τα σημερινά ελληνικά δεδομένα, κάποιες γνωστές και παγιές του αντιλήψεις περί «μονοκομματικών κυβερνήσεων» ή περί «σφικτών εκλογικών συστημάτων», κ.ά. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας φέρετε έτσι να συνειδητοποιεί ότι, με εξαίρεση τη Βρετανία, η Ελλάδα είναι, σήμερα, η μόνη χώρα της Δυτικής Ευρώπης που διαθέτει ακόμα μονοκομματική —μη συμμαχική— κυβέρνηση και ότι, κάτω από τη ροή των σημερινών πραγμάτων, ο ίδιος δεν θα είχε αντίρρηση —εφόσον θα συναινούσαν, σ' αυτό, η κυβέρνηση και η αξιωματική αντιπολίτευση— να καθιερωθεί η απλή αναλογική —ένα σύστημα που όχι μόνο διευκολύνει τον σχηματισμό συμμαχικών κυβερνήσεων, αλλά και επιτρέπει, στον καθένα, ν' αποκτήσει τις πραγματικές του διαστάσεις.

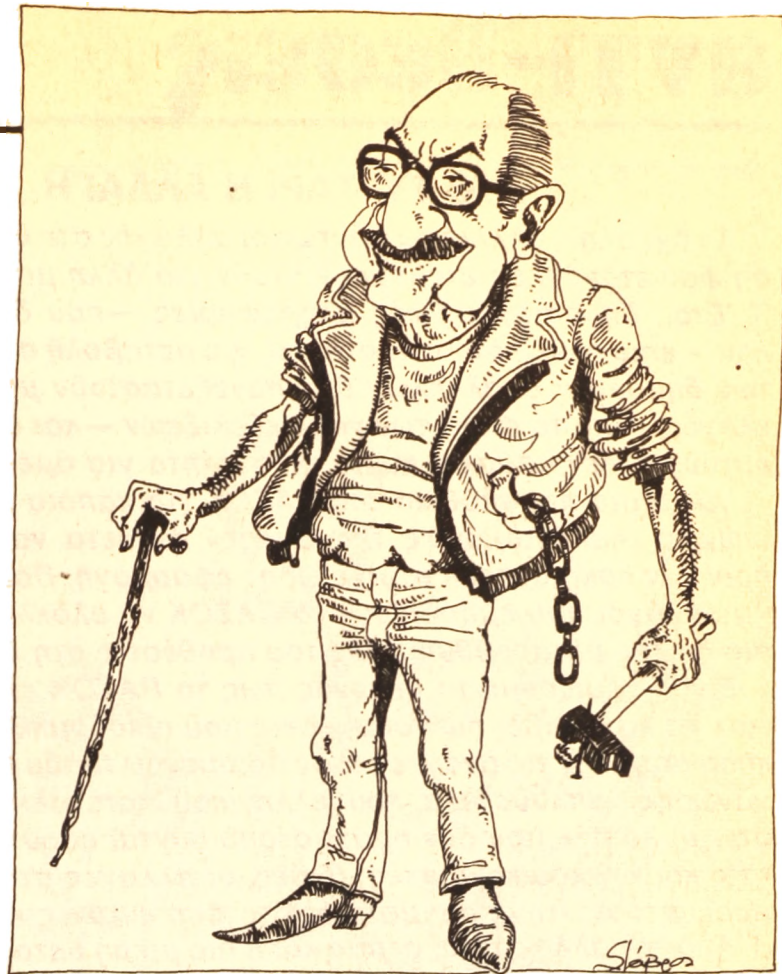
ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ, όμως, να ωριμάσει η ιδέα των συμμαχικών υπερνήσεων, μέσα σ' ένα κλίμα άμετρης πολιτικής αντιπαλότητας και οξύτητας; Και ποια τροπή μπορούν να πάρουν τα πολιτικά μας πράγματα, αν υποτεθεί, ότι, στις προσεχείς βουλευτικές εκλογές, ούτε το ΠΑΣΟΚ, ούτε η Νέα Δημοκρατία, διαθέτουν αυτοδυναμία;

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ αυτά, φαίνεται ν' απασχολούν —από ώρα— τον πρόεδρο Κ. Καραμανλή, έστω και αν δεν συμμερίζεται καθόλου την «πλατφόρμα» του Α. Στρατή, (πολιτικού συμβούλου του πρωθυπουργού) που, σε πρόσφατο άρθρο του, το «Βήμα» άφηνε να νοηθεί ότι «οι "αντιστασιακές" σημαίες της Νέας Δημοκρατίας, μπορεί να περιέλθουν σε επικίνδυνα, για τη συνταγματική νομιμότητα, χέρια». Πάντως, απ' ό,τι έγινε γνωστό, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, για μια ακόμα φορά, διαμήνυσε, τόσο στην κυβέρνηση, όσο και στην ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας, την ανάγκη «μετριοπάθειας» και «ηπιότητας». Λέγεται μάλιστα, ότι το προεδρικό μήνυμα «επηρέασε», σε τέτοιο βαθμό, το Πολιτικό Γραφείο της Νέας Δημοκρατίας, που συνεδρίαζε, το βράδι της περασμένης Τρίτης, υπό την προεδρία του κ. Αβέρωφ, ώστε σχετική ανακοίνωση του Γραφείου, που είχε αρχίσει να μεταδίδεται στις εφημερίδες, να διακοπεί στη μέση, ν' ακυρωθεί και ν' αντικατασταθεί με νεότερη. (Η αρχική ανακοίνωση μιλούσε για «χούλιγκανς του ΠΑΣΟΚ», που οξύνουν το πολιτικό κλίμα της χώρας και άλλα ευπρεπή παρόμοια).

Οι «προσφορές» Τ. Οζάλ

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, κι ενώ ΠΑΣΟΚ και Νέα Δημοκρατία διαταυρώνουν ξίφη, Τούρκοι και Αμερικανοί εξακολουθούν να παίζουν τα παιχνίδια τους. Κυρίαρχο στοιχείο: Η προσφορά του Τούρκου πρωθυπουργού Τ. Οζάλ, για μια συνάντηση κορυφής: *Είμαι έτοιμος —μας λέει— να έλθω, αύριο κιόλας, στην Αθήνα, για μια επίλυση όλων των εκκρεμών ελληνοτουρκικών προβλημάτων... Είμαι έτοιμος —αν αυτό προτιμάτε— να προκαλέσω, αύριο κιόλας, τον κ. Ανδρέα Παπανδρέου, στην Άγκυρα... Είμαι έτοιμος —αν δεν θέλετε ούτε το ένα ούτε το άλλο— να υπογράψω σύμφωνο φιλίας και μη επιθέσεως. Και να βεβαιώσει του λόγου το αληθές, κατάργησε μονομερώς, τις προξενικές θεωρήσεις για τους Έλληνες υπηκόους που επιθυμούν να επισκεφθούν την Τουρκία, ενώ, την ίδια στιγμή, μας προειδοάζει για κάποια «ευχάριστη έκπληξη» που πρέπει ν' αναμένουμε —εμείς και οι Ελληνοκύπριοι— σε σχέση με το Κυπριακό.*

ΟΠΩΣ ΑΝΑΜΕΝΟΤΑΝ, οι «δύσπιστοι» Έλληνες, δέχτηκαν την προσφορά Οζάλ —παρά την αντίθετη εισήγηση του Αμερικανού υπουργού Άμυνας, Κάσπαρ Ουάινμπεργκερ— με ντονες επιφυλάξεις. Κάποια «ένδον φωνή» τους είπε ότι, πίσω από την μονομερή κατάργηση των θεωρήσεων, βρίσκεται το τουρκικό Προξενείο της Κομοτηνής, που προσβλέπει —με την φαρμογή της αρχής της αμοιβαιότητας— σε ένα συνεχές πηλαίνε-έλα Τούρκων «πολιτών», ικανών να διατηρούν ζωντανό το φρόνημα, και, προπαντός, τον «εθνισμό», της τουρκικής εθνότητας της Θράκης... Όσο για τις άλλες «χειρονομίες», η γρήγορη από ενδείξεις πείθει ότι η Άγκυρα ενδιαφέρεται να δώσει την εικόνα μιας «διαλλακτικής» και «συμφιλιοτικής» Τουρκίας, προκειμένου να αντιμετωπίσει την πίεση της αμερικανικής γερουσίας, η οποία, σε πείσμα της γραμμής Ρέηγκαν, επιμένει στην πρόταση της επιτροπής εξωτερικών υποθέσεων. Οπως είναι γνωστό, η επιτροπή αποφάσισε να δεσμεύσει 216 εκατομμύρια δολάρια από την αμερικανική βοήθεια, σε περίπτωση που η Τουρκία δεν επιστρέψει την περιοχή της Αμμοχώστου - Βαροσίων στα Ηνωμένα Έθνη, στους Ελληνοκυπρίους).

ΑΠΟΜΕΝΕΙ η «ευχάριστη έκπληξη» σε σχέση με το Κυπριακό. Ορισμένοι δικοί μας, υπουργοί, αλλά και διπλωμάτες, πίστεψαν, προς στιγμή, ότι η «έκπληξη» αφορά την αμμοχώστο-πρίηση του Κυπριακού, με την έννοια ότι ο καλός Ντενκτάς επιστρέφει, στους σκληροτράχηλους Ελληνοκύπριους, την Αμμόχωστο —και πέραν ου! (Έτσι, και το κυπριακό «λύνεται» και ο Ντενκτάς διατηρεί το κράτος του, το οποίο αναγνωρίζεται από κάποιες μουσουλμανικές χώρες)... Άλλοι υπέθεσαν ότι η «έκπληξη» καλύπτει την μερική, έστω, αποδοχή, από τουρκικής πλευράς, των τελευταίων προτάσεων Κουεγιάρ. Τελικά, φαίνεται ότι η «ευχάριστη έκπληξη» δε θα είναι άλλο τίποτε, παρά κάποιες αντιπροτάσεις που θα υποβάλει ο Ντενκτάς στο γενικό γραμματέα του ΟΗΕ, αφού προηγουμένα οργανώσει δημοψήφισμα, για να εγκριθεί το «νέο σύνταγμα» του ψευτοκράτους του και διενεργήσει «βουλευτικές εκλογές», τον ερχόμενο Νοέμβριο!

Πέραν από τους πειρασμούς...

ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ την Άγκυρα, όμως, έντονη δραστηριότητα αναπτύσσει και η Ουάσιγκτον. Σε κάποιο παρασκήνιο, μάλιστα, λέγεται ότι οι Αμερικανοί θα ήσαν διατεθειμένοι να βοηθήσουν τον Α. Παπανδρέου στις προσεχείς βουλευτικές εκλογές —«δίνοντάς του ίσως την Αμμόχωστο»...— αν και ο ίδιος επιδείκνυε ανώτερο «συμμαχικό» —και όχι «ενοριακό»...— πνεύμα. Οι ψίθυροι αυτοί, όμως, δεν φαίνεται να έχουν οποιoδήποτε αντίκρουσμα.

ΕΤΣΙ, το μόνο βέβαιο, μέχρι στιγμής, είναι το «απρογραμμάτιστο» —κατά τον αναπληρωτή υπουργό Εθνικής Άμυνας, Α. Δροσογιάννη— πέρασμα του Ο. Απσάιρ αντιπροσώπου των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ και στενού συνεργάτη του Ρέηγκαν, από την Αθήνα, για μια, επίσης «απρογραμμάτιστη» ενημέρωση...

ΑΝ ΤΑ «απρογραμμάτιστα» σημαίνουν, τώρα, και Λήμνο —προκειμένου να οριστικοποιηθεί, πλέον, η συμμετοχή της χώρας σε όλα τα στρατιωτικά γυμνάσια του ΝΑΤΟ— αν η Λήμνος θα είναι το πρώτο βήμα για τα «περαιτέρω» (ίδρυση του στρατηγίου της Λάρισας, επένδυση 200 εκατομ. δολαρίων στις εδώ αμερικανικές βάσεις, ρύθμιση σειράς άλλων εκκρεμοτήτων, κτλ.), είναι ερωτήματα για τα οποία ο λαός περιμένει πάντοτε απάντηση. Πέραν από τους προβολείς της τηλεόρασης, πέραν από τους πειρασμούς του προεκλογικού εξώστου...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΣΤΟ ΣΥΡΤΑΡΙ Η ΑΛΛΑΓΗ

Αν όχι όλη η «Αλλαγή» πάντως οι αλλαγές στη δημόσια διοίκηση φαίνεται ότι θα ετεροχρονιστούν για άλλη μια φορά.

Έτσι, δημοσιογραφικές πληροφορίες —που δεν διαψεύστηκαν— επιμένουν, ότι οι προτάσεις για μεταβολή στο βαθμολόγιο των δημοσίων υπαλλήλων θα επανεξεταστούν μετά τις ευρωεκλογές, «υπό το φως» των νέων εξελίξεων —και ότι εν πάση περιπτώσει, δεν υπάρχει καμία πιθανότητα για άμεση εφαρμογή.

Άλλη μια προσπάθεια του ΠΑΣΟΚ για κάποια μεταβολή στις αιώνιες «κακοδαιμονίες της φυλής» φαίνεται να ξεφουσκώνει πριν καν δοκιμαστεί η στοιχειώδης εφαρμογή. Ποιοι να είναι τάχα οι λόγοι που εμποδίζουν το ΠΑΣΟΚ να ολοκληρώσει και τις πιο δειλές μεταρρυθμιστικές του προθέσεις στη Διοίκηση;

Είναι, νομίζουμε το γεγονός πως το ΠΑΣΟΚ επίμονα «αρνείται» να καταλάβει πως οι σχέσεις που οικοδομήθηκαν στη Διοίκηση απηχούν τις ανάγκες ενός ορισμένου τύπου κοινωνικής οργάνωσης, απλούστερα του ελληνικού καπιταλισμού. Απ' την στιγμή λοιπόν που δεν πραγματοποιούνται ευρύτερες αλλαγές στις κοινωνικοοικονομικές δομές, οι αλλαγές στη διοίκηση δεν προκύπτουν στην πραγματικότητα τόσο έντονες και πειστικές.

Από την άλλη μεριά, ακόμα και η πιο μικρή μεταρρύθμιση, διαταράσσει ένα καθεστώς υπηρεσιών που με απέραντη σοφία οικοδόμησαν 150 χρόνια δημοσιούπαλληλικής παράδοσης. Δηλαδή αν το ΠΑΣΟΚ επιχειρήσει ακόμα και αυτά τα δειλά μέτρα, θα προκαλέσει για ένα κάποιο διάστημα και δυσαρέσκειες και ενδεχομένως προβλήματα, ώσπου να αποκατασταθεί μια νέα ισορροπία.

Την ώρα όμως που το ΠΑΣΟΚ έχει ενστερνιστεί τη λογική της ήρεμης διαχείρισης της εξουσίας, την περίφημη δηλαδή «κεντρώα» πρόταση, δεν μπορεί να κάνει τίποτε άλλο παρά να φοβάται τις συγκρούσεις και να τρομοκρατείται μπροστά στις αλλαγές.

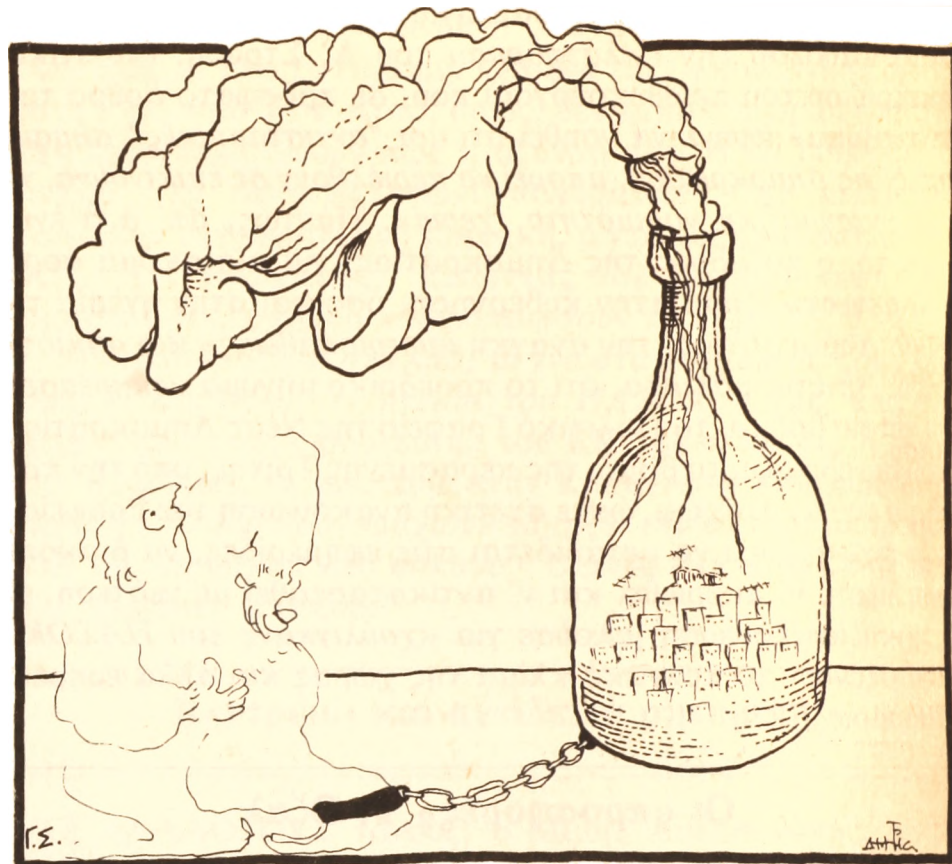
Όταν αυτό συμβαίνει στην οικονομία («πλάνες τέλος» είπε ο κ. Αρσένης για τις κοινωνικοποιήσεις) στην κοινωνία (απόσυρση νομοσχεδίου για τις εκτρώσεις π.χ.) γιατί να ισχύει κάτι διαφορετικό στη διοίκηση;

Ένας φίλος απ' τα παλιά...

«Ένας φίλος ήρθε απόψε από τα παλιά» στις ανακοινώσεις του ΥΧΟΠ για το νέφος. Μάθαμε λοιπόν στο «περίπου» τη συμβολή των διαφόρων ρυπαντών στο φαινόμενο και υποψιαστήκαμε από κοινού με το ΥΧΟΠ το μάταιο του εγχειρήματος

με τις δεκάδες δισεκατομμύρια που απαιτούνται για μια πραγματική μεταβολή των συντελεστών που παράγουν το νέφος.

Οι κυνικοί είχαν ίσως για άλλη μια φορά δίκαιο, ότι δηλαδή σ' αυτό τον τόπο όλα συνηθίζονται. Ίσως να 'χε δίκαιο και ο κ. Τρίτσας όταν ισχυριζόταν ότι το νέφος είναι «πολιτικό», μιας και η πτώση της Δεξιάς οδήγησε σε παράλυση και ατροφικότητα τη λαϊκή κινητοποίηση κατά του νέφους.

Σίγουρο είναι πάντως πως από την κυβέρνηση σε όσο βαθμό της αναλογεί, λίγα έχουμε να περιμένουμε, όχι μόνο γιατί δεν θέλει αλλά γιατί δεν μπορεί (πού να βρεθούν τα δισεκατομμύρια για μεταφορά βιομηχανιών, την ώρα που οι μισθωτοί έχουν πλήρως αποστραγγιστεί και το μεγάλο κεφάλαιο καλείται να αναπτύξει απεριόπαστο τον αναπτυξιακό του ρόλο...)

Από την άλλη μεριά είναι βέβαιο πως κανένα κίνημα δεν θα πείσει τον Αθηναίο να εγκαταλείψει το Ι.Χ. εκτός ίσως αν βελτιωθούν αισθητά οι δημόσιες συγκοινωνίες. Ούτε θα βάλει φίλτρα στις καπνοδόχους, εκτός και αν του δοθούν κίνητρα —και εννοούμε υλικά.

Το μαθητικό της ΟΝΝΕΔ

Μια απάντηση

Διαμαρτυρήθηκε ο υπεύθυνος Μαθητικού της ΟΝΝΕΔ για τα όσα γράψαμε στο προηγούμενο τεύχος, χαρακτηρίζοντάς τα αν μη τι άλλο, αναληθή. Σε επιστολή του μάλιστα στις εφημερίδες είχε τη διακριτικότητα να τονίσει ότι «δεν φταίει το ΑΝΤΙ, αλλά η λανθασμένη πληροφόρησή του». Η στελέχωση όμως της ΟΝΝΕΔ από άτομα σαν τους Μπερούτσο, Νοϊτάκη και Τσισιόπουλο είτε το θέλει ο υπεύθυνος του Μαθητικού Γιώργος Ξανθάκης είτε όχι, είναι αληθής. Και για να περάσουμε σε στοιχεία που ίσως διευκολύνουν κι αυτόν στις επιλογές του και στις εκτιμήσεις του, αναφέρουμε: ο Ανδρ. Μπερούτσος, πριν από 20 περίπου μέρες προήδρευσε της διαδικασίας του α' συνεδρίου της ελιτο-φασιστικής οργάνωσης των «Ελεύθερων Μαθητών». Προτάθηκε για μέλος της γραμματείας της ΜΑΚΙ από το μέλος της ΟΝΝΕΔ Κολωνακίου Λουκία Κεφαλογιάννη και τις πρώτες μέρες της εγκατάστασης Ξανθάκης στην προεδρία της ΜΑΚΙ, εν είδει γραμματέως απαντούσε στα τηλεφωνήματα που ζητούσαν τον νέο πρόεδρο της ΜΑΚΙ (συνεργάτης του ΑΝ-

ΤΙ έχει προσωπική αντίληψη για το ζήτημα αυτό). Ας σημειωθεί ότι μέλη της ΟΝΝΕΔ Κολωνακίου, μάζευαν υπογραφές για να διωχθεί ο Μπερούτσος απ' αυτή την τοπική οργάνωση, στα γραφεία της οποίας σύχναζε σε μόνιμη βάση. Οι πληροφορίες μας λένε, ότι ο Γ. Ξανθάκης απομάκρυνε τον Μπερούτσο από την γραμματεία της ΜΑΚΙ ύστερα απ' το δημοσίευσμά μας. Για τον Νοϊτάκη, διορθώνουμε: Πράγματι δεν είναι απόφοιτος Κολλεγίου, αλλά: είναι μέλος της ΟΝΝΕΔ Κολωνακίου, βρίσκεται στη γραμματεία του Μαθητικού και δίνει εντολές... όπου δει. Άλλωστε, μετέχει στο γνωστό ακροδεξιό κουαρτέτο (Τσισιόπουλος-Πίκουλας-Χαρίτος-Νοϊτάκης), γνωστό για τη δράση του στη Νομική, με την παράταξη «Νέοι Μαχητές». Προκήρυξη της παράταξης αυτής μοίραζαν μέχρι πριν λίγες μέρες. Η προκήρυξη εξαφανίστηκε δυο μέρες πριν τις φοιτητικές εκλογές μετά από παρέμβαση του υπεύθυνου της ΔΑΠ και μέλους της Ε.Ε. της ΟΝΝΕΔ Γιώργου Αναγνωστάκου.

Όσο για τον Μεν. Τσισιόπουλο, δεν έχουμε βέβαια το δελτίο εγγραφής του στο ΕΝΕΚ

(δεν νομίζουμε ότι μοιράζονται), αλλά στον «τόπο κατοικίας και δουλειάς του» (Κυψέλη) δεν υπάρχει κανείς που ν' αμφιβάλλει για τις σχέσεις του Μ.Τ. με τον ακροδεξιό χώρο. Μέλη του πρώην Συμβουλίου της ΜΑΚΙ μας βεβαιώνουν ότι ο νέος αυτός, ασκούσε επιβοηθητικό έργο (φωτοτυπούσε κείμενα εντύπων, αρχειοθετούσε κλπ.) και εξεδιόχθη ένα μήνα πριν την παραίτηση Χατζηνικολάου για λόγους ασυνέπειας. Φαίνεται ότι αυτοί οι λόγοι εξέλιπαν και ο Τσισιόπουλος επανήλθε στα διοικητικά της ΜΑΚΙ, με αυξημένες μάλιστα αρμοδιότητες...

Το ΑΝΤΙ είναι πρόθυμο ν' αποκαταστήσει την αλήθεια αν κάπου έσφαλε, στις περιπτώσεις όμως των τριών ελπίζει να βοηθήσει και στην ενημέρωση του Γ. Ξανθάκη, που κατείχε τη θέση του προέδρου της ΜΑΚΙ πριν τον Ν. Χατζηνικολάου. Είναι φανερό, ότι ο κ. Ξανθάκης, μετά από δυο χρόνια απουσίας, δεν μπορεί παρά να έχει χάσει συνέχειες, άρα και να έχει αυτό την κακή πληροφόρησή...

Για να γίνουμε λοιπόν «ρεαλιστές» κατά το λαϊκό άσμα, μήπως σ' αυτά τα «μικρά» το ΥΧΟΠ πρέπει να δώσει μια μεγάλη προσοχή. Να μπορεί για παράδειγμα μια μικρή αλλά εξαιρετικά ρυπογόνα βιοτεχνία να χρηματοδοτείται κατά 100% για την εγκατάσταση φίλτρου; Να χρηματοδοτείται επίσης η εγκατάσταση φίλτρου στις κεντρικές θερμάνσεις πολυκατοικιών κτλ., με μια απλή αίτηση του διαχειριστή κάθε πολυκατοικίας;

Και δεν είναι προτιμότερο να διαπαιδαγωγούμαστε όλοι στην δυνατότητα να αλλάξουμε κατά μικρό ποσοστό τις συνθήκες, ώστε να μπορούμε αποτελεσματικότερα να πιέσουμε για τις μεγάλες αλλαγές, που ίσως να μην είναι και τόσο αδύνατες, όσο παρουσιάζονται;

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΩΣ ΚΑΤΣ

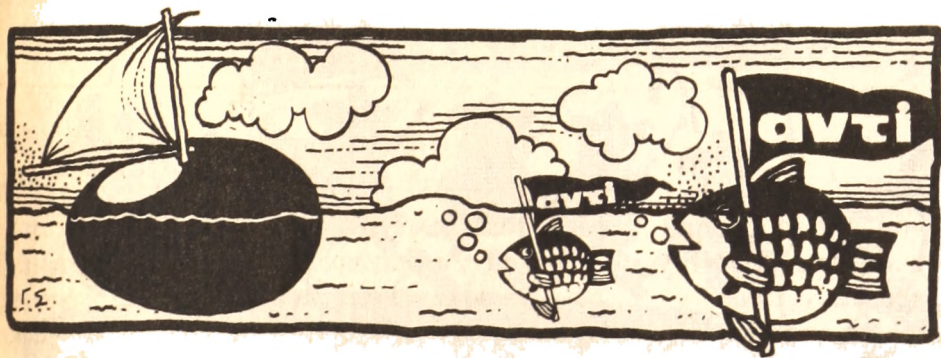
«Κατς -σικέ- όλα απάτη» είναι μια επιγραφή που κάποιος συμπαθής παθών του αθλήματος διασκορπά στους τοίχους και τα παγκάκια της Αθήνας.

Καμιά φορά, κάθε έλλην πολίτης μπορεί να θέλει να γράφει εξίσου μανιακά «πολιτική -σικέ- όλα απάτη». Δεν αγνοούμε βέβαια ότι παρόμοιες παραδοχές συνιστούν συνήθως τον προθάλαμο του φασισμού. Αλλά δεν μπορούμε να χαρακτηρίσουμε διαφορετικά πολλά από όσα συμβαίνουν και έχουν τα στοιχεία του «σικέ» συνιστώντας την εικονογραφία μιας απάτης.

Έχουμε και άλλοτε γράψει για το περί σκανδάλων της Δεξιάς. Νομίζουμε ότι σε πολιτικό - ηθικό επίπεδο το θέμα έχει κριθεί αμετάκλητα στη συνείδηση του ελληνικού λαού. Και ο τελευταίος έλληνας πολίτης έχει την προσωπική του εμπειρία από το ρουσφέτι, τη συναλλαγή, τη «ρεμούλα» που αποτελούσε οργανικό γνώρισμα της πολιτικής της Δεξιάς.

Η ψήφος λοιπόν του Οκτώβρη του '81, αποτελούσε αυτόματα και την ηθική καταδίκη του προηγούμενου καθεστώτος. Έτσι αν το ΠΑΣΟΚ ήθελε να προχωρήσει σε μια δικαστική κάθαρση των «ανομιών» της Δεξιάς όφειλε να προσφύγει στη Δικαιοσύνη αμέσως μετά τις εκλογές, ώστε το ένα βήμα να συμπληρώνει το άλλο.

Τώρα όμως, με την επιλεκτική ενεργοποίηση διώξεων και σκανδάλων τύπου Παναγιωτόπουλου, οι χειρισμοί γίνονται διαβλητοί και φυσικά υπονομεύουν το ίδιο το περιεχόμενό τους. Διότι εμφανίζονται ως ψυχροί υπολογισμοί με μορφή «εκβιασμού», ότι δηλαδή αν η Δεξιά οξύνει το κλίμα, «το ΠΑΣΟΚ πίσω έχει την ουρά».

Καλή Πασχαλιά!

Σε λίγες μέρες έρχεται η μεγαλοβδομάδα και η Πασχαλιά. Οι πολιτικοί μας θα κάνουν ανάπαυλα, θα θυμηθούν στα διαγγέλματά τους το «ήπιο κλίμα» και από μας, οι πιο πολλοί θα δραπετεύσουμε για λίγο στις εξοχές και τα πατρογονικά χωριά μας. Η ελληνική φύση είναι ανοιχτή και μας εγγνάται ευχάριστες διακοπές. Ο ΕΟΤ εξάλλου αυτό είναι που διαφημίζει.

Βάλτε τα δυνατά σας για λίγη ανάπαυλα διεκδικώντας το δικαίωμα στην ολιγοήμερη ανεμελιά. Σε δυο βδομάδες θα επανέλθουμε στους ρυθμούς μας. Βέβαια, μας αναμένει το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, οι εξορμήσεις του κ. Αβέρωφ, οι ευρωεκλογές και ποιος ξαίρει άλλο τι!

Αλλά τον χειμώνα τούτον τον περάσαμε...

Καλή Πασχαλιά, λοιπόν, «φίλοι μας αγαπημένοι»...

Δεδομένου μάλιστα, ότι τέτοιου τύπου υποθέσεις εφόσον δεν υπάγονται σε κάποιο «ιδιόνημο» αδίκημα αλλά ακολουθούν την κλασική ποινική διαδικασία δύσκολα αποδείχνονται, ενδέχεται να μεταβληθούν σε «μπούμεραγκ» κατά της κυβερνητικής αξιοπιστίας.

Έτσι, η Δεξιά θα μπορεί να παρουσιάζεται αθώα όχι μόνο στους λόγους των ηγετών της αλλά και με «χαρτί» της Δικαιοσύνης που 'λεγαν παλιά...

Η πολιτική έχει τους κανόνες της και το κατς τους δικούς του. Ας μην τους αναμιγνύουμε...

Πάρε και συ ένα διπλωματικό αυτοκίνητο-μπορείς

Υπάλληλοι της ΔΕΗ του ΟΤΕ, της ακοινωνικοποιητής Ολυμπιακής και της κοινωνικοποιημένης ΠΥΡΚΑΛ του όποιου παραγωγικού υπουργείου της παραγωγικότητας (σε ανοησίες και φαυλότητες) αυτής χώρας, κρατικοί υπάλληλοι όλης της Ελλάδας που ζείτε στο εξωτερικό: αποκτείστε και σεις το δικό σας διπλωματικό αυτοκίνητο. Απαλλάχτεται από το άγχος των φόρων, των τελών κυκλοφορίας και των λοιπών δεινών που μαστιίζουν τους ιθαγενείς της χώρας στην οποία υπηρετείται και της μητέρας πατρίδας από την οποία προέρχεσθε.

Απαιτούμενα προσόντα: να δηλώνετε δεξιός και κολλητός του «Μητσοτάκη» επί Δεξιάς και αριστερός επί ΠΑΣΟΚ. Με δύο λόγια να έχετε ήθος...

Το ρεπορτάζ δεν είναι διαφημιστικό: ο ανταποκριτής του Αθηναϊκού Πρακτορείου στο Παρίσι, διαθέτων όλα τα σχετικά προσόντα, εφοδιάστηκε με διπλωματικό αυτοκίνητο, κατά παράβαση όλων των σχετικών κανόνων. Και καλά ο συγκεκριμένος δημοσιογράφος. Ο κατά τα άλλα καλός πρέσβης κ. Ροκόφυλλος γιατί του το έδωσε; Το υπουργείο Εξωτερικών και η διεύθυνση του ΑΠΕ πρέπει να έχουν κάποια απάντηση...

Το ήπιο κλίμα
το ΓΙΑΟΥΡΤΙ ΣΤΗΝ
ΕΞΟΥΣΙΑ

Ο ΑΒΕΡΩΦ ΜΕ ΣΤΑΓΜΑΤΑ
"ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ" ΚΑΤΕΛΑΒΕ
ΤΟ ΑΓΡΙΝΙΟ!
ΚΥΡΙΟΙ... ΠΕΡΙΜΕΝΕ ΤΙΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΑΣ

ΣΕ ΑΝΤΙΠΟΙΝΑ ΝΑ ΜΠΟΜΕ
ΣΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ ΝΑ ΒΑΔΙΣΘ-
ΜΕ ΚΑΤΑ ΤΟ ΛΑΣΘΕΙΟ ΚΑΙ
ΣΤΙΣ 5 ΜΑΪΟΥ ΝΑ ΚΥΚΛΩΣΘ-
ΜΕ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΝ ΔΥΝΑΤΗ ΜΕΤΑΜΦΙΒΕΣΤΕ
ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ Ή
ΣΕ ΦΙΛΗΣΥΧΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΝΑ ΔΙΑΣΠΕΙΡΟΥΜΕ
ΕΥΤΕΧΝΩΣ ΠΡΕΣ ΠΑΜΕ
ΓΙΑ ΕΥΣΕΚΛΟΓΕΣ

ΝΑΙ! ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΑ ΜΗ ΜΑΣ
ΧΤΥΠΗΣΟΥΝΕ ΤΗΝ
ΦΑΛΑΓΓΑ, ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ
ΚΑΜΙΟΝΙ ΘΑ ΔΕΣΟΥΜΕ
ΤΟΝ ΠΑΡΑΓΙΣΤΟΠΩΛΟ

ΚΙΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ ΞΕΧΑΣΤΕ ΤΟ
ΑΝΤΡΕΑΣ... ΟΝΟΜΑΖΟΜΑΙ
ΚΑΠΕΤΑΝ-ΑΧΕΛΩΟΣ

ΜΟΛΙΣ ΕΠΕΣΕ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΜΑΣ
ΑΥΤΗ Η ΠΡΟΚΥΡΗΞΗ. ΚΑΛΕΙ ΤΟΝ ΛΑΟ
ΝΑ ΑΠΟΦΥΓΕΙ ΤΗΝ ΟΞΥΝΣΗ ΚΑΙ ΝΑ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ ΤΟ ΗΠΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ
ΥΠΟΓΡΑΦΗ: 17^Η ΝΟΕΜΒΡΙΗ

ΞΑΝΑΧΤΥΠΗΣΑΝ
ΟΙ
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΕΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΡΚΗ
ΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΡΕΑΤΑΓΩΓΑΣ
ΕΜΠΡΟΟΠΙΙΣ ΜΑΡΡΡΣ

ΠΟΛΥΒΟΛΑ ΜΠΑΡ
ΧΕΙΡΟΒΟΜΒΙΔΕΣ ΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΑΧΗ ΑΥΤΑ
ΜΑΣ ΟΔΗΓΟΥΝ
ΜΑΣ ΟΔΗΓΟΥΝ

ΑΧ ΜΑΡΙΑΤΑ
ΜΠΟΥΤΙΑ ΣΟΥ

ΕΝΔΥΟ ΚΑΤΣΑΦΟ
ΠΙΟ ΒΑΘΙΑ ΤΟΣΟ
ΠΙΟ ΚΑΛΑ

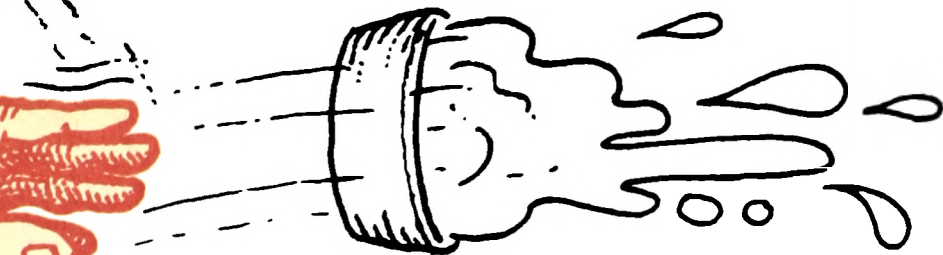
Μ'ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ
ΣΥΝΘΗΚΕΣ
ΘΑ ΨΗΦΙΣΟΥΜΕ

ΟΧΙ ΒΕΒΑΙΑ
ΘΑ ΜΑΣ ΔΕΣΘΕ
ΨΩΡΗ

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ
ΚΑΙ ΣΥ
ΠΡΕΣ ΕΙΡΗ
ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ
Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ
ΠΟΥ ΚΑΛΟΥΤΑΙ

ΤΡΕΧΟΥΜΕ
ΤΙΡΑ
ΤΡΕΧΟΥΜΕ

Φοιτητικές εκλογές '84

της Ρούλας Ελευθερίου

Οι φοιτητικές εκλογές, χωρίς να δημιουργήσουν μεγάλες εκπλήξεις, ανέδειξαν τη σταθεροποίηση ορισμένων νέων συσχετισμών στον πανεπιστημιακό χώρο, που η διαμόρφωσή τους είχε επισημανθεί στο παρελθόν από το ΑΝΤΙ, και πιστοποίησαν τη μεταλλαγή του φοιτητικού κινήματος, ορίζοντας, σ' ένα βαθμό, τα χαρακτηριστικά της νέας φάσης του μεταδικτατορικού φοιτητικού κινήματος. Βέβαια κανείς δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι η γενικότερη πολιτική κατάσταση, το κλίμα που καλλιεργήθηκε από τα αποτελέσματα εκλογικών αναμετρήσεων σε επιστημονικούς συλλόγους δεν επέδρασαν στη διαμόρφωση της εκλογικής τακτικής, των συνδικαλιστικών παρατάξεων στο φοιτητικό χώρο και ότι ο διπολισμός, που φαίνεται να επικρατεί δεν είχε αποτελέσματα στη στάση των ψηφοφόρων. Ωστόσο, αν το προηγούμενο ισχύει το κύριο χαρακτηριστικό του φοιτητικού κινήματος σήμερα είναι η υποταγή του στους κανόνες της κοινοβουλευτικής - κομματικής αναμέτρησης και η ηγεμονία συντηρητικών απόψεων σε ό,τι αφορά την αυτονομία του και την παρέμβασή του στις πολιτικές εξελίξεις και τα όσα συμβαίνουν στο χώρο της ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης.

Οι μεταβολές όμως στον χαρακτήρα των φοιτητικών εκλογών, ελάχιστα απασχόλησαν τις συζητήσεις στους κόλπους του προοδευτικού χώρου. Αντίθετα το ενδιαφέρον μονοπώλησε, όπως ήταν ίσως φυσικό, η άνοδος της ΔΑΠ.

Προσπαθώντας να συμβάλουμε στον προβληματισμό, δημοσιεύουμε μια σειρά συνεντεύξεων με ψηφοφόρους της ΔΑΠ. Το

ρεπορτάζ που ακολουθεί δεν φιλοδοξεί βέβαια να παίξει το ρόλο μιας ολοκληρωμένης απάντησης. Επιτρέπει όμως την εξαγωγή κάποιων πρώτων συμπερασμάτων. Στους νεότερους ψηφοφόρους της ΔΑΠ — πράγμα που υποψιαζόμεστε ότι ισχύει για ολόκληρη τη «γενιά της Αλλαγής» — επικρατούν τόσο μια μεγάλη ιδεολογική σύγχυση, όσο και μια έντονη απουσία ιστορικής, πολιτικής μνήμης.

Οι συνεντεύξεις επεκτείνονται και σε κάποια δευτερεύοντα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά: τα βιβλία που διαβάζουν, τα έργα που βλέπουν στον κινηματογράφο τη σχέση τους με τις σπουδές. Η γκάμα των απαντήσεων που εκτείνεται από τον Αριστοτέλη μέχρι τον Πουλαντζά και την Αλίκη Βουγιουκλάκη περιπλέκει ακόμη περισσότερο την γενική φυσιογνωμία τους.

Αυτό πάντως που πρέπει τελικά να κρατηθεί από τα εκλογικά αποτελέσματα στους φοιτητές και σπουδαστές είναι η μετατόπιση του χώρου ορισμένων ιδεολογικών αντιθέσεων και συγκρούσεων έξω από το Πανεπιστήμιο, γεγονός που έχει αποτελέσματα και στη διαμόρφωση των συσχετισμών μέσα στα ΑΕΙ. Το Πανεπιστήμιο, δηλαδή, δεν αποτελεί σήμερα τον κύριο χώρο — όπως στο παρελθόν — στον οποίο εκφραζόταν με πολιτικό χαρακτήρα ιδεολογικές συγκρούσεις και κοινωνικές αντιθέσεις. Τέτοιοι χώροι διαμορφώνονται σήμερα και εκτός ΑΕΙ. Ο γιαουρτοπόλεμος και αυγοπόλεμος την επόμενη των φοιτητικών εκλογών στη Σόλωνος, δεν είναι τελικά άσχετος με τα προηγούμενα.

Πηγαδάκια με την ΔΑΠ

Σε αναζήτηση ψηφοφόρων της ΔΑΠ: Δευτέρα απόγευμα, στο κτίριο της Νομικής. Πλησιάζω με το πιο ευγενικό μου χαμόγελο τους φοιτητές έναν-έναν για να ρωτήσω τι ψήφισαν στις εκλογές. Συναντώ πολλή ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗ, λίγη ΠΑΣΠ, ελάχιστο ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ. Όλοι συμφωνούν: «Δεν θα θρεις Δαπίτες αυτή την ώρα στις σχολές. Έρχονται μόνο το πρωί για ζύμωση».

Κάποιος μάλιστα είναι απόλυτος: «Τα ζόμπι θγαίνουν από τους τάφους τους μόνο κάθε εκλογές. Τώρα ψάξε σε κανένα φα-στφουντάδικο ή καφετέρια».

Αποφασίζω να δράσω σημειολογικά... Στις εκλογές οι νεαροί και νεαρές με το σηματάκι της ΔΑΠ στο πέτο ήταν ιδιαίτερα καλοντυμένοι. Στήνομαι σε μια σκάλα και σταματώ όλες τις καλοντυμένες κοπέλες που περνούν. Φαίνεται όμως ότι κάτι δεν πάει καλά με την αντίληψή μου περί γούστου, εκτός κι αν άλλαξε η γραμμή για τα ρούχα στο φοιτητικό χώρο, γιατί όλες θγαίνουν ψηφοφόροι της

ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗΣ.

Επιτέλους, μετά από μια ώρα, πετυχαίνω μια «Δαπίτσα». Είναι διαστική και κάπως απρόθυμη να μιλήσει.

— Τι σχολή είσαι;
— Φιλοσοφική, Β'.
— Θα 'θελες να μου πεις γιατί ψήφισες ΔΑΠ;

— Για να μην ψηφίσω ΠΑΣΠ και ΠΣΚ. Δεν είμαι Νεοδημοκράτισσα, ούτε Δεξιά. Δεν έχω καμιά κομματική τοποθέτηση.

— Γιατί είσαι εναντίον της ΠΑΣΠ;
— Δεν είμαι εναντίον της ΠΑΣΠ. Είμαι εναντίον της κατάστασης που επικρατεί στα Πανεπιστήμια. Κάπως, πρέπει να υποχρεωθούν να φροντίσουν γι' αυτά.

Στην έξοδο προλαβαίνω έναν κοντοκουρεμένο νεαρό. Είναι στο Πολυτεχνείο. Αρχιτεκτονική. Δεύτερο έτος. Και ναύτης. Γι' αυτό δεν θέλει στην αρχή να μου μιλήσει.

— Δεν θέλω να έχω μπλεξίματα.
Τελικά πείθεται να μου πει δυο λόγια. Ψήφισε ΔΑΠ και στις ευρωεκλογές θα

ψηφίσει «Νέα Δημοκρατία».

— Το Πανεπιστήμιο δεν μου αρέσει εδώ. Έχω πάει στη Γαλλία και μου αρέσει καλύτερα όπως είναι εκεί. Πιστεύω ότι οι απόψεις της ΔΑΠ προωθούν κάτι τέτοιο.

— Ποιο ήταν το τελευταίο βιβλίο που διάβασες;

— Ο «Φανατικός» του Έρικ Χόφερ.
— Και η τελευταία ταινία που είδες;
— Η «μεγάλη ανατριχίλα».

Στη σκάλα και πάλι. Κάποιος κατεβαίνει και χαιρετάει δυο συμπαθητικές νεαρές κοπέλες:

— Γειά σας καλές φοιτήτριες.
Τις πλησιάζω. Η μία από τις δύο έχει ψηφίσει ΔΑΠ.

— Τι έτος είσαι;
— Τρίτο έτος, νομικό.
— Πέρσι ψήφισες και πάλι ΔΑΠ;
— Και πέρσι και πρόπερσι.
— Θα ήθελες να μου πεις για ποιο λόγο;

Κενό: — Δεν ξέρω.
— Έχεις φίλους από την ΔΑΠ;

– Όχι κανέναν. Πάντοτε έτσι πίστευα, τη Δεξιά.

Στις βουλευτικές θα ψηφίσει «Νέα Δημοκρατία».

Ποιό ήταν το τελευταίο βιβλίο που διάβασες;

– Το καλοκαίρι μόνο διαβάζω εξωσχολικά. Φέτος διάβασα τις Φιλοσοφίες του Αριστοτέλη.

– Ποιό έργο είδες τελευταία;

– Χθες πήγα θέατρο, στη Βουγιουκλάκη. Σινεμά, είχα δει όλα τα έργα τα ελληνικά, την Τιμή της Αγάπης...

– Σου άρεσε;

– Ναι, αρκετά.

– Όμως εκεί εκφράζονται κάποιες απόψεις που διαφέρουν από...

– Δεν έχει σημασία, με διακόπτει. Μπορεί να βλέπω πάρα πολλά πράγματα. Κάνω παρέα με παιδιά που είναι στην ΠΑΣΠ, όχι τόσο στην ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗ, αλλά δεν με πειράζει, ο καθένας μπορεί να ψηφίζει ό,τι θέλει.

– Η οικογένειά σου ανήκει στη Δεξιά;

– Ο μπαμπάς στην αρχή ήταν κομμουνιστής, μετά έγινε δεξιός και τώρα είναι ...δεξιός.

Στη ΦΟΥ-ΜΟΥ-ΣΟΥ όπως έχει επικρατήσει να αποκαλείται το αμφιθέατρο της Φυσικομαθηματικής συναντώ δυο συμφοιτητές που ψήφισαν ΔΑΠ.

Ο πρώτος, οικονομικό, δεύτερο έτος, δεν μ' αφήνει να ρωτήσω «γιατί».

– Ψήφισα ΔΑΠ, γιατί είμαι έξυπνος. Και συνεχίζει σοβαρά: Γιατί η Δεξιά είναι το κόμμα της Προόδου. Επηρεάζομαι και από την κυβερνητική γραμμή που δεν έχει δώσει ως τώρα τίποτε και η ΠΑΣΠ που τα μέτρα της ως τώρα δεν έχουν δείξει όφελος. Νομίζω ότι η ΔΑΠ, όπως και η Δεξιά στην κυβέρνηση θα δώσει λύσεις.

– Θυμάσαι ποιό ήταν το τελευταίο βιβλίο που διάβασες;

– Σχολικό;

– Εξωσχολικό.

– Δεν διαβάζω πολλά εξωσχολικά. Ένα σεξουαλικό.

– Το τελευταίο έργο που είδες στο σινεμά;

– Η επόμενη μέρα· πυρηνικό.

– Σου άρεσε;

– Ναι, διότι δείχνει την πραγματικότητα ύστερα από μια πυρηνική επίθεση και πρέπει να προβληματιζόμαστε από τώρα, να διώξουμε τους πυράνλους.

– Αυτά που μου λες συμφωνούν με τη γραμμή της «Νέας Δημοκρατίας»;

– Μα, αυτό λέει η ΔΑΠ. Η Αμερική τι λέει; Λέει να φύγουν οι πυράνλοι ή να γίνουν ίσοι, ενώ η Ρωσία θέλει παραπάνω.

– Θέατρο πηγαίνεις;

– Όχι γιατί είναι ακριβά.

Είναι καλός φοιτητής, διαβάζει σκληρά και πέρσι πήρε υποτροφία. Ο φίλος του είναι λιγότερο σίγουρος.

– Ψήφισα ΔΑΠ. Νομίζω ότι με εκφράζει καλύτερα από τις άλλες παρατάξεις. Φυ-

σικά όχι απόλυτα, έχω μερικές επιφυλάξεις, αλλά τελικά προτίμησα αυτήν από τις άλλες παρατάξεις. Δεν ευθυγραμμίζομαι όμως εκατό τοις εκατό.

Το τελευταίο βιβλίο που διάβασε «μη σου φανεί παράξενο», μου λέει, ήταν «Οι σπουδές» του Γκόρκι. Δεν το τελείωσε όμως «γιατί δεν είχε καιρό».

– Το τελευταίο έργο που είδες στο σινεμά;

– Το «Ζέλινγκ». Και του άρεσε. Του άρεσαν ακόμα μια ταινία με τον Ντέιβιντ Μπάουϊ. Περιμένω να μου πει για κάποια μουσική ταινία. Πέφτω έξω. Είναι το «Καλά Χριστούγεννα Κύριε Λώρενς» (μια ταινία αντιμιλιταριστική). Και η «Φράνσις».

– Στις βουλευτικές εκλογές θα ψηφίσεις;

– Δεν έχω βιβλιάριο. Αλλά δεν ξέρω αν θα ψήφιζα «Νέα Δημοκρατία». Θα το σκεφτόμουνα πρώτα.

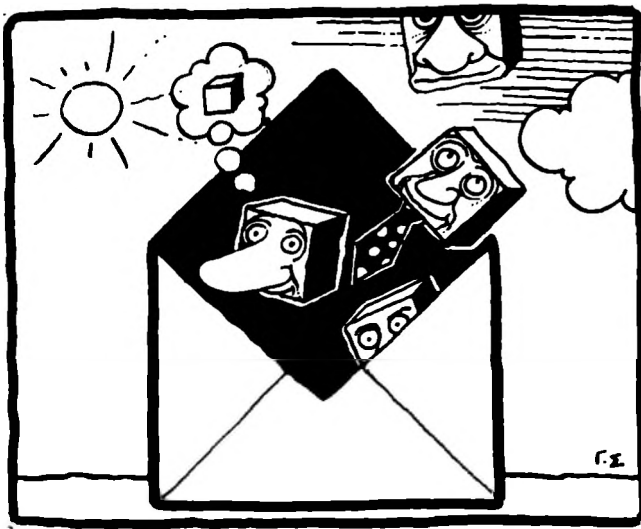
– Τι θα ψήφιζες διαφορετικά;

– Ίσως ΠΑΣΠ, ΠΑΣΟΚ.

Συνεχίζω την αναζήτηση. Ένας φοιτητής αρνείται επίμονα να μου απαντήσει σε οποιαδήποτε ερώτηση που να δίνει ενδείξεις για το τι ψήφισε.

– Τα πράγματα δεν είναι όπως τα ξέρατε, μου λέει. Έχουν γίνει παρατράγουδα.

Καθώς απομακρύνεται συμπληρώνει. «Να ρωτήσεις αυτούς που ρίχνουν τα γιαούρτια».

Υστερα από κάποιες μάταιες προσπάθειες πηγαίνω να βρω την τύχη μου στο «Café de Paris». Ανεβαίνοντας την «Μασσαλίας» αριστερά. Οι πληροφορίες μου λένε ότι είναι στέκι της Νεολαίας της «Νέας Δημοκρατίας».

Η γωνιά αυτή της «Μασσαλίας» είναι αυστηρά οριοθετημένη. Απέναντι – στο «Καρτιέ» – μαζεύεται η Αριστερά. Όσο κι αν έψαξα δεν θρήκα κάποιον που να είναι σε «λάθος» στέκι, μπορεί να φταίει και η μέρα.

Πίνει μόνος του τον καφέ του στο Café de Paris, είναι σπουδαστής στα ΚΑΤΕΕ και μου δίνει αντιφατικές απαντήσεις. Φαίνεται κάτι να κρύβει.

– Στις περσινές εκλογές ψήφισα ΔΑΠ. Στις φετινές δεν ψήφισα, θα ψήφιζα όμως ΔΑΠ. Η ΔΑΠ όταν με έγραψε στα παλιά της τα υποδήματα. Γνωρίζω πολλά παιδιά από την ΔΑΠ και απ' όλες τις παρατάξεις.

Συνεργάζομαι με όλα τα πρόσωπα. Ό,τι και να λένε εγώ κάνω τη δουλειά μου.

– Διαβάζεις;

– Αρκετά. Εκτός από ηλεκτρονικά, διαβάζω φιλοσοφία και πολιτική. Η λέξη Εξουσία με γοητεύει πολύ.

Συνεχίζει πετώντας από το ένα θέμα στο άλλο, χωρίς να μου επιτρέπει να κάνω ερωτήσεις.

– Είμαι δεξιός, θάλλομαι από τον κομμουνισμό. Για να αποφεύγω τις κατηγορίες του λαϊκιστικού κοσμάκη, καταφεύγω στις λέξεις «Χριστιανική Δημοκρατία»-«Χριστιανοδημοκρατία». Είμαι Χριστιανός, τα βλέπω όλα δημοκρατικά. Προέχει η αξιοκρατία του Ευαγγελίου. Ο Μωσαϊκός Νόμος, το αγαπάτε αλλήλους...

Δυσκολεύομαι να παρακολουθήσω. Εξουσία, αγαπάτε αλλήλους, Μωσαϊκός Νόμος, Αβέρωφ.

– Ο Αβέρωφ είναι φοβερή προσωπικότητα, έτσι και κατακτήσει την εξουσία κέρδισε η χώρα, η Ελλάδα, το Κράτος, κέρδισε πάρα πολλά πράγματα. Αυτό θέβαια οι αριστεροί το αγνοούν και προσπαθούν να μας προσεταιριστούν. Τη μαρξιστική θεωρία τη θεωρώ γνωστή, είναι από τις γνωστές παγκόσμια. Από κει προέρχεται και ο κίνδυνος ηθικής διαφθοράς του συστήματος. Για το λόγο ότι η Δεξιά θάλλεται από την Αριστερά κατά τρόπο ανεπανάληπτο, προσεγγίζω τη «Νέα Δημοκρατία». Την αξιοκρατία την προσεγγίζω Χριστιανοδημοκρατικά, δηλαδή μέσα από το ίδιο το Ευαγγέλιο, Παλιά και Καινή Διαθήκη, τα τέσσερα Ευαγγέλια, οι πράξεις των Αποστόλων, οι επιστολές των Αποστόλων και η Αποκάλυψη του Ιωάννου...

Αναγκάζομαι να τον διακόψω.

– Έχω αποσπαστεί από τη ΔΑΠ, όμως παραμένω Δεξιός, είναι η τελευταία του διευκρίνηση.

Πλησιάζω ένα νεαρό ζευγάρι, ζητώντας συγγνώμη για την ενόχληση. Είναι πολύ ευγενικοί και πρόθυμοι να μου μιλήσουν.

«Νομικό, Νομικής, τρίτο έτος» και οι δύο.

Ο Δημήτρης (το όνομα είναι τυχαίο) συσχετίζει απόλυτα τις φοιτητικές με τις βουλευτικές εκλογές.

– Η ψήφος στις φοιτητικές εκλογές ήταν φέτος περισσότερο από τις άλλες χρονιές πολιτική. Σ' ό,τι αφορά το φοιτητικό σκέλος, στα τρία χρόνια που κυβερνάει η κυβέρνηση της Αλλαγής του ΠΑΣΟΚ, δεν είδαμε καμιά βελτίωση στις συνθήκες των σπουδών μας, ο δε Νόμος-Πλαίσιο ο οποίος εισήχθει παρά ορισμένες καταρχήν θετικές του πλευρές, τις οποίες άλλωστε είχε την πρόθεση να θεσμοθετήσει και η προηγούμενη Κυβέρνηση με τη διαφορά ότι η στείρα Αντιπολίτευση δεν της το είχε επιτρέψει, εν πάση περιπτώσει αυτός ο Νόμος-Πλαίσιο δεν λύνει κανένα πρόβλημα, αλλά δημιουργεί.

– Από ποια άποψη;

– Από την άποψη ότι κομματικές οργα-

νωμένες μειοψηφίες ή πλειοψηφίες που προέρχονται όμως από μαγειρέματα λαμβάνουν αποφάσεις στον πανεπιστημιακό χώρο ερήμην των πολλών φοιτητών. Φυσικά τα προβλήματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, παραμένουν τα ίδια: έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, ιδιαίτερα στη Νομική το πρόβλημα της ανεργίας, το πρόβλημα της υποβάθμισης των πτυχίων μας.

– Πιστεύεις ότι αυτή η κατάσταση δημιουργήθηκε επί ΠΑΣΟΚ;

– Όχι! Υπήρχε και στο παρελθόν, αλλά πιστεύω ότι οι ειλικρινείς προθέσεις του παρελθόντος, δεν μπόρεσαν να ευωδοθούν λόγω του αντιπολιτευτικού μένους.

Στις Ευρωεκλογές θα ψηφίσει «Νέα Δημοκρατία».

Το τελευταίο βιβλίο που διάβασε, λογοτεχνικό, ήταν η «Επιστροφή στο Μπράιςχεντ» και πολιτικό «παράλληλα με την “Ελένη”, τα “Προβλήματα του Κράτους και του φασιστικού φαινομένου” του Πουλαντζά».

Η Κατερίνα «συμφωνεί κατ’ αρχήν με όσα είπε ο συμφοιτητής» της.

– Θα ήθελα ακόμα να προσθέσω ότι εκείνο το οποίο θα μπορούσε να κάνει ένα φοιτητή να ψηφίσει ΔΑΠ πέρα από πολιτικές αντιλήψεις είναι να παρακολουθήσει μια συνέλευση φοιτητών στη Νομική, μια γενική συνέλευση από όλα τα έτη όπου συμμετέχουν όλα τα κόμματα. Γίνεται ένας τέτοιος εξευτελισμός του διαλόγου, των δημοκρατικών διαδικασιών που αυτό και μόνο θα αρκούσε για να σιχαθεί κανείς αυτό που λέμε προοδευτικές δυνάμεις.

– Πράγμα που είναι ευθύνη, επεμβαίνει ο συμφοιτητής της, εκείνων που από τη μεταπολίτευση και μετά, κρατούν τα ηνία στο φοιτητικό κίνημα. Δηλαδή είναι μια ψήφος όχι μόνο θετική, αλλά και αγανάκτησης.

– Οι συμφοιτητές σας των άλλων παρατάξεων λένε ότι η ΔΑΠ υποβιβάζει το επίπεδο με τα γιαούρτια και διάφορους τραμπουκισμούς.

– Σ’ αυτό επειδή έτυχε να είμαι αυτόπτης μάρτυς, απαντάει και πάλι ο Δημήτρης, έγινε μια τεράστια διαστρέβλωση, με αποτέλεσμα να χωρίζονται οι φοιτητές σε καλούς και κακούς. Ούτε όλοι όσοι βρίσκονται στον φιλελεύθερο χώρο είναι καλοί, ούτε όλοι κακοί και το ίδιο συμβαίνει και με τους άλλους.

Όσο για το γιαούρτι, η ΔΑΠ κάθε χρόνο τρώει γιαούρτι. Ιδιαίτερα φέτος πιστεύω ότι εκ μέρους των αναρχικών κατ’ αρχήν, με τους οποίους άρχισαν να συνεργάζονται και οι λεγόμενες δημοκρατικές δυνάμεις, εντός εισαγωγικών, ήταν εκείνες που προκάλεσαν οργανωμένα επεισόδια και προκλήσεις, προσχεδιασμένα με αγορασμένα τα υλικά της μάχης. Στην περίπτωση αυτή όπως μαθαίνουμε και στα νομικά υπάρχει μια νόμιμη άμυνα, με αποτέλεσμα να γενικευθεί η σύγκρουση. Πάντως αυτοί είναι δεκαπλάσιοι από μας. Ο Τύπος συστηματικά διαστρεβλώνει τα γεγονότα και δυστυ-

χώς δεν υπάρχουν εξαιρέσεις για καμιά εφημερίδα.

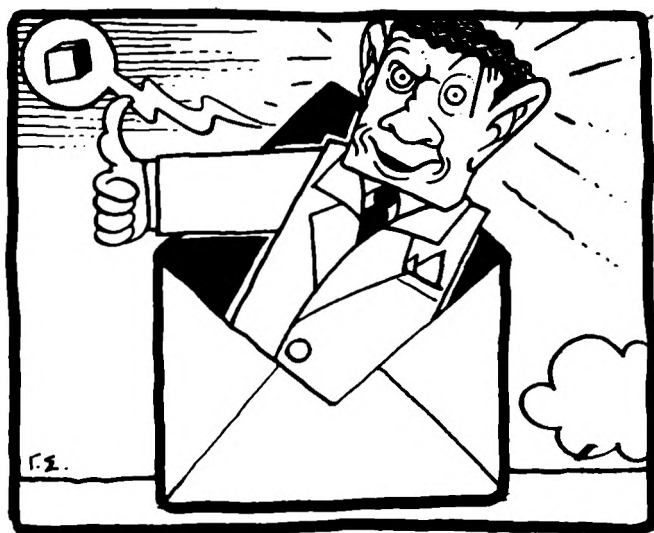
– Η κάλυψη των γεγονότων της Παρασκευής – συμπληρώνει η Κατερίνα που το τελευταίο βιβλίο που διάβασε ήταν «η Ανθρώπινη Μοίρα» του Μαρλώ και της άρεσε πολύ ο «Αμπιγιέρ» – από τα ΝΕΑ ήταν τόσο μακριά από την αλήθεια, που θαυμάζω το συγγραφικό ταλέντο του σεναριογράφου που το κατασκεύασε. Από τη στιγμή που ο Τύπος δεν είναι σε θέση να πληροφορήσει τους πολίτες με αντικειμενικότητα και ευσυνειδησία, πως περιμένουμε τότε οι πολίτες να γίνουν σωστοί.

Οικονομικό, δεύτερο έτος. Η επόμενη συνομιλήτριά μου με ξαφνιάζει:

– Πέρσι ψήφισα ΔΑΠ, φέτος ΠΑΣΠ, αλλά το μετάνιωσα. Πέρσι είχα ψηφίσει γιατί η ΔΑΠ μας μοίρασε κάτι ενημερωτικά φυλλάδια πολύ χρήσιμα και κατατοπιστικά για τις σπουδές. Γι’ αυτό το λόγο την ψήφισα. Τώρα φέτος, ειλικρινά δεν ξέρω γιατί άλλαξα, αλλά μετάνιωσα πάρα πολύ. Μ’ αρέσει η «Νέα Δημοκρατία» σαν Κόμμα και τώρα στις ευρωεκλογές θα την ψηφίσω.

Το τελευταίο βιβλίο που διάβασε ήταν Σαίξπηρ στα Αγγλικά, ταινία, το «Φλάσντανς» που δεν της άρεσε και τόσο, στο θέατρο το «Χαμάμ γυναικών» που ήταν «καλούτσικο».

Στη Γεωπονική φοιτούν και μάλιστα στο πρώτο έτος οι δύο φίλοι που συναντώ στο ισόγειο του Café de Paris, πάντα.

Ψηφίζουν ΔΑΠ για καθαρά ιδεολογικούς λόγους.

– Θα ήθελες να αλλάξει κάτι στο Πανεπιστήμιο;

– Πρώτα απ’ όλα πρέπει να αλλάξουν πολλοί νόμοι στο Πανεπιστήμιο. Και οι απόψεις των φοιτητών.

– Εγώ άλλα περίμενα και άλλα βρήκα, συμπληρώνει ο φίλος του.

– Πιστεύετε ότι το Πανεπιστήμιο ήταν καλύτερο επί «Νέας Δημοκρατίας»;

– Δεν είμαστε, δεν μπορούμε να ξέρουμε.

– Υπάρχει παρόλ’ αυτά κάποιο μέτρο σύγκρισης, έτσι δεν είναι;

– Ο καθένας λέει τα δικά του, η ΠΑΣΠ

και η ΠΣΚ κατηγορούν το Πανεπιστήμιο επί «Νέας Δημοκρατίας». Εμείς από ό,τι ξέρουμε αρκετά σφάλματα γίνανε, αλλά γίνανε και πολλά σωστά πράγματα, άλλο τώρα που αυτοί οι κύριοι την κατηγορούν σαν μαύρη περίοδο. Η Επιτροπή Πρυτάνεων επί Ράλλη σαμποταρίστηκε από την ΠΑΣΠ και την ΠΣΚ που είπαν ότι δεν θέλουνε να αλλάξει τίποτε στο πανεπιστήμιο, από ένα κόμμα της Δεξιάς.

– Διαβάξεις;

– Ναι αρκετά. Τώρα διαβάζω την «Νομενκλατούρα» και από λογοτεχνικά τον Καβάφη.

Ο φίλος του διαβάζει τον «Συμβιβασμό» του Ηλία Καζάν.

Τελευταία ταινία που είδαν μαζί: «Ο ξαφνικός έρωτας».

Αρνούνται να μου πούνε τι δουλειά κάνει ο πατέρας τους.

Αρχίζει να βραδυάζει και πηγαίνω να δω κάτι φίλους στην απέναντι «χώρα» – στο Καρτιέ. Καθώς συζητάμε μπαίνει μέσα ένας φοιτητής που όταν τον συνάντησα στη Νομική, μου δήλωσε ότι ψηφίζει ΠΑΣΠ.

– Να ο χαφίης, του πολιτικού. Παρατηρεί κάποιος από την παρέα και οι άλλοι συμφωνούν.

– Τι ΠΑΣΠ; Αυτός ήταν χαφίης γνωστός επί «Νέας Δημοκρατίας» και τώρα όλο στη Σχολή παραδέρνει και όλο και κάτι κατασκοπεύει. Για λογαριασμό ποιανού, άγνωστο.

– Αλήθεια εσύ τι ψήφισες, ρωτώ μια παλιά μου συμφοιτήτριά που βρίσκεται «στο πτυχίο».

– ΔΑΠ.

– ΔΑΠ; απορώ.

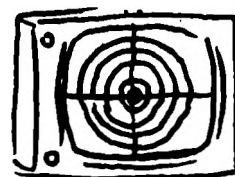
– Γιατί και πέρσι που ψήφισα «Δημοκρατικό Αγώνα» τι κατάλαβα;

Τα πράγματα έχουν παράξενα μπερδευτεί στο Πανεπιστήμιο. Και οι εκλογές έχουν πάρει ένα χαρακτήρα «χάπενινγκ». Στρίβοντας στη Σόλωνος, βλέπω μια κλούβα και ρωτώ σ’ ένα «πηγαδάκι» αν έγιναν επεισόδια.

– Μπα έχουν τελειώσει από το μεσημέρι, μου απαντά κάποιος αδιάφορα.

– Αύριο πάλι στις εντεκάμισι το πρωί, γωνία Μασσαλίας θα ‘χει γιαούρτι. □

ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΚΑΜΠΟΛΗΣ

- Τηλεοράσεις, Βίντεο, Στέρεο.
- Μοτοποδήλατα.
- Μοτοσυκλέτες.
- Οικιακός εξοπλισμός.

Πλάτωνος 13

Ασπρόπυργος-Αττικής

Τηλ. 55.74.828

του Μιχάλη Κ. Δημητρίου

Τα Σαββατοκύριακα

ΑΝ ΚΑΙ ΔΕΝ φαίνεται –λόγω Πάσχα– να κλιμακωθεί περισσότερο η αντιπαράθεση ΠΑΣΟΚ και «Νέας Δημοκρατίας» τα χαρακτηριστικά της έγιναν από το περασμένο Σαββατοκύριακο, εναργή. Κοινή αντίληψη τόσο της «Ν Δ» όσο και της Κυβέρνησης (που φαίνεται να έχει επιφορτιστεί ορισμένες λειτουργίες του Κινήματος) είναι η αναγκαιότητα της διπολικής αναμέτρησης-σκοπιμότητα που βρήκε την «επαλήθευση» της στα αποτελέσματα των φοιτητικών εκλογών και ιδιαίτερα στα πρώτα έτη.

ΑΛΛΟ κύριο χαρακτηριστικό αυτής της μεταξύ τους όξυνσης, που επιδιώκουν οι δύο «μονομάχοι» είναι η προσπάθεια να φανεί ο καθένας από τη σκοπιά του «μετριοπαθής» και να κατηγορήσει ως «χυδαιολόγο» τον άλλο. Κανείς δεν επικαλείται πράξεις μετριοπάθειας, δηλαδή και τελικά πλουραλιστικής συμπεριφοράς.

ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ πολιτικό πρόβλημα της χώρας επικεντρώνεται στο «αυτοί είναι χειρότεροι από εμάς» και τα προβλήματα –όπως επεσήμαναν οι κ. Χαρ. Φλωράκης και Λ. Κύρκος– παρακάμπτονται. Η «Ν Δ» θέλει νίκη στις Ευρωεκλογές για να γίνουν βουλευτικές τον Οκτώβριο και το ΠΑΣΟΚ να προστατεύσει από τη Δεξιά την πορεία της αυτοδύναμης Αλλαγής. Το επίπεδο της αντιπαράθεσης –όπως εκφράζεται με την κυρίαρχη παρουσία του από την κρατική τηλεόραση και τον παραταξιακό Τύπο– υποβαθμίζεται στη συνθηματολογία.

ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ενδιαφέρον κοινό χαρακτηριστικό είναι ότι η κριτική των δύο κομμάτων προς άλλα έχει το κοινό στοιχείο του «ιστορικά παρωχημένου».

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ του το «ΠΑΣΟΚ» έχει εγκλωβίσει την κριτική του στον «ιστορικό ρόλο της Δεξιάς» και η φερεγγυότητα των καταγγελιών του για «σκάνδαλα» δεν φαίνεται να ενισχύεται με αποδεικτικά στοιχεία ή με συνεπείς χειρισμούς (παλινδρομήσεις της υπόθεσης Παναγιωτόπουλου). Μένει φραστική υπόμνηση της προδικτατορικής ΕΡΕ με τον υπερβολικό και απλουστευτικό τρόπο που γίνεται.

ΤΟΥΤΗ η μεθοδολογία της αντιπαράθεσης του ΠΑΣΟΚ προς τη Δεξιά μπορεί να είναι «ιστορικά δικαιωμένη» αναφορικά με την ΕΡΕ αλλά δεν φαίνεται να οδηγεί το ΠΑΣΟΚ στην κατανόηση του φαινομένου «γιατί συσπειρώνονται και δραστηριοποιούνται οι συντηρητικές λαϊκές μάζες», παρά την ακέφαλη ηγεσία της «Ν Δ».

ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΩΣ δεν είναι απλά η δημαγωγία της ηγεσίας της Δεξιάς τό «κινούν αίτιο». Υπάρχει μια υπεύθυνη πολιτική-η δική του. Από τη δική της πλευρά, η «Νέα Δημοκρατία» προσωποποιεί την κριτική της προς την Κυβέρνηση, κατά τρόπο χυδαίο. Γεγονός βέβαια, που δίκαια καταγγέλει το ΠΑΣΟΚ ως απόδειξη του ιδεολογικοπολιτικού αδιεξόδου της Δεξιάς και ως προσπάθεια υπονόμησης των θεσμών. Ωστόσο, η τακτική της προσωποποίησης των πολιτικών αντιθέσεων δεν αποτελεί παρά εγγενές φαινόμενο της ελληνικής Δεξιάς, του τρόπου με τον οποίο κυβερνούσε τόσα χρόνια. Η τακτική αυτή είναι βέβαιο ότι θα συνεχισθεί όχι απλώς γιατί η Δεξιά δεν έχει τη δυνατότητα να ασκήσει μιας άλλης ποιότητας αντιπαράθεση προς την Κυβέρνηση, αλλά –κυρίως– επειδή η γηραλέα και αδημονούσα για την εξουσία ηγεσία της «Ν Δ» πιστεύει ότι λειτουργεί με «αποτελεσματικότητα». Η τακτική της κριτικής εναντίον προσώπων είναι μεν βραχυπρόθεσμη σε ωφέλη, αλλά συχνά γίνεται «αποτελεσματική», όταν μάλιστα σημειώνονται «αδεξιότητες» στη διαχείριση της εξουσίας. Η αλαζονεία της εξουσίας και οι λαθεμένες επιλογές προσώπων –κυρίως στελεχών– είναι μια από τις κύριες αιτίες της «σιωπής» δυσφορίας, που δεν εξορκίζονται με φραστικές διακηρύξεις αλλά με αντικαταστάσεις προσώπων.

ΤΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ, δεν είναι αν είναι σωστές και πόσο οι υποδείξεις όλων των άλλων κομμάτων για το πλαίσιο και τις αρχές της προεκλογικής αντιπαράθεσης, αλλά ποιους όρους θέλουν να διαμορφώσουν σχετικά, Κυβέρνηση και «Νέα Δημοκρατία». Πολύ περισσότερο μάλιστα όταν υπάρχουν ενδείξεις για σπασμωδικές συμπεριφορές της Κυβέρνησης (με πρώτη απόδειξη την άκρατη

Τα νέα βιβλία της «γνώσης»

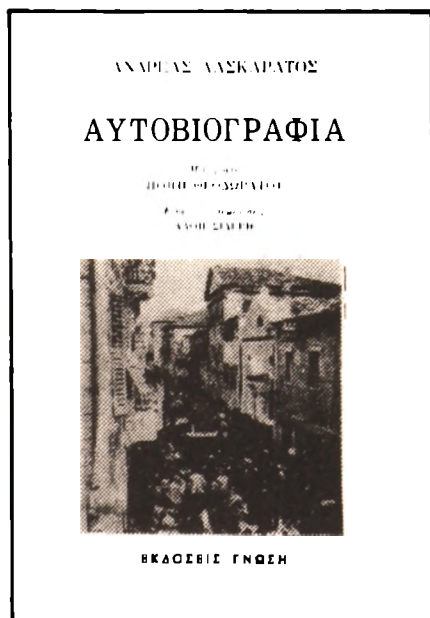
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
βιβλία που ξεχωρίζουν

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

ΑΛΚ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

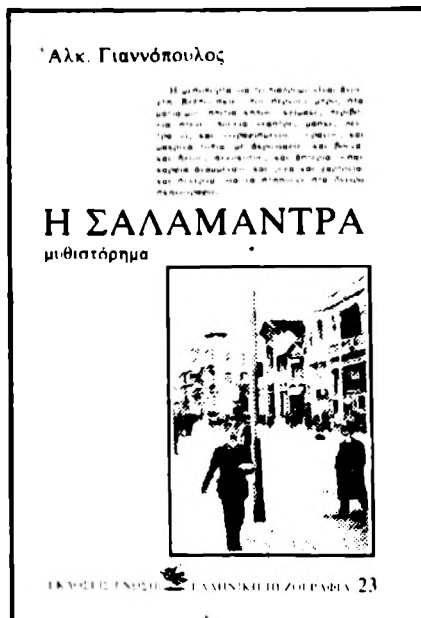
ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

ΕΡΣΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Αυτοβιογραφία

Μετάφραση
ΠΟΠΗ ΘΕΟΔΩΡΑΤΟΥ
Εισαγωγή - Σημειώσεις
ΑΛΟΗ ΣΙΔΕΡΗ

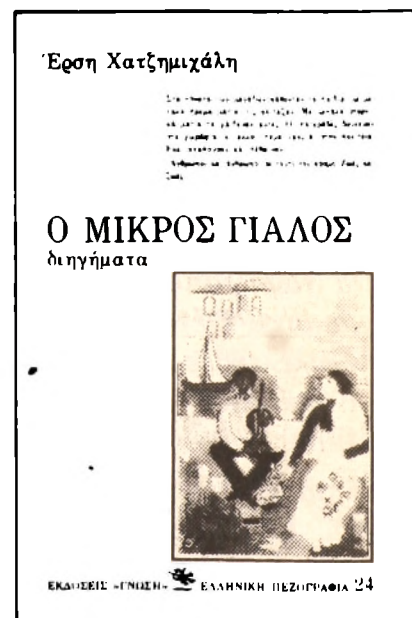

Η Σαλαμάντρα

Το κλασικό
μυθιστόρημα
του Αλκ. Γιαννόπουλου

**Ο Τολστόν
Ο βασιλιάς Ληρ
και ο Τρελός**

Ο μικρός γιαλός

Διεθνές
βραβείο διηγήματος
Pen Club

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»

ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 779.4879 - 775.4963 - 778.6441

της πόλωσης

προβολή στα κρατικά μέσα ενημέρωσης) απέναντι σ' αυτό που υπάρχει τελευταία και δεν ομολογείται: την εντύπωση, πως η Δεξιά διαμορφώνει το πολιτικό κλίμα στη χώρα.

ΤΗΝ ΕΝΤΥΠΩΣΗ αυτή, ενίσχυσε ιδιαίτερα, τόσο η «άμεση» απάντηση του κυβερνητικού εκπροσώπου στο περιεχόμενο της 15λεπτης τηλεοπτικής προβολής του λόγου του κ. Αβέρωφ στο Αγρίνιο, όσο και η άμεση τηλεοπτική απάντηση, την Κυριακή, με την ομιλία του υπουργού Εσωτερικών κ. Μ. Κουτσόγιωργα στο Κιλκίς.

Η ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗ του ΠΑΣΟΚ και της Κυβέρνησης στη γοητεία της «διπολικής αναμέτρησης» οφείλεται ασφαλώς στην πεποίθηση ότι «αν η Δεξιά δεν έχει κερδίσει πόντους, πάντως εμείς φαίνεται να έχουμε χάσει σε σταθερούς οπαδούς». Υπάρχουν υποψίες-ανησυχίες για την κάποια-«φθορά» αλλά αναζητούνται μόνο «δαίμονες» ως υπεύθυνοι.

Η ΔΙΑΤΡΗΤΗ αξιοπιστία της κρατικής τηλεόρασης και οι φιλότιμες προσπάθειες των φιλοκυβερνητικών εντύπων δεν φαίνεται ότι μπορούν εύκολα να αντιστρέψουν ορισμένες εντυπώσεις για την άνοδο της επιρροής της, που έχει καλλιεργήσει η Δεξιά. Γιατί οι εντυπώσεις αυτές υπάρχουν και κυριαρχούν σε κάθε συζήτηση.

ΕΙΝΑΙ χαρακτηριστικό δείγμα της «δημαγωγικής» ικανότητας της Δεξιάς ότι καθαρά μεμονωμένα αποτελέσματα (λ.χ. σε συνδικατικά συμβούλια, σε ορισμένα αστικά σωματεία) παρουσιάζονται ως συνολική επιρροή και μάλιστα με επιτυχία και πειστικότητα. Η Κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ έχουν περιοριστεί τις περισσότερες φορές, στο ρόλο του απολογητή (όχι πάντοτε πειστικού) και -αν εξαιρέσει κανείς τα αποτελέσματα των φοιτητικών εκλογών- δεν έχουν εύκολα αναιρέσει τις εντυπώσεις εις βάρος τους. Είναι λ.χ. γενική η πεποίθηση, αν κρίνει κανείς από τις αλλαγές στο υπουργείο Οικονομικών και το ΙΚΑ, ότι αποκρύβονται οι αληθινοί λόγοι, ότι υπάρχουν σκοπιμότητες, εσωτερικοί ανταγωνισμοί, παλινδρομήσεις, ότι δεν λείπει η αρρυθμία στους κυβερνητικούς

βηματισμούς. Τα φαινόμενα, ή, έστω, οι εντυπώσεις αυτές, αμφαλώς δεν είναι άσχετες με την έλλειψη σαφούς στρατηγικής τόσο μακροπρόθεσμα όσο και για την περίοδο των ευρωεκλογών.

ΕΤΣΙ ενώ είχε αποφασιστεί από τους επιτελείς του Κινήματος και της Κυβέρνησης ν' αρχίσει το «μπαράζ κατά της Δεξιάς» τον τελευταίο μήνα της προεκλογικής περιόδου, οι αντιδράσεις που σημειώνονται είναι τουλάχιστον απρογραμμάτιστες. Σπαταλώνται και ορισμένες εφεδρείες που είχε αποφασιστεί να διατηρήσει το ΠΑΣΟΚ απέναντι σ' αυτή την μακρά «ξέφρενη κούρσα» της «Νέας Δημοκρατίας». Οι εφεδρείες αυτές, που είναι η ίδια η χαρισματική παρουσία του Πρωθυπουργού, η πλατφόρμα για την ΕΟΚ, η αποκάλυψη του αντιλαϊκού χαρακτήρα της Δεξιάς και κάποιες θεαματικές φιλολαϊκές εξαγγελίες σπαταλώνται τα Σαββατοκύριακα (και μάλιστα μέσα σ' ένα κουραστικό προπαγανδιστικό καταιγισμό), προς δόξαν ενός εφήμερου φανατισμού σε κάποια πόλη της ελληνικής επαρχίας.

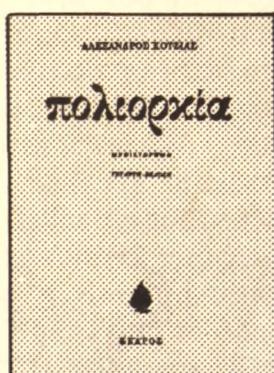
ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΩΤΙΚΕΣ διαδικασίες θα εντείνονται όλο και περισσότερο με αφορισμούς και γενικεύσεις χωρίς κανέναν από τους δύο μονομάχους να πείθει εύκολα τους «νηφάλιους» για το ότι ο άλλος αποτελεί το «απόλυτο κακό».

ΑΥΤΟΣ Ο έντεχνος διπολισμός των Σαββατοκύριακων, θα νοθεύει πιο πολύ την πολιτική ζωή του σήμερα, όσο θα παραμένει λεκτικός, «χυδαιολόγος», καταστροφολογικός και χωρίς ουσιαστικό αντίκρουσμα και συμβολή σε μια πορεία κομματικής αυτογνωσίας, προγραμματικής-ιδεολογικής οριοθέτησης και εκκαθάρισης με το «ιστορικό παρελθόν».

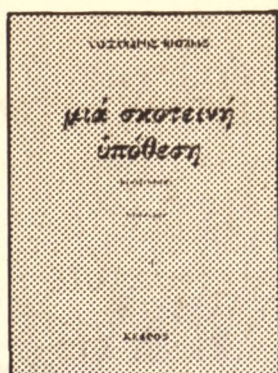
ΤΟ ΠΑΣΟΚ θα επιμένει να ασκεί κριτική της Δεξιάς που δε θα αγγίζει τις ευθύνες του «φανερά» και των ανθρώπων του και η «Νέα Δημοκρατία» (και προσωπικά ο παρωχημένος κ. Αβέρωφ) δεν θα δηλώνει έστω συνεχιστής της του «ραλλικού» στυλ διακυβέρνησης, αλλά του λεξιλογίου και της «ηρωικής δράσης» της ΕΡΕ και της ΕΚΟΦ.

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ
ΤΟΥ ΚΕΔΡΟΥ

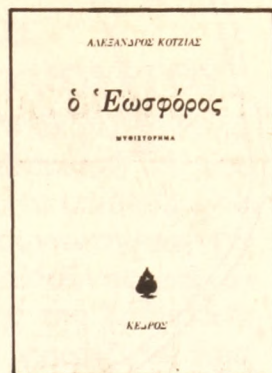
ΑΛ. ΚΟΤΖΙΑΣ

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ
Μυθιστόρημα
(Τέταρτη έκδοση)

ΜΙΑ ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΥΠΟΘΕΣΗ
Μυθιστόρημα
(Τρίτη έκδοση)

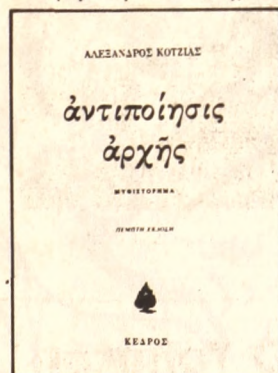
Ο ΕΩΣΦΟΡΟΣ
Μυθιστόρημα
(Δεύτερη έκδοση)

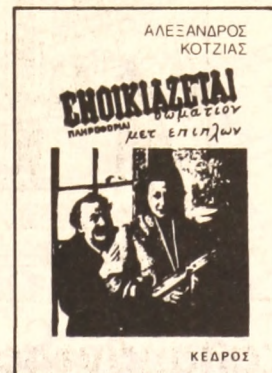
Η ΑΠΟΠΕΙΡΑ
Μυθιστόρημα
(Τέταρτη έκδοση)

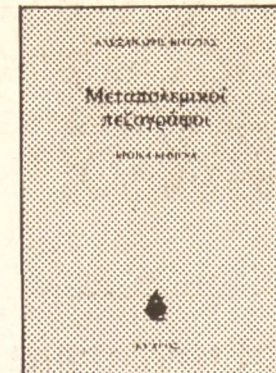
Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ
Μυθιστόρημα
(Τρίτη έκδοση)

ΑΝΤΙΠΟΙΗΣΙΣ ΑΡΧΗΣ
Μυθιστόρημα
(Πέμπτη έκδοση)

ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ ΔΩΜΑΤΙΟΝ ΜΕΤ' ΕΠΙΠΛΩΝ
Θεατρικό
(Δεύτερη έκδοση)

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ
Κριτικά κείμενα

30 ΧΡΟΝΙΑ
ΚΕΔΡΟΣ

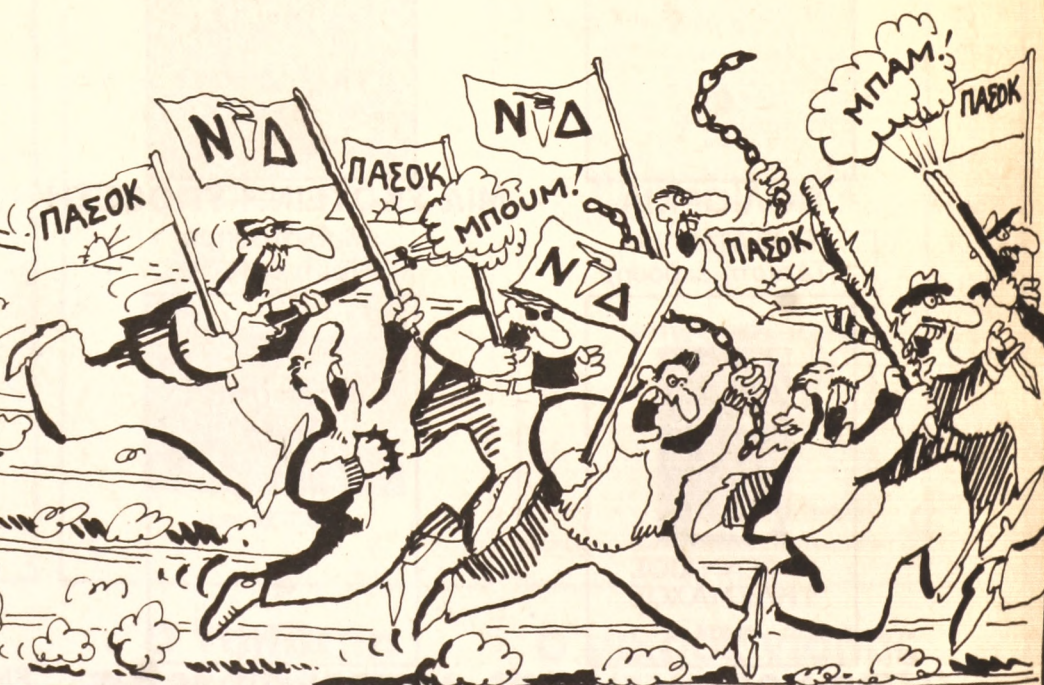
1954-1984

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
...δημιουργούμε αναγνώστες

Γεωργίου Γενναδίου 6 - Τηλ.: 36.15.783

.....
ΛΑΒΕΤΕ ΘΕΣΕΙΣ..
.....
ΕΤΟΙΜΟΙ.....

ΑΦΕΤΗΡΙΑ
ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟΣ
ΑΓΩΝΑΣ 84

Διαγραφή συνδικαλιστή, στελέχους του ΚΚΕ

του Στέλιου Κούλογλου

Το νεοεκλεγέν Διοικητικό Συμβούλιο του Δικηγορικού Συλλόγου, που ήταν να συνεδριάσει για πρώτη φορά χθες Πέμπτη, ξεκινάει από πλευράς ΚΚΕ, με μία σημαντικότερη απώλεια: στη δύναμή του δεν ανήκει πια, το μέλος του Δ.Σ. Βαγγέλης Κουρής, που διαγράφηκε την περασμένη εβδομάδα. Έτσι το ΚΚΕ χάνει έναν από τους ικανότερους —αν όχι τον ικανότερο συνδικαλιστή του στους Δικηγόρους (πρώτος, σε σταυρούς σε όλες τις αρχαιρεσίες από τη μεταπολίτευση, μετά τον επικεφαλής του ψηφοδελτίου) και τον «τελευταίο των Λαμπράκηδων», που εξακολουθούσε να δουλεύει για λογαριασμό του κόμματος σε μαζικούς χώρους. (Ο κ. Κουρής ήταν και Δημοτικός Σύμβουλος στον Δήμο Περιστερίου).

Σύμφωνα με αποκλειστικές πληροφορίες του ΑΝΤΙ, προερχόμενες από κομματικούς κύκλους, αφορμή για τη διαγραφή του κ. Κουρή από το ΚΚΕ, αποτέλεσε η απόφαση του κόμματος να «παραιτηθεί» το στέλεχός του από το Δημοτικό Συμβούλιο του Περιστερίου, επειδή «έπρεπε να δουλέψει» στον Δικηγορικό Σύλλογο, ιδιαίτερα μετά την ήττα του κ. Μαχαίρα. Ο κ. Κουρής, υπακούοντας στην απόφαση ανακοινώνει την παραίτησή του από το Προεδρείο της Δημοτικής Κίνησης, το οποίο αποτελείται από στελέχη του ΚΚΕ, του ΚΚΕ εσ., της ΕΔΑ και τέως στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Το 16μελές προεδρείο εκτός από ένα μέλος αντιτίθεται ομόφωνα στην παραίτηση και ο κ. Κουρής τοποθετεί στην κομματική καθοδήγηση το θέμα για να συζητηθεί ξανά. Η Κομματική Οργάνωση Αθήνας θεωρεί την ενέργεια παραβίαση του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού, αφού η ίδια εκτιμούσε απαραίτητη την παρουσία του στελέχους της στους Δικηγόρους και τον... διαγράφει!!!

Φυσικά πίσω από το πρόσχημα των «ιερραρχήσεων της δουλειάς» κρύβεται τόσο η προσπάθεια του κομματικού μηχανισμού να απομακρύνει τον κ. Κουρή από ένα χώρο στον οποίο διέθετε μεγάλη επιρροή (τώρα γιατί αυτό θεωρείται κακό είναι κάτι που ανάγεται μάλλον στην ψυχολογία των επαγγελματιών στελεχών) όσο για μία ιστορία διαφωνιών του εκδιωγμένου σε θέματα σχετικά με τον τρόπο δουλειάς του ΚΚΕ στους μαζικούς χώρους.

ΟΙ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ

Όπως μας έλεγαν στελέχη του ΚΚΕ από το Περιστερί, το νέο θύμα των εκκαθα-

ρίσεων, (οι οποίες προωθούνται από την καθοδήγηση της ΚΟΑ) ένα χρόνο πριν από τις Δημοτικές εκλογές, είχε τονίσει την ανάγκη αναδιοργάνωσης της κομματικής δουλειάς στο Περιστερί, δίνοντας έμφαση στην πολιτικοποίησή της και την αποφυγή προσωπικών αντιπαραθέσεων, και τονίζοντας τον κίνδυνο απώλειας του Δήμου. Η καθοδήγηση της Αθήνας αντιτίθεται σε όλες τις προτάσεις, θεωρεί την εκλογή σίγουρη και την άποψη «ηττοπαθή» και ο Δήμος κερδίζεται από το ΠΑΣΟΚ. Αποτέλεσμα μία εσωτερική κρίση στην κομματική οργάνωση Περιστερίου, που έχει οδηγήσει μέσα σ' ένα χρόνο στη διαγραφή περισσότερων από 50 στελεχών και μελών.

Κι αυτό που είναι σίγουρο, είναι ότι μετά τη διαγραφή, η κρίση θα ενταθεί. Ήδη όχι μόνο κομματικά μέλη, αλλά και πέντε-έξι μαζικοί φορείς που διαθέτουν γύρω στα 300 μέλη ο καθένας (Πνευματική Στέγη Περιστερίου, Εξωραϊστικοί Σύλλογοι «Πλάτωνας», «Αγ. Δημήτριος» κλπ.), με διαβήματά τους και υπογραφές αντιτίθενται στην παραίτηση και τη διαγραφή.

Επίσης στο χώρο των Δικηγόρων, σύμφωνα με συνδικαλιστές του χώρου, ο κ. Κουρής προωθούσε τις μάχιμες απόψεις του ΚΚΕ, σε διάσταση με συντηρητικές αντιλήψεις που έδιναν αποκλειστική προτεραιότητα στις συμμαχίες κορυφής, υποτιμώντας την ανάπτυξη μαζικών αγώνων και καταπατούσαν την αυτονομία των μαζικών χώρων. Αυτές οι διαφωνίες διατυπώθηκαν παράλληλα με την εκτίμηση ότι η συνέχιση της ίδιας πολιτικής, ισοδυναμούσε με την απώλεια του Συλλόγου, άποψη που επίσης θεωρήθηκε ηττοπαθής...

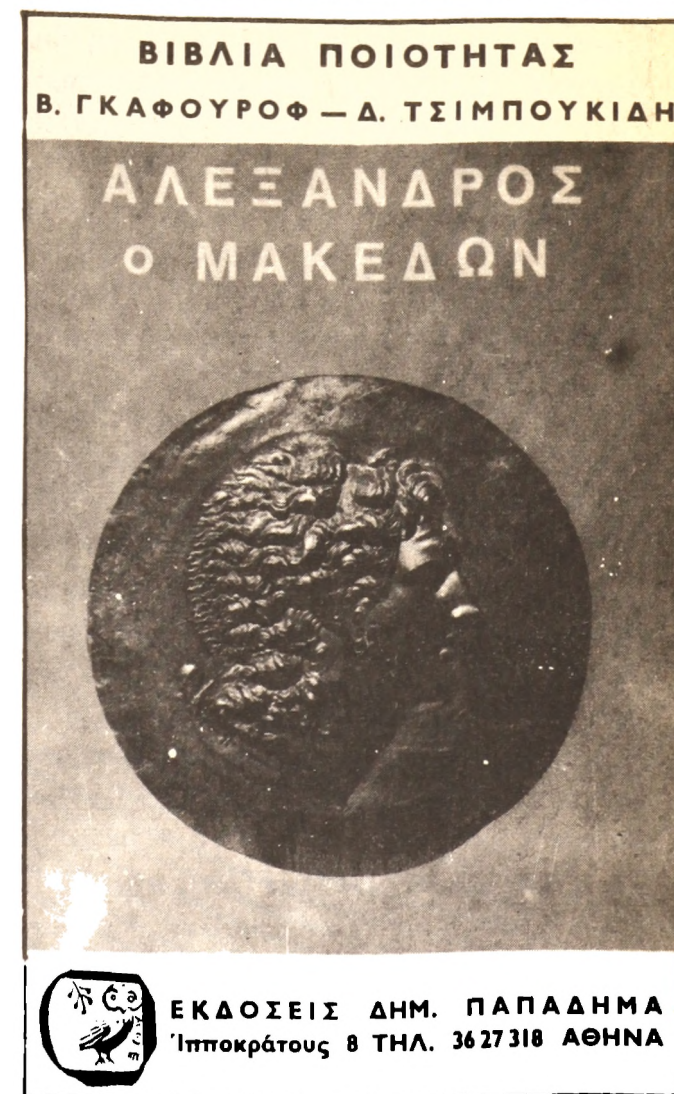
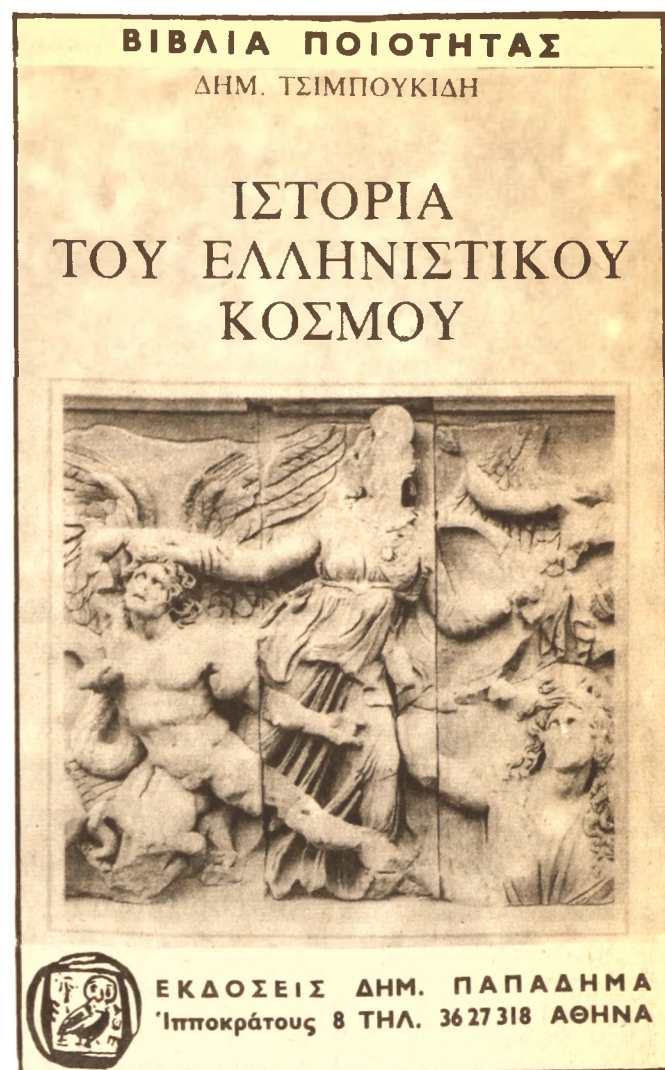
ΞΕΝΑΓΟΣ

ΤΟΥ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ..

Εν τω μεταξύ, ο ίδιος ο εκδιωχθείς αρνήθηκε να κάνει την παραμικρή δήλωση γύρω από το γεγονός, να το επιβεβαιώσει ή να το διαψεύσει. Τον συναντήσαμε την Τρίτη στο υπουργείο Δικαιοσύνης, μαζί με τον υπουργό Δικαιοσύνης της Σοβιετικής Ένωσης, με τον οποίον γνωρίζεται προσωπικά και «ξεναγεί» κατά την επίσκεψή του στην Αθήνα...

(Τέλος μία παρατήρηση που αξίζει κοινωνιολογικής ανάλυσης: ο Β. Κουρής, είναι ένας από τους ελάχιστους επώνυμους Λαμπράκηδες που απέμειναν στο ΚΚΕ. Καθοδηγητής του σπουδαστικού το 1964-'67 θιασώτης της άποψης ότι επέρχεται δικτατορία (για την οποία απειλείται με διαγραφή από την ΔΝΛ), μαχητής των κυπριακών του 1964, συλλαμβάνεται μετά το πραξικόπημα.

Με την αποφυλάκισή του συνεχίζει να δουλεύει παράνομα για το ΚΚΕ, και από τη μεταπολίτευση μέχρι το 1976 είναι Πρόεδρος της «Νέας Κίνησης Δικηγόρων» που πρόσκειται στο ΚΚΕ, και συνήγορος υπεράσπισης σε όλες τις δίκες του κόμματος μέχρι σήμερα. Ποιος είπε ότι ο Κρόνος-κόμμα δεν τρώει πια τα καλύτερα παιδιά του;)

Μια κρίσιμη στιγμή στην ιστορία της Ιεράς Οδού

του Θύμιου Παπαγιάννη

Η στιγμή αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη για το παρόν και το μέλλον της Ιεράς Οδού, αλλά και της ευρύτερης περιοχής της. Ίσως είναι κρίσιμη και για την εξέλιξη ολόκληρης της πόλης. Να γιατί.

Η Ιερά Οδός συνδέει το κέντρο της Αθήνας με τις υποβαθμισμένες δυτικές περιοχές της, περνώντας μέσα από τον παλιό «Ελαιώνα» της πόλης. Ο χώρος αυτός αποτέλεσε πολεοδομικά το «σκουπιδοτενεκέ» της Αθήνας, όπου στεγάζονταν (ανάμικτα και χωρίς σχέδιο) όλες οι οχλούσες χρήσεις (τραίνα, βιομηχανία, σφαγεία, χυτήρια, βυρσοδεψεία, χωματερές, αποθήκες παλιών υλικών και άλλα), μαζί με κατοικία (νόμιμη, αυθαίρετη, ή «εργατική») για τα ασθενέστερα εισοδηματικά στρώματα, (εργάτες, μικροϋπάλληλους, πρόσφυγες). Οι κυβερνήσεις δεν έκαναν βέβαια τίποτα για να βελτιώσουν την άθλια κατάσταση της περιοχής, τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων της, αλλά και καλύτερης λειτουργίας των παραγωγικών χρήσεων της περιοχής.

Το 1980 όμως η μελέτη της κεντρικής περιοχής της Αθήνας προτείνει σοβαρή παρέμβαση στον «Ελαιώνα» με τη δημιουργία ιστού κοινόχρηστων λειτουργιών για την εξυπηρέτηση των κατοίκων, την άμβλυνση των προβλημάτων όχλησης και ρύπανσης, την επαφή των γειτονικών περιοχών κατοικίας. Παράλληλα προτείνεται η δημιουργία πολεοδομικού κέντρου και άξονα πρασίνου, σύνδεσης αρχαιολογικών χώρων κατά μήκος της Ιεράς Οδού, χονδρεμπορίου και εγκαταστάσεων χαμηλής επαγγελματικής όχλησης στη λεωφόρο Αθηνών και κατοικίας στη Λένορμαν.

Μετά από συνεννοήσεις των τριών υπουργείων, για την επίλυση της διαφωνίας συναποφασίζεται στις 10.1.1984 μια μέση λύση για το πρόβλημα δηλαδή:

«Σε πρώτη φάση (μέσα στο 1984) για την αντιμετώπιση των άμεσων προβλημάτων:

1. Διαπλατύνεται η Ιερά Οδός από Σπύρου Πάτση μέχρι τον Κηφισό με δύο λωρίδες κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση με χαρακτηριστικά δευτερεύοντα κυκλοφοριακού άξονα τοπικής σημασίας και παράλληλα κατασκευάζονται αντιπλημμυ-

ρικά και αποχετευτικά έργα για την περιοχή.

Η προτεινόμενη διατομή για το τμήμα από Σπ. Πάτση μέχρι Αγ. Άννης έχει πλάτος λωρίδας 3,25 μ. και ενδιάμεση διαχωριστική νησίδα 3,5 μ. Σύνολο οδοστρώματος 16,5 μ. Για το τμήμα Αγ. Άννης μέχρι Λ. Κηφισού η διαχωριστική νησίδα γίνεται 1,5 μ. Σύνολο οδοστρώματος 14,5 μ.

2. Στο τμήμα της οδού από την Πειραιώς μέχρι τη Λ. Κωνσταντινουπόλεως πραγματοποιούνται συστηματικές ανασκαφές και η οδός διαμορφώνεται κατάλληλα σαν πεζόδρομος.

3. Το τμήμα της Ιεράς Οδού από Κωνσταντινουπόλεως μέχρι Σπ. Πάτση παραμένει στην κυκλοφορία προσωρινά μέχρι στην ολοκλήρωση των έργων κατασκευής των ανισόπεδων κόμβων Κωνσταντινουπόλεως - Πέτρου Ράλλη και Κωνσταντινουπόλεως - Αχιλλεως.

4. Πραγματοποιούνται σωστικές ανασκαφές στο πλάτος του νέου οδοστρώματος στο τμήμα της οδού Κωνσταντινουπόλεως μέχρι Κηφισού και συστηματικές ανασκαφές στο υπόλοιπο πλάτος των περίπου 10 μ. εκατέρωθεν της οδού από την άκρη του οδοστρώματος μέχρι τη νέα Ρ.Γ. Καταγράφονται και αξιολογούνται τα ευρήματα και αποφασίζεται η επί τόπου διατήρησή τους ή όχι.

Σε δεύτερη φάση προτείνεται:

Η πεζοδρόμηση του τμήματος από Σπ. Πάτση μέχρι Κων/πόλεως.

Με την ολοκλήρωση των ανασκαφικών εργασιών και την κατάλληλη διαμόρφωσή των πεζοδρομίων αναδεικνύεται η Ιερά Οδός σαν γραμμικό αρχαιολογικό πάρκο».

Η διαφωνία όμως φαίνεται ότι εξακολουθεί να υφίσταται. Έτσι, στις 30.3.1984, άγνωστο για ποιους λόγους, η πολιτική ηγεσία του ΥΠΠΕ αλλάζει αποφείς και εγκαταλείπει την ιδέα των συστηματικών ανασκαφών και του αρχαιολογικού πάρκου για «τις μελλοντικές γενιές», ενώ συντάσσεται με τις α-

πόψεις του ΥΔΕ και δηλώνει ότι οι αρχαιότητες δεν κινδυνεύουν.

Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί εδώ ότι το ΥΧΟΠ είχε από το 1983 στη διάθεσή του 70 εκατομμύρια δραχμές για την πολεοδομική και αισθητική διαμόρφωση κατά μήκος της Ιεράς Οδού, (από το πρόγραμμα καταπολέμησης της ανεργίας του ΥΠΕΘΟ), ενώ 14 εκατομμύρια μετέφερε στο ΥΠΠΕ για εργασία ανασκαφών, που δεν απορροφήθηκαν από...έλλειψη αρχαιολογικού προσωπικού! Επίσης ότι το Κεντρικό Συμβούλιο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος (πράξη 100 της 1.3.1984) ενέκρινε παμψηφεί την αλλαγή χρήσεων κατά μήκος της Ιεράς Οδού, που αποτελεί και το πρώτο βήμα για την αναβάθμιση της περιοχής με βάση τις προτάσεις του ρυθμιστικού σχεδίου.

Την πρόταση αυτή υιοθετεί και επεκτείνει το πρόσφατο ρυθμιστικό σχέδιο του ΥΧΟΠ (ΡΣΑ '83), που προβλέπει «ειδική παρέμβαση για την πολεοδομική αναβάθμιση της περιοχής, που εκτείνεται δυτικά του κέντρου της Αθήνας». Ειδικότερα: «Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην ανάδειξη και αποκατάσταση του ιστορικού χαρακτήρα της Ιεράς Οδού... Βασική προϋπόθεση είναι η κυκλοφοριακή υποβάθμιση της Ιεράς Οδού και η ένταξή της στο δευτερεύον οδικό δίκτυο για την τοπική εξυπηρέτηση με δημόσια και ιδιωτικά μέσα μεταφοράς. Παράλληλα, προτείνεται η ανακατανομή των χρήσεων γης κατά μήκος της οδού με τη χωροθέτηση κτιρίων Διοίκησης, Ανώτατης Εκπαίδευσης, (Αττικό Πανεπιστήμιο) και παράλληλη δημιουργία βιομηχανικών και βιοτεχνικών πάρκων, όπου θα συγκεντρωθούν οι διάσπαρτες εγκαταστάσεις και θα ελέγχεται η ρύπανση και η όχλησή τους». Σ' αυτό το πνεύμα γίνονται μελέτες από το ΥΧΟΠ, και συνεννοήσεις σε σειρά συσκέψεων με τα συναρμόδια υπουργεία ΥΠΠΕ και ΥΧΟΠ στο διάστημα από τον Ιούλιο 1983 και μετά. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι οι κυ-

κλοφοριακές μελέτες του ΥΧΟΠ στα πλαίσια του ΡΣΑ '83 αποδεικνύουν την επιφύλαξη περιορισμού της κίνησης τροχοφόρων στην Ιερά Οδό και την παραλαβή της από άλλους παράλληλους άξονες. Ποια όμως είναι η θέση των άλλων υπουργείων;

Το ΥΔΕ έχει ξεθάψει μια παλιά μελέτη του 1973 για διαπλάτυνση του δρόμου με έξι λωρίδες κυκλοφορίας και προχωρεί ακάθεκτο στη δημοπράτησή της (με προϋπολογισμό 400 εκατομμύρια περίπου), υποστηρίζοντας ότι ο κυκλοφοριακός φόρτος της Ιεράς Οδού δεν μπορεί να παραληφθεί από άλλους ακτινικούς άξονες κυκλοφορίας στο τμήμα από Σπ. Πάτση μέχρι Πειραιώς, ιδιαίτερα μέχρι την κατασκευή του κόμβου Αχιλλέως - Κωνσταντινουπόλεως και τη μετατροπή της τελευταίας σε ελεύθερη λεωφόρο. (Έχουν γίνει άλλωστε παλαιότερα και οι σχετικές απαλλοτριώσεις στο τμήμα της Ιεράς Οδού προς την Πειραιώς). Όχι μόνο αυτό, αλλά προβλέπει και την κατασκευή ανισόπεδου κόμβου στη συμβολή της Ιεράς Οδού με τη λεωφόρο Κωνσταντινουπόλεως. Παρά τις διαμαρτυρίες, εγκαθιστά τον εργολάβο και τα έργα αρχίζουν. Μόνες παραχωρήσεις που δέχεται το ΥΔΕ είναι να περιοριστεί το φάρδος του δρόμου σε 4 λωρίδες σε ορισμένα σημεία και να αναβληθεί (προς το παρόν) ο ανισόπεδος κόμβος.

Το ΥΠΠΕ, σε επίπεδο αρχαιολογικών υπηρεσιών τουλάχιστον, έχει πλήρη επίγνωση της τεράστιας αρχαιολογικής σημασίας του χώρου της Ιεράς Οδού, αλλά και τις ζημιές που έγιναν σε προηγούμενα έργα στην περιοχή. (Υπάρχουν στο αρχείο της αντιστοιχίας Εφορίας Αρχαιοτήτων και σχετικές φωτογραφίες ως αδιάψευστα τεκμήρια). Άλλωστε τα αρχαία λείψανα βρίσκονται σε πολύ μικρό βάθος (0,40 - 0,50 μ.), ενώ η χάραξη της αρχαίας οδού, όπου είναι γνωστή, συμπίπτει σε πάρα πολλά σημεία με το σύγχρονο δρόμο. Έτσι, σε απάντηση των προτάσεων του ΥΧΟΠ, το ΥΠΠΕ προτείνει τη δημιουργία αρχαιολογικού πάρκου κατά μήκος της Ιεράς Οδού, που βεβαίως αποδέχεται ευχαρίστως το ΥΧΟΠ. Έτσι διαμορφώνεται κοινό μέτωπο ΥΠΠΕ/ΥΧΟΠ, με αντίθετο το ΥΔΕ.

Παρόλα αυτά, παρά τις αντίθετες απόψεις αλλά και τις διαμαρτυρίες φαίνεται να επικρατεί στην πράξη η θέση του ΥΔΕ και τα έργα συνεχίζουν.

Ποιες όμως είναι οι κύριες αντιρρήσεις; Όπως προκύπτει από την πρόσφατη διαμαρτυρία των μελετητών και ερευνητών της Αθήνας, αυτές υπάρχουν και στο γενικό και στο ειδικό επίπεδο.

Στο γενικό επίπεδο:

- Οι αρχαιότητες δεν έχουν μόνον «ε-

πιστημονικό» ενδιαφέρον, (δεν δικαιολογείται επομένως να παραμείνουν θαμμένες κάτω από τον αυτοκινητόδρομο). Αποτελούν πολιτισμική μας κληρονομιά και πρέπει ν' αναδείχονται μέσα στην πόλη, ως κύριο στοιχείο στον καθημερινό κοινωνικό περίγυρο.

- Τα προβλήματα κεντρικών τμημάτων της πόλης και η υποβάθμιση κάποιων από αυτά δεν επιλύονται με την κατασκευή αυτοκινητόδρομων, μια μέθοδο δηλαδή που έχει αποδειχθεί διεθνώς εσφαλμένη εδώ και δύο δεκαετίες.

Στο ειδικό επίπεδο:

- Με τα έργα του ΥΔΕ, η Ιερά Οδός γίνεται ακτινική λεωφόρος, ταχείας κυκλοφορίας και επομένως δημιουργεί τάση κίνησης προς το κέντρο της Αθήνας και μέσα από το κέντρο του Αιγάλεω. Επαναλαμβάνει δηλαδή στο χειρότερο το πρότυπο της Συγγρού.

- Η κατασκευή της υπονομεύει καίρια το ρυθμιστικό σχέδιο της Αθήνας (ΡΣΑ '83) και το κυκλοφοριακό δίκτυο, που απορρέει από τις επιλογές του. Όπως είδαμε το ρυθμιστικό σχέδιο προβλέπει μνημειακή διαμόρφωση της Οδού, με πάρκα δεξιά και αριστερά και χωροθέτηση κατά μήκος δημόσιων και πολιτισμικών λειτουργιών, δημιουργώντας έτσι ένα νέο άξονα της πόλης από τη Βουλή των Ελλήνων και την πλατεία Συντάγματος, δια της Ερμού, μέχρι τις υποβαθμισμένες περιοχές του Δυτικού Λεκανοπεδίου.

- Επίσης θα συντελέσει καίρια, με την κίνηση που θα προσελκύσει, στην τελεσίδικη καταδίκη της περιοχής.

- Τέλος θα καταστήσει αδύνατη την αρχαιολογική έρευνα, και την ανάδειξη των ευρημάτων, μια και ο αρχαίος δρόμος είναι στο μεγαλύτερο τμήμα του κάτω από τη νέα χάραξη και σε πολύ μικρό βάθος, ενώ παρά τις αντίθετες διαβεβαιώσεις θα κινδυνεύσουν σημαντικά αρχαιολογικά λείψανα, που βρίσκονται στην περιοχή.

Έτσι έχουν τα πράγματα μέχρι σήμερα. Στις 9.4.1984 συνεδριάζει το Δημοτικό Συμβούλιο της Αθήνας με θέμα την Ιερά Οδό. Πληροφορίες υπάρχουν ότι τα τρία υπουργεία συσκέπτονται για να βρεθεί κάποιος νέος συμβιβασμός. Όμως συμβιβασμός με τις μπουλντόζες μέσα στον αρχαιολογικό χώρο μπορεί να υπάρξει;

Ας ελπίσουμε πάντως ότι έστω και τώρα θα επικρατήσουν ωριμότερες σκέψεις στην Κυβέρνηση και ότι η στιγμή αυτή που είναι κρίσιμη για την Ιερά Οδό, δεν θα αποτελέσει και τη στιγμή της τελειωτικής της καταδίκης.

ΣΤΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙ ΥΦΑΝΤΑ-ΜΕΤΑΞΩΤΑ

ΗΡΩΔΟΥ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ 1 (ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΟΥΡΟΥ)

ΡΟΥΧΑ: Φορέματα, μπλούζες, φούστες, ζακέτες.

ΚΟΥΡΤΙΝΕΣ: Καλύμματα, μαξιλάρια (σε ποικιλία σχεδίων-υφασμάτων).

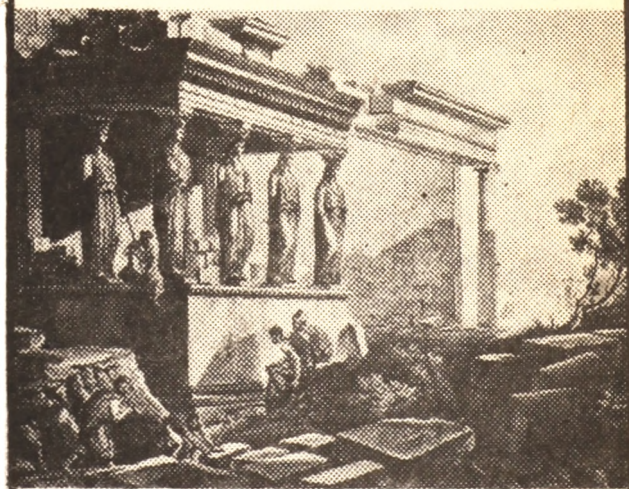
ΝΥΦΙΚΑ-ΤΣΕΒΡΕΔΕΣ: Είδη λαϊκής τέχνης.

ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ: Χάλκινα, κεραμικά.

Γιάννη Σπανδωνή

ΘΡΗΝΟΣ

Α' βραβείο Παρνασσού

Ένας σκλάβος διηγείται την αρπαγή των μαρμάρων του Παρθενώνα και το στοιχείωμα της Μαρμαρωμένης Βασιλοπούλας, της Καρυάτιδας. Με την πένα του Γ. Σπανδωνή ζωντανεύει ένας παλιός αθηναϊκός θρύλος που ασκεί μια μυστικιστική γοητεία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗ

Κολοκοτρώνη 15,

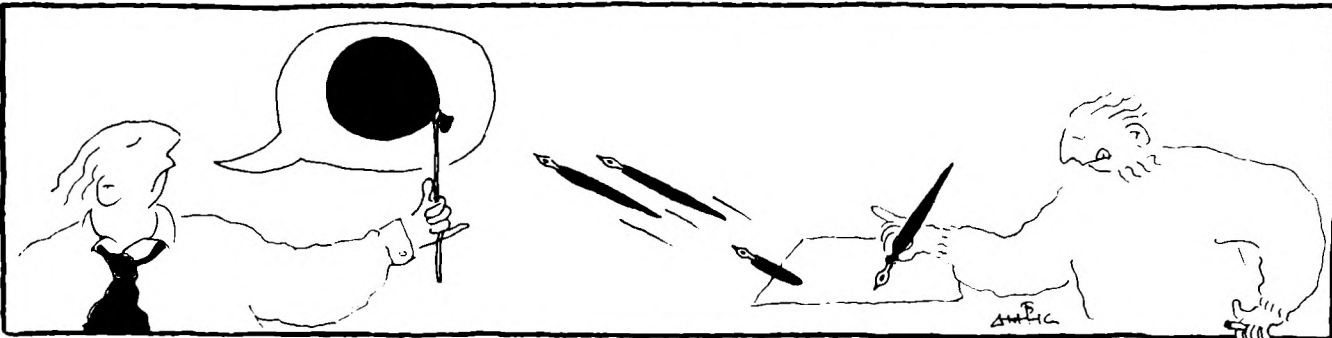
1ος όροφος τηλ. 32.34.270

«ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΓΝΩΜΗ» «ΕΙΔΗΣΕΙΣ»

ή η διαμάχη ενός εκδότη με τους δημοσιογράφους

του Άκη Κοσώνα

του Δημ. Χαντζόπουλου

Ποτέ δεν ήταν ιδιαίτερα φανεροί οι λόγοι που έκαναν απαραίτητη την έκδοση μιας ή δύο εφημερίδων όχι απλά φιλοκυβερνητικών αλλά «του ΠΑΣΟΚ». Τα ερωτήματα ήταν πολλά και πολύπλοκα: κατ' αρχήν ποιον ακριβώς πολιτικοκοινωνικό χώρο θα κάλυπταν οι εφημερίδες, από ποιες «θα έπαιρναν φύλλα», τι καινούργιο επρόκειτο να φέρουν ώστε να συγκινήσουν το προοδευτικό αναγνωστικό κοινό; Όλα αυτά όμως παρακάμφθηκαν από κάποιους που ήθελαν, όπως φάνηκε, πολύ την έκδοση της «Ελευθέρης Γνώμης» αρχικά, των «Ειδήσεων» στη συνέχεια. Και βέβαια, ακόμα ένα απλό ερώτημα είναι αυτό που δίκαια προβλήθηκε και προβάλλεται: ποια καλά κυκλοφοριακά ή άλλα μηνύματα ήρθαν από την έκδοση της «Ε.Γ.» για να θγουν και οι «Ειδήσεις»; Μήπως γιατί ένα αξιοπρεπές συγκρότημα δεν μπορεί να αρκείται σε ένα μόνο πρωινό φύλλο, αλλά χρειάζεται απαραίτητα και απογευματινό;

Παρ' όλ' αυτά, οι «Ειδήσεις» βγήκαν στις 23/1/84. Έζησαν μέχρι τις 6/4/84, το πρώτο φύλλο πούλησε 80.000 και το τελευταίο γύρω στις 6.000. Οι δημοσιογράφοι ξεκίνησαν με μισθούς 70, 80, 100.000 και σήμερα κάνουν μηνύσεις στο Θανάση Πόπωτα για να πάρουν τα χρήματά τους του Μαρτίου, και τα Κυριακάτικα. Οι κλητήρες κυνηγούν στους δρόμους, στα στενά της οδού Αθηνάς τον εκ Βόλου εκδότη τους και τον συνοδεύουν στο τμήμα. Επιτροπές αγώνα σχηματίζονται και η Ένωση Συντακτών κάνει ενέργειες για την αποκατάσταση των δημοσιογράφων. Αυτό είναι περίπου το σκηνικό, ενώ οι εξελίξεις προλαβαίνουν τις προβλέψεις.

Στην εκδοτική περιπέτεια Πόπωτα, κανείς δεν μπορεί ή δε θέλει να μιλήσει με ακρίβεια για το τι συνέβη. Όσοι θα πρέπει εύλογα να είχαν σχέση με την ιστορία «Γνώμης» - «Ειδήσεων», παρουσιάζονται ελλιπώς ενημερωμένοι και σχεδόν έκπληκτοι. Έγκυροι κύκλοι βεβαιώνουν ότι «κανείς ουσιαστικά από το

ΠΑΣΟΚ δεν ήταν υπέρ της έκδοσης των εφημερίδων και πολύ περισσότερο των Ειδήσεων». Υπήρξε ίσως μια πιθανή συναίνεση από τον Α. Λιβάνη, αλλά οι «ειδικοί» Μαρούδας-Κωστόπουλος ήσαν καθαρά εναντίον της ιδέας. Τέλος πάντων, κάποιοι σκοτεινοί (μια και δεν κατονομάζονται) κύκλοι στο κυβερνών κόμμα έδωσαν ώθηση στην έκδοση και αυτή πραγματοποιήθηκε. Λεφτά, που είναι λίγο πιο συγκεκριμένο πράγμα από τις ιδέες, ποιος όμως έδωσε; Ποιος ενέκρινε δάνειο με ευνοϊκούς ή όχι όρους για την επιχείρηση Πόπωτα; Ο ίδιος τονίζει: «Εγώ στο Βόλο ήμουν επιτυχημένος. Αυτοί (το ΠΑΣΟΚ) με φέρανε στην Αθήνα να με κάνουν εκδότη». Στελέχη του κινήματος βεβαιώνουν ότι ο Πόπωτας έχει πάρει δάνειο ύψους 250 εκ., εκείνος μιλάει για 160 μόνον(!) εκ. Το σίγουρο είναι ότι η κυβέρνηση δέχτηκε πιέσεις από τους εκδότες του συμπολιτευόμενου Τύπου (Μπόμπολας - Φιλippoπούλος - Τεγόπουλος - Λαμπράκης) για να μην ενισχύσει την «εκδοτική προσπάθεια» Πόπωτα. Λέγεται πως απειλήθηκε μάλιστα ότι δε θα υποστηριχθεί στις Ευρωεκλογές από τους παραπάνω εκδότες, αν αγκαλιάσει την ιστορία αυτή. Δε μοιάζει απίθανη η εκδοχή του να δραστηριοποιήθηκε «αφ' εαυτού» ο Θ. Πόπωτας και να προχώρησε σε αγορές πανάκριθων μηχανημάτων και προσλήψεις «ακριθών» δημοσιογράφων. Ίσως και να μην πίστεψε ποτέ ότι «θα τον άφηναν έτσι». Πιέζοντας λοιπόν και δημιουργώντας μια ντε φάκτο κατάσταση, πίστευε ότι το ΠΑΣΟΚ δεν είχε άλλη λύση από το να βοηθήσει. Ο Πόπωτας βέβαια, απ' ό,τι φάνηκε, είχε ήδη εκτεθεί στην αγορά, μοιράζοντας δεξιά κι αριστερά ακάλυπτες επιταγές - αυτή όμως η τακτική δεν άργησε να έχει τις επιπτώσεις της και στην ίδια την εφημερίδα: Από τα μέσα Μαρτίου, το μεταφραστικό τμήμα σταμάτησε να παραλαμβάνει ξένα περιοδικά κι εφημερίδες, μια και ο Θαν. Πόπωτας είχε πληρώσει το πρακτορείο διανομής με επιταγή χωρίς αντίκρουσμα! Ο Μάρ-

τιος ήταν για τον Πόπωτα, αλλά και για τους συντάκτες, ο μήνας της μεγάλης τα-ραχής: Υπάλληλοι της ΔΕΗ μπήκαν κι έκοψαν το ρεύμα στο αθλητικό και το καλλιτεχνικό τμήμα, δικαστικός κλητήρας εμφανίστηκε δυο φορές για κατά-σχεση, ιδιώτης που ο Πόπωτας όφειλε 30.000 εισέβαλε στο λογιστήριο, θρήκε σ' ένα συρτάρι 30.000 τις πήρε, κι ετοιμαζόταν να φύγει. Τον πρόφτασαν άνθρωποι του λογιστηρίου, τον έπεισαν να τ' αφήσει, εκείνος πήρε μια ηλεκτρική γραφομηχανή, οι υπάλληλοι πανικοβλήθηκαν και τελικά του έδωσαν τις 30.000 που είχε βρει αρχικά.

Μόνιμη τακτική του Πόπωτα, απέναντι στην ανησυχία και αγανάκτηση των ανθρώπων που δεν είχαν πληρωθεί, ήταν η υπόσχεση «αύριο σας πληρώνω σίγουρα». Όταν η διαμαρτυρία γινόταν επικίνδυνη για τον εκδότη, ο τελευταίος εμφανιζόταν με σακούλες από «σουπερ-μάρκετ» γεμάτες λεφτά, φώναζε κάποιον και τον πλήρωνε επί τόπου. Τον τελευταίο καιρό, περιφερόταν με θαλίτσα «γεμάτη λεφτά» όπως έλεγε, και ζητούσε «να μην τον αναγκάσουν να την ανοίξει αφού εκεί μέσα τα 'χει».

Πέρα από τα κωμικά στοιχεία της υπόθεσης (που για τους εργαζόμενους στην επιχείρηση Πόπωτα δεν είναι καθόλου κωμικά) υπάρχει το σοβαρό πολιτικό πρόβλημα που ανάφεραμε στην αρχή: Το παιχνίδι Πόπωτα δεν παίζεται με όρους που ο εκδότης έχει θέσει. Δεν μπορεί κανείς να πιστέψει ότι ο Θαν. Πόπωτας ήθελε τόσο πολύ ν' αποτύχει. Η επιτροπή αγώνα που έχει εκλεγεί, αν και πολλοί συντάκτες έλειπαν την ώρα της διαδικασίας, η Ένωση Συντακτών και οι πέντε δημοσιογράφοι που έκαναν τις μηνύσεις, έχουν τον πρώτο λόγο στις εξελίξεις. Το ΠΑΣΟΚ θα παραμείνει πιθανότατα σε ρόλο θεατή...

□

Δεκαπενθήμερος τεύχος 12 6 Απριλίου ΠΟΛΙΤΗΣ

Θά βρείτε αναλύσεις για:

- τις πραγματικές συγκρούσεις και τις διαφαινόμενες λύσεις στην ΕΟΚ
 - τα κινήματα Ειρήνης στις Ανατολικές Χώρες
 - τη σχέση Άριστερας και Κράτους
 - την Ευρωπαϊκή Ένωση
- Επίσης κείμενα για:
- Τα λογοτεχνικά περιοδικά
 - Το «γλωσσικό ζήτημα»
 - Το βιβλίο και τον κινηματογράφο

Και ακόμα κείμενα για:

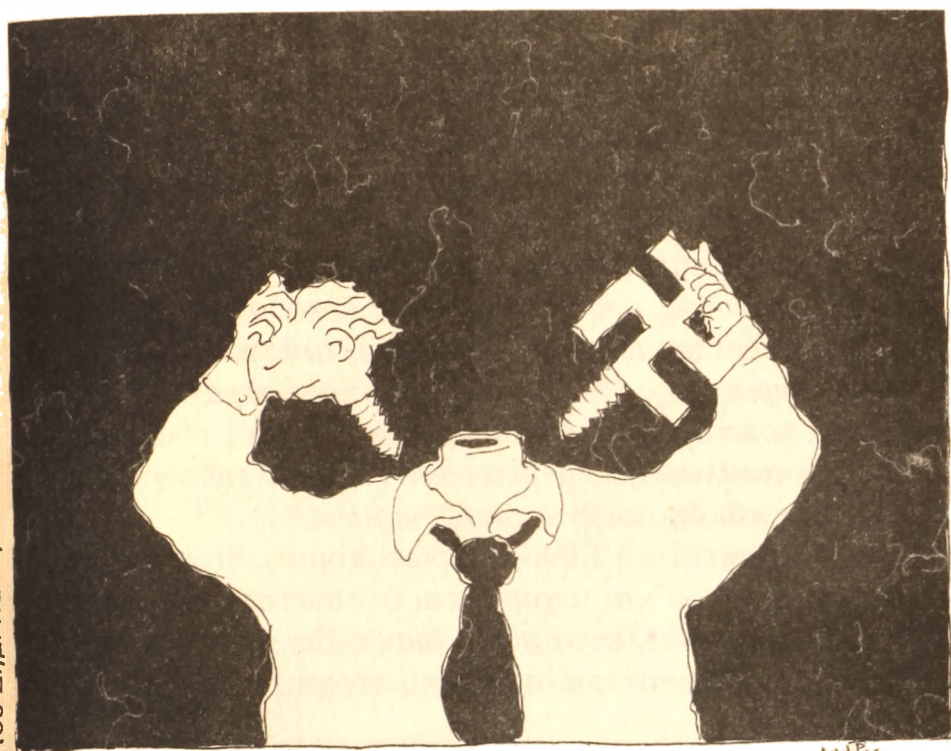
τις «Ανοιχτές Πόλεις»
τήν κρίση της χαρτοβιομηχανίας
τήν πολιτική μισθών και τιμών

και όπως πάντα σχόλια
για την κοινωνική, την πολιτιστική
και πολιτική επικαιρότητα

ΟΙ ΦΑΣΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΠΕΝ

του Άκη Κοσώνη

17 χρόνια μετά το πραξικόπημα του 1967, οι πρωτεργάτες του
ζητούν θέση στην Ευρωπαϊκή Βουλή

Η ΟΝΝΕΔ ΔΕΝ ΠΑΕΙ ΣΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

σε σύγκρουση
μέ το κόμμα

Από το 1967 μέχρι σήμερα, πάνω από 150 φασιστικές, μοναρχικές και φιλοχουντικές οργανώσεις φάνηκαν στο προσκήνιο, δρώντας στο παρασκήνιο της πολιτικής μας ζωής. Οι περισσότερες αποτέλεσαν δημιουργήματα απόστρατων αξιωματικών που θέλησαν να σημαδέψουν το τέλος της ζωής τους με κάποια «Εθνική», ή «Ιερή» ή «Εθνικιστική», ή «Πατριωτική» παρουσία. «Έζησαν» για μερικούς μήνες και διαλύθηκαν, μια και η απήχησή τους στις μεγάλες μάζες των απανταχού εθνικοφρόνων ήταν μειωμένη.

Στις μέρες μας, και ενώ μόνο μια βδομάδα μας χωρίζει από την «επέτειο» των 17 χρόνων της 21ης Απριλίου 1967, δεν βρίσκει κανείς «εν ζωή» περισσότερες από 15 ακροδεξιές οργανώσεις. Ιδιαίτερα, μετά την ίδρυση της ΕΠΕΝ (Εθνική Πολιτική Ένωση) που εκπροσωπεί τους κινηματίες του Κορυδαλού, οι ήδη κομματιασμένες μικροομάδες του φασιστικού χώρου συσπειρώθηκαν γύρω της ελπίζοντας σε «καλύτερες μέρες». Έτσι, μπορούμε να διακρίνουμε πέντε κυρίως σχήματα που αποτελούν τους κύριους άξονες της ακροδεξιάς:

- το ΕΝΕΚ με αρχηγό τον Πολύδωρο Δάκογλου και εβδομαδιαίο έντυπο τον «ΣΥΝΑΓΕΡΜΟ»,
- την ΝΕΠ, που μετά τη διάλυση του «Κόμματος των Προοδευτικών» του Σπ. Μαркеζίνη μετονομάστηκε σε «Νέα Πρωτοπορία», με αρχηγό τον Θόδωρο Περρωτή,
- την «Χρυσή Αυγή» (Ναζιστές), με αρχηγό τον Ν. Μιχαλολιάκο (πρώτο ξάδελφο του προέδρου της ΟΝΝΕΔ Βασίλη Μιχαλολιάκου),
- την ΔΕΠ, ιδεολογικά προσκείμενη στην Κ4Α, και
- το ΚΕΜΕ, του «υπουργού» της χούντας Παύλου Μανωλόπουλου.

Αυτά είναι τα σχήματα που έχουν επιζήσει μετά το 1981, όταν η βασική διαμάχη για την επικυριαρχία, δόθηκε στο χώρο της νεολαίας. Ας δούμε όμως τα κύρια χαρακτηριστικά του

καθενός και τις ζημώσεις που συμβαίνουν στο χώρο μετά την ίδρυση της ΕΠΕΝ.

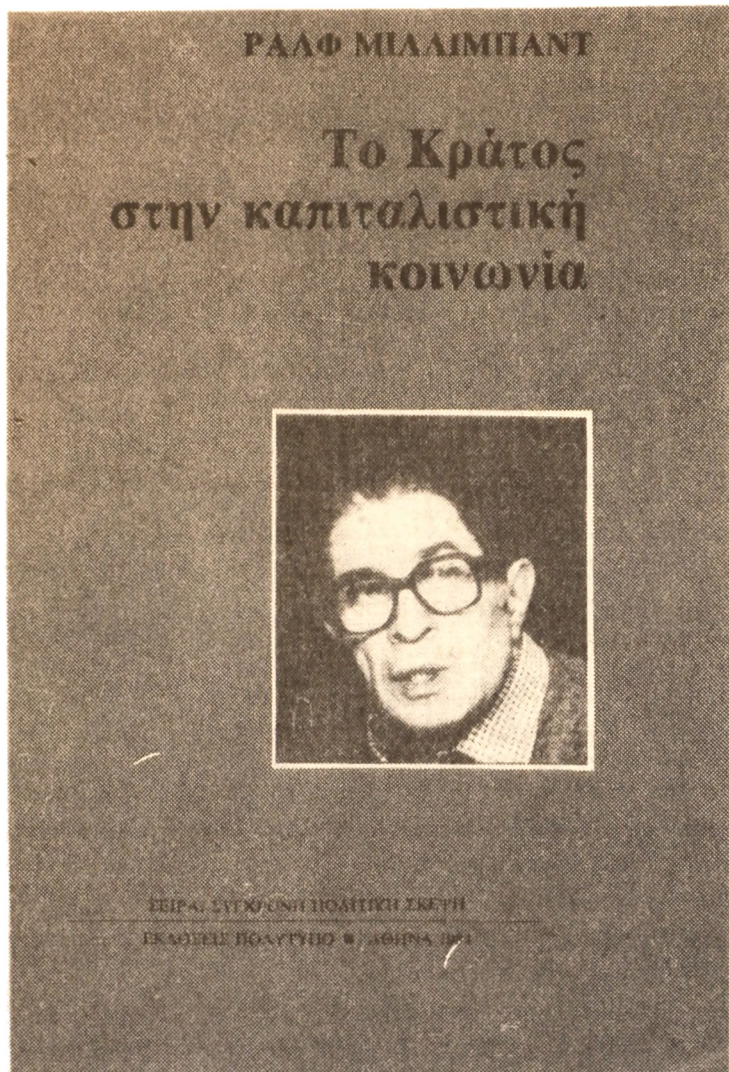
● Το ΕΝΕΚ εκφράζει την «υγιή εθνικιστική άποψη», απορρίπτοντας τις ιστορικές παλινδρομήσεις και αναφορές σε πρόσωπα-πορτραίτα του χώρου: «Δεν μας νοιάζει τι έκανε ο Χίτλερ, ή ο Παπαδόπουλος, έχουμε δική μας θέση και προσπαθούμε να την εκφράσουμε». Κυρίαρχη τάση στο «Ενιαίο Εθνικιστικό Κίνημα» που δημιουργήθηκε το 1979 είναι οι «Ιωαννιδικοί». Ο αρχηγός Πολύδωρος Δάκογλου κατηγορείται από τους πολιτικούς του αντιπάλους σαν «αρριβίστας που χρησιμοποιεί το κίνημα προκειμένου ν' ασκεί πιέσεις στη "Νέα Δημοκρατία" για συνεργασία, επειδή θέλει να γίνει βουλευτής». Τη θέση αυτή στηρίζουν, στις κοινές ενέργειες ΕΝΕΚ-ΟΝΝΕΔ σε πολλές εκδηλώσεις (κοινή κάθοδος και συμμετοχή στο Μακρυγιάννη, στο Βορειοηπειρωτικό κλπ.) Πολλοί πιστεύουν ότι το ΕΝΕΚ υποστηρίζεται από βουλευτές της ΝΔ, όπως ο βουλευτής Φθιώτιδος Μανίκας, τον οποίο συχνά προβάλλει το έντυπο του ΕΝΕΚ «Συναγερμός» από τις στήλες του. Το «Ενιαίο Εθνικιστικό Κίνημα» σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις αριθμεί 4-5.000 μέλη και οπαδούς σ' όλη την Ελλάδα. Κυριότερες τοπικές οργανώσεις του είναι στη Λάρισα, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

● Η ΝΕΠ (Νεολαία Προοδευτικών) μετά την ουσιαστική διάλυση του κόμματος του Μαркеζίνη, μετονομάστηκε σε «Νέα Πρωτοπορία». Επικεφαλής της, ο διορισμένος πρόεδρος του χουντικού φοιτητικού συλλόγου Πάτρας Θόδωρος Περρωτής που ήταν επανειλημμένα υποψήφιος βουλευτής των ακροδεξιών. Διετέλεσε αρχηγός της νεολαίας της «Εθνικής Παράταξης», επί αρχηγίας Σ. Στεφανόπουλου και Σ. Θεοτόκη, από την οποία Ε.Π. προέκυψαν το ΕΝΕΚ και η ΝΕΠ. Ο Περρωτής φέρεται σαν φιλο-Παπαδοπουλικός και κατηγορείται από το

Εκδόσεις ΠΟΛΥΤΥΠΟ
Σειρά: Σύγχρονη Πολιτική Σκέψη

Ραλφ Μίλιμπαντ
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Πρόλογος: Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Ένα κλασικό έργο της μεταπολεμικής μαρξιστικής έρευνας στο χώρο της πολιτικής κοινωνιολογίας. Συνδυάζοντας ορισμένες από τις θεωρητικές προτάσεις του «πολιτικού» μαρξισμού με το ριζοσπαστικό ρεύμα της εμπειρικής αγγλοσαξωνικής σχολής της πολιτικής επιστήμης, ο καθηγητής Μίλιμπαντ τεκμηριώνει μία σύνθετη προσέγγιση του φαινομένου «Κράτος», στη διαπλοκή και τη συστατική του σχέση με τους πολιτικούς θεσμούς (κόμματα, Τύπος, ομάδες συμφερόντων, «ιδεολογικοί μηχανισμοί») και την κοινωνία.

Παράλληλα, ο εκτεταμένος πρόλογος του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου τοποθετεί το φαινόμενο του Κράτους στα πλαίσια των σημερινών θεωρήσεων για την «πολιτική θεωρία» της μαρξιστικής αριστεράς, χαράζοντας έτσι τους άξονες για την επανατοποθέτηση του προβλήματος της εξουσίας, της δημοκρατίας και της σοσιαλιστικής αλλαγής σήμερα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ:

εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9
Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Μ. Κοτζιά και Σία ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

ΕΝΕΚ για «τις καλές του σχέσεις με την Ασφάλεια» και για τις «προβοκάτσιές του» σε βάρος μικρών φασιστικών ακροδεξιών οργανώσεων. Η ΝΕΠ, διαθέτει περί τα 1.000 μέλη και θεωρεί άμεσό της εχθρό τη ΝΔ, αποκλείοντας κάθε πιθανότητα συνεργασίας μαζί της.

● Η «Χρυσή Αυγή», με αρχηγό τον Ν. Μιχαολιάκο —γνωστό τραμπούκο σε επεισόδια που είχε καταγγείλει το ΑΝΤΙ το '75 όταν ο ξάδερφος του αρχηγού της ΟΝΝΕΔ συνεργαζόταν με τον Καλέντζη και τους Ιταλούς νεοφασίστες— δεν φαίνεται να έχει σοβαρή επιρροή στο χώρο, αφού διαθέτει μόνο 100 περίπου οπαδούς. Παρ' όλα αυτά, είναι από τις πλέον «δραστήριες» ακροδεξιές οργανώσεις, και ίσως η μόνη που ασπάζεται ανοιχτά τις χιτλερικές και ναζιστικές θεωρίες. Σε φυλλάδιό της που κυκλοφορεί (με σφραγίδα μάλιστα που αναφέρει για διεύθυνση Ζωοδ. Πηγής 16, 2ος όροφος) αφού ασχολείται με «βαθιές» αναλύσεις των λόγων που «η Ευρώπη περνάει κρίση λόγω του καπιταλισμού και του μπολσεβικισμού», μας βεβαιώνει ότι για «το χάλι μας» φταίει, ποιος άλλος; ο Εβραίος. Και προτρέπει: «Και πάνω απ' όλα, ΣΚΟΤΩΣΤΕ τον Εβραίο που κουβαλάτε μέσα σας και που είναι ο αρνητικός παρακμιακός σας εαυτός, ο ανίκανος να σημασιοδοτήσει (sic) τη ζωή σας μ' ένα υπέρτερο ιδανικό. Μετά, πολεμήστε τον Εβραίο που βρίσκεται γύρω σας. Γίνεται πάλι λαμπροί στρατιώτες της ευρωπαϊκής πολιτιστικής δημιουργίας»... Κ α ι : «Σ' εκείνους που θα μας ακολουθήσουν δεν υποσχόμαστε ειρήνη και ευημερία. Πόλεμο και δημιουργία υποσχόμαστε!».

● Η ΦΕΠ (Φοιτητική Εθνική Πρωτοπορία), είναι απομεινάρι της 4ης Αυγούστου και ισχυρίζεται ότι διατηρεί πάντα επαφές με τον Πλεύρη. Ο τελευταίος το διαψεύδει. Πρόκειται για την ομάδα με την ενεργότερη ίσως συμμετοχή.

Στο Άργος

Η Δέσποινα, με πράσινο φουστάνι, χαμογελά απ' το μπαλκόνι της ΕΠΕΝ... «Εργατιά Αγροτιά Παπαδόπουλος ξανά», «Όχι στους συμβιβαστές-είμαστε εθνικιστές», «Έξω οι Σλαύοι απ' την Ελλάδα», «Λαέ εμπρός να σβύσει ο Μαρξισμός», «Εθνικισμός-Αξιοκρατία», «ΕΠΕΝ-δεν ξεχνώ».

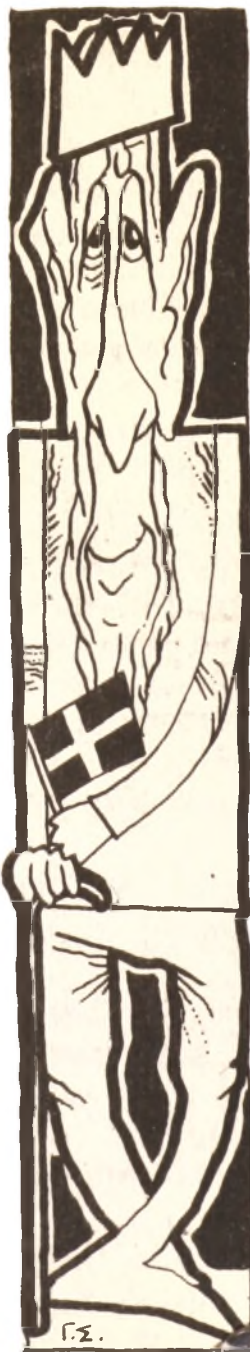
Με πανώ που έγραφαν τέτοια συνθήματα, Αργίτες, Ναυπλιώτες και Αθηναίοι, συγκεντρώθηκαν στις 31/3/84, έπειτα από κάλεσμα της ΕΠΕΝ, στη μεγάλη πλατεία του Άργους.

Στη μέση η εκκλησία που —όταν έφθασε 6 η ώρα και τ' αυτοκίνητα έκαναν το γύρο με κλάξον για να καλέσουν τους οπαδούς— χτύπησε εσπερινό χαρμόсуна. Οι καμπάνες κάλυψαν τα κλάξον έτσι που κάθε δημοκράτης θα ριγούσε...

Γύρω γύρω, σημαίες —ως και τα κλειστά γραφεία του ΚΚΕ εσ. πάνω στην πλατεία, είχαν μια σημαία— και κόσμος. Πολύς-λίγος, δεν έχει σημασία. Και τρεις άνθρωποι αν ήταν πάλι αρκετοί είναι... Πολλοί άντρες μέσης ηλικίας, αρκετές οικογένειες και νέοι. Με έκφραση ευχαριστημένη απολάμβαναν τον πασατέμπο τους σε ατμόσφαιρα γιορτής... Πατρίς, Θρησκεία, Οικογένεια...

Δεν έλειπαν βέβαια και τα απαραίτητα αξεσουάρ.

Πλανόδιοι πωλητές διοχέτευαν αυτοκόλλητα με τον Παπαδόπουλο ή τον τέως, μπρελόκ της ΕΠΕΝ, τασάκια κτλ. Τα

● **KEME** (Κίνημα Ελλήνων Μεταρρυθμιστών), αρχηγός ο πολύ γνωστός «υπουργός» της χούντας Πάυλος Μανωλόπουλος. Προσωπικός φίλος του δικτάτορα Γ. Παπαδόπουλου, ο Π.Μ. συμμετέχει στην οργανωτική επιτροπή της ΕΠΕΝ, κρατώντας πάντοτε το ΚΕΜΕ μην τυχόν και «εκτεθεί» την τελευταία στιγμή. Έχει πάντα σχέσεις με τη ΝΔ και την κύρια δύναμή του έχει στην Πελοπόννησο (κυρίως στην Πάτρα).

Ο Μανωλόπουλος έχει πλούσια ιστορία και «προσφορά» στο χώρο. Ιδρυτικό μέλος της ΕΚΟΦ και πρώτος πρόεδρος της από το 1960 μέχρι το 1963, πρόεδρος της νεολαίας της ΕΡΕ το '65-'67. Στη δικτατορία, Νομάρχης Θεσπρωτίας ('68-'70) και «υπουργός» Εργασίας από τις 29 Ιουνίου 1970 μέχρι 24 Αυγούστου 1971.

Όταν επιστρατεύονται οι κυρίες...

Κάπως έτσι έχουν τα πράγματα στον πιο «μαζικό» ακροδεξιό χώρο μέχρι την ίδρυση του «κόμματος» Παπαδόπουλου, της ΕΠΕΝ. Εδώ και τρεις περίπου μήνες, όλα τα στελέχη του χώρου, ονειρεύονται αρχηγικές θέσεις για τον εαυτό τους και φροντίζουν να εξασφαλίσουν υποστήριξη από τους χουντικούς ή τις κυρίες τους για την ιεραρχική τους άνοδο στην ΕΠΕΝ. Έτσι, ο μεν Περρωτής, προσχώρησε παίρνοντας μαζί του και την ΝΕΠ, ο δε Δάκογλου, διατηρεί «επικοινωνία χωρίς οργανική σχέση μαζί της», διατηρώντας πάντοτε εν δυνάμει το Ε-ΝΕΚ. Το «κίνημά του» όμως, χάνει μέλη που προσχωρούν συνεχώς στην ΕΠΕΝ, αναζητώντας ίσως τη σιγουριά του «μεγάλου χώρου».

Μέσα στην «Εθνική Πολιτική Ένωση» λειτουργούν δύο κυρίως τάσεις: η μια εκφράζεται από τον «Ελεύθερο Κόσμο» που

εκδίδεται κάθε Κυριακή, και η άλλη από το χουντικολαθρόβιο του Μιχαλόπουλου «Ελεύθερη Ώρα». Στην τάση «Ε.Κ.» υπάρχουν τα στελέχη «πρώτης γραμμής» όπως ο Ματθαίου και ο περιώνυμος Ζουρνατζής, ο οποίος βρίσκεται σε άνοδο, υπερφαλαγγίζοντας τον πρώτο, ενώ στην άλλη τάση, δεν υπάρχουν «ονόματα». Ο Μιχαλόπουλος προσπαθεί να επηρεάσει το «κοινό» εμφανίζοντας φιλο-Παπαδοπουλικό προσώπιο και κατηγορώντας τους Ιωαννιδικούς. Φαίνεται ότι την άνοδο Ζουρνατζή την εγκρίνει ο Μιχαλόπουλος! Στο μεταξύ, οι άνθρωποι του Ματθαίου βρίσκονται σε έντονη διαμάχη με αυτούς του Ζουρνατζή, επειδή με παρέμβαση των συζύγων Παπαδόπουλου, Παττακού και του υιού Μακαρέζου, ο τελευταίος πραγματοποιεί, αρχηγικές εμφανίσεις, προσπαθώντας να θεωρηθεί σαν «πορτ-παρόλ» του φυλακισμένου αρχιπαραξικοπηματία.

Μια μόλις βδομάδα πριν τα «17χρονα» της 21ης Απριλίου και δύο μήνες πριν τις Ευρωεκλογές, ο φασιστικός, χιτλεροναζιστικός και φιλοχουντικός χώρος, ετοιμάζεται να πάρει μέρος σ' έναν εκλογικό αγώνα μαζί με νόμιμα, κοινοβουλευτικά κόμματα. Η ΕΠΕΝ, στην προκήρυξή της αναφέρει: «*Διακηρύσσομεν την πίστιν μας εις την Ελευθερίαν, δηλαδή εις την αφαλκίδευτον Δημοκρατίαν, εις τον δημιουργικόν Κοινοβουλευτισμόν και εις την ατομικήν Πρωτοβουλίαν...*» και αλλού. «*Αντιτιθέμεθα με όλην μας την δύναμιν κατά του εξανδραποδιστικού Ολοκληρωτισμού, κατά της πάσης μορφής Σοσιαλισμού και κατά του παρασιτικού Κρατισμού*»

Το εκπληκτικό δεν είναι ότι η ΕΠΕΝ έβγαλε προκήρυξη. Είναι πως «έχει» και θέσεις, και πιστεύει στην «Ελευθερίαν» την «Δημοκρατίαν» και τον «Κοινοβουλευτισμόν»...

Για φαντάσου!

μια μέρα περιπατούσαν...

μενημερωτικά για τις θέσεις της ΕΠΕΝ —φυλλάδια, κυκλοφορούσαν αφειδώς όπως και οι σημαίες...

Οι Άρης Δημόπουλος και Πάυλος Μανωλόπουλος, μέλη της εκτελεστικής γραμματείας της ΕΠΕΝ και... χουντικοί «υπουργοί» επρόκειτο να βγάλουν λόγο! Από τα μεγάφωνα ακουγόταν δημοτική μουσική: «Ένας αητός καθότανε», «Αγκινάρα με τ' αγκάθια» και άλλα τέτοια. Το «Γρίβα μ' σε θέλει ο βασιλιάς», δεν τ' ακούσαμε...

Στις 6.45 άρχισαν οι ομιλίες. Όπως τις θυμόμαστε. Φωνή μεταξύ κότας και στρατοκράτη. Καθαρεύουσα αμόρφωτων: «Οι κυβερνήσεις της ΝΔ εξεχαρβάλωσαν την διοίκησιν...», «ο ψήφος» κτλ. Ίδιον λεξιλόγιον: «κουλτουριαρομαρξιστές».

Δυσάρεσκα όταν τα συνθήματα διακόπτουν το συνειρμό!... Η Δέσποινα απ' το μπαλκόνι στέλνει με... μετριοπάθεια, φιλία. Και ακούμε μεταξύ άλλων: «Πού είναι ο Μάλλιος, πού είναι ο Μπάμπαλης;» και από κάτω: «Ζουν, ζουν, αυτοί μας οδηγούν».

Οι ομιλητές θέλουν να πείσουν τον κόσμο να υπερψηφίσει το κόμμα του Γ. Παπαδόπουλου στις Ευρωεκλογές».

Αναφέρονται στα «λάθη της ηγεσίας της ΝΔ»: «Με τα μέτρα που πήρε προετοίμασε την έλευση των μαρξιστών. Έφερε την πολιτική στα σχολεία» —από κάτω ακούμε: «Έξω οι Σλαύοι απ' την Ελλάδα». «Έκλεισε τάρανωμα, με το νομικό κατασκευάσμα του παραξικοπηματός, τους επαναστάτες της 21ης Απριλίου στη φυλακή». «Αυτούς που

πολέμησαν στο Γράμμο και στο Βίτσι» —ακούμε: «Προδότες Αλήτες Κουμμουνιστές». «Έτσι, συνεχίζουν, το κράτος-νοικοκύρη της 7ετίας, διαδέχθηκε ένα κράτος-ρουσφέτι και, από το 1981, ένα κράτος-φαγάνα». Θυμίζουν την «ευημερία (!) κατά την διάρκεια της 7ετίας» και λένε ότι η Ελλάδα «έγινε δεκτή στην ΕΟΚ επειδή τα ταμεία της ήταν γεμάτα και έκανε επενδύσεις και εξαγωγές». Καλούν «τους δεξιούς, τους συντηρητικούς, αυτούς με τις προοδευτικές αντιλήψεις και τις φιλελεύθερες επιδιώξεις, τους μικρονοικοκυραίους», να ψηφίσουν ΕΠΕΝ «γιατί είναι ένα πραγματικά Ευρωπαϊκό κόμμα». «Άλλωστε, μόνο η δεξιά πρέπει να εδρεύει στο Ευρωκοινοβούλιο...» «Να ψηφίσουν ΕΠΕΝ για να τους μιλά σε λίγους μήνες, απ' αυτό το μπαλκόνι, ο ίδιος ο Γ. Παπαδόπουλος»... «Αμήν» ακούγεται από κάτω...

Ο κόσμος από κάτω, δεν ήταν «διάφοροι περιεργοί» —όπως θα λέγαμε— ούτε και παραδοσιακοί, κλασικοί φασίστες. Δεν είδαμε τα γνωστά λεπτά μουστακάκια, τα μυτερά παπούτσια, τα μαύρα γυαλιά ή τα πέτσινα. Οι φυσιογνωμίες και το ντύσιμο δεν αποτελούν πια σήμα κατατεθέν, όπως άλλοτε. Τα τζην, τα χρώματα, τα γένια και τα μουστάκια, τα γέλια και τα παιχνίδια που μας έκαναν έκπληξη, δεν εμποδίζουν τους συγκεντρωμένους στην πλατεία του Άργους να δείχνουν ενθουσιασμένοι με την προοπτική ενός Παπαδόπουλου στην εξουσία.

Άκουγαν με τη σοβαρότητα και την... κατάνυξη πιστού, δεν παρατηρούσαν ούτε τα λεκτικά ούτε τα πολιτικά ολισθήματα των λόγων και ξεσπούσαν σε χειροκροτήματα, σε κάθε ανάσα των ομιλητών. Κουνούσαν με μανία τα πανώ και τις σημαίες και όσοι είχαν μικρά παιδάκια τα προέτρεπαν να καλούν τους Παπαδόπουλους και να καταριούνται τους κουμμουνιστές.

Μόνο η νεολαία της ΕΠΕΝ, με σηματάκια διαφορετικά —άσπρα και μαύρα, αντιμπλε— είχε ύφος αποφασιστικό, μαχητικό και όχι... χαζοχαρούμενο. Μόνο αυτή έμοιαζε να έχει συνείδηση ότι η εξουσία είναι ακόμα πολύ μακριά. Δεν άκουγε με προσοχή τους ομιλητές. Αντίθετα, ενδιαφερόταν κυρίως να «περάσει» τα συνθήματά της. Αποτελούσε ένα σώμα που διακρινόταν όχι απ' τα εξωτερικά του γνωρίσματα, αλλά απ' την ίδια τη στάση του απέναντι στους ομιλητές.

Μόλις συμπληρώθηκε ο κύκλος της εκτόνωσης, οι συγκεντρωμένοι διαλύθηκαν ήσυχα. Οι λόγοι αυτοί είχαν κάνει το Σάββατό τους πιο διασκεδαστικό. Έγιναν υλικό για γενικές συζητήσεις αλλά όχι βέβαια για κινητοποιήσεις.

Οι σημαίες που δεν πουλήθηκαν, έμειναν για άλλη ευκαιρία... Επέτειο, ομιλία, παρέλαση, Αποκριές. Τα σύμβολα ανήκουν σ' όλους και κάνουν για πολλές περιπτώσεις...

Μικέλα Χαρτουλάρη

21^η ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΚΑΙ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΙΤΣ

“Το όραμα είναι ένα. Είναι γνωστόν, είναι επιβεδλημένον, είναι το όραμα Ελλάς. Ελλάδα της Ελλάδος. Ελλάδα η οποία θα είναι δια τους Έλληνας η ζωή των. Θα είναι ο σκοπός των. Και ερωτάται: ποια η μορφή του οράματος;”

του Χάρη Καμπουρίδη

Γ. Παπαδόπουλος («Ελεύθερος Κόσμος», 10.2. '68)

Οι σχέσεις των δικτατοριών με τον πολιτισμό και την αισθητική ήταν πάντα στενές όσο και ιδιόρρυθμες. Εκτροπές από την ομαλή σχέση των πραγμάτων στο πολιτικό επίπεδο, δεν μπορούσε παρά και στο αισθητικό να είναι αυτόνομες περίοδοι γεμάτες με τα ανάλογα χαρακτηριστικά γνωρίσματα.

Στην επταετία, η όψη και η ποιότητα που πήραν στην Ελλάδα η δημόσια ζωή (τελετές της εξουσίας, εθνικές γιορτές, στολισμοί κτιρίων και χώρων κλπ.) και μεγάλο μέρος της ιδιωτικής (το καθημερινό θίωμα της αισθητικής «άποψης» της δικτατορικής εξουσίας στις παραπάνω περιπτώσεις), επιβεβαίωναν καθημερινά την μορφή του οράματος της 21ης Απριλίου. Πραγματικά, το όραμα των πραξικοπηματιών που για επτά χρόνια έγινε πραγματικότητα στον τόπο μας, είχε μια αισθητική μορφή τόσο κακόγουστη και αποκρουστική, όσο επαχθής υπήρξε αντίστοιχα η πολιτική του διάσταση...

Οι δικτάτορες και το «γούστο» τους

Για ευεξήγητους λόγους όλοι οι δικτάτορες προσπάθησαν πάντα να συνδέσουν την παρουσία τους με το όραμα ενός νέου πολιτισμού, ενός πολιτισμού που θα ήταν αποτέλεσμα της σωτήριας διακυβέρνησης των λαών απ' αυτούς. Έτσι, εκτός από την πολιτική αναγέννηση, την οικονομική ανόρθωση, τη θεσμική αναδιοργάνωση, η πολιτιστική άνθηση ήταν πάντα το απαραίτητο στοιχείο κάθε δικτατορικής προπαγάνδας. Συχνά μάλιστα η «νέα προοπτική για τον εθνικό πολιτισμό», υπήρξε σημείο στο οποίο δόθηκε έμφαση πολύ περισσότερη από τα άλλα. Ο «νέος χρυσός αιώνας», η «νέα Γερμανία», ο «νέος ρωμαϊκός πολιτισμός» ήταν συνθήματα που στις μεσοπολεμικές δικτατορίες συμπύκνωναν τα πολιτιστικά «ιδεώδη» των δικτατόρων και φανέρωναν συγχρόνως τις ιδεολογικές συντεταγμένες τους. Και είναι χαρακτηριστικό ότι η 21η Απριλίου συνέχισε αυτόν τον κανόνα.

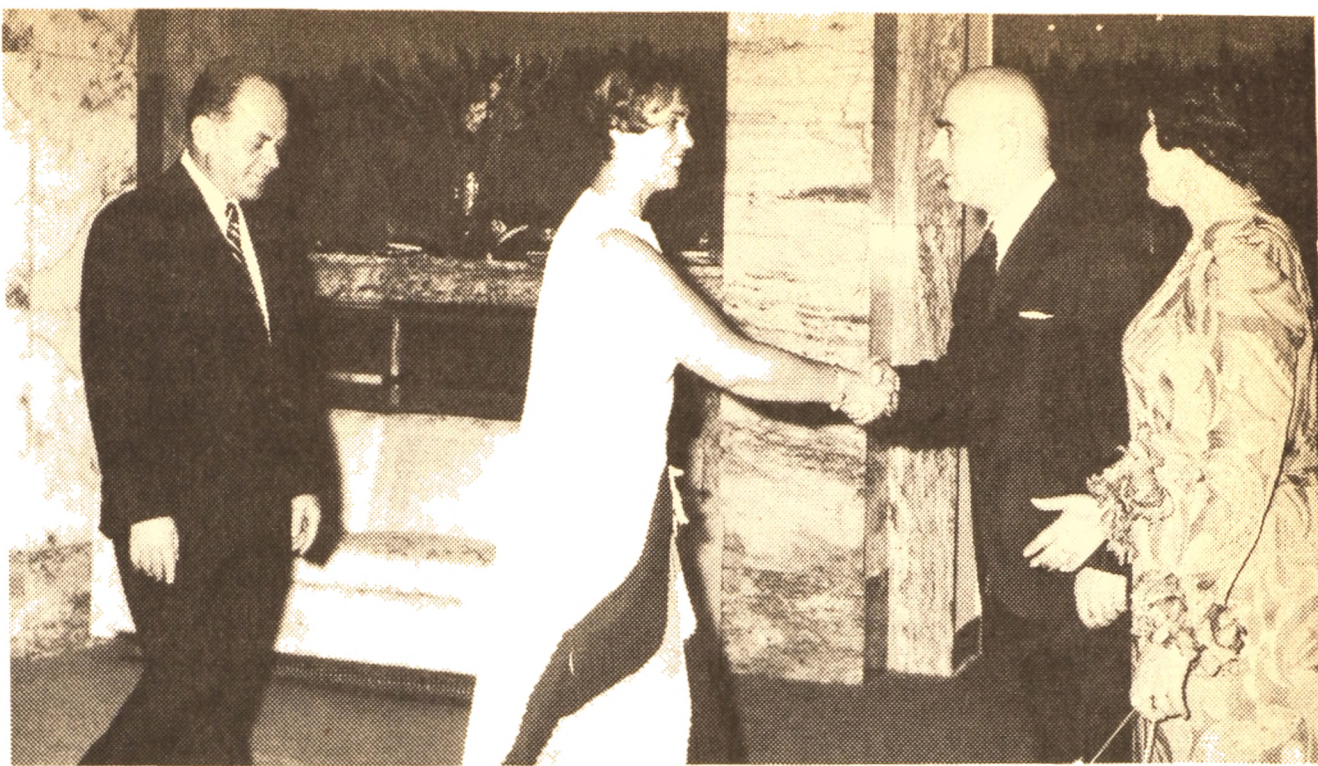
Η «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών», το σλόγκαν της επταετίας, εκφράζει συνοπτικά και την ελληνοχριστιανική άποψη για τον πολιτισμό που οι στρατιωτικοί ήθελαν να διακρίνει την Ελλάδα στις νέες συνθήκες. Τα δυο αυτά φορτία συμβολικής σημασίας, η ελληνικότητα και η χριστιανικότητα, ήταν οι έννοιες εκείνες που στην 21η Απριλίου βρήκαν τους πιο ακραίους καταχραστές τους.

Είναι σ' όλους γνωστό ότι η προσαρμογή της χώρας μας στα δυτικά πρότυπα άρχισε και συνεχίζεται με τρόπο προγραμματισμένο κι επιπόλαιο.

Ο «εκσυγχρονισμός» που επιχειρείται στην οικονομία, στους θεσμούς και στην κοινωνική μας ζωή, έχει άμεσες αντανάκλαστικές συνέπειες και στην πολιτιστική φυσιογνωμία του τόπου, τη δημόσια και την ιδιωτική. Το κτισμένο περιβάλλον, η διακόσμηση των σπιτιών μας, οι χώροι αναψυχής και διασκέδασης, τα δημιουργικά χόμπι του ελεύθερου χρόνου, παίρνουν καθημερινά μια νέα μορφή, διαφορετι-

κή απ' την ως τώρα γνωστή. Το γούστο και η αισθητική μας άποψη καθορίζονται απ' αυτές τις μεταβολές και, καθώς το πέρασμα της ελληνικής κοινωνίας από την παραδοσιακή της μορφή στα νέα πρότυπα δυτικού τύπου γίνεται τόσο βίαια, το μέτρο χάνεται, το γούστο παραμορφώνεται, ο πολιτισμός της καθημερινής ζωής διαστρεβλώνεται. Ψεύτικες ζωγραφίες, βαριά έπιπλα, παράδοξα μπιμπελό γέμισαν τα σπίτια μας, γκομπλέν αντικατέστησαν τα παραδοσιακά κεντήματα, αρχιτεκτονικές αυθαιρεσίες έδωσαν κακόγουστη μορφή στο δομημένο περιβάλλον. Και έτσι το κιτς

Το
νεοελληνικό
κιτς

Αχαρα κοστούμια και «εντυπωσιακές» τουαλέτες, στρατιωτικό κούρεμα και επιδεικτικές κομμώσεις, «σεμνές» εκφράσεις και αυτάρεσκα χαμόγελα, στρατιωτική κινησιολογία πίσω από την πολιτική ενδυμασία. Οι δημόσιες εμφανίσεις των συνταγματαρχών και των συζύγων τους υπήρξαν αποκαλυπτικές για τον θλιβερό τους μικρόκοσμο.

λυτούς που ανεμπόδιοι έδωσαν σ' αυτά και τις ύστατες αισθητικές τους παραμορφώσεις. Έχοντας μοναδικό σχεδόν αισθητικό δίωμα τα κάθε λογής εθνικά – και κατά δεύτερο λόγο – και θρησκευτικά σύμβολα (σημαίες, εθνικές στολές, σήματα στα πηλίκια, τυποποιημένες ζωγραφιές εθνικού περιεχομένου κλπ.), ήταν σχεδόν φυσικό οι στρατιωτικοί που θρέθηκαν στην εξουσία ανεξέλεγκτοι να αναπαράγουν σε μεγακλίμακα αυτήν ακριβώς την αντίληψη των συμβόλων που γνώριζαν.

Το ίδιο το οπτικό σήμα της δικτατορίας, ο αναγεννώμενος φοίλικας, ήταν ήδη ένα σημείο πολυχρησιμοποιημένο και κοινότυπο, με προφανή συμβολισμό. Δεν έμενε παρά να προστεθεί ο άγρυπνος στρατιώτης-φρουρός ώστε η συμβολική του δυναμική να γίνει σαφέστερη χρονικά. Και δεν έμενε παρά να επαναληφθεί τυποποιημένα σε κάθε επιφάνεια που ήταν δυνατόν, ώστε – κατά τη λογική της προπαγάνδας που, συνήθως, ακολουθεί τη γενική διαφημιστική λογική – να κάνει σε όλο τον κόσμο φανερό ποιο ήταν το όραμά τους. Αυτό όμως που δεν μπόρεσαν ν' αντιληφθούν οι αρμόδιοι ήταν ότι η καταχρηστική επιβολή του σήματός τους σε κάθε γραφείο, σε κάθε δρόμο, σε κάθε θουνό, στα σπιρτόκουτα και παντού τελικά όπου έπεφτε η ματιά μας, είχε αναγκαστικά αντίθετο αποτέλεσμα: Ένα οπτικό σλόγκαν που διαφημίζει κάτι δυσάρεστο, προκαλεί αισθητική ευφορία μόνο σε μαζοχιστές, γι' αυτό και συνήθως αποκρύπτεται αντί νά δημοσιοποιείται...

Η ευρεία δημοσιότητα που είναι κατά κανόνα συνέπεια της άσκησης εξουσίας, είναι ένας πειρασμός τον οποίο δύσκολα αποφεύγουν οι δικτάτορες.

Συνήθως μάλιστα την επιζητούν, χωρίς να ξέρουν τις παγίδες που κρύβονται πίσω από την εκτεταμένη προβολή. Αποτέλεσμα, η αντίστροφη λειτουργία απ' αυτήν που επιζητούν. Για τους μικρο-

μεσαίους αξιωματικούς της 21ης, η δημοσιότητα των ρόλων που ανέλαβαν, υπήρξε καταστροφική. Μαθημένοι στην κλειστή στρατιωτική ζωή, βρίσκονται ξαφνικά πρωταγωνιστές στα ελληνικά επίκαιρα, στις ειδήσεις της τηλεόρασης, στις φωτογραφίες των εφημερίδων, στις δημόσιες τελετές. Μαθημένοι στην κινησιολογία που υποβάλλει το στρατιωτικό ντύσιμο και η στρατιωτική ζωή, βρίσκονται ξαφνικά ντυμένοι με πολιτικά και να περπατούν να χαμογελούν, να χαιρετούν όπως οι επαγγελματίες πολιτικοί. Τα επίσημα πολιτικά ρούχα γίνονται αμέσως φανερά πάνω σ' έναν μόνιμο αξιωματικό, και την ασυναίσθητη αυτή παρατήρηση την έκανε καθημερινά ο κόσμος για τους πρωταγωνιστές της δικτατορίας. Όταν αυτοί φωτογραφιζόταν σίγουροι για το ρόλο τους, ο θεατής της εικόνας έβλεπε διαρκώς και ανελλιπώς μπροστά του την υποκρισία και την αντίφαση. Το αγέρωχο ύφος, το σφιχτό περπάτημα, η ψεύτικη οικειότητα, η σοβαροφάνεια στις παρελάσεις και στον επίσημο εκκλησιασμό, τα φράκα, οι σφιχτοδεμένες γραβάτες, τα κακοραμμένα κοστούμια, όσο και οι γούνες των κυριών, τα αυτάρεσκα χαμόγελα επιτυχίας, οι παράδοξες τουαλέτες, φανέρωναν στον κόσμο κάθε στιγμή συνειδητά ή υποσυνείδητα, ότι αυτοί που τον κυβερνούσαν ήταν ξένοι προς το ρόλο τους, ότι ήταν γεμάτοι ανασφάλεια, ότι κατείχαν τις θέσεις κάποιων άλλων. Έτσι, η μικρο-αισθητική της οπτικής εικόνας των πραξικοπηματιών, – χαρακτηριστικό τους που δεν μπόρεσαν να ξεπεράσουν – γινόταν καθημερινά ένας μαγικός καθρέφτης που τους αποκάλυπτε.

Υπήρχαν όμως και άλλες στιγμές, λιγότερο συχνές, που συμπλήρωναν την παραπάνω εικόνα. Με την επιβολή της δικτατορίας, έγινε και μια παράλληλη επιβολή της αισθητικής που οι στρατιωτικοί είχαν διαμορφώσει στη ζωή τους στους στρατώνες. Οι εορταστικοί στολισμοί, οι στρατιωτικές θεατρικές παραστάσεις, οι απει-

—λέξη που στην κοινωνιολογία του γούστου δηλώνει την αισθητική αλλοτρίωση, την καλλιτεχνική προχειρότητα και μελοδραματικότητα, την έλλειψη έμπνευσης, την άμετρη σύνθεση ετερογενών υλικών και εμπνεύσεων— έγινε στον τόπο μας η κυρίαρχη αισθητική πραγματικότητα. Μια πραγματικότητα που είναι πρόβλημα για τις κουλτούρες όλων των κρατών που εξελίσσονται με βάση την εξάρτησή τους από τις μεγάλες βιομηχανικές μητροπόλεις και όχι τους δικούς τους ιστορικούς ρυθμούς...

Ομάδα από φίλους και συνεργάτες του ANTI προετοιμάζουν εδώ και και-

ρό μια έρευνα και συγχρόνως καταγγελία με θέμα ΤΟ ΚΙΤΣ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΛΛΑΔΑ. Στόχος αυτής της εκτεταμένης προσπάθειας είναι να μελετηθούν σε βάθος τα ζητήματα ευτέλειας γούστου που προέκυψαν στη χώρα μας.

Ήδη έχει ολοκληρωθεί ευρεία έρευνα σ' όλη την Ελλάδα, ενώ ετοιμάζεται σειρά σχετικών εκδηλώσεων (έκθεση υλικού, δημόσιες συζητήσεις, έκδοση εικονογραφημένου λευκώματος, παραγωγή τηλεοπτικής ταινίας) με τελικό στόχο την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των αρμοδίων φορέων. Περισσότερες λεπτομέρειες, η-

μερομηνίες κτλ., θα δημοσιευθούν στα αμέσως προσεχή τεύχη του περιοδικού.

Το ANTI εγκαινιάζει σήμερα τη δημοσίευση σειράς σχετικών άρθρων, αρχίζοντας με κείμενο του Χάρη Καμπουρίδη για το κιτς της 21ης Απριλίου, έχοντας την πεποίθηση ότι μ' αυτό τον τρόπο τιμά αναλόγως την επάρατη επέτειο. Άλλα άρθρα που θ' ακολουθήσουν στα επόμενα τεύχη, θα έχουν σαν θέμα τις υπόλοιπες, πολλαπλές πτυχές του νεοελληνικού κιτς, με στόχο την πλήρη διερεύνηση του θέματος.

Τι μπορεί να σημαίνουν για σας ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ* μιας Ασφαλιστικής Εταιρίας; (όταν είναι τόσο εντυπωσιακές) σιγουριά!

Και η σιγουριά που εμπνέει η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ στηρίζεται:

- Στα κεφάλαιά της και τα ελεύθερα αποθεματικά, που ξεπερνούν το 1.300.000.000 δραχμές.
- Στο σύνολο του ενεργητικού της, που είναι πάνω από 2.900.000.000 δραχμές.
- Στα καθαρά ασφάλιστρα, που φτάνουν περίπου το 1.500.000.000 δραχμές.
- Στα έσοδά της από επενδύσεις, που ανέρχονται σε 263.000.000 δραχμές.
- Στα 610.000.000 δρχ. καθαρά κέρδη της, που της χάρισαν, για δεύτερη συνεχή χρονιά, τον τίτλο της πρώτης σε κέρδη Ασφαλιστικής Εταιρείας στην Ελλάδα.

ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ:

Αυτά τα κέρδη επενδύονται σε κοινωφελή έργα για το ξαναζωντάνεμα της ελληνικής υπαίθρου. Γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι Κρατικο-συνεταιριστική Εταιρεία.

* ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟ 1982

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ:

ΖΩΗΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΦΩΤΙΑΣ, ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ, ΧΑΛΑΖΙΟΥ, ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ, ΚΤΗΝΑΣΦΑΛΕΙΕΣ.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ
ΜΕΤΟΧΟΙ
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

**Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ**

ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΧΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

κονίσσεις των προπαγανδιστικών εντύπων που διάβαζαν κατ' αποκλειστικότητα, οι επετειακοί λόγοι που κατ' επάγγελμα εκφωνούσαν στους φαντάρους, έγιναν το αρχέτυπο μοντέλο στο οποίο βασίστηκε η αισθητική της προπαγάνδας τους.

Οι σημαιούλες, οι φωτογραφίες των ηρώων του '21, τα ρητά των εθνικών ηρώων γραμμένα σε χαρτοταινίες, το συνηθισμένο δηλαδή διακοσμητικό υλικό των σχολείων και των στρατώνων, επιβλήθηκε πανομοιότυπα στα δημόσια κτίρια, στις πλατείες, στις τράπεζες, και όπου ήταν δυνατόν να φτάσει η γενική διαταγή. Οι προπαγανδιστικές αφίσες με αναπαραστάσεις από «ένδοξες στιγμές τους έθνους» πλημμύριζαν τα καφενεία και τα κουρεία. Έτσι η μηχανιστική χρήση συμβόλων και απεικονίσεων που ήταν ήδη φθαρμένα από την κατάχρηση στα σχολεία και τους στρατώνες, με την αναγκαστική τους ανάρτηση σε κάθε γωνιά, είχαν λειτουργία τελείως αντίστροφη απ' την επιδιωκόμενη. Η ανυπαρξία της αισθητικής τους λειτουργίας καθόρισε και την ιδεολογική τους απονέκρωση.

Όταν μάλιστα οργανώθηκαν οι μεγάλες επετειακές εκδηλώσεις στο Στάδιο, η παραπάνω λογική έφθασε στην ακραία ρητορική

Αφίσες με απεικονίσεις «μεγάλων στιγμών του έθνους» γέμισαν τα καφενεία και τους διαδρόμους των δημοσίων κτιρίων. Η θεματολογία και ο ερασιτεχνισμός τους φανερώνουν την καταχρηστική αντίληψη της ελληνικής ιστορίας με την οποία εκπαιδεύτηκαν και με την οποία θέλησαν να διαπαιδαγωγήσουν και τον ελληνικό λαό.

της. Στην πρώτη της επέτειο π.χ. η χούντα οργάνωσε τη γνωστή μεγάλη γιορτή της με παρελάσεις αρμάτων πάνω στα οποία είχαν στηθεί σύμβολα και παραστάσεις με εθνικά θέματα. Στην πραγματικότητα ήταν οι ίδιες εικόνες που βλέπαμε στα προπαγανδιστικά φυλλάδια, μόνο που τώρα το ρόλο του κακότεχνου ζωγράφου είχε αναλάβει κάποιος σκηνοθέτης και πολλοί κατ' ανάγκη ηθοποιοί. Φαντάροι, αστυφύλακες και πυροσβέστες έγιναν σειρά από ζωντανά ταμπλό, στολισμένοι με μαιάνδρους, συνθήματα, εθνικές στολές κλπ. και περνώντας μπρος στο κοινό σε ρυθμό καρναβαλικής παρέλασης. Την ημέρα γιορτασμού της «πολεμικής αρετής» εκατοντάδες φαντάροι ντύθηκαν Πέρσες, Βυζαντινοί, Άβαροι, Άραβες, Βούλγαροι, «κομμουνιστικοσυμμορίτες» και Κορεάτες και αναπαρέστησαν στιγμές της ελληνικής ιστορίας, πραγματώνοντας σενάρια εκπληκτικής αφέλειας και κακογουστιάς. Για τους θεατές εκείνης της ανεπανάληπτης μέρας – μαθητές και στρατιώτες με αναγκαστική προσέλευση – το θέαμα δεν ήταν τίποτε παραπάνω από μια ακόμη μαθητική ή στρατιωτική θεατρική παράσταση, – απ' αυτές που συνηθίζονταν για να «εμπεδώσουν» την ιδεολογική διδασκαλία. Για κάποιους άλλους παρατηρητές όμως – που απουσίασαν βέβαια απ' το σόου για λόγους ανώτερους απ' τη θέλησή τους... – η γιορτή μπορούσε να είναι μοναδική αφορμή για ευρεία μελέτη της αισθητικής των συνταγματαρχών.

Η 21η Απριλίου και το κιτς

Στην κοινωνιολογία του γούστου η λέξη κιτς (Kitsch) δηλώνει την αισθητική εμπειρία που μας προκαλεί ένα θέαμα ετερογενές, ερασιτεχνικό, μελοδραματικό, με προθέσεις άμεσου κι εύκολου εντυπωσιασμού, χωρίς ιδεολογική κατοχύρωση, χωρίς καλλιτεχνική εγκυρότητα. Κιτς είναι οι ρεπροντιξιόν ζωγραφίες με τα κοινότυπα θέματα, τα τουριστικά σουβενίρ, τα κατασκευαστικά χόμπι του ιδεολογικά αλλοτριωμένου ανθρώπου. Για τους περισσότερους μάλιστα ειδικούς μελετητές, κιτς είναι ουσιαστικά τα περισσότερα τέτοια δημιουργήματα στις σημερινές δυτικές κοινω-

ίες, όπου η δημιουργικότητα έχασε τις πηγές αλήθειας και τα έτρεκα καλλιτεχνικής έκφρασης.

Στις δικτατορίες, οι παραπάνω ιδιότητες του κιτς βρίσκουν το καλύτερο έδαφος για να αναπτυχθούν και να ανθίσουν. Απ' τη μια μεριά η μικροαστική ιδεολογία καθιερώνεται σαν κυρίαρχη: Ψευδαίσθηση λαϊκότητας, ανυπαρξία αισθητικών κριτηρίων, βιασύνη για κατοχύρωση της απότομης κοινωνικής ανόδου. Απ' την άλλη μια εξουσία που επιδιώκει την αποδοχή αυτού του τμήματος του κόσμου και που περνά στη δημοσιότητα της δικιάς της ανάλογης αισθητικής ιδεολογίας. Και μαζί μ' αυτά, η αυξημένη προπαγανδιστική πρακτική, – απαραίτητο χαρακτηριστικό των αυταρχικών καθεστώτων – που βασίζεται επίσης στο ίδιο ιδεολογικό υλικό. Το κιτς είναι φανερό σε κάθε αισθητική προσέγγιση των δικτατοριών: Στον κυβερνήτη/δικτάτορα που θέλει να φανεί ισχυρός σωτήρας ενώ είναι μικρόπνοος και ανασφαλής· στο πομπώδες ύφος των δημοσίων τελετών και στην κατάχρηση των εθνικών και θρησκευτικών συμβόλων στην πιο συντηρητική της μορφή αναπαράσταση· στην άμετρη ενεργοποίηση όλων των διαφημιστικών τεχνικών για σκοπούς προπαγάνδισης της αναγκαιότητας ύπαρξής τους.

Η 21η Απριλίου, είχε πέρα απ' τα γενικά, αρκετά χαρακτηριστικά του κιτς που πρόδιναν τις συγκεκριμένες ιστορικές συντεταγμένες της. Η εικόνα του αξιωματικού με πολιτική ενδυμασία και της συζύγου που καμαρώνει για την αναπάντεχη θέση της, η εικόνα των παρελάσεων, εθνικών εορτασμών και επετείων που πολλαπλασιάζονται και διοργανώνονται με τη νοοτροπία των σχολικών γιορτών, η ατμόσφαιρα εθνικοθρησκευτικής κατάνυξης που ερχόταν σε προφανή αντιπαράθεση με τον πολιτικό ρόλο που έπαιζαν, διαμόρφωσαν και αποκάλυψαν ένα συγκεκριμένο αισθητικό ήθος, ένα αισθητικό ήθος που προέκυπτε από την ίδια την προέλευση και υπόσταση του δικτατορικού καθεστώτος: Οι σχέσεις της μεταπολεμικής μας πολιτικής ζωής με το στρατό, οι κοινωνικές αλλαγές που διαμόρφωναν νέες πολιτισμικές σχέσεις, οι απολιθωμένες θεσμικές και ιδεολογικές λειτουργίες του ελληνικού κράτους, ήταν δυνατόν ν' ανιχνευθούν μέσα απ' την αισθητική προσέγγιση της συμπεριφοράς των πραξικοπηματιών και των ιδεολογημάτων που παρήγαγαν.

Αυτή όμως είναι μία μόνο απ' τις δυο όψεις του κιτς της επταετίας. Στην άλλη όψη τοποθετείται το κιτς της καθημερινής ζωής στην Ελλάδα όπως διαμορφώθηκε στην ίδια περίοδο. Και γι' αυτό το κιτς, η επταετία δεν ήταν βέβαια η μόνη αιτία.

Ελλάς Ελλήνων Μικροαστών

Η επταετία 1967-1974 είναι μια χαρακτηριστική περίοδος όχι μόνο στην πολιτική μεταπολεμική μας ιστορία, αλλά το ίδιο και στην κοινωνική και πολιτισμική. Οι οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις είχαν διαμορφώσει τις συνθήκες εκείνες που έφεραν στη ζωή μας απ' την παραδοσιακή τους μορφή στην σύγχρονη/καταναλωτική. Στην κρίσιμη αυτή επταετία ολοκληρώθηκαν μια σειρά από φαινόμενα που διαμόρφωσαν το μεταπολιτευτικό πολιτισμικό μας πρόσωπο. Η εσωτερική μετανάστευση, η ανάπτυξη της βιοτεχνίας και μικροβιομηχανίας με την δανειοδότηση ευκαιρικών επενδυτών, η αντιπαροχή που εξάντλησε κάθε διαθέσιμο οικόπεδο, η ανεξέλεγκτη εισβολή των προϊόντων των πολυεθνικών, και, γενικά, όλα τα χαρακτηριστικά της βίαιης και απρογραμ-

μάτιστης αλλαγής στην οικονομική ζωή της χώρας, ολοκληρώθηκαν μέσα σ' αυτήν την επταετία και μάλιστα χωρίς αντίλογο, χωρίς έλεγχο. Το 1974 η καθημερινή μας ζωή ήταν ριζικά διαφορετική απ' αυτή του 1967, μια διαφορά με μεγαλύτερη σημασία απ' όση έχουν συνήθως εφτά χρόνια από μόνα τους. Ο καταναλωτισμός, σαν συνέπεια των μεταβολών που ολοκληρώθηκαν, ήταν βασικό πλέον χαρακτηριστικό των μικρομεσαίων στρωμάτων το 1974. Οι πολιτισμικές συνέπειες αυτών των αλλαγών που έγιναν τόσο απότομα τόσο απρογραμμάτιστα και τόσο σύμφωνα με τη λογική των πολυεθνικών, που στην επταετία στέριωσαν για καλά στη χώρα μας, είναι φανερές στην σημερινή ζωή του Έλληνα. Το κιτς ευδοκίμει περισσότερο εκεί όπου οι κοινωνικές αλλαγές γίνονται μ' αυτό τον τρόπο, και όταν μέσα σε λίγα χρόνια ο ελληνικός πληθυσμός έγινε από αγροτικός μικροαστικός, το κιτς αντικατέστησε την παραδοσιακή του πολιτισμική ταυτότητα. Τα χιλιάδες μπουζουξίδικα, τα υπερστολισμένα σπίτια και αυτοκίνητα, οι χιλιάδες βιοτεχνίες που παράγουν σουβενίρ και «λαϊκές τέχνες», τα ξενοδοχεία που κατέστρεψαν τις παραλίες, οι παραμορφώσεις της ελληνικής γλώσσας, το παράταιρο και το άμετρο που έγιναν το νεοελληνικό χαρακτηριστικό, έχουν τις ρίζες τους σ' αυτήν την επταετία. Σε μια εποχή ακριβώς όπου το κράτος έπρεπε να είναι ένας προσεκτικός διαχειριστής του ρυθμού και της ποιότητας των κοινωνικών και πολιτισμικών αλλαγών, η Ελλάδα κυβερνήθηκε από πρόσωπα όχι μόνο αμέτοχα τέτοιου προβληματισμού αλλά και ενθαρρυντικά αυτής της παραμόρφωσης. Το κιτς ρίζωσε στη ζωή μας για καλά και έγινε μια αναγκαστική πραγματικότητα.

Η μορφή του οράματος

Το κιτς της 21ης Απριλίου λοιπόν σχετίζεται με τη σημερινή Ελλάδα με δύο τρόπους. Απ' τη μια σαν αισθητικό ήθος της μεταπολεμικής εξουσίας στην Ελλάδα, σε μια συγκεκριμένη της μορφή, την αυταρχική. Από την άλλη σαν έκφραση των πολιτισμικών αλλαγών που συντελέστηκαν στη χώρα μας σ' αυτό το κρίσιμο χρονικό διάστημα. Στην πρώτη περίπτωση, το ενδιαφέρον της προσέγγισής μας είναι πια καθαρά ιστορικό και αφορά ίσως μόνον τους ειδικούς. Στη δεύτερη όμως διάσταση της προσέγγισής μας, το ενδιαφέρον είναι πολύ μεγαλύτερο γιατί αφορά σε κάτι που και σήμερα συνεχίζεται και εξελίσσεται. Μπορεί στο πολιτικό επίπεδο το «όραμα» των πρωταγωνιστών της δικτατορίας να κράτησε μόνο για επτά χρόνια, μπορεί το κιτς στην αισθητική της εξουσίας να κυριάρχησε για τον ίδιο επίσης χρόνο και μόνο, οι συνέπειες όμως εκείνης της δοκιμασίας για το σημερινό πολιτισμικό μας πρόσωπο είναι μακροχρόνιες. Όσο εύκολο είναι σήμερα ν' απορρίψουμε με χαμόγελο το γούστο των πραξικοπηματιών τόσο πιο δύσκολο είναι να θεραπεύσουμε τις αμετάκλητες παραμορφώσεις του δικού μας γούστου όπως διαμορφώθηκε σ' αυτά τα χρόνια. Κυρίως μάλιστα γιατί ο προβληματισμός σε τέτοια ζητήματα είναι περιορισμένος και διακατέχεται από την απλοϊκή και ετερονομούμενη λογική ότι η εκκαθάριση στο πολιτικό επίπεδο που έγινε (όσο έγινε) το 1974, σημαίνει μηχανιστικά και την αυτόματη αναβάπτιση στο πολιτιστικό. Φαίνεται όμως ότι η «μορφή του οράματος» της δικτατορίας είναι περισσότερο ανθεκτική απ' τους εμπνευστές της: Μπορεί το κιτς των απριλιανών να είναι πια παρελθόν, το κιτς όμως που γέμισε την καθημερινή μας ζωή από τότε συνεχίζει να είναι ανθηρό, όσο και ανεξέλεγκτο. □

Πραγματικά ενδιαφέρον μπορεί να χαρακτηριστεί το διήμερο που διοργάνωσε το ΑΝΤΙ στις 6 και 7 Απρίλη με θέμα: ΥΓΕΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ. Ενδιαφέρον διπλά: στο επίπεδο των εισηγήσεων οι οποίες ακόμα κι όταν διέφεραν μεταξύ τους επέτρεπαν ένα γόνιμο διάλογο χάρη στην ποιότητά τους· ενδιαφέρον επίσης και ως προς τη συμμετοχή του κόσμου, που, —ως ένα βαθμό—, κατάφερε να ξεπεράσει το «φράγμα αρμοδιότητας» των γιατρών ως προς τα θέματα Υγείας.

Στο κατάμεστο αμφιθέατρο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, άνοιξε ένας διάλογος επίκαιρος μεν, αλλά από μια σκοπιά αρκετά καθυστερημένος. Γιατί στην ανάπτυξη της συζήτησης έγινε φανερό ότι για άλλη μια φορά στην άσκηση μιας πολιτικής υγείας έχουμε βάλει «το κάρο μπρος από τα άλογα». Ότι δηλαδή η εφαρμογή του ΕΣΥ δεν στηρίζεται σε μια ακριβή διάγνωση των αναγκών ή σε μια ολοκληρωμένη αντίληψη για το πρόβλημα της Υγείας αλλά αποτελεί κυρίως μια απάντηση στο πρόβλημα της νοσοκομειακής περίθαλψης.

Από την άλλη μεριά, η συζήτηση ή ακριβέστερα, οι συζητή-

σεις για τις διάφορες πλευρές του ζητήματος, ανέδειξαν ένα ολόκληρο πλέγμα συναρτήσεων με το οποίο συνδέεται η επιλογή του ΕΣΥ. Οι κοινωνικές παράμετροι, οι οικονομικές προϋποθέσεις και επιπτώσεις, ο ιδεολογικός προσανατολισμός και ο θεωρητικός εξοπλισμός μιας πολιτικής υγείας αναπτύχθηκαν όχι εν ομοφωνία αλλά με πλούτο επιχειρημάτων που ελεγχόταν τελικά όχι μόνο στο διάλογο «ειδικών» αλλά και στη σχέση με το κοινό.

Η συμμετοχή τη δεύτερη μέρα του Υπ. Υγείας και Πρόνοιας κ. Γιώργου Γεννηματά, επέτρεψε και τον έλεγχο των κριτηρίων της πολιτικής Υγείας της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ.

Στις επόμενες σελίδες παραθέτουμε ένα εκτενές ρεπορτάζ από τις εργασίες του διήμερου, στηριγμένο στις εισηγήσεις των ομιλητών. Για λόγους τεχνικούς (αδυναμία απομαγνητοφώνησης σε τόσο λίγο διάστημα) δεν μπορούμε να παρουσιάσουμε σ' αυτό το τεύχος τις παρεμβάσεις από την αίθουσα.

Το σύνολο των πρακτικών των εργασιών θα εκδοθεί —ελπίζουμε σύντομα— σε ειδική έκδοση του ΑΝΤΙ.

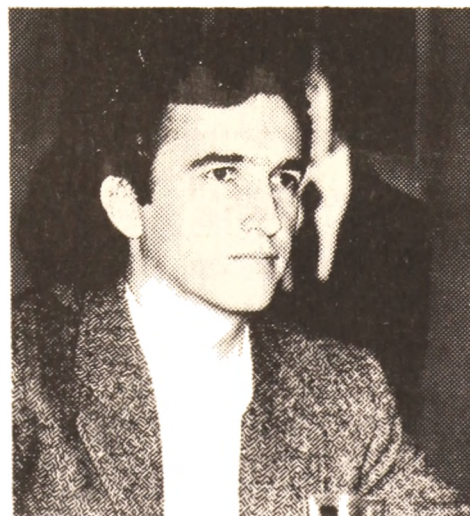
ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ

«Ο νόμος επιχειρεί αναμφισβήτητα μια επανάσταση στο χώρο της περίθαλψης. Όμως...»

Παρασκευή

Στο πρώτο θέμα που απασχόλησε το διήμερο, οι εισηγητές αναφέρθηκαν στις δυνατότητες, τα προβλήματα και τις προοπτικές της υγειονομικής μεταρρύθμισης στη χώρα μας. Επισημάνθηκαν προβλήματα, που αντιμετωπίζει σήμερα η ιατρική επιστήμη, πλευρές της κρίσης των συστημάτων υγείας αλλά και οι αντιφάσεις και τα προβλήματα που προκύπτουν από την μέχρι τώρα επιχειρούμενη προσπάθεια για την αναμόρφωση του υγειονομικού μας συστήματος.

Τόσο στις εισηγήσεις όσο και στη συζήτηση που ακολούθησε έγινε αναφορά στην πολιτική που ακολούθησαν μέχρι τώρα οι κυβερνήσεις στη χώρα μας για την υγειονομική μεταρρύθμιση και τέθηκαν από τους εισηγητές προβλήματα που αφορούν το χαρακτήρα και την καταλληλότητα του Εθνικού Συστήματος Υγείας.

Ο Γιάννης Τούντας αναφέρθηκε στο νόμο για το ΕΣΥ και στις προϋποθέσεις επιτυχίας του. Προβληματική γίνεται η επιτυχία της αναμόρφωσης του υγειονομικού μας συστήματος γιατί η σημερινή προσπάθεια πάσχει σε τρία επίπεδα τόνισε ο ομιλητής. Δεν έχει σχεδιασθεί καλά, δεν εκτιμήθηκαν σωστά τα δεδομένα της συγκυρίας και γίνονται λάθη στην υλοποίηση. Ο νόμος που ψηφίστηκε αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην αλλαγή της νοσο-

κομειακής περίθαλψης, αυτή όμως η επικέντρωση συνέχισε ο ομιλητής αγνοεί στην ουσία το πρόβλημα του χαρακτήρα της σύγχρονης ιατρικής. «Αγνοεί το γεγονός ότι η ιατρική που διδασκόμαστε και ασκούμε είναι κυρίως μια κοινωνική επιστήμη, ταξική όπως όλες οι κοινωνικές επιστήμες, ενσωματωμένη στο ιστορικό γίνεσθαι, τόσο στο χώρο της παραγωγής όσο και στο χώρο της ιδεολογίας. Μια ιατρική που κύρια αποσκοπούσε και αποσκοπεί στην επισκευή των ανθρώπινων μηχανών». Ακόμα, τόνισε στη συ-

νέχεια ο ομιλητής, ο νόμος για το ΕΣΥ αγνοεί τη βαθιά και πολύπλευρη κρίση που περνούν τα συστήματα υγείας και η ιατρική επιστήμη στην εποχή μας. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στο χαρακτήρα της κρίσης και στην εκτίμηση της συγκυρίας τόσο όσον αφορά την υποδομή για την επιτυχία της υγειονομικής μεταρρύθμισης όσο και στην πραγματικότητα που χαρακτηρίζει σήμερα το ελληνικό νοσοκομείο.

Αφού, τέλος, αναφέρθηκε στους χειρισμούς για την υλοποίηση του ΕΣΥ, στο θέμα του νοσοκομειακού γιατρού, τις σχέσεις του ιατρικού δυναμικού στα νοσοκομεία της επαρχίας και του κέντρου, τις σχέσεις του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα επισημαίνοντας τις αναγκαιές, κατά τη γνώμη του, προϋποθέσεις για να μπορέσει να προχωρήσει μια υγειονομική μεταρρύθμιση και την ανάγκη να υιοθετηθούν συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές κατέληξε τονίζοντας ότι η «διασφάλιση αυτού του τόσο πολύτιμου αγαθού —της Υγείας— δεν μπορεί να αποτελεί αποκλειστικότητα ούτε των γιατρών, ούτε των κομμάτων, ούτε της κυβέρνησης. Η κοινωνικοποίηση της υγείας, το πέρασμα δηλαδή των προβλημάτων της υγείας, της αρρώστιας και της περίθαλψης, από τα χέρια των ειδικών στους προγραμματισμούς και τους αγώνες των κοινωνικών δυνάμεων, είναι και η μόνη πραγματική εγγύηση».

Ο καθηγητής **Γιώργος Κριμπάς** διατύπωσε ορισμένες σκέψεις γύρω από τα εξής ερωτήματα: «ΕΣΥ: Για ποιον; Με ποιους; Με τι πόρους; Με ποια πολιτική; Ακόμα και ο πιο απλός-άχρωμος εκσυγχρονισμός θα περάσει από συγκρούσεις τόνισε ο κ. Γ. Κριμπάς, και αυτοί που θέλουν ένα κοινωνικό σύστημα Υγείας πρέπει να βρουν τρόπους ο λαός να μπορεί να ζητήσει υγεία και όχι να ανακουφιστεί στην αρρώστια που το σύστημα προάγει».

Αναφέρθηκε στη συνέχεια στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γιατροί, στο σημερινό ιατρικό δυναμικό της χώρας και εξέφρασε ορισμένα ερωτηματικά για τα αποτελέσματα που μπορεί να έχει η ένταξη στο ΕΣΥ των γιατρών —αλλά και όσων θα έρθουν από το εξωτερικό— σε σχέση με την εμπειρία από τους Δημόσιους οργανισμούς και στον κίνδυνο που υπάρχει να έχει η ένταξη και η σχέση των γιατρών με το ΕΣΥ, ένα μόνο στόχο: Το σίγουρο εισόδημα. Στο θέμα των πόρων και κυρίως στην περίοδο της μετάβασης ο ομιλητής είπε ότι πρέπει να αποφευχθούν οι σπατάλες. Πρέπει να αποφύγουμε τον τυχαίο πειραματισμό τόνισε, να δούμε τους ανεκμετάλλετους πόρους της ΕΟΚ και να προχωρήσουμε σε κάποιο προγραμματισμό για να μην είμαστε όπως τώρα και είναι όλα φίρδην-μίγδην.

Αναφερόμενος τέλος στο θέμα με ποια πολιτική μπορεί να προχωρήσει η υγειονομική μεταρρύθμιση ο ομιλητής τόνισε χαρακτηριστικά: Όταν η ιδεολογία υποκαθιστά την πολιτική δεν φωτίζει αλλά διχάζει και απαντώντας στο ερώτημα τι είναι σοσιαλιστικό περί την υγεία, κατέληξε, «Σοσιαλιστικό περί την υγεία είναι να υπάρχουν όλο και λιγότεροι άρρωστοι. Να μην αναπαράγεται δηλαδή με τους ίδιους ή και μεγαλύτερους ρυθμούς το εμπόρευμα».

Ο **Νίκος Μανιός** αναφέρθηκε στα χαρακτηριστικά του υγειονομικού μας συστήματος, επισημαίνοντας ότι «η υγειονομική κρίση, που εκδηλώθηκε την τελευταία δεκαετία βρήκε το υγειονομικό μας σύστημα ανίκανο να λειτουργήσει ακόμη και σε ομαλές συνθήκες. Έτσι λοιπόν το ΠΑΣΟΚ ήλθε στην κυβέρνηση σε μια περίοδο που οι κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες όχι απλά ήταν ώριμες, αλλά εκρηκτικά ανυπόμονες για αλλαγές».

Στη συνέχεια ο **Ν. Μανιός** αναφέρθηκε στους λόγους που, κατά τη γνώμη του, οδήγησαν την κυβέρνηση στη θέση που βρίσκεται σήμερα, επισημαίνοντας το γεγονός ότι «δανείσθηκε τη φιλοσοφία του ΕΣΥ από το προοδευτικό ιατρικό κίνημα χωρίς να είναι κτήμα της και δικό της προϊόν εσωκομματικών διαδικασιών, δεν πίστεψε στη δυνατότητα και στη χρησιμότητα αυτών των αλλαγών. Έτσι οδηγήθηκε σε χειρισμούς που υποβάθμισαν την πολιτική σημασία του θέματος και φαλκίδευσαν αυτή την ίδια την εγκυρότητα του νόμου 1317/83». Παρά το ότι, συνέχισε ο ομιλητής, δεν βελτιώθηκε ο νόμος για το ΕΣΥ σύμφωνα με τις προτάσεις των ιατρικών φορέων, αποτελεί ένα σημαντικά θετικό βήμα εκκίνησης των θεσμικών αλλαγών στην υγεία.

Αφού στη συνέχεια ανέφερε ορισμένες κατευθύνσεις και προτάσεις εκκίνησης των θεσμικών αλλαγών στην υγεία με κύριο στόχο το ΕΣΥ να έχει στρατηγική κατεύθυνση την πρόληψη και την ουσιαστική ανάπτυξη και αναβάθμιση της πρωτοβάθμιας περίθαλψης και της ιατρικής της εργασίας τόνισε ότι είναι απαραίτητο να αποκατασταθεί το πολιτικό κλίμα για να μπορέσει να αρχίσει ένας διάλογος παραγωγής θέσεων και απόψεων, ένας διάλογος γόνιμου προβληματισμού και όχι αντιπαράθεσης και διεκδίκησης όπως γίνεται, όπου γίνεται μέχρι σήμερα.

Τέλος πρότεινε μια σειρά σημεία τα οποία πρέπει να καθορίσουμε, να τα καταγράψουμε και σε ορισμένα να γίνει επανατοποθέτηση τα οποία αφορούν τη μεταβατική περίοδο εφαρμογής του ΕΣΥ, τι σημαίνει ειδικός γιατρός και το ρόλο του, τις δυνατότητες και τα στάδια ανακατανομής των λειτουργιών και των υπηρεσιών υγείας, την υλικοτεχνική υποδομή, τα Ασφαλιστικά Ταμεία, τη διακίνηση και εμπορία των φαρμάκων και κατέληξε τονίζοντας: «Η οικοδόμηση του ΕΣΥ δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται μόνο σαν ανάγκη κοινωνικής δικαιοσύνης και παροχών, αλλά και σαν μια παραγωγική, αναπτυξιακή δυνατότητα».

Ο **Νίκος Φίλιας** διατύπωσε τις εξής θέσεις.

1. Η ριζική αλλαγή στον τομέα της Υγείας αποτελεί μια αναγκαιότητα. Η ψήφιση του νόμου για το ΕΣΥ είναι ένα θετικό βήμα, αλλά αποτελεί μόνο μία πλευρά της πολιτικής, που πρέπει να στηριχθεί η αναβάθμιση των Υπηρεσιών Υγείας. Το οικονομικό-επενδυτικό πρόβλημα και το οργανωτικό-λειτουργικό παραμελήθηκαν και υποβαθμίστηκαν.

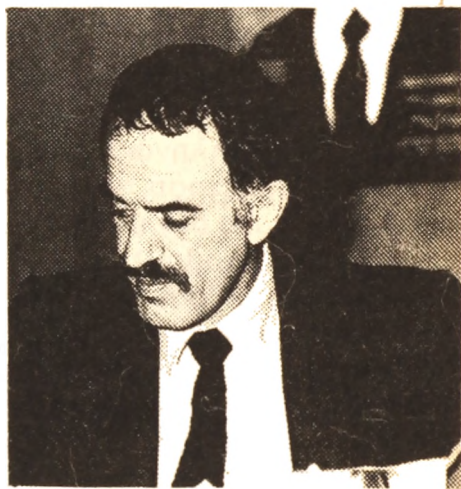
2. Η μέχρι τώρα πρακτική της κυβέρνησης έδωσε αφορμή για σοβαρή αμφισβήτηση τόσο σε ό,τι αφορά την πολιτική της βούληση όσο και σε ό,τι έχει να κάνει με το θάρρος και την ικανότητά της να προχωρήσει στην εφαρμογή του ΕΣΥ.

Ακόμη ότι η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης —πολιτική λιτότητας στις κοινωνικές παροχές— είναι ασυμβίβαστη με τη σωστή εφαρμογή ενός φιλολαϊκού ΕΣΥ.

3. Η ψήφιση του άρθρου 4 καθώς και η εμμονή της κυβέρνησης στο κριτήριο κοινωνικής προσφοράς και δράσης είναι αφορμή σοβαρής ανησυχίας για τις δημοκρατικές διαδικασίες.

Τέλος ο **Ν. Φίλιας** αναφερόμενος στην πολιτική που ακολουθείται στο ΕΣΥ τόνισε ότι αυτή περιορίζει το όλο θέμα σε μια αντιδικία μεταξύ γιατρών και πολιτείας με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε σε αποπροσανατολισμό και υποβάθμιση από μια συνολική θεώρηση του προβλήματος και κατέληξε ότι το ΕΣΥ είναι τελικά αντικείμενο διεκδίκησης του συνόλου του ελληνικού λαού.

Ο τελευταίος ομιλητής ο καθηγητής **Σπύρος Δοξιάδης**, υπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών επί «Ν. Δημοκρατίας» αφού διευκρίνισε ότι τοποθετείται ως άτομο και δεν εκπροσωπεί κανένα και ακόμη ότι δεν έχει την πρόθεση αρνητικής κριτικής αλλά εποικοδομητικής αναφέρθηκε κατ' αρχήν στο θέμα της Υγείας. Η Υγεία είπε ο ομιλητής είναι μια ενεργητική διαδικασία. Δεν είναι δώρο από κάποιον προς κάποιον άλλο. Γιατί, τότε, δεν πρέπει να μιλάμε για Εθνικό Σύστημα Υγείας, αλλά Νοσηλείας.

Το επίπεδο αποκέντρωσης συνέχισε ο ομιλητής δεν μπορεί να σταματήσει στην πρωτεύουσα νομού όπως προβλέπει το ΕΣΥ και ότι ένα είδος πρότυπου περιθαλψης αστικού πληθυσμού είναι το πρότυπο των δημοσίων υπαλλήλων.

Στη συνέχεια ο κ. Σ. Δοξιάδης έθεσε ορισμένα ερωτήματα σχετικά με πειραματικούς θεσμούς που είχαν τεθεί σε λειτουργία επί υπουργίας του όπως π.χ. γιατί έχει ατονήσει ο θεσμός του επι-

στημονικού διευθυντή, γιατί σταμάτησε η έκδοση δελτίου ανεπιθυμητών παρενεργειών για τα φάρμακα που γινόταν από το Υπουργείο, γιατί δεν γίνεται πλέον ανταλλαγή ειδικευμένων με άλλες χώρες της ΕΟΚ κτλ. Επεσήμανε ακόμη ότι θα 'πρεπε να συνεχισθεί ο ρυθμός αύξησης των δημοσίων δαπανών για την υγεία που ήταν μεγάλος την περίοδο '76-'81 ενώ είχε μειωθεί αντίστοιχα ο αριθμός των ιδιωτικών δαπανών.

Τέλος, ο ομιλητής δήλωσε ότι «συμφωνεί απόλυτα με το θεσμό του οικογενειακού γιατρού» και χάρηκε «που ο κ. Γεννηματάς είπε στην τηλεόραση ότι δεν γίνονται άλματα».

Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ

Προβλήματα και πλευρές της κρίσης

Σάββατο πρωί

Τη δεύτερη ημέρα της ανοιχτής συζήτησης στον κύκλο των εισηγήσεων που είχε θέμα τον χαρακτήρα και το ρόλο της σύγχρονης ιατρικής και τις όψεις της ελληνικής πραγματικότητας, οι εισηγητές αναφέρθηκαν σε συγκεκριμένα θέματα και έθιξαν ειδικά προβλήματα που αφορούν την ιατρική εκπαίδευση, τη θεραπεία, την πρόληψη, τη σχέση γιατρού και αρρώστου, τις δαπάνες για την υγεία, το ελληνικό νοσοκομείο κτλ.

Από τη συζήτηση που ακολούθησε φάνηκε ότι ο διάλογος σ' αυτά τα θέματα δεν έχει προχωρήσει και είναι αναγκαίες σήμερα μια σειρά πρωτοβουλίες οι οποίες θα συντελούν από την πλευρά τους στο να τεθούν τα νέα προβλήματα, να φωτισθούν πλευρές του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης που είναι ουσιαστικές για τη χάραξη μιας πολιτικής, να αναλυθούν τα σημερινά δεδομένα, να αποσαφηνισθούν αδιέξοδα και να ξεπερασθούν σε πολλούς τομείς χρεοκοπημένες αντιλήψεις και λογικές.

Ο πρώτος ομιλητής του θέματος: «Ο χαρακτήρας και ο ρόλος της σύγχρονης ιατρικής» καθηγητής Γεράσιμος Πεντόγαλος επεσήμανε, στην εισήγησή του με θέμα «οι ιστορικές καταβολές της ιατρικής επιστήμης», τους σημαντικότερους παράγοντες που θεμελίωσαν και συγκρότησαν την ιατρική επιστήμη, όπως αυτή είναι γνωστή στις μέρες μας.

Στη σύντομη αναδρομή του στο ιστορικό παρελθόν της ιατρικής ο ομιλητής αναφέρθηκε στις αιτίες που εξηγούν τον ξεχωριστό ρόλο που πρώιμα πήρε ο γιατρός στην ιεραρχία αρχόντων και αρχομένων την εποχή του ορείχαλκου αμέσως μετά την εμφάνιση των κοινωνιών των πρώτων ανθρώπων. Το σημείο που είναι καθοριστικό τόνισε ο εισηγητής για την όλη εξέλιξη της μέχρι σήμερα είναι «η μετάπτωσή της από κοινωνικό λειτουργήμα σε αμβιβάμενο επάγγελμα». Στη συνέχεια αναφέρθηκε στην εξέλιξη της ιατρικής, το θεσμό της πληρωμής για παροχή ιατρικών υπηρεσιών τη δημιουργία κλειστών ομάδων, την αντίληψη για την ιατρική όπως διαμορφώθηκε στον ελληνικό χώρο τον 5ο αιώνα δεμένη με το όνομα του Ιπποκράτη, τα αποτελέσματα που είχε για την ια-

τρική η προοδευτική διάλυση των κοινωνιών που στηρίζονταν στην εργασία των δούλων και την εμφάνιση του φεουδαρχισμού, την περίοδο των μεγάλων ανακαλύψεων, τα Αναγεννησιακά χρόνια, που θα καθιερωθεί το πείραμα ως θεμέλιο και καθοριστικός παράγοντας της επιστημονικής έρευνας.

Τέλος, ο εισηγητής αναφέρθηκε στην ιατρική σε σχέση με την κυριαρχία και σταθεροποίηση των αστικών κοινωνικών δομών, τους μεγάλους σταθμούς στην πορεία της ιατρικής τον 19ο αιώνα τη βιομηχανική επανάσταση και την ανάπτυξη της τεχνολογίας και στο πως οι κοινωνικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν έκαναν απαραίτητη την υιοθέτηση σειράς μέτρων κοινωνικής υγιεινής και κατέληξε. «Ολοένα και περισσότερο η ιατρική γίνεται αντικείμενο κριτικής και προτείνεται η μεταρρύθμισή της. Στο επίκεντρο των ζητούμενων είναι αν θα μείνουμε στην παλιά θεραπευτική ιατρική, κληρονομιά αιώνων, ή θα ρίξουμε το βάρος μας στην πρόληψη. Και ακόμα ποια θα είναι η σχέση του γιατρού με τον άρρωστο στους καιρούς που έρχονται»;

Ο Άγγελος Χατζάκης στην εισήγησή του με θέμα «Θεραπεία ή πρόληψη» αναφέρθηκε κατ' αρχήν στις ιστορικές καταβολές της θεραπείας και της πρόληψης, τη διάκριση των προληπτικών και θεραπευτικών μέτρων και την ταξινόμησή τους σε κατηγορίες.

Στη συνέχεια αναφέρθηκε στα επιχειρήματα των απολογητών της πρόληψης, στην αποτελεσματικότητα των προληπτικών προγραμμάτων, την ανάγκη εκπαίδευσης, τις αλλαγές στον τρόπο ζωής του σύγχρονου ανθρώπου που συνεπάγεται η αποτελεσματική πρόληψη, την άκριτη πολλές φορές εισαγωγή ακριβών θεραπευτικών τεχνολογιών.

Η σύγχρονη ιατρική εξελίσσεται ραγδαία τόνισε, προς την κατεύθυνση της συσσώρευσης νέων πανάκριβων θεραπευτικών όπλων υψηλής ατομικής αποτελεσματικότητας, όπως είναι μερικά από τα καινούργια φάρμακα και η εξελιγμένη παρεμβατική τεχνολογία και τέλος αναφερόμενος στην πρόληψη είπε χαρακτηριστικά «στις αναλύσεις κόστους-οφέλους υποτίμησης εξαιρετικά η σημασία των πλεονεκτημάτων της πρόληψης που θα εμφανισθούν μετά από πολλά χρόνια. Έτσι παρατηρείται συχνά το φαινόμενο μακρόπνοα προληπτικά προγράμματα με σημαντική βεβαιότητα ότι θα αποδώσουν να μην ξεκινούν ποτέ μετά από οικονομικές αναλύσεις».

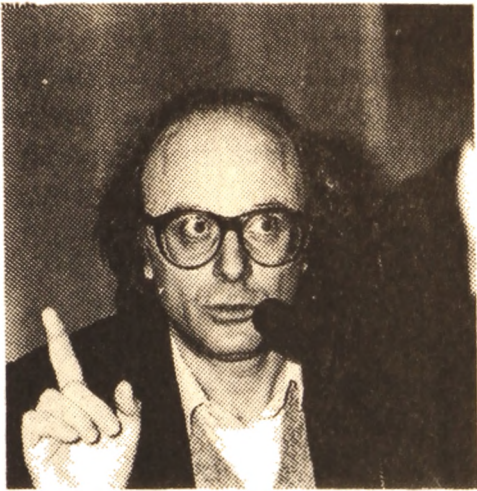
Η Έφη Λεοντίδου στην εισήγησή της με θέμα «Η γυναίκα-άρρωστος, η γυναίκα-θεραπευτής» αναφέρθηκε στο σύγχρονο γυναικείο προβληματισμό που έχει αμφισβητήσει έντονα το σημερινό τρόπο παροχής υγείας. Κύριος λόγος για αυτή την αμφισβήτηση τόνισε η εισηγήτρια είναι το ότι τόσο στην παροχή όσο και στη χρήση των υπηρεσιών υγείας, οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία.

Στο πρώτο μέρος της εισήγησης η Ε. Λεοντίδου αναφέρθηκε στη θέση της γυναίκας που εργάζεται στις υπηρεσίες υγείας και σε μερικές από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει εξαιτίας του φύλου της. Στο δεύτερο μέρος αναφέρθηκε στη γυναίκα σαν ασθενή, τη χρήση των υπηρεσιών υγείας και τον τρόπο που η αντιμετώπιση της γυναίκας-άρρωστης σχετίζεται με τη γενικότερη θέση της στην κοινωνία. Τέλος αναφέρθηκε στην εναλλακτική πρόταση του σύγχρονου γυναικείου κινήματος, τις προτεραιότητες που βάζει και σε ορισμένες από τις εμπειρίες του στην προσπάθεια να πετύχει μια περίθαλψη που να είναι πιο κοντά στις ανθρώπινες ανάγκες.

Αναφερόμενη στο κίνημα των Γυναικών για την Υγεία με τη μορφή που πήρε στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και της Β. Αμερικής κυρίως από το 1970 και μετά, η εισηγήτρια ανέλυσε σύντομα τους στόχους και την πρακτική του κινήματος των γυναικών και αναφέρθηκε ιδιαίτερα στην πρωτοβουλιακή δημιουργία Γυναικείων Κέντρων Υγείας και Γυναικείων Κλινικών μια τάση δηλαδή που αποτελεί ένα νέο τύπο νοσοκομειακής περίθαλψης από και προς τις γυναίκες. Άλλη τάση που αναπτύχθηκε, είπε η Ε. Λεοντίδου, ήταν η διεκδίκηση της συμμετοχής των γυναικείων ομάδων και φορέων στα ήδη λειτουργούντα Κέντρα Υγείας. Η γενική αντίληψη, κατέληξε, που στηρίζει όλες αυτές τις δραστηριότητες είναι ότι «πρέπει οι ίδιες οι γυναίκες να δραστηριοποιηθούν, ατομικά και συλλογικά, για να βελτιωθούν οι συνθήκες της υγείας τους».

Ο Μανώλης Μυλωνάκης στην εισήγησή του με θέμα «Η σχέση του γιατρού με τον άρρωστο», αναφέρθηκε κατ' αρχήν στις σχέσεις γιατρών με γιατρούς. Οι σχέσεις των στελεχών της βάσης και των στελεχών της κορυφής του υπαρκτού υγειονομικού συστήματος είναι ταξικές και σαν τέτοιες είναι ανελέητες είπε. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στις ενδοιατρικές αντιθέσεις.

Η ίδρυση της ΕΙΝΑΠ, τόνισε χαρακτηριστικά, οι διεκδικήσεις και ο συνδικαλισμός της πρώτης περιόδου της ήταν τα «ώριμα τέκνα της ανάγκης». Όμως οι ζυμώσεις έγιναν ερήμην του λαού και μόνοι δρώντες απέναντι σε θεσμούς και συμφέροντα, ήταν οι νοσοκομειακοί γιατροί. Αυτοί, σαν βάση μιας επαγγελματικής πυραμίδας, ακολούθησαν μια πορεία αστικοποίησης.

Συνεχίζοντας, πάνω στις σχέσεις γιατρού και άρρωστου, ο Μ. Μυλωνάκης εξήγησε γιατί η επιλογή του γιατρού είναι απόλυτα προσδιορισμένη και πως δημιουργείται μια πραγματικότητα της παρα-οικονομίας που με τη σειρά της προσδιορίζει τη συμπεριφορά του γιατρού. Αναφέρθηκε στα κριτήρια των ασθενών για την αξιολόγηση των γιατρών, στους παράγοντες που από την πλευρά του άρρωστου ενοχλούν συνήθως το γιατρό και στους τρόπους επαγγελματικής αυτοπροστασίας των γιατρών. «Ποιες θα είναι οι παρενέργειες —κατέληξε— στις σχέσεις γιατρών και αρρώστων όταν γύρω από το υγειονομικό σύστημα η παραοικονομία θα συνεχίζει αγέρωχα την καριέρα της;»

Όψεις της ελληνικής πραγματικότητας

Στο θέμα αυτό οι εισηγήσεις και η συζήτηση που ακολούθησε περιστράφηκε σε σημερινά προβλήματα της υγειονομικής περίθαλψης στη χώρα μας.

Ο Στέλιος Καφαντάρης στην εισήγησή του με θέμα τις «δαπάνες για την περίθαλψη» αναφέρθηκε στην υπάρχουσα κατάσταση και τις εναλλακτικές δυνατότητες του μέλλοντος. Η περίθαλψη είναι δοκιμαστήριο διαλόγου, τόνισε και επομένως ύψιστα πολιτικό ζήτημα.

Αναφέρθηκε κατ' αρχήν στο πρώτο σχέδιο νόμου —του Σ. Δοξιάδη— και ανέπτυξε ορισμένα ερωτήματα στο γιατί πολεμήθηκε. Παράλληλα αναφερόμενος

στο νέο νόμο για το ΕΣΥ επεσήμανε τον κίνδυνο να μειωθεί η ποιότητα της παρεχόμενης περίθαλψης και εκπαίδευσης, ενώ η αύξηση των δαπανών έρχεται μέσα σε κρίση δημοσιονομική και γενικότερα αναπτυξιακή. «Το κόστος του ΕΣΥ, συνέχισε, θα ανεβάσει τις σημερινές συνολικές δημόσιες δαπάνες για την περι-

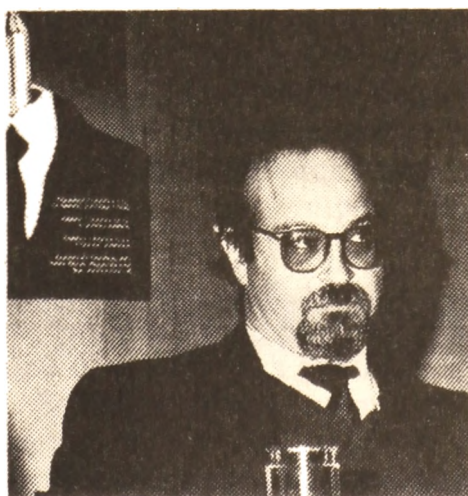
θαλψη από το 3,8% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος στο 5% περίπου. Έτσι, πολλοί που παλιά συνέκριναν αυτά τα ποσοστά με άλλων χωρών θα ικανοποιηθούν. Το ζήτημα όμως του αντικρύσματος παραμένει. Θα αυξηθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών κατ' αναλογία;».

Στη συνέχεια έκανε μία σύγκριση της κατάστασης στο χώρο της περίθαλψης (νοσοκομεία, συνθήκες, ράντζα κτλ.) με άλλες υπηρεσίες και αγαθά του τόπου που είναι, αν όχι στο ίδιο επίπεδο σε πολλές περιπτώσεις σε χειρότερο. Η χώρα τόνισε «έχει πάμπολες ανάγκες για να δείξει υπερβολική γαλαντομία οπουδήποτε». Αναφέρθηκε στις ανάγκες που προβάλλονται από τα κόμματα και τον Τύπο για περισσότερα κρεβάτια, τις ελλείψεις που υπάρχουν και τις συγκρίσεις που γίνονται με τις αναπτυγμένες χώρες και ανέπτυξε με στοιχεία τις αναλογίες κρεβατιών/κατοίκων, που δεν είναι όπως είπε «το κριτήριο που οδηγεί στην ευημερία». Και τελείωσε τονίζοντας: «Πέραν της απόλυτης προτεραιότητας της πρόληψης που θα πρέπει επιτέλους να κυριαρχήσει σαν σκεπτικό θα μπορούσε να γίνει λεπτομερής ανάλυση των δυνατοτήτων της χώρας κατά κατηγορία νόσου, των σημερινών και των προβλεπόμενων».

Ο καθηγητής Ηλίας Κούβελας στην εισήγησή του με θέμα την «ιατρική εκπαίδευση» αναφέρθηκε κυρίως στην προπτυχιακή εκπαίδευση. Έθιξε την ανυπαρξία εκπαιδευτικών στόχων από μέρους των ιατρικών σχολών, τα προγράμματα σπουδών που είναι περισσότερο αποτέλεσμα σύνθεσης διαφωνιών παρά έχουν ένα συγκεκριμένο περιεχόμενο και προσανατολισμό και την ανάγκη να διατυπώσει κάθε τμήμα εκπαιδευτικούς στόχους.

Στη συνέχεια αναφέρθηκε στην εκπαίδευση των φοιτητών, στην πρωτοβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη, ανέπτυξε τους στόχους οι οποίοι είναι απαραίτητοι κατά τη γνώμη του για κάθε ιατρικό τμήμα και τις προϋποθέσεις που χρειάζονται για να υλοποιηθούν, καθώς και τις σχέσεις που πρέπει να υπάρχουν ανάμεσα στη θεωρητική διδασκαλία, την κλινική άσκηση και τα κλινικά μαθήματα. Ακόμη αναφέρθηκε στην εμπειρία από το πανεπιστήμιο της Πάτρας και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει εκεί η διαδικασία εφαρμογής του προγράμματος σπουδών και κατέληξε τονίζοντας ότι πρέπει να περνάει στο φοιτητή ότι η Ιατρική είναι εναλλαγή και όχι άθροισμα ειδικοτήτων.

Ο Γιάννης Ευδοκίμидης στην εισήγησή του με θέμα «Η δημογραφία του ιατρικού δυναμικού» έκανε μια ανάλυση του ιατρικού σώματος με διάφορες παραμέτρους (ειδικοί, κατανομή, φύλο κτλ.) και προχώρησε στην ανίχνευση των τάσεων των εξελίξεων αυτών των μεγεθών που οδηγεί όπως είπε σε απογοητευτικές προτάσεις.

Η υπέρμετρη αύξηση του ιατρικού προσωπικού, ο μεγάλος βαθμός εξειδίκευσης, ο τρόπος

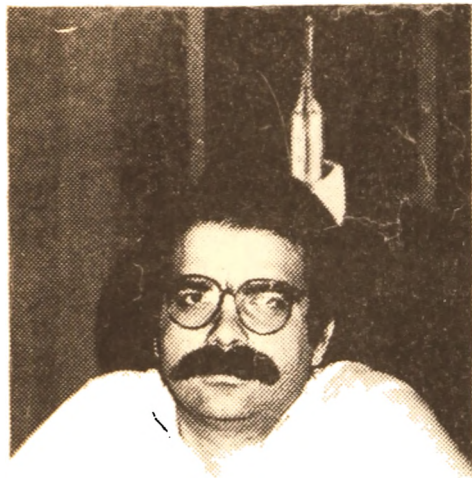
απασχόλησης δημιουργούν απαισιόδοξες προοπτικές τόσο για το ιατρικό σώμα όσο και για το κοινωνικό σύνολο.

Για το ιατρικό σώμα η υπερβολική αύξηση των ποσοτικών μεγεθών προκαλεί πτώση του επιπέδου ιατρικής πρακτικής. Για το κοινωνικό σύνολο προκαλεί μια ακόμη επιπρόσθετη αύξηση των δαπανών χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Η προσπάθεια ελέγχου της παραγωγής ιατρικού δυναμικού αποτελεί μεν μια πολιτική απόφαση αλλά πρέπει να στηρίζεται σε σαφή τεχνικά δεδομένα.

Σαν προϋπόθεση, βέβαια, πρέπει να θεωρηθεί η ένταξη της πο-

λιτικής παραγωγής ιατρικού δυναμικού μέσα στο σύνολο της υγειονομικής πολιτικής. Με την έννοια αυτή η παραγωγή δυναμικού θα πρέπει να καλύπτει συγκεκριμένες ανάγκες υπηρεσιών που έχουν προγραμματισθεί. Σε αντίθετη περίπτωση αυξάνει ο κίνδυνος υποαπασχόλησης, ανεργίας και μειωμένης αποτελεσματικότητας του ιατρικού δυναμικού.

Ο Άλκης Βατόπουλος στην εισήγησή του με θέμα «Το Ελληνικό νοσοκομείο-Διαπιστώσεις-Προβληματισμοί» αφού αναφέρθηκε στο τι είναι νοσοκομείο τόνισε ότι η ποιοτική και ποσοτική επάρκεια των νοσοκομείων αντανακλά σε μεγάλο βαθμό την επάρκεια του συστήματος περίθαλψης.

Προχώρησε στη συνέχεια σε μια πρώτη εκτίμηση της ποσοτικής επάρκειας των νοσοκομείων με στοιχεία και κατέληξε στο

συμπέρασμα ότι «το σημαντικότερο χαρακτηριστικό της νοσοκομειακής οργάνωσης της χώρας μας είναι η μεγάλη ανισοκατανομή των κλινών στις διάφορες περιοχές της». Κατόπιν αναφέρθηκε στην αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα του ελληνικού νοσοκομείου την κακή οργάνωση του νοσοκομείου στη χώρα μας και τα αίτια της δυσλειτουργίας των νοσοκομείων, καθώς και τις προβλέψεις του νόμου για το ΕΣΥ σε σχέση με τη διοίκηση, τη λειτουργία και τους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων στα νοσοκομεία.

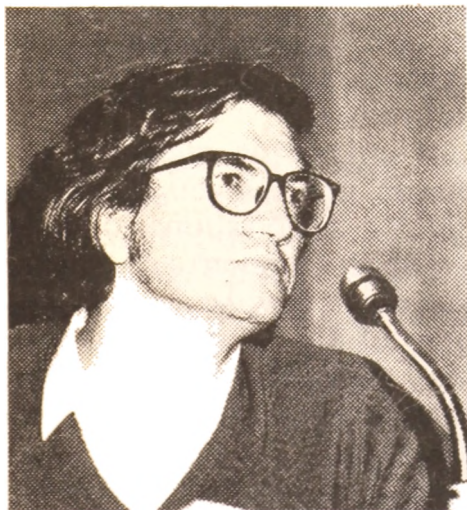
Σαν συμπέρασμα μπορούμε να πούμε —κατέληξε— ότι «το ελληνικό νοσοκομείο αντιμετωπίζει σημαντικά λειτουργικά προβλήματα. Ο προσδιορισμός του ρόλου του νοσοκομείου, το Σύστημα Υγείας, η θέσπιση συλλογικών μηχανισμών λήψης αποφάσεων, η σύνδεση του νοσοκομείου με την κοινότητα αποτελούν μερικές βασικές προϋποθέσεις για το ξεπέρασμα της κρίσης».

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

Προϋποθέσεις και όροι χάραξης κοινωνικών πολιτικών της υγείας

Σάββατο απόγευμα

Στον τρίτο κύκλο των εισηγήσεων του διήμερου τέθηκαν μια σειρά ζητήματα γύρω από τις δυνατότητες των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων για την προώθηση της μεταρρύθμισης του συστήματος της υγείας και αναπτύχθηκαν ορισμένες απόψεις για τις προϋποθέσεις και τους όρους χάραξης μιας πολιτικής για την υγεία, η οποία να παίρνει υπόψη τις κοινωνικές διαστάσεις του προβλήματος και να οδηγεί σε μια ευρύτερη κοινωνική αντιμετώπιση της υγείας και της περίθαλψης.

Ο Πέτρος Ευθυμίου, διατύπωσε ορισμένες σκέψεις γύρω από τα αίτια της εμπλοκής στο θέμα της Υγείας. Αφού αναφέρθηκε στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χάραξη μιας πολιτικής για την Υγεία στις σημερινές συνθήκες της ελληνικής πραγματικότητας κατέληξε: «ο καπιταλισμός έχει ένα σοφό τρόπο να εμπλέκει τα διάφορα κοινωνικά στρώματα σε μικρά μέτωπα, με διάφορες μικρές συμμαχίες και συγκεκριμένες σχέσεις που δημιουργούν έ-

να ολόκληρο πλέγμα συμφερόντων το οποίο δεν διαχωρίζει εύκολα τα πράγματα στους λίγους «προνομιούχους» και στους πολλούς «μη προνομιούχους». Για να εφαρμοστεί λοιπόν το ΕΣΥ θα

πρέπει να δηλωθεί ανοιχτά ότι κάποιοι θα χάσουν, κάποιοι θα εκπέσουν και κάποιοι —οι συντριπτικά περισσότεροι— θα κερδίσουν.

Το πρόβλημα ακριβώς στην Ελλάδα του '84, συνέχισε ο Πέτρος Ευθυμίου, είναι πως και το ΠΑΣΟΚ και τα κόμματα της παραδοσιακής Αριστεράς έχουν την ίδια κοινωνική και πολιτική φυσιογνωμία, και είναι δέσμια των αντιφατικών συμφερόντων που συστέγάζουν στους κόλπους τους.

Γι' αυτό δεν πρόκειται να υπάρξει πρόοδος σε κανένα τομέα, αν δεν αποφασιστούν ρήξεις, αναγκαίες και αναπόφευκτες σε κάθε εγχείρημα αλλαγής. Ο ομιλητής ανέφερε συγκεκριμένα πως δεν υπάρχει καμιά πιθανότητα μιας ουσιαστικής εφαρμογής του όποιου ΕΣΥ χωρίς την απόφαση ενοποίησης των ασφαλιστικών Ταμείων. Αλλά επισήμανε πως σ' αυτό το σημείο το πρόβλημα δεν βρίσκεται πια στους λίγους «κακούς» καπιταλιστές, αλλά στη διαστρωμάτωση συμφερόντων στους κόλπους των περιφημων «μικρομεσαίων» που αποτελούν και τον κορμό των κομμάτων εκλογικής προσδοκίας...

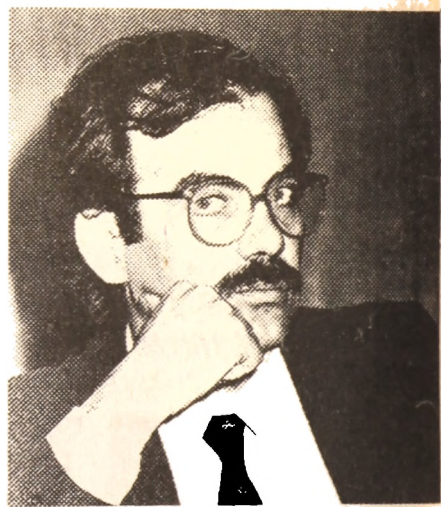

Ο Φιλοκτήτης Σαλαμίνιος, επιχείρησε στην εισήγησή του μία διερεύνηση των όρων οι οποίοι διαμορφώνουν μια δεδομένη πολιτική υγείας. Περιέγραψε τη σχέση των πολιτικών συστημάτων με την πολιτική υγείας και ανέλυσε τα ενδιάμεσα στάδια του σχεδιασμού, της εφαρμογής, και των αποτελεσμάτων των συστημάτων υγείας.

Στη συνέχεια αναφέρθηκε στις ανάγκες ορθολογικού προγραμματισμού και επιλογές των προτεραιοτήτων στον υγειονομικό τομέα —ώστε οι κοινωνικοί στόχοι να μπορούν να μετασχηματιστούν σε συγκεκριμένα υλοποιήσιμα μέτρα.

Τέλος τόνισε τις βασικές προϋποθέσεις οικοδόμησης διαμόρφωσης μιας πολιτικής υγείας και την αναγκαστική προϋπόθεση συντονισμού της πολιτικής εξουσίας και των κοινών εταιρών.

Ο Γιάννης Κυριόπουλος στην εισήγησή του με θέμα: «Ιατρική περίθαλψη: τα αδιέξοδα απαιτούν μια εναλλακτική στρατηγική» τόνισε μεταξύ άλλων ότι η κρίση της ιατρικής περίθαλψης συνιστά καθολικό φαινόμενο, με πολλαπλές διαστάσεις, σε όλες τις βιομηχανικές χώρες. Έχει πια διαμορφωθεί, είπε, ένα πρότυπο ατομικιστικής-θεραπευτικής άσκησης της ιατρικής. Το γνωστικό - επιστημολογικό corpus της ιατρικής έχει διασπασθεί και έχει προκληθεί αδυναμία οικοδόμησης μιας διαγνωστικής και θεραπευτικής στρατηγικής. Με την οικονομική κρίση τέθηκε και γενικότερα το πρόβλημα του υγειονομικού τομέα στη συνολική παραγωγική διαδικασία και προωθήθηκε η αντίληψη ότι η υγεία συναρτάται με τον τρόπο ζωής που επιλέγει το άτομο. Οι προτεινόμενες ή επιχειρούμενες εναλλακτικές λύσεις για την κρίση του υγειονομικού τομέα σχετίζονται λοιπόν με ιδεολογικά, κοινωνικά και πολιτικά συμφέροντα.

Στη συνέχεια ο Γ. Κυριόπουλος αφού αναφέρθηκε σε στατιστικά στοιχεία διατύπωσε μερικές προϋποθέσεις για μια εναλλακτική πολιτική υγείας και κατέληξε λέγοντας ότι η κρίσιμη επιλογή αφορά «την καταστροφή του κράτους πρόνοιας και της προοπτικής του ΕΣΥ ή την ανανέωση και τον μετασχηματισμό του υγειονομικού συστήματος στην κατεύθυνση της ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών, μέσα στις δύσκολες συνθήκες της κοινωνικής και οικονομικής κρίσης».

Ακολούθησε η εισήγηση του καθηγητή **Δημήτρη Τριχόπουλου** πάνω στο θέμα: Κριτήρια και επιλογές στη χάραξη μιας πολιτικής της υγείας.

Ο Δ. Τριχόπουλος εξήγησε γιατί θεωρείται η ιατρική, κοινωνική επιστήμη. Επεσήμανε στη συνέχεια ότι στην πραγματικότητα κοινωνικές παράμετροι επηρεάζουν την υγεία και ότι κανείς δεν δίνει σημασία σ' αυτό, και τόνισε ότι παρόλο που η θεραπευτική ιατρική επηρεάζει ελάχιστα τους κλασικούς δείκτες υγείας, εξακολουθεί να έχει μια λογική προτεραιότητα απέναντι στην πρόληψη.

Σαν θεραπευτικό μέτρο, η αναβάθμιση του κοινωνικού περιγυρου θα ήταν τρεις φορές πιο αποτελεσματική για τη βελτίωση της στάθμης υγείας από την καλύτερη δυνατή ιατρική, είπε μεταξύ άλλων ο ομιλητής.

Σχετικά με το τι είναι εφικτό στην προσπάθεια που γίνεται να ενταχθούν οι κοινωνικές παράμετροι στην οργάνωση των υπηρεσιών υγείας, ο Δ. Τριχόπουλος είπε: «Με δεδομένη την προτεραιότητα που ο κόσμος δίνει στην παροχή θεραπευτικής ιατρικής, το πρόβλημα είναι ο τρόπος παροχής υπηρεσιών. Αυτός είναι ο τομέας όπου δίνεται η μάχη σήμερα και όπου μπορεί να κερδηθεί. «Αυτό είναι το καίριο σημείο όπου λειτουργούν οι κοινωνικοί παράγοντες, το σημείο επαφής γιατρών και ασθενών».

Ακολούθησε η εισήγηση του

καθηγητή **Κώστα Στεφανή**. Το θέμα της υγείας, είπε, είναι σχεδόν ανθρωπολογικό πρόβλημα, πρόβλημα αξιών. Δεν μπορούμε να το πάρουμε σαν κάτι αυτονόητο, ούτε να το διαχωρίσουμε από τις άλλες π.χ. πολιτισμικές διαστάσεις.

Το πρόβλημα είναι πως ζει ο άνθρωπος, τι είδους ποιότητα θα θέλαμε να του δώσουμε, τόνισε ο ομιλητής, και αναφέρθηκε στην επιδίωξη της μακροβιότητας. «Υγεία είναι και το ευζείν, η επιδίωξη της ευτυχίας, η ανάπτυξη της προσωπικότητας κτλ.». Προκύπτει λοιπόν, συνέχισε, η ανάγκη ενός συστήματος που δεν θα είναι ένας τυχαίος τρόπος εφαρμογής μέτρων αντιμετώπισης αλλά θα έχει ευρύτερη εφαρμογή, μεγαλύτερη προβλεπτικότητα και θα ανταποκρίνεται σε ανάγκες που θα έχουν σχέση με την ψυχολογία του υποψήφιου αρρώστου. Ο Κώστας Στεφανής κατέληξε λέγοντας ότι σε σχέση με την πολιτική υπάρχουν πολλά συστήματα υγείας και για να διευκολύνει την υποβολή ερωτήσεων έδωσε διάφορα παραδείγματα.

Μετά από ερωτήσεις του κοινού και δευτερολογίες των ομιλη-

τών, ο υπουργός Υγείας και Πρόνοιας **κ. Γιώργος Γεννηματάς**, απαντώντας και σε ερωτήσεις που υποβλήθηκαν από το κοινό, είπε μεταξύ άλλων τα εξής:

«Το κρίσιμο θέμα της υγείας είναι κατ' αρχήν κοινωνικό, άρα ποιοτικό. Το επίπεδο δεν είναι ικανοποιητικό. Μπορώ να πω ότι οι συνθήκες είναι άθλιες όχι από ιατρική περίθαλψη αλλά από υποδομή και εδώ είναι το πρόβλημα ενός καινούργιου θεσμού. Είμαστε μια κυβέρνηση σοσιαλιστική σ' ένα καθεστώς καπιταλιστικό. Πρέπει ένα σύστημα να αναιρεί βήμα με βήμα όλα τα ανασταλτικά στοιχεία».

Το πρόβλημα δεν είναι η σχέση δημόσιου-ιδιωτικού τομέα. Δεν είναι αν θα έχουμε Κράτος πρόνοιας ή όχι. Δεν πρέπει να το δούμε έτσι. Το δικό μας ΕΣΥ που χτιζεται τώρα αντιμετωπίζει προβλήματα π.χ. άλλες χώρες έχουν υποδομή, εμείς πάμε να χτίσουμε υποδομή. Και πρέπει να την χτίσουμε στην κυριολεξία. Θα εξαντλήσουμε τις τεχνικές δυνατότητες της χώρας και αυτό μπορεί να γίνει άνετα, χωρίς να εξαντληθούν οικονομικά. Μπορούσαμε να βρούμε 15 δισεκατομμύρια. Τα Κέντρα Υγείας δεν θα χτιζόντουσαν γρηγορότερα από τους 18 μήνες. Μου λένε εγκατέλειψες τα Κέντρα Υγείας. Μα τα κέντρα υγείας υγείας είναι τοίχοι. Τώρα η μάχη δίνεται στα εξωτερικά ιατρεία. Αλλά ας μην βάλουμε προτεραιότητες. Το ΕΣΥ είναι μια ενιαία πολιτική υγείας. Πρέπει να εναρμονίσουμε την πρωτοβάθμια (σχεδόν ανύπαρκτη), την δευτεροβάθμια (όπου επικρατούν άθλιες συνθήκες) και την τριτοβάθμια (που στην πραγματικότητα είναι δευτεροβάθμια) περίθαλψη.

Ο νόμος είναι το αποτέλεσμα μιας κοινωνικής μάχης. Ο νόμος υλοποιείται όχι με την δημοσίευσή του, αλλά με την έκδοση των εκτελεστικών διαταγμάτων. Το σύστημα που υπήρχε μέχρι σήμερα ήταν βασισμένο στην εμπορευματοποίηση και στην φιλανθρωπία. Αλλά εμείς δεν θέλουμε φιλάνθρωπους. Η αλλαγή στο σύστημα υγείας είναι μια επανάσταση. Κι είναι φυσικό να έχει συγκρούσεις.

Οι ταξικές αντιθέσεις δεν εκφράζονται μέσα στο νοσοκομείο. Εκφράζονται στο θέμα της αναδιανομής πόρων. Εκεί, μάλιστα, να μας πιέσετε.

Στο πολιτικό επίπεδο πρέπει να κάνουμε επιβεβαίωση της πολιτικής μας απόφασης. Σημαίνει ταχύτητα και επιμονή. Γι' αυτό βιαστήκαμε να δημοσιεύσουμε τη σύσταση θέσεων. Σε μερικούς μήνες θα υπάρχει ο θεσμός του οικογενειακού γιατρού».

«Σας καλώ όλους», είπε κλείνοντας ο κ. Γεννηματάς «να βγούμε στην επαρχία, στις γειτονιές να ενημερώσουμε τον κόσμο, στη γλώσσα του. Ξεχάστε τις στατιστικές και τους πίνακες. Αυτούς να μου τους φέρνετε στο Υπουργείο για να χρησιμεύσουν στον προγραμματισμό. Αλλά στον κόσμο πρέπει να μιλήσουμε έτσι που να μας καταλαβαίνει και να στηρίζει αυτή την προσπάθεια. Γιατί το ΕΣΥ δεν επιβάλλεται επειδή κάποιοι το θέλουν από τα πάνω».

Φωτογραφίες Χρήστος Βλάχος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΡΕΠΟΡΤΑΖ: Γ. ΑΡΤΙΝΟΣ • ΡΟΥΛΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ • ΜΙΚΕΛΑ ΧΑΡΤΟΥΛΑΡΗ

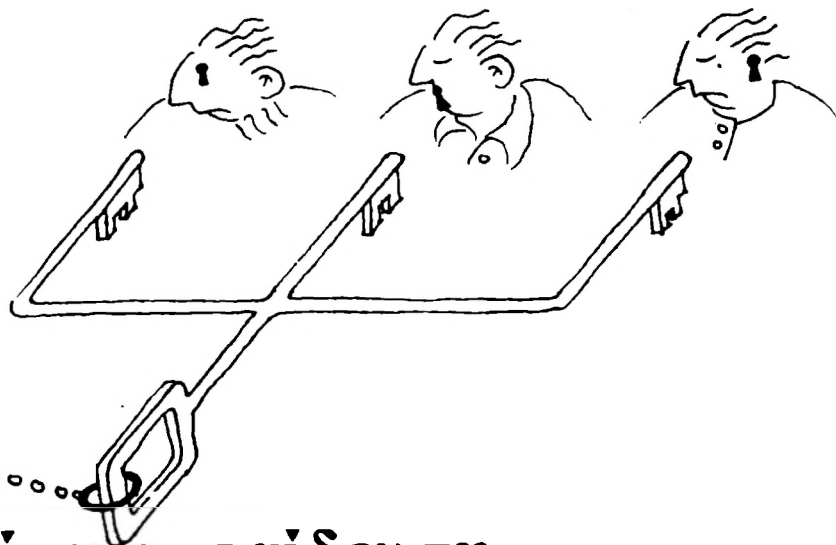
Νέες Παραλαβές

- Βιβλία για Computers και Microcomputers.
- Μηχανικοί Όδηγοί για μάρκες αυτοκινήτων (HAYNES)

καί όπως πάντα τό ειδικό τμήμα για PENGUIN BOOKS

στον
ημιοροφο
ΦΩΛΙΑ
ΤΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 25-29(ΣΤΟΑ) ☎ 3231703-3229560

το προσχέδιο για τη δημοτική και μέση εκπαίδευση

Το προσχέδιο του νέου νόμου-πλαισίου για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση έρχεται, σύμφωνα μ' όσα γράφονται στην εισηγητική έκθεση, «να δώσει λύσεις στη γενικότερη υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης, που χαρακτηρίζει τόσο το περιεχόμενο όσο και τη λειτουργικότητά της με ριζικές αλλαγές στη δομή, στο περιεχόμενο και τις αξίες της εκπαίδευσης και των σπουδών». Το προσχέδιο καταρτίστηκε από Ομάδα Εργασίας η οποία «δούλεψε για μεγάλο χρονικό διάστημα και πήρε υπόψη της τις προτάσεις και τις αποφάσεις των συνεδρίων των Ομοσπονδιών των εκπαιδευτικών, τις προτάσεις επιστημονικών ενώσεων και φορέων καθώς και τις προτάσεις πολιτών που είχαν σταλεί στο Υπουργείο Παιδείας». Φυσικά η Ομάδα Εργασίας με το προσχέδιο «έρχεται να υπηρετήσει την υλοποίηση των προγραμματικών δηλώσεων της κυβέρνησης και της διακήρυξης κυβερνητικής πολιτικής». Το προσχέδιο βαφτίζεται αντι-309, δηλώνοντας τη δεδομένη αντίθεση στη λογική του νόμου 309/76 της πρώτης μεταδικτατορικής κυβέρνησης.

Και πρώτα μια γενική περιγραφή. Ο αντι-309 περιέχει δεκαπέντε κεφάλαια και 123 άρθρα που καλύπτουν τους σκοπούς της εκπαίδευσης, την προσχολική αγωγή, τη δημοτική και μέση εκπαίδευση, τη διοίκηση των σχολείων, ζητήματα σχετικά με το διδακτικό και διοικητικό προσωπικό, με τα υπηρεσιακά και γνωμοδοτικά όργανα, την επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών, την παροχή αγωγής σε άτομα με ειδικές ανάγκες, τη διαχείριση της σχολικής περιουσίας, την οργάνωση της μαθητικής ζωής, τα όργανα λαϊκής συμμετοχής και τις οργανώσεις γονέων και κηδεμόνων.

Στο πρώτο κεφάλαιο του προσχεδίου —γενικές διατάξεις— αναπτύσσεται η φιλοσοφία των συντακτών που προσπαθούν, εν πλήρει συγχύσει, να καθορίσουν το σκοπό της εκπαίδευσης. Για να μη συγκρουστούν με κανένα (ή για να μην αλλάζουν τίποτα) παρουσιάζουν το σκοπό (σε ενικό) μέσα από τριάντα (!) επίθετα, τα οποία χρησιμοποιούνται ως σήμερα για να καταδείξουν από ποιο ιδεολο-

γικό σώμα αποσπάστηκαν σταχυολογώ ενδεικτικά: «δίκαιη, ειρηνική, πνευματική, χειρωνακτική, κριτική, ορθόδοξη, χριστιανική...» Ο επιθετοβριθής σκοπός μπερδεύει ακόμα και τους συντάκτες του προσχεδίου, οι οποίοι αμέσως παρακάτω αναφέρονται στους σκοπούς (σε πληθυντικό). Πάντως παρόλη την εκλογή των επιθέτων, ο σκοπός της ελληνικής εκπαίδευσης παραμένει ηθικοθησκευτικός-διδακτικός: στους σκοπούς της εκπαίδευσης οι συντάκτες αναζητούν μια εκπαίδευση που θα υποβοηθεί τους μαθητές να διακατέχονται από «τα γνήσια στοιχεία της Ορθοδοξίας»: στο δημοτικό οι μικροί μαθητές πρέπει να «εξοικειωθούν, βαθμιαία, με τις ηθικές, θρησκευτικές, εθνικές, ανθρωπιστικές και άλλες αξίες»: στο γυμνάσιο πρέπει οι μαθητές «να ρυθμίζουν τη συμπεριφορά τους σύμφωνα με τις επιταγές του συστήματος αξιών που θα παρέχει το σχολείο»: στο Λύκειο πλέον «να συνειδητοποιήσουν τη βαθύτερη σημασία του ορθόδοξου χριστιανικού ήθους». Το γεγονός ότι το σύνταγμα μιλά για κάποια ανεξιθρησκεία, δεν εμποδίζει κανένα να εκβιάζει και να καταπιέζει εύπλαστες συνειδήσεις μένοντας στο γράμμα και το πνεύμα του προσχεδίου.

Ήδη από το πρώτο κιόλας άρθρο φανερώνεται η αυταρχική αντίληψη, που εν συνεχεία διαπερνά τον αντι-309: τα πάντα ξεκινούν από τις επιθυμίες της εξουσίας (ή έστω των «ενήλικων») οι οποίοι προαποφάσισαν τι λογής τύπο ανθρώπου επιθυμούν να βγάλει η ελληνική εκπαίδευση. Κανείς δεν ενδιαφέρεται να μάθει τι θέλουν τα ίδια τα παιδιά και να ξεκινήσει από τις δικές τους ανάγκες. Αγωγή σημαίνει άνηση της προσωπικότητας κι όχι καλούπωμα σε προκατασκευασμένους τύπους.

Ανάμεσα στα παράξενα που συναντάς στα πρώτα άρθρα, είναι και η ανεπανάληπτη υποχρέωση του καθηγητή-δασκάλου που πρέπει να φροντίσει ώστε οι μαθητές του να εξελιχθούν «σε ευτυχισμένους ανθρώπους». Επιτέλους! νομοθετείται και η ευτυχία...

Για να επιτευχθούν ο σκοπός (σκοποί) της εκπαίδευσης ορίζονται οι «συντελεστές επίτευξης», τα όργανα με τα οποία

θα πραγματοποιείται ο τύπος ανθρώπου που επιδιώκει το προσχέδιο: είναι οι εκπαιδευτικοί, το καθοδηγητικό προσωπικό, τα αναλυτικά προγράμματα, τα βιβλία και τα «λοιπά διδακτικά μέσα». Πρέπει να σημειωθεί, με ιδιαίτερη έμφαση, ότι για πρώτη φορά επιχειρείται με τέτοιο σαφή τρόπο ο διαχωρισμός των εκπαιδευτικών σε εκτελεστές και καθοδηγητές, πράγμα που υποβιβάζει τους διδάσκοντες σε διεκπεραιωτές των άνωθεν εντολών και της διδακτέας ύλης. Ακόμα και σ' αυτή την ύλη δεν υπάρχουν περιθώρια γιατί τα αναλυτικά προγράμματα ήταν, είναι και θα είναι το μόνιμο εμπόδιο: ορίζουν την διδακτέα ύλη, τους στόχους διδασκαλίας, κατευθύνουν τη μέθοδο και τα μέσα διδασκαλίας ακόμα και τον τρόπο αξιολόγησης των μαθητών. Ο δάσκαλος δεν μπορεί να τα υπερβεί: ως καλός υπάλληλος πρέπει να μείνει στο «πνεύμα και το γράμμα» του αναλυτικού του προγράμματος, το οποίο —είναι περιττό να λεχθεί— συντάσσεται από κάποιο κεντρικό όργανο (στην περίπτωση του αντι-309, συντάσσεται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο) και εκφράζει κυβερνητικές επιλογές. Μάλιστα συχνά οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί είναι εκείνοι που ζητούν επιμόνως πο «επιστημονικά», «λεπτομερή», «καθοδηγητικά», αναλυτικά προγράμματα, θυσιάζοντας την ομορφιά και την αγωνία της διδασκαλίας στην ηρεμία και αταραξία της κονσέρβας.

Η σχολαστική και αυταρχική νοοτροπία των συντακτών (μόνο;) καταδεικνύεται κι από την αντιμετώπιση του βιβλίου στο σχολείο. Το προσχέδιο θεωρεί «υποχρέωση των μαθητών να διατηρούν τα βιβλία σε καλή κατάσταση... και να το επιστρέφουν στο σχολείο στο τέλος, καθώς και οι συνέπειες για όσους παραβιάζουν αυτή την υποχρέωση μαθητές γονείς και κηδεμόνες». Το σχολικό βιβλίο δεν είναι πλέον ένα είδος προσωπικής χρήσης, μεταβάλλεται σε ένα ιδανικό μέσο για να το αφήσεις καθαρό στην αχρηστία του. Η ίδια νοοτροπία, ακόμα πιο συγκεντρωτική κι αυταρχική, παρουσιάζεται και στην αντιμετώπιση των σχολικών βιβλιοθηκών. Οι μαθητές ή ο σύλλογος των καθηγητών δεν μπορούν

να αγοράσουν όσα βιβλία θέλουν ή τους λείπουν· το ποια βιβλία θα περνούν το κατώφλι της σχολικής βιβλιοθήκης θα ορίζεται από ειδικό κατάλογο που θα συντάσσει ειδική επιτροπή του υπουργείου. Ευτυχώς που δίνεται η δυνατότητα επιλογής! Πρόσοχή! Όχι από τους μαθητές αλλά από την σχολική επιτροπή δηλαδή τον εκπρόσωπο του δήμου, του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων και τον διευθυντή. Όσο για τα κλειδιά της σχολικής βιβλιοθήκης προσφέρονται σε μέλος του διδακτικού προσωπικού που βοηθιέται από μαθητές που ορίζει το μαθητικό συμβούλιο. Με απλά λόγια, οι σχολικές βιβλιοθήκες δεν πρόκειται να λειτουργήσουν.

Ο υπουργός στην εισηγητική του έκθεση τονίζει ότι ο αντι-309 είναι «αντι» επειδή είναι συνταγμένος με διαφορετικούς άξονες λογικής: «έχει έντονες αποσυγκεντρωτικές και αποκεντρωτικές τάσεις», «εισάγεται ο δημοκρατικός προγραμματισμός στην παιδεία» μέσα από διαδικασίες «λαϊκής συμμετοχής» και επιχειρείται η «αναβάθμιση» της εκπαίδευσης. Τα στοιχεία λοιπόν που διαφοροποιούν το προσχέδιο από τον παλιό νόμο είναι η αποκέντρωση, η λαϊκή συμμετοχή και η προσπάθεια για αναβάθμιση των σπουδών. Παρά τις βαρύγδουπες εκφράσεις εκείνο που επιχειρείται με το προσχέδιο είναι πως η αποκέντρωση να γίνει συγκεντρωση αρμοδιοτήτων, πως η λαϊκή συμμετοχή να μετατραπεί σε όργανα λογιστικών ελέγχων και συζητήσεων, πως η «αναβάθμιση» να ξεκινήσει από τις επιλογές και τις διαθέσεις κεντρικών οργάνων.

Με Προεδρικά Διατάγματα θα καθορίζονται η ίδρυση, η οργάνωση, η λειτουργία, η κατάργηση σχολείων, η οργάνωση της μαθητικής ζωής, τα σχετικά με τις εξετάσεις, τη βαθμολογία, την αξιολόγηση, τη διαγωγή, τις σχολικές εκδηλώσεις καθώς και —όπως τονίζεται στο προσχέδιο— «κάθε άλλης λεπτομέρειας».

Τίποτα δεν έχει ξεφύγει από τις δαγκάνες του υπερτροφικού Υπουργείου, ούτε και η ζωή των νηπίων· με προεδρικό διάταγμα θα καθοριστεί ακόμα και «η οργάνωση της Ζωής των νηπίων». Ο κ. υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων —συνήθως δικηγόρος— θα αποφασίζει τελικά (πριν απ' αυτόν θα 'χουν αποφασίσει οι νυν και αεί «τεχνοκράτες» που φωλιάζουν στο μηχανισμό του υπουργείου) για το ποιες ανάγκες έχουν τα νήπια του Καρπενησιού, ποιες της Κρανιάς Ελασσόνας, ποιες του Ψυχικού και ποιες του Ηράκλειου της Κρήτης.

Κάποιος σοφός τεχνοκράτης με πρόσόντα και με εμπειρία από τα σχολεία της Ανατολικής Αττικής θα είναι ο συν-

τάκτης ενός τέτοιου (ή παρόμοιου) πρετ-α-πορτέ διατάγματος. Ακόμα με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (να δούμε μέχρι πότε θα πηγαίνουν πλάι-πλάι), θα καθορίζονται οι αρμοδιότητες και ο τρόπος λειτουργίας του συλλόγου των διδασκόντων. Φαίνεται ότι το υπουργείο αποφεύγει ακόμα και τη σύνταξη ενός απλού εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας του συλλόγου από τους ίδιους που τον αποτελούν. Φροντίζει ώστε ο σύλλογος να μεταβληθεί σε εκτελεστή εντολών, ο οποίος έχει «την ευθύνη για την εφαρμογή του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος (μην τυχόν παραβεί κάποιος την ύλη και πειραματιστεί), την υγεία και προστασία των μαθητών (ουσιαστικά νομοθετούνται οι εφημερίες στις αυλές και επιβραβεύονται τα μπλόκα για να συλληφθούν όσοι καπνίζουν τσιγάρο τα αποχωρητήρια) την καθαριότητα των σχολικών χώρων (τα παιδάκια θα μαζεύουν τα χαρτάκια όπως στο στρατό) και την οργάνωση της σχολικής Ζωής (σύμφωνα με τις άνωθεν εντολές)». Δυσβάσταχτο έργο αλήθεια!

Η διαφημιζόμενη αποκέντρωση δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια πλάνη. Δεν αποκεντρώνεται ΤΙΠΟΤΑ. Οι αποφάσεις και οι κατευθύνσεις παίρνονται κεντρικά και μάλιστα κατά τον συγκεντρωτικότερο τρόπο, από ΕΝΑ άτομο, τον Υπουργό Παιδείας. Το υπουργείο-τέρας συνεχίζει να υπάρχει. Κάθε απόπειρα που θα ξεκινά από τις ανάγκες στην τάξη, κάθε πειραματισμός, κάθε σχέση διαφορετική ανάμεσα στον καθηγητή και το μαθητή μπορεί να κατηγορηθεί ως παρέκκλιση από τα «κείμενα» και φυσικά να επιβληθούν κυρώσεις συμφώνως τω νόμω.

Η «λαϊκή συμμετοχή» πραγματοποιείται με το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (ΕΣΥΠ), τις Νομαρχιακές και Δημοτικές επιτροπές Παιδείας, και τα Σχολικά Συμβούλια και Επιτροπές. Το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας είναι ένα όργανο που «εισηγείται στην κυβέρνηση θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής, παιδείας, συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και λαϊκής επιμόρφωσης». Σ' αυτό το όργανο μετέχουν εκπρόσωποι υπουργείων, ΓΣΕΕ, ΠΑΣΕΓΕΣ, ΣΕΒ, εκπρόσωποι κομμάτων της Βουλής, αγροτικών συλλόγων, εκπαιδευτικών οργανώσεων κτλ. Το ΕΣΥΠ χαράσσει τις κατευθύνσεις των Νομαρχιακών Επιτροπών Παιδείας που εισηγούνται στο Νομάρχη αντίστοιχα θέματα. Οι Δημοτικές επιτροπές παιδείας εισηγούνται στο δήμαρχο ζητήματα σχετικά με τη λειτουργία, την κατανομή των πιστώσεων, τις δαπάνες των σχολείων, την επισκευή και συντήρηση κτιρίων...

Σε κάθε σχολείο λειτουργούν το Σχολικό Συμβούλιο και η Σχολική Επιτροπή. Το πρώτο αποτελείται από το σύλλογο διδασκόντων, τα μέλη του συλλόγου γονέων και δύο μαθητές. Σκοπός του είναι η εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας, η επικοινωνία διδασκόντων και οικογενειών των μαθητών και η τήρηση των κανόνων υγιεινής. Η Σχολική Επιτροπή αποτελείται από τον εκπρόσωπο του δήμου, των γονέων και τον διευθυντή του σχολείου και ασχολείται με τη διαχείριση των πιστώσεων. Δίπλα στα παραπάνω όργανα θα λειτουργεί κι ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων.

Κανένα από τα ανώτερα όργανα λαϊκής συμμετοχής δε μετέχει σε οποιαδήποτε διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τόσο σε εθνικό όσο και σε νομαρχιακό επίπεδο, απλώς εισηγούνται χωρίς με τις εισηγήσεις τους να δεσμεύουν κανένα. Η σύνδεσή τους μάλιστα είναι χαρακτηριστική· το Εθνικό Συμβούλιο χαράσσει τις κατευθύνσεις δραστηριότητας των Νομαρχιακών Επιτροπών.

Τα κατώτερα όργανα λαϊκής συμμετοχής εξαντλούνται σε ένα διαχειριστικό και λογιστικό έλεγχο· ασχολούνται με επισκευές και συντήρηση κτιρίων χωρίς να έχουν και πάλι αποφασιστικό χαρακτήρα. Ιδιαίτερα το Σχολικό Συμβούλιο το οποίο θα μπορούσε να λειτουργήσει με πρόσφορο τρόπο σε κάθε σχολείο, σχεδόν εκμηδενίζεται λόγω του όγκου του (θα αποτελείται τουλάχιστον από 30 άτομα) και με τους περιορισμούς που υπάρχουν θα καταντήσει ένα όργανο που θα συνέρχεται σπανίως, όταν θα υπάρχει πρόβλημα κάποιας αποχής, όταν θα ρίχνεται η ιδέα κάποιας συνεστίασης ή όταν θα παρουσιάζεται κάποια αρρώστια.

Η αναβάθμιση των σπουδών επιχειρείται κυρίως με την κατάργηση του ΚΕΜΕ και την ανασύσταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, με τη σύσταση έξι γνωμοδοτικών συμβουλίων που υπάγονται απευθείας στον υπουργό, με τη δημιουργία των Πολυκλαδικών Λυκείων, την αναμόρφωση των Σχολών Επιμόρφωσης και την εισαγωγική επιμόρφωση των νεοδιόριστων.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είναι όργανο «συλλογικό, γνωμοδοτικό, ερευνητικό και επιτελικό». Έχει την ευθύνη για την κατάρτιση αναλυτικών προγραμμάτων, συγγραφή βιβλίων, διδακτικής ενημέρωσης, εκπονεί έρευνες ενώ «κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δέχεται οδηγίες και κατευθύνσεις από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων».

Το Πολυκλαδικό Λύκειο είναι το σχολείο άγνωστος Χ. Έρχεται να προστεθεί στους υπάρχοντες τύπους Λυκείου που

διατηρούνται (τεχνικό-επαγγελματικό, γενικό, κλασικό) και σύμφωνα με τις υπουργικές προσδοκίες θα «δίνει ίσες ευκαιρίες στους μαθητές για τη σύμμετρη ανάπτυξη των ικανοτήτων και την καλλιέργεια διαφερόντων και δεξιοτήτων τους για τη συμμετοχή στην ανάπτυξη της χώρας». Το σημαντικό είναι ότι το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο είναι ένα αστικό σχολείο· δεν μπορεί να λειτουργήσει παρά μόνο σε αστικά και βιομηχανικά κέντρα γιατί μόνο εκεί υπάρχει και επαρκής αριθμός μαθητών αλλά και συγκροτήματα σχολικών κτιρίων που απαιτούνται για σχολεία-μαμούθ. Η διατήρηση των άλλων τύπων Λυκείων που προορίζονται για διαφορετικές κοινωνίες λειτουργίες περιπλέκει την προσπάθεια για ένα πραγματικά Ενιαίο Σχολείο.

Οι νεοδιοριζόμενοι στην εκπαίδευση πρέπει να περάσουν επιτυχώς από «εισαγωγική επιμόρφωση» για να συμπληρώσουν τη θεωρητική και πρακτική κατάρτισή τους. Παράλληλα παραμένει ο θεσμός του πρόσθετου, ο οποίος μετονομάζεται σε προσωρινό αναπληρωτή ενώ απλώς «εξυγιαίνεται» το ρουσφετολογικό κλίμα της πρόσληψης. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό όλων γενικά των μέτρων που αναφέρονται στην «αναβάθμι-

ση» είναι η αβεβαιότητα. Κανείς δεν ξέρει πως και τι. Τα πάντα θα πάρουν σάρκα και οστά μόνο αφού θα εκδοθούν πάρα πολλά Προεδρικά Διατάγματα που θα ρυθμίσουν τις εκκρεμότητες του προσχεδίου. Εκείνο όμως που είναι ολοφάνερο είναι ότι η αναβάθμιση θα περάσει μέσα από κεντρικές και ελεγχόμενες διαδικασίες με στόχο την επιβολή ενός μοντέλου εντατικοποίησης των σπουδών ανάλογο με των πανεπιστημίων.

Το προσχέδιο του υπουργείου είναι η απάντηση ενός μηχανισμού ο οποίος προβαίνει σε ρυθμίσεις κάποιων επιμέρους λεπτομερειών χωρίς να θίγει και να θίγεται. Δεν πρόκειται να υπάρξει καμιά διαφορά στο ελληνικό αυταρχικό σχολείο. Κανείς δεν πρόκειται να διαπιστώσει την παραμικρή αλλαγή εκεί που θα 'πρεπε να συμβεί: στην τάξη. Τα πάντα θα συνεχίσουν να κυλούν όπως και τώρα. Ο δάσκαλος κι ο καθηγητής, οι λειτουργοί, θα συνεχίσουν να είναι υπάλληλοι και εκτελεστές εντολών. Ο μαθητής θα βομβαρδίζεται από γνώσεις, βαθμούς, εξετάσεις, και θα πνίγει κάθε ενδιαφέρον μπροστά στην εισαγωγή του στα ΑΕΙ, θα πιέζεται αφόρητα από το σπίτι του για να διαβάσει, να πετύχει, να περάσει για να «ζήσει καλά». Ο γονιός

θα αγωνίζεται να τα βγάλει πέρα με τα ιδιαίτερα, αναζητώντας —πιθανόν— και μέσα από τα όργανα λαϊκής συμμετοχής κάποια πρόσβαση, κάποια γνωριμία, κάνοντας εκκλήσεις στην επείκεια των δασκάλων και της πολιτείας.

Το προσχέδιο ρυθμίζει κάποιες εκκρεμότητες του προηγούμενου νόμου· τίποτα άλλο. Αφήνει ανέγγιχτη την αυταρχική δομή, τον υπερπροστατευτισμό του υπουργείου, δένει συνειδητά τα χέρια του δασκάλου προτείνοντας τον τύπο του ανθρώπου που επιθυμεί. Την ώρα που αμφισβητείται το κάθε κλειστό εκπαιδευτικό σύστημα, που παραγκωνίζεται η παραδοσιακή παιδαγωγική κι αντικαθίσταται μ' εκείνη που βασική της θέση είναι «ο δάσκαλος δεν διδάσκει αλλά μαθαίνει ΜΑΖΙ με τα παιδιά», το προσχέδιο δημιουργεί ακριβώς τις αντίθετες προϋποθέσεις με πλήθος κεντρικών οργάνων, με συρρικνωμένες τις αρμοδιότητες του δασκάλου, ένα συγκεντρωτικό τέρας, ένα υπουργείο που κάνει τα πάντα. Ο συγκεντρωτισμός που υπήρξε η αιτία της εκπαιδευτικής μας κακοδαιμονίας ενισχύεται.

Ο κύκλος με την κιμωλία δεν έκλεισε ούτε μ' αυτό το προσχέδιο.

□

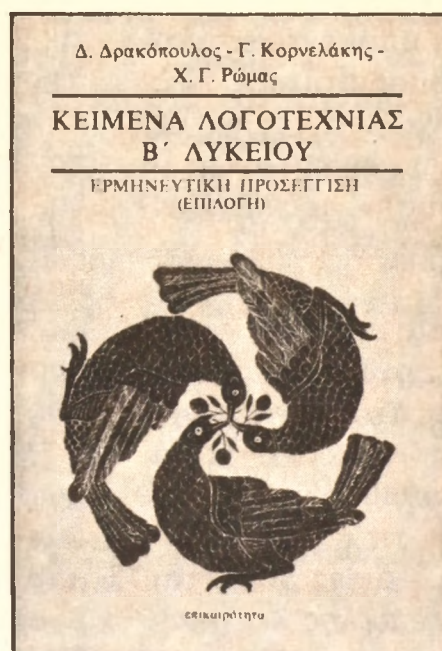

Περιέχει τα 109 θέματα της εγκυκλίου Γ²/2113/22-8-83 του Υπουργείου Παιδείας

Κάθε συντακτικό φαινόμενο παρουσιάζεται αναλυτικά σε μια σειρά θεμάτων. Με τον τρόπο αυτό ο μαθητής κατανοεί και εμπεδώνει το Συντακτικό αποκτώντας έτσι πολύτιμη εμπειρία για την αντιμετώπιση του αρχαίου κειμένου.

Σε όλα τα θέματα υπάρχουν επίσης γραμματικά και ερμηνευτικά σχόλια.

Πρόκειται για ένα βιβλίο που είναι απαραίτητο στους μαθητές της Α' και Β' Λυκείου και ιδιαίτερα στους υποψήφιους της 3ης Δέσμης.

Οι ερμηνευτικές προσεγγίσεις σε κείμενα της Β' Λυκείου προέκυψαν από την καθημερινή διδακτική πράξη. Κυρίως επιδιώκουν ν' απαντήσουν στα καίρια ερωτήματα: Τι πρέπει να διδαχτεί, τι είναι δυνατό να διδαχτεί μέσα σε μια σχολική χρονιά και πώς τέλος μπορεί να διδαχτεί σε μια διδακτική ώρα.

Προσπαθώντας οι ερμηνευτικές προσεγγίσεις να συνδυάσουν το γενικό με το ειδικό (το συγγραφέα και το συγκεκριμένο κείμενο) δεν παύουν ν' αποτελούν μίαν απόπειρα λογοτεχνικής «ανάγνωσης» προσιτής όχι μόνο σε φιλόλογους και μαθητές, αλλά και σε κάθε φιλότεχνο και αισθαντικό αναγνώστη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ» Μαυρομιχάλη 60 ΤΗΛ.: 36.36.083 ΑΘΗΝΑ

Α. ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (Στοιχεία Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας)

Απογραφή	Πληθυσμ.	Άνω των 10	Πτυχ. Αν. Σχολ.	Φοιτούν σε ΑΕΙ	απόφ. Λυκ. 6τάξιου Γ.	Απόφ. 3τάξιου Γ.	Απόφ. 6τάξιο Δημ.	Δεν αποφ. 6τάξιο Δημ.	Αγράμματοι	δεν δήλωσαν
1981	1981	1981	1981	1981	1981	1981	1981	1981	1981	1981
Σύνολο	9.740.417	8.215.041	485.455	154.770	1.116.633	813.769	3.604.317	1.281.839	706.721	51.537
Άρρενες		3.995.605	311.507	92.267	537.641	480.403	1.826.565	577.183	143.226	26.773
Θήλειες		4.219.436	173.948	62.503	578.992	333.366	1.777.752	704.656	643.555	24.766
Ποσοστό	100%	100%	5,9%	1,9%	13,6%	9,9%	43,9%	15,6%	8,6%	0,6%
1971	1971	1971	1971	1971	1971	1971	1971	1971	1971	1971
Σύνολο	8.768.311	7.269.208	210.104	117.332	683.588	562.828	3.031.820	1.382.884	1.000.008	280.644!
Άρρενες		3.515.740	149.884	76.056	353.260	333.852	1.609.956	928.392	-	64.340!
Θήλειες		3.753.468	60.220	41.276	330.328	228.976	1.421.864	454.492;	-	216.304!
Ποσοστό	100%	100%	2,9%	1,6%	9,4%	7,7%	41,7%	19,0%	13,8%	3,9%
1961	1961	1961	1961	1961	1961	1961	1961	1961	1961	1961
Σύνολο	8.388.553	6.877.482	124.068		522.382		2.981.598	1.996.409	1.222.481	30.544
Άρρενες		3.314.185	95.988		295.304		1.688.144	71.008	251.473	12.268
Θήλειες		3.563.297	28.080		227.078		1.293.454	1.025.401	971.008	18.276
Ποσοστό	100%	100%	1,8%		7,6%		43,3%	29,0%	17,8%	0,4%

Η απογραφή 1981 αποκαλύπτει:

Το απαράδεκτο μορφωτικό μας επίπεδο

Προσφορά στην Ε' Πανελλαδική Συνάντηση Πολιτιστικών Φορέων (13, 14, 15 Απρίλη 1984)

του Θανάση Φωτιάδη

Τον Οκτώβρη 1981, όταν ανέλαβε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, είχε ήδη πραγματοποιηθεί η Γενική Απογραφή, στις 5 Απρίλη 1981. Από τότε, άρχισαν να δημοσιεύονται αποτελέσματα από τα διάφορα κεφάλαιά της.

Σήμερα για πρώτη φορά εμφανίζουμε συνοπτικούς αριθμούς για το μορφωτικό επίπεδο του λαού μας, τρία χρόνια πριν. Κι οι πρόχειροι (αλλά αυθεντικοί) αυτοί αριθμοί, δεν είναι δυστυχώς καθόλου ευχάριστοι: ο τόπος μ' όλες τις πολιτικές και οικονομικές «βελτιώσεις», στον μορφωτικό και επακόλουθα στον πολιτιστικό τομέα εξακολουθεί να παραμένει σε απαράδεκτα επίπεδα.

Αυτό που θίγουν σήμερα οι ψυχροί αριθμοί, είναι πραγματικά συγκλονιστικό: δεν μπορεί να προχωρήσει καμιά εθνική, καμιά οικονομική, καμιά πολιτιστική πολιτική με τους αριθμούς αυτούς των αγράμματων, των μισογραμματισμένων και των κακογραμματισμένων! Τα αίτια βέβαια, είναι γνωστά, αλλά ο καιρός τρέχει, οι απαιτήσεις γιγαντώνονται και οι λύ-

σεις εκβιάζονται από τις πραγματικές ανάγκες.

Τις λίγες αυτές γραμμές, τις υπαγορεύουν, ένα υψηλό αίσθημα ευθύνης, πάνω από πεποιθήσεις, πέραν από τις αιτίες και τους φορείς που προκάλεσαν επί τόσες δεκαετίες αυτή την επικίνδυνη κατάσταση. Που με κανένα τρόπο δεν μπορούμε να την σκεπάσουμε με τα κομπογιαννίτικα για την «ευφυΐα των Ελλήνων» και το δαιμόνιό τους, που δεν αφήνει την «Ελλάδα ποτέ να πεθάνει»... Και κυρίως, δεν μπορούμε να ξεγελιόμαστε πια από τις πολιτιστικές μας «επιδόσεις», τους μουσικο-θεατρικο-ζωγραφικούς ποταμούς, τα Νόμπελ, τις Ακαδημίες, τα Ευρωπαϊκά, τα Δελφικά Ευρωπαϊκά Κέντρα, τα πολύχρωμα Φεστιβάλια, τα ποικίλα κουβεντολόγια για το... γλωσσικό ζήτημα, τα ανελλήνιστα Συνέδρια και τα διάφορα έντυπα, πολύχρωμα είτε μαυρό-ασπρα! Όλα αυτά δεν μπορούν να έχουν αντίκρισμα σ' ένα λαό μ' αυτό το μορφωτικό επίπεδο, που σε γενικές γραμμές δεν του επιτρέπει, όχι μόνον ένα βιβλίο της προκοπής να διαβάσει, αλλά

ούτα τα χοντρά γράμματα της αθλητικής εφημερίδας να εννοήσει σωστά... Με αποτέλεσμα, να διατηρείται το χάσμα λαού - ολιγαρχικής «μορφωμένης» κορυφής. Γιατί αυτό σημαίνουν τα 2.040.097 Έλληνες, πάνω από 10 χρονών, που πήγαν 1-2 τάξεις Δημοτικού.

Συνοδεύουμε τα πρωτοδημοσιευόμενα ελληνικά στοιχεία, με μερικά ανάλογα από άλλες χώρες, ασχολίαστα. Κι αυτό γιατί έτσι πιθανόν να συγκινήσουμε όσους πρέπει, πάνω στο εθνικό αυτό θέμα. Για να κινητοποιηθούν στη μάχη, που θέλει ωστόσο χρόνια να αποδώσει. Με δυο άμεσους στόχους: τον αγώνα κατά του αναλφαριθμητισμού και για την εφαρμογή της συνταγματικής επιταγής για υποχρεωτική 9χρονη στοιχειώδη εκπαίδευση. Και τα λίγα αυτά λόγια απευθύνονται πρωταρχικά στους αρμόδιους κυβερνητικούς και άλλους παράγοντες, από τους οποίους περιμένουμε θετική ανταπόκριση. Και τα ξαναλέμε, με πρακτικές υποδείξεις πια, για μία σταυροφορία στ' αλήθεια εθνική.

Α. ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ 1951 και 1928 (λείπουν οι μορφωτικές κατηγορίες)

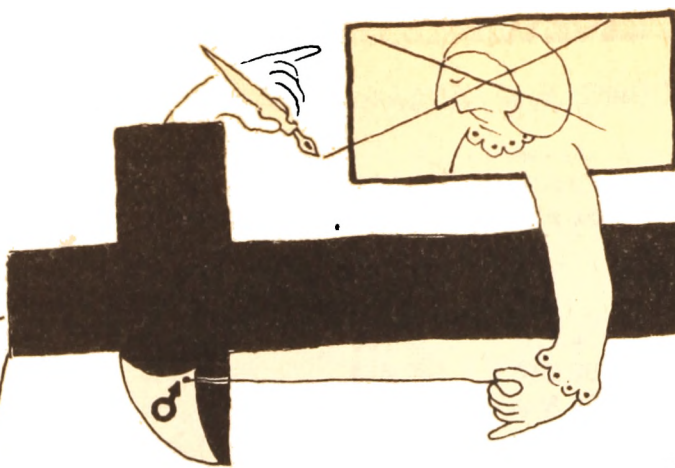
1951	1951	1951	1951	%	1951	%
	Πληθυσμός	Άνω των 10	Εγγράματος		Αγγράματος	
Σύνολο	7.534.466	6.140.405	4.692.218	76	1.448.187	24
Άρρενες	3.676.138	2.958.774	2.633.208		325.566	
Θήλειες	3.858.328	3.181.631	2.059.010		1.122.621	
1928	1928	1928	1928	%	1928	%
Σύνολο	6.204.684	4.672.028	2.718.153	58	1.953.875	42
Άρρενες	3.076.235	2.304.942	1.755.909		549.033	
Θήλειες	3.128.449	2.367.086	962.244		1.404.842	

Β. ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΩΝ (Ηλικία πάνω από 15 χρόνων)

Χώρες	Απογραφή	Σύνολο αναλφ.	Άρρενες	Θήλειες	ποσοστό %
ΕΥΡΩΠΗ					
Κύπρος	1976				9,5
Γιουγκοσλαβία	1971	2.478.207	590.215	1.887.992	16,5
Ουγγαρία	1980	95.542	27.756	67.786	1,1
Πολωνία	1978	334.586	92.609	241.977	1,2
Ε.Σ.Σ.Δ	1979				0,2
Ιταλία	1971	2.487.142	928.403	1.558.739	6,1
Ισπανία	1975	1.997.328	572.447	1.424.881	7,6
Πορτογαλία	1970	1.786.170	636.530	1.149.640	29,0

Επιτέλους!

και η ΕΓΕ
«οργάνωση εξουσίας»

της Ελισάβετ Κουλούρη

Η συμβολή του λεξικού πολιτικών όρων είναι μάλλον ανεπαρκής. «Ιδιόμορφη»: Θα ήταν ίσως ένας ευγενικός επιθετικός προσδιορισμός για να χαρακτηρίσει την κατάσταση του γυναικείου κινήματος στην Ελλάδα. Η ιδεολογική του φυσιογνωμία και η οργανωτική του δομή —όπως άλλωστε και των περισσότερων «κοινωνικών» κινήματων— δεν ξεπήδησαν μέσα από μια αυτόνομη και αυτόχθονη πορεία. Διαμορφώθηκαν αντίθετα στη βάση καθαρόαιμων κομματικών σκοπιμοτήτων και αναγκών.

Υπάρχουν βέβαια διαβαθμίσεις, εξαιρέσεις και αποχρώσεις που κάνουν αυτό το συμπέρασμα να φαίνεται άδικο, αν θεωρηθεί ότι αφορά όλο το φάσμα των συσπειρώσεων. Οι μεγαλύτερες όμως γυναικείες οργανώσεις αποτελούν «θυγατρικές» των κομμάτων που βρίσκουν, άλλο σε μικρότερο κι άλλο σε μεγαλύτερο βαθμό, ένα τρόπο να συλλέξουν ψηφοφόρους, να στεγάσουν κάποιες γυναίκες που θα ήταν δύσκολο να λειτουργήσουν στα πλαίσια των μικτών οργανώσεων βάσης. Και βέβαια να προωθήσουν την πολιτική αναρχική άλλων, τώρα που στον ορίζοντα φαίνεται ότι κάθε κόμμα που σέβεται τον εαυτό του πρέπει να προσθέτει και λίγο αλάτι στο φαγητό του: Κάποιες γυναίκες στο ψηφιδέλιό του.

Αν τα πρόσφατα γεγονότα στην ΕΓΕ παρουσιάζουν ενδιαφέρον δεν είναι τόσο λόγω των διαγραφών, που έχουν γίνει πλέον ανιαρή υπόθεση, ούτε λόγω του καταστατικού ή μη χαρακτήρα τους —επίσης ανιαρή και τετριμμένη συνήθεια— όσο γιατί φωτίζουν την εξέλιξη της πιο ιδιόμορφης, ίσως από τις «ιδιόμορφες» αυτές γυναικείες οργανώσεις.

Οι διαγραφές όπως είναι φυσικό αποτελούν τη «λύση» μιας σύγκρουσης που έχει κάποιο παρελθόν (η προσφυγή των διαγραφμένων στα δικαστήρια υπόσχεται μάλιστα και κάποιο... μέλλον).

Τον Δεκέμβρη του 1983 έγινε η πρώτη —άτυπη— συνδιάσκεψη της ΕΓΕ. Η συστέγηση γυναικών «διαφορετικών βιωμάτων, προβληματισμών, επιθυμιών και πολιτικών καταβολών» στην πλατιά αυτή οργάνωση ήταν φυσικό να θέσει ιδεολογικά ζητήματα επί τάπητος. Η επικράτηση του προσδιορισμού «φεμινιστική σοσιαλιστική οργάνωση» ήταν η πρώτη θέση που βγήκε από αυτή τη συνδιάσκεψη.

Η πραγματική όμως σύγκρουση πυροδοτήθηκε —όπως και στο μητρικό σώμα, το ΠΑΣΟΚ— στα οργανωτικά, συγκαλύπτοντας όμως μια ιδεολογική αντίθεση. Το μήλο της έριδας ήταν ο τρόπος εκλογής του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΓΕ. Η πρόταση που υ-

ποστηρίχθηκε από την κ. Παπανδρέου —και επικράτησε— ήταν υπέρ της εκλογής του Δ.Σ. από το Συνέδριο αντιπροσώπων που θα γίνεται στην Αθήνα. Η δεύτερη πρόταση που υποστηρίχθηκε κυρίως από την Επιτροπή Επαρχίας ήταν να ψηφίζουν όλα τα μέλη στον τόπο τους, ώστε να μην εκπροσωπούνται μόνο, αλλά να συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες της οργάνωσης.

Στην ίδια συνδιάσκεψη η Επιτροπή Επαρχίας πρότεινε τη συγκρότηση ενός Πανελλαδικού οργάνου από εκπροσώπους όλων των παραρτημάτων της Ελλάδας και το οποίο θα ήταν ανώτερο από το Διοικητικό Συμβούλιο. Η πρόταση αυτή μειοψήφισε με μικρή διαφορά, συγκεντρώνοντας 48%. Η μικρή αυτή διαφορά δημιούργησε μια πόλωση που εκδηλώθηκε με διαδρομικές αντεγκλήσεις πολιτικού, παραπολιτικού και μάλλον όχι ιδιαίτερα «φεμινιστικού» χαρακτήρα.

Οι υπεύθυνοι της Επιτροπής Επαρχίας προκειμένου να συνεχίσουν τη δουλειά τους, ζήτησαν πολιτική κάλυψη και ανοιχτή τοποθέτηση του Δ.Σ. κατά της χρησιμοποίησης μη πολιτικών και υβριστικών χαρακτηρισμών. Η Πρόεδρος της ΕΓΕ αναγνώρισε ότι υπάρχει πρόβλημα και υποσχέθηκε μια συνάντηση, το ταχύτερο, με το Δ.Σ. για να αναζητηθούν λύσεις. Στο πρόγραμμα επαφών, όμως, του Δ.Σ., η Επιτροπή Επαρχίας τοποθετήθηκε τέταρτη. Ταυτόχρονα ανακλήθηκε η κ. Καλουδάκη από σύνδεσμος του Δ.Σ. με την Επιτροπή και στη θέση της διορίστηκε η Ντιντή Γιαννοπούλου. Τα γεγονότα αυτά αποτέλεσαν την αφορμή παραίτησης των 18 από τα 20 μέλη της Επιτροπής. Η παραίτηση προκάλεσε μια περιεργή αντίδραση του Δ.Σ. της ΕΓΕ. Επιβλήθηκε ποινή στις παραιτηθείσες και απαγορεύθηκε η συμμετοχή τους σε οποιαδήποτε άλλη επιτροπή.

Ταυτόχρονα με πρωτοβουλία της Καλλιόπης Μπουρδάρα, της Υφυπουργού Μαρίας Περράκη, και των ευρωβουλευτινών Τίνας Πανταζή και Πόπης Νικολάου συγκεντρώθηκαν 99 υπογραφές για τη διαγραφή των 18. Φαίνεται όμως ότι η πρωτοβουλία αυτή ήταν κλασική γκάφα στην οποία συνήθως υποπίπτουν «οι βασιλικότεροι του βασιλέως», γιατί η κ. Παπανδρέου δεν επιθυμούσε, να φτάσουν μέχρι τις διαγραφές. Προσπαθώντας λοιπόν να εξισορροπήσει την αντίθεση, η κ. Παπανδρέου υπέδειξε, στις 18 να στείλουν επιστολή με την οποία θα αναγνώριζαν ότι έκαναν λάθος. Η πρώτη επιστολή που στάλθηκε θεωρήθηκε «πατερναλιστική» —«ματερναλιστική» θα ήταν ίσως ένας πιο δόκιμος όρος— και ακολούθησε δεύτερη απόδειξη, συνοδευόμενη αυτή τη φορά από σχέδιο επι-

στολής. Οι παραιτηθείσες αυτή τη φορά έκαναν μία δήλωση, ότι «η παραίτηση ίσως ήταν άκαιρη». Και πάλι το Δ.Σ. όμως δεν ικανοποιήθηκε, γιατί το «άκαιρη» μπορεί να ερμηνευθεί διπλά, είτε πολύ αργά, είτε πολύ νωρίς.

Η υπόθεση έμεινε μετέωρη ενόψει του συνεδρίου της ΕΓΕ, για το οποίο έθεσαν υποψηφιότητα και τα μέλη της «παλιάς επιτροπής Επαρχίας». Το Διοικητικό Συμβούλιο (η κ. Παπανδρέου βρισκόταν στην Αμερική και δεν συμμετείχε) εξέτασε κάποια καταγγελία εναντίον της Λίλιαν Πατσού (υποψήφιας για τη Διοικούσα Επιτροπή Αθήνας), ότι τοποθετήθηκε υπέρ της «παλιάς Επιτροπής επαρχίας».

Η καταγγελία αποσύρθηκε μετά την αντιπαράθεση της κ. Πατσού με το μέλος της ΕΓΕ που την είχε κάνει, αλλά το Διοικητικό Συμβούλιο ζήτησε να αποσύρει την υποψηφιότητά της «για να κλείσει η υπόθεση». Η κ. Πατσού αρνήθηκε και έτσι μπήκε στον κατάλογο των διαγραφμένων. Δυο μέρες αργότερα το Δ.Σ., με την παρουσία αυτή τη φορά της κ. Παπανδρέου, αποφάσισε τη διαγραφή των 12 από τις 18 και των Λίλιαν Πατσού και Ειρήνης Σωτηροπούλου. Η Άννη Πιτσιώρη και η Μάτα Καλουδάκη εκφράζοντας τη διαφωνία τους για αυτή την ενέργεια παραιτήθηκαν από το Δ.Σ. Ακολούθησε η γνωστή συνέλευση που αποτελεί και το αντικείμενο της αγωγής των 14 για παράνομες εκλογές και παράνομες διαγραφές.

Στη συνέντευξη της κ. Παπανδρέου στο ΒΗΜΑ της Κυριακής 8 Απριλίου δόθηκε εξήγηση γιατί έγιναν οι διαγραφές των 14 μελών. Οι διαφορές ήταν: «ένα μεγάλο αίτημα για μη ιεραρχημένες δομές, για μη αντρικές μορφές οργάνωσης».

Πίσω από αυτή τη διαμάχη κρύβεται όπως ήδη αναφέραμε, ή μάλλον προβάλλεται, μια διάσταση αντιλήψεων ως προς την οργανωτική δομή της ΕΓΕ. Υπάρχει όμως και ένα δεύτερο επίπεδο που φαίνεται ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό για ορισμένα επώνυμα μέλη της ΕΓΕ. Είναι η μάχη για την εξόντωση των πιθανών ανταγωνιστών στη στελέχωση των κυβερνητικών θέσεων από γυναίκες και ιδιαίτερα του «γυναικείου» υπουργείου, οι φήμες για την ίδρυση του οποίου καλλιεργούνται συστηματικά στην ΕΓΕ. Το παιχνίδι «χοντραίνει». Εκτοξεύονται κατηγορίες πέραν του συνηθισμένου κουτσομπολιού, πέφτουν διαγραφές. Μ' άλλα λόγια η οργάνωση «κυριών» μεταβάλλεται σε «οργάνωση εξουσίας». Σοσιαλιστική και προπάντων φεμινιστική...

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΡΙΜΗΝΟ 1984
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Σωτήρη Δημητρίου

Λεξικό Όρων (Γλωσσολογίας)

Δημήτρη Νόλλα

Τα καλύτερα χρόνια (νουβέλα)

Αμαλίας Τσακνιά

Πριν από την όχθη (ποίηση)

Σπύρου Τσακνιά

Ονειροσκοπήσεις (ποίηση)

Κώστα Γεωργουσόπουλου

Οι πλάγιες ερωτήσεις του Πορφύριου

Μίνω Αργυράκη

Ο γύρος της Ελλάδας (κείμενο - σχέδια)

Μαρίας Πολενάκη

Ναυαγοί στο σπίτι

Χάρρυ Κλυνν

Αλαλούμ και πάσης Ελλάδος

Λουκά Κούσουλα

Σχηματο-ποίηση

Έρμαν Έσσε

Παράξενα νέα από κάποιο άλλο άστρο

Το τελευταίο καλοκαίρι του Κλίνκσορ

Νικολάι Βορόνοβ

Μάσα, ένα σύγχρονο κορίτσι

Φέλιξ φον Κούμπε

Επιστήμη της αγωγής

Ιωάννας Καρατζαφέρη

Καφενείον «Ο Τέταρτος Κόσμος»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζ. ΠΗΓΗΣ 3 ΑΘΗΝΑ Τηλ. 360.32.34

κυκλοφορούν

Πώς θα αντιδρούσαν οι Τούρκοι πολίτες, αν κάποτε δημοσιευόταν όσα συμβαίνουν στα στρατόπεδα; Θα 'λεγαν, όπως οι Γερμανοί μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, ότι τάχα δεν ήξεραν τίποτα;

Γνωστός Τούρκος διανοούμενος, πρώην έγκλειστος του ΜΑΜΑΚ.

Από τις 22 Φεβρουαρίου 1984, 550 πολιτικοί κρατούμενοι των στρατιωτικών φυλακών «ΜΑΜΑΚ» στην Άγκυρα, κάνουν απεργία πείνας. 60 απ' αυτούς είχαν μεταφερθεί στο τέλος Μαρτίου σε στρατιωτικά νοσοκομεία και παρά την άρνηση τους τροφοδοτούσαν με ορό. Μέσα στις φυλακές του ΜΑΜΑΚ από τις 27 του Μάρτη, 20 κρατούμενοι άρχισαν ν' αρνούνται τη ζάχαρη στο νερό που πίνουν - τελευταίο συστατικό τροφής - και από τότε, κάθε μέρα προστίθενται άλλοι είκοσι. Σύμφωνα με μαρτυρίες συγγενών, δύο κρατούμενοι έχουν ήδη πεθάνει από τα βασανιστήρια κατά τη διάρκεια της απεργίας. Άκριβείς πληροφορίες για την κατάσταση των κρατούμενων-απεργών δεν διαφεύγουν όμως πια απ' τις ερμητικά κλειστές πύλες του ΜΑΜΑΚ. Στις οικογένειές και στους δικηγόρους υπεράσπισης απαγορεύεται αυστηρά το επισκεπτήριο - για τους πρώτους απ' την αρχή της απεργίας πείνας, για τους δεύτερους λίγο αργότερα. Πότε-πότε στα σπίτια των οικογενειών φτάνουν μόνο τα ματωμένα ρούχα των φυλακισμένων.

Μετά το πραξικόπημα των στρατηγών το Σεπτέμβριο του '80 οι απεργίες πείνας στις στρατιωτικές φυλακές της Τουρκίας επεκτείνονται σαν μεταδοτική αρρώστια από τη μία φυλακή στην άλλη. Σταματούν, συνήθως μετά από βασανιστήρια. Για τον τουρκικό Τύπο, το θέμα,

όπως άλλωστε και τόσα άλλα, αποτελεί ταμπού και τα γεγονότα, σπάνια φτάνουν στο πλατύ κοινό. Μόνο η είδηση για την απεργία πείνας 2000 πολιτικών κρατούμενων στις φυλακές της Κωνσταντινούπολης, τον περασμένο Αύγουστο, κατόρθωσε να δημοσιευτεί στις εφημερίδες Cumhuriyet και Milliyet. Τρεις νεκροί και 70 (σύμφωνα μ' άλλες πληροφορίες 250) σε κατάσταση κώματος ήταν τα θύματα εκείνης της απεργίας. Από τότε, κάθε αναφορά σε παρόμοια περιστατικά, απαγορεύεται ρητά από το στρατιωτικό νόμο.

Τη γνωστοποίηση των γεγονότων ανέλαβαν απ' τις αρχές αυτού του χρόνου γυναίκες - μάνες, αδελφές και σύζυγοι των φυλακισμένων -, σύμφωνα με το παράδειγμα της Χιλής και της Αργεντινής: οι ονομαζόμενες «μανάδες». Αρχές του Μάρτη έντεκα μανάδες των Κούρδων αυτονομιστών, κρατουμένων στο Ντιγιαρμπακίρ, κατέφθασαν στην Άγκυρα για να διαμαρτυρηθούν μπροστά στα γραφεία όλων των κομμάτων και στον υπουργό Δικαιοσύνης Necati Erdem για τις τελευταίες «δολοφονίες» όπως τις χαρακτήρισαν σ' αυτό το στρατόπεδο-κόλαση. Η τελευταία απεργία πείνας απειλούσε νά 'χει περισσότερα απ' τα γνωστά θύματα.

Μέσα στο παιχνίδι του «σπασίματος της ανθρώπινης θέλησης» η διοίκηση των φυλακών του Ντιγιαρμπακίρ επέβαλε στις 26 Δεκεμβρίου 1983 νέους «κανονισμούς», που είχαν σαν αποτέλεσμα την απεργία πείνας. Στην τέταρτη μέρα της απεργίας ξέσπασε φωτιά - άραγε πώς; - σ' ένα κελί του στρατοπέδου. Οι φωνές των κρατουμένων ξύπνησαν τις συνειδήσεις στους στρατιώτες-

φύλακές τους, αφού πρώτα σημειώθηκαν οι πρώτοι νεκροί. Στις 3 του Μάρτη, η διοίκηση του στρατοπέδου ανακοίνωσε τα ονόματα 12 θυμάτων. Δικηγόροι του Ντιγιαρμπακίρ μιλούν για 15 νεκρούς, που ανάμεσά τους είναι και ο πρώην δημοκρατικός δήμαρχος της πόλης, Ζάνα, που πριν το πραξικόπημα τάχτηκε ανοιχτά υπέρ μιας πολιτιστικής κουρδικής αυτονομίας. Μόνο σε 4 οικογένειες παραδόθηκαν οι σοροί των νεκρών τους, και αυτοί καλά κλεισμένοι σε φέρετρα. Εδώ και κει ο ποταμός Τίγρης που ποτίζει το Ντιγιαρμπακίρ, γνωστό σαν πόλη των τριαντάφυλλων και των καρπουζιών, ξεβράζει κατακρεουργημένα πτώματα.

Φήμες ψιθυρίζονται συχνά εδώ και κει για συνεχείς απεργίες πείνας και στις φυλακές του Erzurum και της Malatya. Το ενδιαφέρον των μέσων μαζικής ενημέρωσης τόσο των τοπικών όσο και του εξωτερικού για τις επαρχιακές αυτές πόλεις παραμένει στο χαμηλότερο επίπεδο. Από πρώην φυλακισμένους γνωρίζουμε για βασανιστήρια σε 24ώρη θάση.

Δολοφονίες, βασανιστήρια, εξαναγκασμοί και ατέλειωτοι εξευτελισμοί της ανθρώπινης υπόστασης, είναι τα μόνα πειθαρχικά μέσα του στρατιωτικού καθεστώτος και από την άλλη, τα αιτήματα των φυλακισμένων. Οι κρατούμενοι των τουρκικών φυλακών με το ύστατο μέσο της απεργίας πείνας, ζητούν να σταματήσουν τα συστηματικά βασανιστήρια, οι στρατιωτικές ασκήσεις, η κατ' ευφημισμόν ονομαζόμενη «κεμαλική διαπαιδαγώγηση» σύμφωνα με την οποία υποχρεώνονται καθημερινά να απαγγέλουν δυνατά τα ρητά του Κεμάλ

Μαρτυρίες για το ΜΑΜΑΚ

Οι μανάδες έξω από την τουρκική Βουλή.

Ένας δικηγόρος:

Η «ανοικοδόμηση» της τουρκικής κοινωνίας μετά το πραξικόπημα επιτυγχάνεται με την «πειθαρχία» των πολιτών σ' εκείνες τις κεμαλικές αρχές, που με το πέρασμα του χρόνου ταιριάστηκαν στις στρατιωτικές αξίες και με τις οποίες μπορεί να αποφευχθεί η διατάραξη της λειτουργίας του κράτους. Σύμφωνα μ' αυτές τις αξίες η αντίθεση αριστερών και ακροδεξιών (οπαδών του φασίστα Τουρκές) κρατουμένων πρέπει να εκμηδενιστεί με κάθε τρόπο.

Μέσα σ' αυτό το ιδεολογικό πλαίσιο η διοίκηση των φυλακών ΜΑΜΑΚ έβαλε σ' εφαρμογή στις αρχές αυτού του χρόνου ένα νέο κανονισμό. Αριστεροί και δεξιοί σε μια αναλογία μισοί και μισοί, κλείστηκαν στα ίδια κελιά. Στις 22 Φεβρουαρίου οι δεξιοί της «πτέρυγας 7» επιτέθηκαν ενάντια στους αριστερούς. Κάτι που μάλλον ήταν καμουφλαρισμένη πρόκληση της διοίκησης. Η απεργία πείνας των 550 αριστερών από τους συνολικά 1000 κρατούμενους του ΜΑΜΑΚ ήταν η απάντηση. Τα βασανιστήρια ξαναμπήκαν σ' εφαρμογή. Τους ξυπνούσαν τα μεσάνυχτα για να τους στείλουν χειμωνιάτικα γυμνούς

δικαιωμάτων στις τουρκικές φυλακές

Ατατούρκ ή στρατιωτικά εμβλήματα. Απαιτούν να τους επιτραπεί να βλέπουν τους δικηγόρους τους περισσότερο από τα 10 λεπτά της ώρας την εβδομάδα, τις οικογένειές τους περισσότερο από τα 3, και να γνωρίζουν πριν από τη δίκη το κατηγορητήριο. Επιθυμούν, οι προφυλακισμένοι – αυτοί που δεν καταδικάστηκαν ακόμη – να μην υποχρεώνονται να φορούν τη στολή της φυλακής. Για τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες όλα αυτά αποτελούν αυτονόητα «δικαιώματα».

Σύμφωνα με δημοσίευμα της γαλλικής εφημερίδας Le Monde η απεργία πείνας στο MAMAK τελικά έσπασε.

Λίγο πριν απ' τις τουρκικές δημοτικές εκλογές, λίγο δηλαδή πριν η Τουρκία συμπεριληφθεί και αυτή στο κύκλωμα των «δημοκρατικών πολιτικών συστημάτων» οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Δυτικής Γερμανίας άρχισαν περισσότερο από πολιτική σκοπιμότητα παρά από ανθρωπιστικούς λόγους να δείχνουν όλο και πιο έντονα το ενδιαφέρον τους για το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τον περασμένο Φεβρουάριο ο πρέσβης των ΗΠΑ στην Άγκυρα, Robert Strauss, σε μια συνέντευξη τύπου στην Cumhuriyet άφησε να εννοηθεί, πως αν η Τουρκία επιθυμεί τη συνέχιση της υποστήριξης των ΗΠΑ, «θα 'πρεπε να λάβει υπόψη και τα αισθήματα του αμερικάνικου λαού, σ' ό,τι αφορά την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Πάνω στο ίδιο θέμα αναφέρθηκαν λεπτομερέστερα, σύμφωνα με τον εκπρόσωπο της γερμανικής Πρεσβείας στην Άγκυρα και οι υπουργοί της Δυτικής Γερμανίας, Genscher (Εξωτερικών) και Woerner (Άμυνας), κατά την πρόσφατη

παραμονή τους στην Άγκυρα.

Οι πιέσεις των ξένων παραγόντων δεν δείχνουν όμως να πτοούν τον Πρόεδρο Δημοκρατίας πρώην στρατηγό Κενάν Εβρέν. Στο περιοδικό Newsweek του περασμένου μήνα υποστήριξε: «η Τουρκία δεν είναι έτοιμη για μια αμνηστία πολιτικών αδικημάτων... Και εκτός αυτού, αν θέλετε να γίνετε κράτος, τότε πρέπει να είστε σε θέση να επιβάλετε τους κανόνες σας». Απέναντι σ' αυτή τη θαναυσότητα οι πολιτικές αρχές δεν έχουν τη δυνατότητα επιβολής αποφάσεων, δεν έχουν ούτε καν επιλογή. Από το 1978 με την επαναδραστηριοποίηση του νόμου 1402 τα πολιτικά αδικήματα παραπέμφθηκαν στη στρατιωτική δικαιοδοσία, που αναπτύχθηκε σε προπύργιο εξουσίας των ενόπλων δυνάμεων. Το πόσο αδύναμη στέκεται η κυβέρνηση απέναντι σ' αυτή την εξουσία αποδεικνύει και το παράδειγμα του υπουργού Δικαιοσύνης, ο οποίος μετά από καταγγελίες για δολοφονίες και βασανισμούς στις φυλακές του Ντιγιαρμπακίρ θέλησε, στις αρχές αυτού του χρόνου, να ελέγξει τις συνθήκες των στρατοπέδων. Μέσα στη φυλακή ο υπουργός Δικαιοσύνης δεν κατόρθωσε να μπει. Ο στρατιωτικός διοικητής του απαγόρευσε την είσοδο.

Η κυβέρνηση έκανε και πάλι μια προσπάθεια να διεισδύσει στο στεγανό των φυλακών. Στις 31 του Μάρτη ο πρωθυπουργός της χώρας δήλωσε δημόσια τη σύσταση μιας επιτροπής η οποία αφού θα εξέταζε τις συνθήκες των τουρκικών φυλακών θα του ανακοίνωνε τα συμπεράσματά της. Με το θήμα αυτό ο Οζάλ ίσως θέλησε να προλάβει την επιτροπή του Συμβουλίου της

Ευρώπης, που πρόκειται να επισκεφτεί τις τουρκικές φυλακές στο τέλος Απριλίου. Σίγορρο είναι, πως ο «τσάρος της τουρκικής οικονομίας» τρέμει μήπως με την αποκάλυπτη σκληρότητα των στρατηγών διακινδυνεύσει τη βιτρίνα μιας «δημοκρατικής κυβέρνησης» που απόχτησε μετά τις δημοτικές εκλογές και μαζί και την οικονομική βοήθεια της Δύσης.

Ο Οζάλ όμως δεν κατόρθωσε να προλάβει το στρατό. Μόνο τρεις μέρες μετά τη γνωστοποίηση της σύστασης της επιτροπής – αποτελείται από 7 ανώτερους στρατιωτικούς και 2 γιατρούς – η τουρκική τηλεόραση με διάταγμα του στρατιωτικού διοικητή ανακοίνωνε τα συμπεράσματα, που μάταια περίμενε ο Οζάλ. Σύμφωνα μ' αυτά η επιτροπή μετά την εξέταση όλων των στοιχείων περί θανάτων, συμπέρανε ότι στις στρατιωτικές φυλακές της χώρας πέθαναν από το '78 μέχρι σήμερα 53 κρατούμενοι: 23 από φυσικό θάνατο, 13 αυτοκτόνησαν και μόνο σε 2 περιπτώσεις ο λόγος θανάτου ήταν βασανισμοί. Άλλες 80 κατηγορίες για βασανισμούς εξετάζονται. Έτσι δόθηκε ένα οριστικό τέλος σ' όλες τις προσπάθειες της κυβέρνησης να «φιλελευθεροποιήσει» μετά την οικονομία και τις συνθήκες των φυλακών.

Ανάμεσα σ' αυτή την αντιπαράθεση, οι γονείς των κρατούμενων παίζουν μια παλάκι στο πολιτικό μπιλιάρδο και στέλνονται από τη μιά αρχή στην άλλη. Οι μανάδες φτάνουν στις πύλες του MAMAK, του Ντιγιαρμπακίρ, ή οπουδήποτε αλλού, κατακλύζουν τις κεντρικές πλατείες των πόλεων ή ξεχύνονται έξω από την τουρκική Βουλή. □

έξω. Φάλαγγα, ξυλοκόπημα, στρατιωτικά τραγούδια και ασκήσεις ανήκουν τώρα πια στην ημερήσια διάταξη. 48 κρατούμενοι στάλθηκαν τις πρώτες κιόλας μέρες στα φοβερά hücre, κλουβιά διαστάσεων 85 x 85 εκ. «Πειθαρχικά μέσα» ονόμασε η διοίκηση το νέο κύμα βασανιστηρίων. Ένα μήνα μετά το ξέσπασμα της απεργίας, μια επιτροπή αποτελούμενη από 2 στρατηγούς, 1 συνταγματάρχη και ένα πολιτικό επισκέφτηκε το MAMAK. Στα ξαφνικά μοιράστηκαν κουβέρτες, για φαγητό προσφέρθηκε κοτόπουλο. Και ο Εβρέν: τους λέμε να φάνε και δεν θέλουν! Πέρα όμως από αυτή την απεργία, οι αυθαιρεσίες είναι το κύριο χαρακτηριστικό στη σημερινή Τουρκία. Οι δικηγόροι υπεράσπισης μπορούν να βλέπουν τους πελάτες τους μόνο δυο φορές την εβδομάδα, κάθε φορά από 5 λεπτά της ώρας. Το επισκεπτήριο παρακολουθείται πάντα από έναν στρατιώτη-φύλακα, ο οποίος αποφασίζει αν οι συζητήσεις είναι «αντεθνικές» ή όχι. 3 συνήγοροι υπεράσπισης κλείστηκαν μέχρι τώρα στα ίδια κελιά με τους πελάτες τους γιατί έτσι αποφάσισε ο παρατηρητής-φαντάρος. Οι δίκες διαρκούν μέχρι και 5 χρόνια, και μέχρι την έκδοση απόφασής του

δικαστηρίου, ο κατηγορούμενος κρατείται έγκλειστος και υποχρεώνεται να φορά τη στολή των καταδικασμένων. Πού αλλού παρά σε ολοκληρωτικά στρατιωτικά καθεστώτα τραβιούνται οι κατηγορούμενοι έξω από την αίθουσα της δίκης για να βασανιστούν λίγο πιο κάτω;

Μια μάνα

Λίγο μετά την ανακοίνωση των πρώτων αποτελεσμάτων των δημοτικών εκλογών 110 γυναίκες και άνδρες μαζευτήκαμε έξω από τις πύλες του MAMAK. Παρακαλούσαμε να πάνε τους ανθρώπους μας στο νοσοκομείο, να μας πουν πώς είναι. Είχαν περάσει κιόλας 36 μέρες απ' την αρχή της απεργίας. Τα γκλομπ των στρατιωτών έπεσαν πάνω μας, η διοίκηση μας ανακοίνωσε: – Αν πεθάνουν, θα το μάθετε, Έξω από τη Βουλή ο Kaya Erdem μας έβρισε σαν αντεθνικιστές και συνωμότες ξένων οργανώσεων. Όταν προσπαθήσαμε να σταματήσουμε το αυτοκίνητο του Κενάν Εβρέν ο οδηγός του πάτησε το γκάζι... Σκοτώνουν τα παιδιά μας και μεις που να αποτανθούμε; Στείλαμε τηλεγραφήματα σ' όλα τα κόμματα...

Χουσεΐν Γιλντιρίμ,

Πρώην υπερασπιστής των Κούρδων αυτονομιστών, στο Ντιγιαρμπακίρ, αργότερα κατηγορούμενος απ' τις αρχές σαν συνωμότης των ανταρτών και τώρα πολιτικός πρόσφυγας στη Δυτ. Γερμανίας

Δίπλα στα καθιερωμένα βασανιστήρια η βρωμιά χρησιμοποιείται σαν μέσο για να σπιάσουν τη θέληση των κρατούμενων. Οι ανυπάκουοι τραβιούνται στα υπόγεια γι' αυτό που οι στρατιώτες ονομάζουν μπάνιο. Σ' ένα είδος τσιμεντένιας πισίνας καταλήγει η αποχέτευση της φυλακής. Εκεί μέσα αναγκάζονται να μπουν οι φυλακισμένοι και να -λούσουν το κεφάλι τους. Όσοι δεν αυτοκτόνησαν μετά από αυτή τη μεταχείριση, κατάντησαν τρελοί.

Ενα από τα αιτήματα των φυλακισμένων της τελευταίας απεργίας πείνας ήταν και το δικαίωμα να πλένονται. □

Τούρκος διανοούμενος

Οι μόνοι που εναντιώνονται ανοιχτά στο καθεστώς της Τουρκίας είναι οι Αρμένιοι και οι Έλληνες. Και οι δυο από μίαν άλλη σκοπιμότητα. Κανείς τους δεν ενδιαφέρεται για τη συνεχή καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία. □

Στον χορό των εξοπλισμών

του Νίκου Χριστοδουλάκη

Την τελευταία δεκαετία παρατηρούνται μια σειρά από καίριες στρατηγικές ανακατατάξεις στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης-Ανατολής (υποτροπή του αραβο-ισραηλινού πολέμου, πτώση του Σάχη, εισβολή στο Αφγανιστάν, παρατεταμένη σύρραξη Ιράκ-Ιράν) που πλήττουν τη σταθερότητα των αμερικανικών θέσεων και διαταράσσουν πολύχρονες ισορροπίες. Την ίδια εποχή η Τουρκία εμπεδώνει την *de facto* προσάρτηση της μισής Κύπρου, εξακολουθεί να απειλεί την υπόλοιπη και ξεδιπλώνει με αποφασιστικότητα τις βλέψεις της στο Αιγαίο, ενώ ταυτόχρονα διευρύνει τις σχέσεις της με τα αραβικά κράτη και αρχίζει να αναδεικνύεται σε μείζονα στρατιωτική και πολιτική δύναμη της περιοχής. Το πραξικόπημα του 1980 και η (φυσική) συντριβή της Αριστεράς επισφραγίζουν αυτή την εξέλιξη και κάνουν την Τουρκία να θεωρείται η καλύτερη επιλογή για τη διαμόρφωση ενός νέου πόλου στήριξης των δυτικών συμφερόντων στην Ανατολική Μεσόγειο. Αρχίζει έτσι μια πλημμυρίδα στρατιωτικής και οικονομικής βοήθειας των ΗΠΑ και των άλλων μελών του ΝΑΤΟ προς την Τουρκία που σκοπεύει να εξασφαλίσει τόσο την απαραίτητη οπλική ισχύ για την ένταξή της στα νέα στρατηγικά σχέδια όσο και την οικονομική εκείνη υποδομή που θα εξυπηρετήσει τις γιγαντιαίες επενδύσεις ξένων κεφαλαίων και θα αποτρέψει μια νέα κοινωνική έκρηξη.

Η Τουρκία συγκεντρώνει πολύ συχνά το ενδιαφέρον και τη φιλική συνηγορία του διεθνούς Τύπου, που εξαίρει τα στρατηγικά της πλεονεκτήματα και απλώς χαρακτηρίζει σαν «αναγκαίο κακό» τη βαρβαρότητα του καθεστώτος, ενώ παράλληλα δεκάδες Ινστιτούτα, Λέσχες Φίλων και στρατιωτικο-πολιτικά λόμπυ έχουν κινητοποιηθεί στη Δυτική Ευρώπη και κυρίως στις ΗΠΑ για να επεξεργαστούν και να διαδώσουν «την νέα αντίληψη για την ζωτική σημασία της Τουρκίας στα πλαίσια του ΝΑΤΟ»¹.

Είναι ενδιαφέρον να σημειώσει κανείς τις διαφορετικές συντεταγμένες στις οποίες κινείται η δυτική και η τουρκική επιχειρηματολογία προκειμένου να συγκλίνουν αποτελεσματικότερα στον κοινό στόχο της δημιουργίας μιας στρατιωτικά ισχυρής Τουρκίας. Έτσι οι ΗΠΑ προβάλλουν τη σοβιετική επεκτατικότητα σαν τον μέγιστο κίνδυνο που απειλεί την Ατλαντική Συμμαχία. Ο αντιπρόεδρος J. P. Smothermon, υποδιοικητής του Κέντρου Εκπαι-

δεύσεως Αεροπορίας στο Ράντολφ του Τέξας, δήλωσε πρόσφατα² ότι «... η κυβέρνηση της Άγκυρας χρειάζεται βοήθεια για να βελτιώσει τη στρατιωτική της ισχύ απέναντι στην ΕΣΣΔ και τους συμμάχους της», προσθέτοντας για την αεροπορία ότι το σημερινό της επίπεδο «... δεν είναι επαρκές σε αριθμό για να αντισταθμίσει την υπάρχουσα απειλή από τα κράτη του Συμφώνου της Βαρσοβίας». Η τουρκική διπλωματία από δική της πλευρά προτιμά να αναφέρεται πιο γενικά στην ασφάλεια της ΝΑ πτέρυγας του ΝΑΤΟ χωρίς να κατονομάζει συγκεκριμένα την «σοβιετική απειλή», ώστε να μην διαταράσσονται οι μάλλον καλές σχέσεις της με την ΕΣΣΔ. Στο εσωτερικό της Τουρκίας καταναλώνεται κυρίως ανθελληνική προπαγάνδα που εξακολουθεί να βρίσκει θετική απήχηση σ' ολόκληρο σχεδόν το φάσμα πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων και δίνει τη δυνατότητα στους όποιους κυβερνήτες της Άγκυρας να εμφανίζουν ένα αρραγές μέτωπο στην επεκτατική τους πολιτική. (Ας σημειωθεί εδώ πως, εκτός από μερικές αριθμητικά ασημαντες ομάδες της Αριστεράς, καμιά πολιτική οργάνωση ή κίνηση διανοουμένων δεν έχει καταδικάσει ανεπιφύραστα την κατοχή της Κύπρου και στην καλύτερη περίπτωση μιλούν για συναδέλφωση, διάλογο κτλ. αποσιωπώντας το ποιος καταπάτησε την κυπριακή ανεξαρτησία και παραβιάζει το καθεστώς του Αιγαίου).

Στο επίκεντρο πάντως όλων των αναλύσεων που γίνονται αναφορικά με τους τουρκικούς εξοπλισμούς, βρίσκεται ο Στρατός και ο ειδικός ρόλος που διαδραματίζει στην τουρκική κοινωνία. Για ιστορικούς λόγους, που η ανάλυσή τους δεν εμπίπτει στις προθέσεις του παρόντος άρθρου, ο στρατός έχει εξελιχθεί στον κύριο συνεκτικό ιστό και αποτελεί τον δυναμικότερο φορέα εξουσίας της τουρκικής κοινωνίας. Ανεξάρτητα αν η μορφή διακυβέρνησης είναι το Συμβούλιο των Στρατηγών ή ένας ελεγχόμενος κοινοβουλευτισμός, ο Στρατός παραμένει και στις δυο περιπτώσεις η πηγή και η υπέρτατη αναφορά νομιμότητας, όχι μόνο της εκτελεστικής εξουσίας αλλά και μιας σειράς άλλων λειτουργιών και θεσμών όπως είναι η εκπαίδευση, η οικονομία, η εθνολογική συνοχή κτλ.

Με την έννοια αυτή η παρακολούθηση των ασταμάτητων εξο-

πλισμών της Άγκυρας δεν χρησιμεύει μόνο για την εκτίμηση της οπλικής ισχύος αλλά και σαν δείκτης της στρατιωτικοποίησης που συντελείται στο τουρκικό κράτος συνολικά.

Η πολεμική βιομηχανία

Η δυνατότητα της Τουρκίας να παράγει τον στρατιωτικό της εξοπλισμό είχε καταστεί κεντρικός στόχος από την εποχή του Ατατούρκ και ακολουθήθηκε έκτοτε απαρρέγκλιτα από όλες τις κυβερνήσεις. Το αντι-ιμπεριαλιστικό πνεύμα που επικράτησε στην τουρκική πολιτική σκηνή κατά τη δεκαετία του 1920 με τις νίκες εναντίον του ελληνικού στρατού και των δυτικών δυνάμεων που αρχικά τον «υποστήριξαν», συνδυάστηκε με τη διαμόρφωση μιας εξωτερικής πολιτικής που θα καθιστούσε πάλι την Τουρκία σημαντική δύναμη στην περιοχή, και επέβαλλε φυσικά την όσο δυνατόν μεγαλύτερη αυτονομία της σε εξοπλισμούς. Ήδη προς το τέλος της δεκαετίας του 1930 η Τουρκία μπορούσε να παράγει, εκτός από πυρομαχικά, και δύο τύπους πολεμικών αεροσκαφών, ενώ μεταπολεμικά η παραγωγή επεκτάθηκε σε τεθωρακισμένα, ηλεκτρονικό εξοπλισμό και πολεμικά πλοία.

Ο ρυθμός ανάπτυξης της πολεμικής βιομηχανίας γνωρίζει μια νέα ώθηση μετά την κυπριακή κρίση του 1964, που αποτέλεσε αφετηρία για τη διαμόρφωση της σύγχρονης επεκτατικής πολιτικής που ακολουθεί η Τουρκία απέναντι στον ελλαδικό χώρο. Κύριος φορέας είναι η Βιομηχανία Ενόπλων Δυνάμεων που σε σύμπραξη με την κρατική Χημική και Μηχανολογική Βιομηχανία κατέχει μεγάλο αριθμό εργοστασίων και ναυπηγείων. Η παραγωγή τους περιλαμβάνει νάρκες, όλμους, οβιδοβόλα τύπου Χόβιτσερ και βόμβες, ενώ τα ναυπηγεία χρησιμοποιούν γερμανική τεχνολογία για την κατασκευή υποβρυχίων τύπου 209, και πυραυλάκτων εξοπλισμένων με πυραύλους Zwissers³.

● Το 1972 ιδρύθηκε η Τουρκική Αεροπορική Βιομηχανία (TUSAS), αλλά μέχρι το 1974 δεν είχε να παρουσιάσει τίποτα περισσότερο από μια σειρά επαφών με δυτικές εταιρίες που ενδεχόμενα θα διαμόρφωναν ένα κονσόρτσιουμ παραγωγής αεροπορικού υλικού. Μετά όμως την εισβολή στην Κύπρο η εξοπλιστική προσπάθεια γνωρίζει μια χωρίς προηγούμενο ένταση που συνεχίζεται μέχρι σήμερα, με την αριστοτεχνική εκμετάλλευση του «εμπάργκο» που επιβλήθηκε (χωρίς να τηρηθεί) από το αμερικάνικο κογκρέσο για τις πωλήσεις όπλων προς την Τουρκία. Ενώ, όπως περιγράφεται στο επόμενο κεφάλαιο η ροή πολεμικού υλικού από τις χώρες του NATO προς την Τουρκία ουδέποτε απειλήθηκε ουσιαστικά, οι τυπικές απαγορεύσεις χρησιμοποιήθηκαν στο μιν εσωτερικό για να δικαιολογήσουν υπέρμετρες αυξήσεις των στρατιωτικών δαπανών, στο δε εξωτερικό για να στοιχειοθετήσουν την θεωρία του αδύνατου κρίκου στην άμυνα του NATO και να προκαλέσουν έτσι τη χιονοστιβάδα δυτικών εξοπλιστικών προγραμμάτων που υλοποιούνται τα τελευταία χρόνια στην Τουρκία.

Έτσι τον Οκτώβριο του 1974 η TUSAS ανακηρύσσεται σε προτεραιότητα εθνικής σημασίας και σε μερικά χρόνια συνάπτει μια εκτεταμένη επενδυτική συμφωνία με την General Dynamics Corporation για την παραγωγή αεροσκαφών F-16. Η σύμβαση προβλέπει την ίδρυση εργοστασίου (συνολικής επιφάνειας 100.000 m²) στην αεροπορική βάση Μουρτέντ 25 χλμ. νότια της Άγκυρας. Η παραγωγή αναμένεται να αρχίσει τον Ιανουάριο του 1988 με ρυθμό 2 αεροπλάνα F-16 το μήνα.

● Το 1975 ιδρύθηκε η Βιομηχανία Ηλεκτρονικού Στρατιωτικού Υλικού (ASELSAN) που θα ειδικευτεί στο σχεδιασμό και την παραγωγή ηλεκτρονικών κυκλωμάτων, συστημάτων ανίχνευσης και πλοήγησης, και λοιπού υλικού υψηλής τεχνολογίας που χρησιμοποιείται στους εξοπλισμούς³.

● Το 1978 αναγράφηκε στο διεθνή Τύπο³ ότι γίνονταν γερμανο-τουρκικές διαπραγματεύσεις για την ίδρυση εργοστασίου ανακατασκευής κινητήρων αεροπλάνων από το κονσόρτσιουμ Messerschmitt-Bölkow-Blohm (MBB).

● Η μέριμνα των κυβερνήσεων για την ανάπτυξη της πολεμικής βιομηχανίας θεσμοθετήθηκε με το 4ο Πενταετές Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του 1978 που την ιεραρχούσε σαν «μέγιστο εθνικό στόχο». Ο ίδιος ο Ετσεβίτ μιλώντας το 1979 στο Διεθνές Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών⁴ είχε τονίσει πως «η εξοπλιστική αυτοδυναμία είναι συστατικό στοιχείο της νέας αμυντικής πολιτικής», ενώ το Γενικό Επιτελείο έχει ισχυριστεί πως η Τουρκία

«μπορεί πλέον να καλύψει το 90% σε ελαφρά όπλα, το 30% σε βαρέα και το 15% σε σύνθετα»³.

Η φάρσα του εμπάργκο

Σύμφωνα με την επίσημη εκδοχή, το αμερικανικό κογκρέσο επέβαλε στις 19 Φεβρουαρίου 1975 γενική απαγόρευση πωλήσεων όπλων προς την Τουρκία για να την αναγκάσει να εγκαταλείψει την αδιάλλακτη τακτική της στο πρόβλημα της Κύπρου. Στην πραγματικότητα το εμπάργκο δεν υπήρξε ποτέ τίποτε περισσότερο από μια πολιτική δημοσίων σχέσεων των ΗΠΑ, που ούτε αναστολή των πωλήσεων όπλων επέφερε, ούτε περιόρισε τις τουρκικές βλέψεις όπως περίτρανα αποδείχτηκε με την αβρόχοις ποσί ανακήρυξη του τουρκοκυπριακού κράτους.

Το εμπάργκο αφορούσε εξ αρχής μόνο πωλήσεις όπλων από τις ΗΠΑ προς την Τουρκία, και εξαιρούσε τις πωλήσεις αμερικανικού στρατιωτικού υλικού που κατασκευάζεται σε άλλες χώρες του NATO. Η Τουρκία είχε ήδη επισπεύσει την αγορά 18 αεροπλάνων F-104S (Starfighters) τον Οκτώβριο 1974 και άλλων 18 του ίδιου τύπου στις 18 Φεβρουαρίου 1975, μια μέρα πριν την έναρξη του εμπάργκο! Τον Ιούνιο 1975 συνάπτει συμφωνία με τη Βρετανία για την αγορά 36 αεροπλάνων Jaguar εξοπλισμένα με αντιαεροπορικούς πυραύλους Harrier. Η παράδοσή τους άρχισε ήδη τον περασμένο Νοέμβριο και ορισμένα από αυτά φέρουν ραντάρ τύπου Marconi Blindfire που τους επιτρέπει να χρησιμοποιούνται σε οποιεσδήποτε καιρικές συνθήκες².

Τον Οκτώβριο 1975 ψηφίζεται μερική άρση του εμπάργκο και αμέσως εγκρίνεται στρατιωτική βοήθεια προς την Τουρκία ύψους 125 εκατ. δολαρίων για το 1976 και 175 εκατ. για τα δύο επόμενα έτη. Η Τουρκία στο μεταξύ συνεχίζει να προμηθεύεται απρόσκοπτα αμερικανικό στρατιωτικό υλικό μέσω της «Υπηρεσίας Εφοδιασμού και Συντηρήσεως» του NATO και το 1976 συνάπτει εκτεταμένες συμφωνίες με την εταιρία Mc Donnell-Douglas για την προμήθεια στρατιωτικών αεροπλάνων, με την Ιταλία για προμήθεια περισσότερων Starfighters, και με την Δυτ. Γερμανία για αγορά τεθωρακισμένων τύπου Leopard, ελικοπτέρων και εκπαιδευτικών αεροπλάνων. Την ίδια χρονιά κλείνεται συμφωνία και για την προμήθεια 56 ιταλικών ελικοπτέρων τύπου AB-205³.

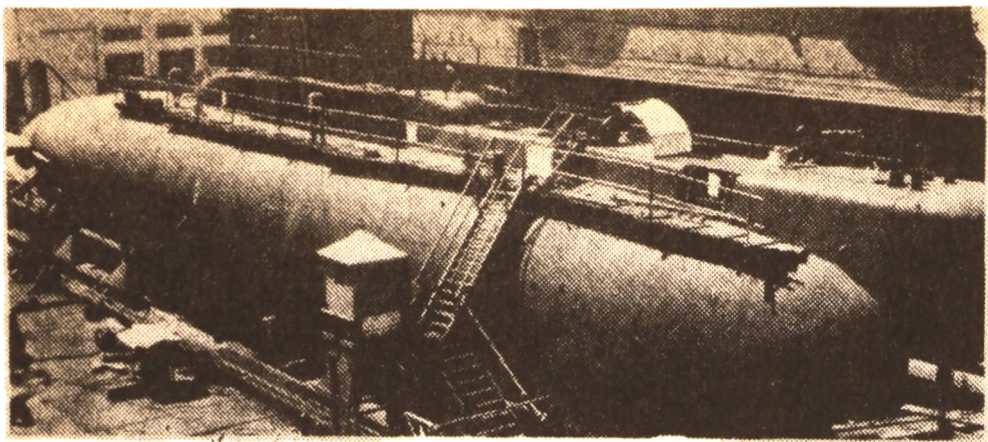
Οι πολεμικές βιομηχανίες της Δυτ. Γερμανίας εκμεταλλεύονται την περίοδο του εμπάργκο για να πετύχουν μια θεαματική διείσδυση στην Τουρκία. Τον Ιανουάριο του 1976 μία ομάδα του γερμανικού Υπουργείου Αμύνης επισκέπτεται την Άγκυρα και διαπραγματεύεται την πώληση 60 εκπαιδευτικών αεροπλάνων, πυραύλων

BAR FORUM

Τώρα που η επικοινωνία
δυσκολεύτηκε,
απ' τις περιπτώσεις...
...Υπάρχει ένα **FORUM**
επικοινωνίας

στα ΕΞΑΡΧΕΙΑ στην ΠΛΑΤΕΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 3 Α' ΟΡΟΦΟΣ

Κατασκευή υποβρυχίου από την τουρκική πολεμική βιομηχανία.

γης-αέρος Roland II και αντι-αρματικών Milan, όπως επίσης και την κατασκευή εργοστασίων παραγωγής τεθωρακισμένων Leopard και την ναυπήγηση 4 πυραυλάκατων Lürssen εξοπλισμένων με πυραύλους Harpoon.

Το 1977 οι ΗΠΑ συμφωνούν στην πώληση 40 Φάντομ (32 F-4E και 8 RF-4E) ενώ το καλοκαίρι του 1978 το Κογκρέσο ψήφισε και τυπικά την άρση του εμπάργκο εγκαινιάζοντας έτσι μια περίοδο εντατικής ροής εξοπλισμών προς την Άγκυρα. Στη Διάσκεψη της Γουαδελούπης το 1979 οι ηγέτες των 7 μεγάλων καπιταλιστικών χωρών συμφωνούν στην από κοινού χορήγηση στρατιωτικής βοήθειας προς την Τουρκία ύψους 3,2 δις δολαρίων, την οποία οι ΗΠΑ προσαυξάνουν από δική τους πλευρά κατά 450 εκατομμύρια δολάρια. Έκτοτε η αμερικάνικη στρατιωτική βοήθεια αυξάνεται αλματωδώς γιά να φτάσει τα 755 εκατ. δολάρια για το επόμενο οικονομικό έτος 1985 (αν και το Κογκρέσο πιθανόν να την ψαλιδίσει τελικά στα 715 εκατ.). Το ένα τρίτο του ποσού αυτού χορηγείται δωρεάν, το άλλο τρίτο με συμβολικό επιτόκιο 5% και μόνο το υπόλοιπο θα χρεωλυθεί σύμφωνα με τους κανόνες της διεθνούς χρηματαγοράς⁵.

Κρίνοντας από την αυξανόμενη θετική απήχηση που βρίσκει στο NATO και τις ΗΠΑ η έκκληση της Τουρκίας για εκσυγχρονισμό, επέκταση και αυτοδυναμία των εξοπλισμών της, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι η διαδικασία αυτή θα συνεχίσει για πολλά ακόμη χρόνια, ανατρέποντας οριστικά την στρατιωτική ισορρο-

πία στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Παρόλο που η Τουρκία είναι σταθερά προσανατολισμένη στις στρατηγικές επιλογές του NATO, δεν παραλείπει να καλλιεργεί ένα καθεστώς «αμοιβαία επωφελών» σχέσεων και με την ΕΣΣΔ. Η τελευταία έχει συχνά υποδηλώσει τη διάθεσή της να υποκαταστήσει τις ΗΠΑ στο ρόλο της προστάτιδας υπερδύναμης, χωρίς όμως να συναντήσει την ανάλογη προθυμία της Άγκυρας που προτιμά να κρατά τη συνεργασία σε ένα τεχνικο-οικονομικό επίπεδο. Έτσι το 1978 απέρριψε δημόσια προσφορά αγοράς στρατιωτικού υλικού που έγινε κατά την επίσκεψη σοβιετικών αξιωματούχων στην Άγκυρα, τον Ιούνιο όμως του 1979 υπέγραψε συμφωνία οικονομικής βοήθειας ύψους 8 δις δολαρίων που θα χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή 20 περίπου έργων υποδομής. Ανάμεσα σε αυτά περιλαμβάνεται και εργοστάσιο παραγωγής πυρηνικής ενέργειας, το οποίο η ΕΣΣΔ θα αναλάβει να εφοδιάζει με ουράνιο επί μία εικοσαετία⁵.

Η πυρηνική υποψία

Αν και η επίσημη ηγεσία της Άγκυρας ουδέποτε παραδέχτηκε την ύπαρξη πυρηνικών όπλων στην Τουρκία, εκθέσεις διεθνών οργανισμών αποκαλύπτουν ότι ορισμένοι τύποι πυρηνικών κεφαλών είναι εδώ και δεκαετίες αποθηκευμένοι στις αμερικανικές βάσεις που λειτουργούν στο έδαφός της. Είναι βέβαια γεγονός ότι οι φέροντες πύραυλοι είναι του τεχνολογικά ξεπερασμένου τύπου «Τίμιος Τζων» που έχουν ήδη αντικατασταθεί στο κυρίως ευρωπαϊκό οπλοστάσιο και εξακολουθούν να παραμένουν μόνο στην Ελλάδα και την Τουρκία⁶. Παρ' όλα αυτά η πρόσφατη ανακίνηση του θέματος εγκατάστασης των εξελιγμένων πυραύλων Πέρσιγκ-2 και Κρουζ σε τουρκικό έδαφος ξανάφερε στην επιφάνεια την ασίγαστη επιμονή της Τουρκίας να μετατραπεί σε ολοκληρωμένη σύγχρονη στρατιωτική δύναμη με την ένταξη πυρηνικών όπλων στην υπάρχουσα πολεμική της μηχανή. Οι άμεσες συνέπειες που θα έχει τυχόν εγκατάσταση πυραύλων μέσου βεληνεκούς στην Τουρκία μπορεί να σκιαγραφηθούν ως εξής:

- Ποιοτική εξέλιξη της στρατηγικής θέσης της Τουρκίας μέσα στον επιχειρησιακό σχεδιασμό του NATO. Η Τουρκία θα πάψει πλέον να θεωρείται σαν παράγοντας τοπικής καθήλωσης των

Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΜΗΧΑΝΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Καταγράφεται στις στήλες αυτές μια ποσοτική περιγραφή των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων σύμφωνα με τα στοιχεία που περιέχονται στην τελευταία έκθεση του Διεθνούς Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών του Λονδίνου για τη Στρατιωτική Ισορροπία (The Military Balance 1983-1984). Σε ορισμένα σημεία αναφέρονται διαφορετικές εκτιμήσεις για τον αριθμό ή τον τύπο των όπλων, που κάνουν άλλοι μελετητές των τουρκικών πραγμάτων. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στα παρατιθέμενα στοιχεία δεν περιλαμβάνονται οι πολύ πρόσφατες παραγγελίες όπλων, όπως για παράδειγμα η αγορά 120 πολεμικών αεροσκαφών τύπου F-4 Φάντομ.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΞΗΡΑΣ

Είναι διαρθρωμένος σε 4 Στρατιές που εδρεύουν κατά σειρά στην Άγκυρα, το Ικόνιο, το Ερτσικάν και τη Σμύρνη:

- Η Α' Στρατιά είναι επιχειρησιακά υπεύθυνη για την Ανατολική Θράκη και περιλαμβάνει κυρίως Μονάδες Τεθωρακισμένων και κινητών επιχειρήσεων.

- Η Β' Στρατιά είναι υπεύθυνη για τη βόρεια Ανατολία, τα Δαρδανέλια και επίσης καλύπτει τις τουρκικές δυνάμεις στην Κύπρο σε θέματα Εφοδιασμού.

- Η Γ' Στρατιά επιβλέπει την ανατολική Ανατολία και μαζί με τις δύο πρώτες είναι ενταγμένη στην επιχειρησιακή διάταξη του

NATO.

- Τέλος η Δ' Στρατιά είναι υπεύθυνη για το Αιγαίο και ιδρύθηκε το 1975 χωρίς να συμπεριληφθεί στις δυνάμεις του NATO.

Οι τέσσερις Στρατιές περιλαμβάνουν 10 Σώματα Στρατού, 2 Μηχανοκίνητες Μεραρχίες Πεζικού, 6 τεθωρακισμένες ταξιαρχίες, 4 ταξιαρχίες Μηχανοκινήτων, 14 Μεραρχίες και 11 ταξιαρχίες Πεζικού, 1 ταξιαρχία αλεξιπτωτιστών και 1 ταξιαρχία καταδρομών. Υπάρχουν επίσης 4 τάγματα εξοπλισμένα με 54 πυραύλους εδάφους-εδάφους «Τίμιος Τζων» και 48 Ανεξάρτητες Ομάδες (8 Αναγνωρίσεως, 32 Πυροβολικού και 8 Αντιαεροπορικού Πυροβολικού).

Η δύναμη του Στρατού Ξηράς ανέρχεται σε 470.000, (από τους οποίους οι 50.000 είναι μόνιμοι), ενώ σε περίπτωση επιστράτευσης μπορούν να κληθούν 700.000 υπό τα όπλα. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η δύναμη 125.000 ανδρών της Χωροφυλακής που συνδιοικείται και επιβλέπεται από το Στρατό και σε περίοδο ειρήνης.

Ο εξοπλισμός του Στρατού κατά τομείς έχει ως εξής:

Τεθωρακισμένα: 77 τύπου Leopard 1A3, 500 τύπου M-47, 3.000 άρματα μάχης M-48 και 2.000 άρματα προσωπικού M-113.

Πυροβολικό: 95 πυροβόλα M-116A1 των 75 χιλιοστών, 140 τύπου M-101A1 των 105 χλσ., 150 M-59 και 400 M-114A1 των 155 χλσ., και

116 M-115 των 203 χλσ. Διαθέτει επίσης 1.750 πυροβόλα των 60, 81 και 107 χλσ., οβιδοβόλα Howitzer, των 120 χλσ., 18 πυραύλους «Τίμιος Τζων» εδάφους-εδάφους και πυροβόλα M-44 των 155 χιλιοστών.

Αντιαρματικά: 1.200 πυροβόλα των 57 χιλιοστών, 390 των 75 χλσ., και 800 των 106 χλσ. μη-ανακρουόμενου τύπου (Recoilless). Επίσης 85 πυραύλους Cobra, πυραύλους SS-11 και κατευθυνόμενοι πύραυλοι TOW. Έχουν παραγγελθεί επίσης 2.500 κατευθυνόμενοι πύραυλοι Milan.

Αντιαεροπορικά: 300 διδυμους πυραύλους των 20 χιλιοστών, 900 των 40 χλσ. καθώς και πυροβόλα M-51 των 75 χλσ. και M-117/8 των 90 χλσ.

Αεροπορία Στρατού: Περιλαμβάνει 18 αεροσκάφη U-17, 2 DHC-2, 6 Cessna-206, 3 Cessna-421, 15 Dornier-27, 9 Do-29, 20 Baron, 5 τύπου T-42 και 40 εκπαιδευτικά Citabria 150S. Διαθέτει επίσης 156 ελικόπτερα Augusta-Bell τύπου 204/5, 20 Bell τύπου 47G, 48 UH-1D και 30 τύπου TH-300G. Άλλα 27 ελικόπτερα UH-1H έχουν ήδη παραγγελθεί.

ΝΑΥΤΙΚΟ

Η δύναμή του ανέρχεται σε 46.000 άνδρες από τους οποίους οι 10.000 είναι μόνιμοι. Υπάρχουν 5 ναυτικές βάσεις στο Γκερκούζ, το Ερεγλί, η Αλεξανδρέττα, τη Σμύρνη και την Κωνσταντινούπολη. Τα σκάφη κατά κατηγορία έχουν ως εξής:

στρατευμάτων του Συμφώνου της Βαρσοβίας που θα επέφερε μόνο αντιπερισπασμό στο κύριο μέτωπο της γερμανικής γραμμής⁷. Θα εξελιχθεί σε στρατηγικά ισοδύναμο μέτωπο «αμέσου κρούσεως», πράγμα που θα προκαλέσει και μία αναγκαστική αναδιάταξη των σοβιετικών συμβατικών και πυρηνικών δυνάμεων μειώνοντας, ενδεχόμενα συγκέντρωση δυνάμεων στο κεντρο-ευρωπαϊκό θέατρο επιχειρήσεων.

● Οριστικό προβιβασμό της Τουρκίας σαν του πλέον αξιόπιστου παράγοντα γεωπολιτικής σταθερότητας στον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, πράγμα που θα προσδώσει νέα ώθηση στην επέκταση και τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων.

Ένα πιο σύνθετο σενάριο της τουρκικής πολιτικής μπορεί να είναι η επιχειρησιακή «οικειοποίηση» των αμερικάνικων πυρηνικών όπλων. Κατ' αρχήν ο ρυθμιστικός ρόλος της Τουρκίας απαιτεί μια σχετική αυτονομία από τη δομή του ΝΑΤΟ, ακριβώς για να μπορεί να διατηρεί τις ιδιαίτερες σχέσεις της με τα διάφορα αραβικά κράτη.

Από την άλλη μεριά η εγκατάσταση πυραύλων, που πυροδοτούνται απευθείας από το Πεντάγωνο, σε ελάχιστη απόσταση από τα σύνορα της ίδιας της ΕΣΣΔ (και όχι των συμμάχων της όπως συμβαίνει με τους πυραύλους στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες) θα προκαλέσει σφοδρές σοβιετικές αντιδράσεις που θα περιπλέξει αρκετά την τοποθέτησή τους. Έτσι δεν αποκλείεται να βρεθεί μια φόρμουλα που θα εντάσσει τους πυραύλους στην «άμυνα» του τουρκικού εδάφους και θα προβλέπει ένα καθεστώς διπλοϋ χειρισμού για την πυροδότησή τους. Από τεχνική άποψη αυτό θα δώσει στην Τουρκία τη δυνατότητα χρήσης τους και προς άλλους στόχους.

Με την άρνησή της να συμμετάσχει στην πρόσφατη Διάσκεψη των Αθηνών για την απο-πυρηνικοποίηση των Βαλκανίων, η Τουρκία δημιούργησε εύλογες υποψίες για τις μελλοντικές της προθέσεις στο ζήτημα των πυρηνικών όπλων. Ίσως δεν είναι χωρίς σημασία να υπενθυμίσουμε εδώ ένα άλλο πιθανό σενάριο που ίσως επιτρέπει στην Τουρκία να αποκτήσει το μυστικό κατασκευής της βόμβας: Το 1975 συνήψε χωριστές συμφωνίες με τη Λιβύη, το Πακιστάν και το Ιράν (επί Σάχη) για κοινές επενδυτικές πρωτοβουλίες και έρευνες στον τομέα των εξοπλισμών, χωρίς έκτοτε να γί-

νουν γνωστές περαιτέρω λεπτομέρειες για την έκταση, το είδος ή το βαθμό υλοποίησης αυτών των σχεδίων⁸. Την ίδια περίοδο όμως το Πακιστάν χρηματοδοτεί αφειδώς μια μυστική (και σε αντίθεση με το διεθνή νόμο) προσπάθεια παραγωγής πλουτωνίου-239 μισθώνοντας αμερικανούς και πακιστανούς επιστήμονες των ΗΠΑ⁹. Ταυτόχρονα αποκαλύπτεται ότι ο Καντάφι έχει συνάψει συμφωνίες με τη δυτικογερμανική εταιρία πυραύλων OTRAG για διεξαγωγή πειραματικών εκρήξεων στη λιβυκή έρημο, ενώ λίγο αργότερα η Τουρκία πραγματοποιεί εκτεταμένη συνεργασία με επίσης δυτικο-γερμανικούς οίκους με σκοπό να αποκτήσει τη δυνατότητα παραγωγής πυραύλων που φέρονται σαν συμβατικού τύπου.

Ίσως όλα αυτά να είναι μόνο «διαβολικές συμπτώσεις», το γεγονός όμως ότι καμιά από τις τρεις παραπάνω χώρες δεν έχει ταχθεί ανεπιφύλακτα εναντίον της διεύρυνσης των πυρηνικών δυνάμεων, κάνει πολλές υποψίες να αιωρούνται. Και φυσικά η φορτισμένη ατμόσφαιρα και οι θεωρίες της «νέας στρατηγικής αντίληψης» για την Τουρκία τις κάνει να ενισχύονται ακόμη περισσότερο.

*Το άρθρο είχε γραφτεί πριν από τις πρόσφατες νατοϊκές συζητήσεις στον Τσεσμέ για τους πυρηνικούς προγραμματισμούς της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας. Αυτό ακριβώς το περιεχόμενο των διαβουλεύσεων στον Τσεσμέ δεν μπορεί παρά να επιβεβαιώνει σε κάποιο βαθμό τις ενδείξεις για ανάπτυξη του πυρηνικού εξοπλισμού και της Τουρκίας.

1. Δηλώσεις του S. Elekdog, Τούρκου πρεσβευτή στις ΗΠΑ.
2. «U.S. will assist Turkey in improving Air Defence», στο περιοδικό Aviation Week and Space Technology, 20 Φεβρουαρίου 1984.
3. «Turkey's Security Problems», της D. B. Sezer, έκδοση του Διεθνούς Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΔΙΣΣ), Λονδίνο, σειρά Adelphi Papers, αρ. 164.
4. «The Aegean Dispute», του A. Wilson, έκδοση ΔΙΣΣ, 1979, αρ. 155.
5. «American Military Power in the 1980's and the Origins of the New Cold War», του Tom Gervasi, έκδοση Grove Press, Νέα Υόρκη, 1981.
6. «How Nato's guns were spiked», άρθρο του F. Barnaby στην εφημ. Guardian, Σεπτέμβριος 1983.
7. «Balkan Security», του F. S. Larabee, έκδοση ΔΙΣΣ, Λονδίνο, 1977, αρ. 135.
8. «World Armies», του John Keegan, (άρθρο για την Τουρκία από G. Dyer), έκδοση Mac Milan, Λονδίνο, 1983.
9. Η νέα φάση των πυρηνικών εξοπλισμών, ΑΝΤΙ, τχ. 186, 1981.

Υποβρύχια: 5 τύπου 209, 10 τύπου US-Guppy και 1 Tang.

Αντιτορπιλικά: 9 τύπου Gearing, 2 Fletcher, 2 τύπου Sumner, 2 Carpenter και 2 φρεγάτες Berk που φέρουν από 1 ελικόπτερο.

Άκατοι: Υπάρχουν 13 πυραυλάκατοι και 8 τορπιλάκατοι. Αναλυτικότερα, υπάρχουν 4 τύπου Dogan εξοπλισμένες με πυραύλους Harpoon, 9 Kartal (του τύπου 141 Jaguar) με πυραύλους Penguin, 7 τορπιλάκατοι Jaguar (Δ. Γερμανίας) και 1 τύπου Girne.

Ναρκοθετικά: 1 τύπου Nusret και 6 παράκτια. Πρόσφατα δημοσιεύματα αναφέρουν την προμήθεια συστημάτων αερο-ναρκοθέτησης. **Ναρκαλιευτικά:** 12 τύπου US Adjutant, 4 καναδικά MCB 6 παράκτια τύπου Vegesack και 4 ενάλια τύπου US Cape.

Υπάρχουν επίσης 72 αποβατηγά σκάφη διαφόρων τύπων, 66 βοηθητικά (μεταξύ των οποίων 9 τάνκερ) και 25 σκάφη περιπολίας.

Έχουν παραγγελθεί και βρίσκονται υπό κατασκευή ένα υποβρύχιο τύπου 209, 4 φρεγάτες Meko-200, 2 πυραυλάκατοι Lürssen, 13 άκατοι αποβάσεων καθώς και πύραυλοι Harpoon.

Η δύναμη του Στόλου περιλαμβάνει μια ανθυποβρυχιακή μονάδα εξοπλισμένη με 18 αεροσκάφη τύπου S-2E και 7 ελικόπτερα τύπου AB-204B και AB-212.

Η ταξιαρχία Πεζοναυτών έχει δύναμη 5.000 ανδρών και διαρθρώνεται σε αρχηγείο,

3 τάγματα επιχειρήσεων, 1 τάγμα πυροβολικού και μονάδες υποστηρίξεως.

ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Έχει συνολική δύναμη 53.000 άνδρες, από τους οποίους οι 2.000 μόνιμοι και διαρθρώνεται κατά 4 Διοικήσεις (2 τακτικές, 1 διοικητική, 1 εκπαιδευτική).

Τα 340 μαχητικά αεροσκάφη που διαθέτει σήμερα κατανέμονται στις εξής μονάδες:

13 μοίρες βομβαρδιστικών από τις οποίες 2 είναι εξοπλισμένες με 42 αεροσκάφη F-5A και 12 F-5b, 2 με 40 αεροσκάφη F-100 C DF, 6 μοίρες με 82 αεροσκάφη F-4E και 8 τύπου RF-4E και τέλος 3 μοίρες με 50 αεροσκάφη F/TF-104G.

Δύο μοίρες **αναχαιτίσεως** με 30 αεροσκάφη F-104S και μία **αναγνωρίσεως** με 20 RF-5A και F-5B.

Έξι μοίρες **Μεταγωγικών** από τις οποίες 2 με 7 αεροσκάφη τύπου C-130E, και 20 τύπου C-160D, 3 μοίρες με 30 αεροσκάφη C-47A και μία μοίρα μεταφοράς υψηλών προσώπων (VIP) που διαθέτει 3 αεροσκάφη Viscount, 2 τύπου Islander, 12 ελικόπτερα UH-1D/H και 5 τύπου UH-19D.

9 μοίρες **Βασικών Πτήσεων** που συνολικά διαθέτουν 40 αεροσκάφη T-33A, 2 τύπου C-47A και 2 ελικόπτερα UH-1H.

3 **Εκπαιδευτικές** μοίρες με 24 αεροσκάφη T-34, 25 T-37, 60 T-38 και 30 T-41.

Επίσης υπάρχουν μοίρες **Ειδικών Αποστολών** που διαθέτουν 36 αεροσκάφη F-100C/F και 20 τύπου F/TF-104 και μία άλλη ανεξάρτητη ομάδα μεταφοράς VIP με 2 αεροσκάφη C-47A.

Οι πύραυλοι διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

Αέρος-Αέρος: Είναι τύπων Sidewinder, Sparrow, Falcon, Shafrir. Υπάρχουν 750 τύπου AIM-9P3 Super Sidewinder.

Αέρος-Εδάφους: Είναι τύπων AS-12, Bullpup και Maverick.

Υπάρχουν τέλος 8 μοίρες εξοπλισμένες με 72 πυραύλους εδάφους-αέρος τύπου Νίκη-Ηρακλής.

Τρέχουσες παραγγελίες περιλαμβάνουν 33 αεροσκάφη F-104G, πυραύλους Sparrow, Super Sidewinder, και ελικόπτερα UH-1H.

Η δύναμη εφεδρών ανέρχεται στις 66.000.

ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΥΠΡΟΥ

Στα παραπάνω θα πρέπει να προστεθεί ένα Σώμα Στρατού με 2 μεραρχίες Πεζικού συνολικής δύναμης 17.000 που χρησιμοποιείται σαν δύναμη κατοχής στην Κύπρο.

Διαθέτει 150 τεθωρακισμένα άρματα μάχης τύπου M-47/48 και μεταφοράς τύπου M-113, όπως και 212 πυροβόλα των 105 και 155 χιλιοστών. Επίσης έχει οβιδοβόλα Howitzer των 203 χλσ. και αντιαεροπορικά πυροβόλα των 40 χλσ. □

Πού βαδίζει η Τουρκία;

του SİNAN OKTAY

ΜΕΡΟΣ Α'

Οι αλληπάλληλες στρατιωτικές επεμβάσεις στην Τουρκία που συνεχίζονται από τις αρχές του αιώνα μέχρι σήμερα, φυτρώνουν στο έδαφος μιας ιδιόμορφης πολιτικής κατάστασης. Για να κατανοήσει κανείς την πορεία της γειτονικής χώρας πρέπει να μελετήσει μια μακρά ιστορική περίοδο.

Πρέπει να απαντήσει σε μια σειρά ερωτηματικά. Για ποιο λόγο κάθε δεκαετία επεμβαίνει ο στρατός; Τι θ' ακολουθήσει τη δεκαετία του '80; Από πού πηγάζει τούτη η στρατιωτική «συνήθεια»; Υπάρχει πιθανότητα να οικοδομηθεί δημοκρατία στην Τουρκία; Γιατί κάθε φορά ο στρατός επεμβαίνει για την υπεράσπιση του «κεμαλισμού»; Τι είναι ο κεμαλισμός; Πώς εμφανίστηκε αυτή η ιδεολογία; Πού βαδίζει η τουρκική κοινωνία;

Δεν είναι δυνατό να προσεγγίσεις τη σύγχρονη τουρκική ιστορία χωρίς ν' ασχοληθείς επιμελημένα με τον κεμαλισμό ή πιο σωστά με τον θετικισμό του κυρίαρχου μπλοκ (στρατιωτικο-πολιτική ελίτ). Η διερεύνηση των ηθών που διοχετεύτηκαν από τα πάνω, σαν ξένα σώματα, στην τουρκική κοινωνία, σχετίζεται με την προσπάθεια ν' απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα.

Κοινωνική πορεία με νόμους από σωτήρες

Την εποχή που ο καπιταλισμός αναπτυσσόταν με γοργούς ρυθμούς στην Ευρώπη, στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (Ο.Α.) κυριαρχούσαν συνθήκες που εμπόδιζαν μια παρόμοια εξέλιξη. Αρκετοί από τους ανώτερους κρατικούς λειτουργούς και τους διανοούμενους ανησυχούσαν από την καθυστέρηση της Ο.Α. απέναντι στην πρόοδο της Δύσης. Έτσι η Δύση αποτέλεσε ένα ζήλευτο στόχο για κατάκτηση.

Οι διανοούμενοι - γραφειοκράτες προσπάθησαν νομοθετικά και βίαια να εμφυτέψουν τους όρους εκείνους που έκριναν ότι χρειαζόταν η Τουρκία για την ανάπτυξη της, «εισάγοντας» από την Ευρώπη στοιχεία που αποτελούσαν καταλήξεις της εσωτερικής δυναμικής του καπιταλισμού.

Οι κινητοποιήσεις για το «σύνταγμα» κατά την περίοδο του σουλτάν - Αμπντούλχαμίτ (1908-1918) δεν κατέγραφαν τις πιέσεις μιας αναπτυσσόμενης αστικής τάξης, αλλά κυρίως τις εκ των υστέρων επιρροές των ιδεών της Γαλλικής Επανάστασης.

Επιχειρήθηκε η οικοδόμηση της «κοινωνίας των ιδιωτών» (société civile) με νομοθετικές ρυθμίσεις και κρατικές παρεμβάσεις, τη στιγμή που η πολιτική αυτή στη Δύση εμφανίστηκε σαν αποτέλεσμα των κοινωνικών συγκρούσεων και με την επικράτηση των αστών. Αυτή η πολιτική οδηγούσε το κράτος σε αυτοκαταστροφή, μια και από τη φύση της, μόνο μέσα από την αναμέτρηση και την κατάργηση του κράτους, θα μπορούσε να ολοκληρωθεί. Είναι χαρακτηριστική η υιοθέτηση του γαλλικού εμπορικού και ποινικού δικαίου από τους διανοούμενους κατά την περίοδο της Ο.Α. Ενώ επί της Τουρκικής Δημοκρατίας μπήκε σ' εφαρμογή ο σουηδικός αστικός κώδικας. «Αυτοί οι νόμοι δεν αντικατοπτρίζουν το κοινωνικό «είναι» της Τουρκίας αλλά το επιθυμητό «είναι». Οι υπάρχουσες σχέσεις και οι συσχετισμοί δεν αντικατοπτρίζονται στους νόμους μια και ζητείται μ' αυτούς νόμους η ανατροπή αυτών των σχέσεων»¹.

Τελικά δεν κατάφεραν να οικοδομήσουν την «κοινωνία των

ιδιωτών» μια και ο κρατικός παρεμβατισμός έδρασε ανασταλτικά στην κοινωνική πορεία, ανατρέποντας ουσιαστικά την διαδικασία για την επίτευξη του επιθυμητού στόχου. «Η επίσημη πολιτική στην κουλτούρα και σε ζητήματα όπως τη γλώσσα, την ιστορία καθοριζόταν από τον κρατισμό. Ένα είδος διανοούμενου που θ' αποφανθεί για ένα θέμα πολιτισμού συμβουλευόμενος το νόμο (homo legalicus). Είναι επόμενο, χωρίς καμιά υπερβολή, να φτάσει σε σημείο να κρίνει τη θεωρία της σχετικότητας του Einstein με γνώμονα τον ποινικό κώδικα!»².

Η Τουρκία δεν έχει περάσει έως σήμερα από περίοδο αστικού δημοκρατικού καθεστώτος μια και η πολιτική της ιστορικής παραχάραξης της διαδικασίας του καπιταλισμού δεν κατάφερε να οδηγήσει σε δημοκρατικά μοντέλα. Αντίθετα, σχεδιάστηκε η εισαγωγή κοινωνικών δεδομένων με νόμους, στα πλαίσια ενός στρεβλού και εξαρτημένου προγράμματος ανάπτυξης.

Ένας λαός οργισμένος και αγανακτισμένος απέναντι σ' ένα κράτος που παρενέβαινε πραξικοπηματικά σ' όλα τα επίπεδα, που επιβάλλει ανά δεκαετία την «τάξη», ένας στρατός αιώνα «σωτήρας του έθνους», γραφειοκράτες που μισούν το λαό, εφοριακοί υπάλληλοι, χωροφύλακες με γκλομπς και υποχρεωτική εσωτερική μετανάστευση... Εικόνες μιας ιδιότυπης «ανάπτυξης».

Στην Ανατολή λέγεται μια παροιμία: «αν αφήσεις τη γυναίκα σου ελεύθερη θα σου το σκάσει με τον ζουρνατζή ή τον νταβουλτζή». Η στρατιωτικο-πολιτική ελίτ πιστεύει ότι ο τουρκικός λαός είναι ανώριμος και από τη φύση του δεν τα καταφέρνει χωρίς καθοδήγηση, γι' αυτό άλλωστε, του περισσεύει η ελευθερία, μια και ενδέχεται (από ανωριμότητα;) να το σκάσει με το νταβουλτζή ή το ζουρνατζή! Οι μεταρρυθμίσεις έγιναν για το λαό ενάντια στο λαό³. «Αυτό αποτελεί μian ακλόνητη κρατική αρχή. Το ηγετικό μπλοκ ενώ έκανε προτάσεις πολιτικών και κοινωνικών μεταβολών ταυτόχρονα κτύπησε το λαό

στ' όνομα του λαού»⁴.

Οι Τούρκοι υποτίμησαν το εμπόριο σ' αντίθεση με τους Οθωμανούς. Μετά το 1923 επικράτησε ο τύπος του «κρατικού» σαν το υπέρτατο και επιθυμητό πόστο στην κοινωνική πυραμίδα. Ακόμα και η σύγχρονη γενιά μεγάλωσε μ' αρκετό «πασαλίκι» (pasam). Όλοι οι πολεμιστές του '19-'23 αποκαλούμενοι πασάδες (όρος από την Ο.Α.) αποτέλεσαν τη γραφειοκρατική ολιγαρχία της τουρκικής δημοκρατίας. (Kemal Pasa, Ismet Pasa κτλ.). Έτσι το όνειρο του ανερχόμενου Τούρκου ήταν να κατακτήσει τον τίτλο. «Άμα μεγαλώσει το μονάκριβό μου, πασάς θα μου γίνει!».

Η Ένωση-Πρόοδος και ο Κεμαλισμός

Ο «Σύνδεσμος Ένωση και Πρόοδος» (Σ.Ε.Π.) (İttihat ve Terakki Cemiyeti) ο οποίος βρέθηκε στην εξουσία το 1908 ήταν μια οργάνωση ελιτιστική επηρεασμένη από τα εθνικά κινήματα των Βαλκανίων, τη γαλλική επανάσταση και τη Μασονία.

Οι Νεο-Τούρκοι (Jön-Türkler) αφού κατέκτησαν την εξουσία αρχίσανε τον προγραμματισμό της «εθνικής οικονομίας» με την κλασική κρατικιστική αντίληψη περνώντας κάθετα από τα πάνω στο σχεδιασμό.

Οι διομολογήσεις (Kapitülasyonlar) και η αυξανόμενη κυριαρχία των ιμπεριαλιστικών κρατών με την παράλληλη περιπέτεια του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου από τη μια πλευρά, οδήγησαν στην πλήρη διάλυση της Οθ. Αυτοκρατορίας και από την άλλη οδηγήθηκε σε αφάνεια η Σ.Ε.Π. Όμως, παρόλα αυτά, χωρίς καμιά διακοπή, οι ελιτιστές σε τελική ανάλυση θα καταφέρουν να επιβιώσουν και μέσα στα δεδομένα του καινούργιου τουρκικού κράτους που οικοδομήθηκε με γραφειοκρατική ιδεολογία.

Ο κεμαλισμός αν και περισσότερο φιλελεύθερος από τον Σ.Ε.Π. διατήρησε αυτούσια τη λογική του κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία επιδιώκοντας μ' αυτό τον τρόπο να οργανώσει την πορεία της «εθνικής οικονομίας» και να σταθεροποιήσει το κυρίαρχο στρατιωτικο-πολιτικό μπλοκ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμα και ο Εθνικο Απελευθερωτικός Πόλεμος (Milli Kurtuluş Savası) της Τουρκίας δεν υπήρξε οργανωμένη αντίδραση των λαϊκών δυνάμεων αλλά μια από τα πάνω καθοδηγούμενη εξέλιξη. Η πλειοψηφία του τουρκικού λαού έμεινε απαθής απέναντι στον Ε.Α. Πόλεμο παρά την υποχρεωτική επιστράτευση. Τον κουρασμένο από τους αλληπάλληλους πολέμους αγρότη μόνο με την εξάσκηση πίεσης και βίας κατάφεραν να τον ντύσουν στρατιώτη. Ένα τεράστιο πρόβλημα για την Άγκυρα υπήρξαν οι φυγόστρατοι. Η κατάσταση δε βελτιώθηκε ούτε και μετά την ίδρυση της τουρκικής δημοκρατίας. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες επιχειρήθηκε με βίαιο τρόπο η εξομάλυνση, με την ίδρυση των Δικαστηρίων της Απελευθέρωσης (istiklal mahkemeleri) τα οποία αποτελούν αυτά καθ' εαυτά ένα θέμα ανάλυσης.

Ο κεμαλισμός ενώ αυτοπροβλήθηκε σαν αντιιμπεριαλιστική ιδεολογία με το Οικονομικό Συνέδριο στη Σμύρνη το 1923, μετά την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης άνοιγε με προθυμία τις «αγκαλιές» του στο ξένο κεφάλαιο για επενδυτικά προγράμματα στην Τουρκία.

Η δεκαετία του '20 στηγματίζεται από τη δημιουργία και εδραίωση του αγροτικού αστισμού, αποτέλεσμα του νέου οικονομικού σχεδιασμού.

Μεταρρυθμίσεις ενδυμασίας ή πώς ένα «καπέλλο» λανσάρεται σαν «επανάσταση»!

«Με τη χρήση του "καπέλλου" ο τουρκικός λαός απέδειξε το σύγχρονο, κοινωνικό και πολιτικό εαυτό του, εφάμιλλο των αντιλήψεων της αναπτυγμένης Δύσης, απαλλαγμένος πλέον από το "φέσι" που συμβόλιζε τον αναλφαβητισμό, συντηρητισμό, υπανάπτυξη, την απέχθεια στην πρόοδο!»⁵.

Το 1925 λοιπόν ο Μουσταφά Κεμάλ, με ομιλία του στο Καστάμονου της Μαύρης Θάλασσας, συμβούλεψε τον τουρκικό λαό στο εξής να φοράει το καπέλλο αντί του φεσιού. Ακολούθησε η σχετική νομοθετική ρύθμιση. Είναι επόμενο να συμπεράνει κανείς ότι μια μονοκομματική Βουλή που εισάγει δια των νόμων νέες συνήθειες δεν θα 'χε φραγμούς πλέον για κανένα νόμο και διάταγμα.

Έτσι, η Τουρκία ζούσε μια εποχή όπου δικαζόταν αγρότης που είχε παντρευτεί σύμφωνα με το Οθωμανικό Δίκαιο με τέσσερεις γυναίκες σε μονογαμία σύμφωνα με το Σουηδικό Αστικό Κώδικα. Έτσι με δικαστική απόφαση, αφ' ενός του επιβλήθηκε η μονογαμία, αφ' ετέρου αναβαπτίστηκε σε πολιτισμένο άτομο ο στενόμυαλος χωριάτης! Φοράς το καπέλλο και να 'σου σύγχρονος πολίτης!

Το «νόμο καπέλλου» ακολούθησαν απαγορεύσεις των τεκέδων, ερημητηρίων και θρησκευτικών δογμάτων. Αυτές οι επιλογές προκάλεσαν πολλές αντιδράσεις. Οι νομοθετικές επαναστάσεις των φωτισμένων σωτήρων έφεραν μια σειρά αναταραχών σ' όλη την Τουρκία οι οποίες μάλιστα εκδηλώσεις συμπυκνώθηκαν στο σύνθημα «δεν θέλουμε καπέλλο!».

Στη συνέχεια, στήθηκαν και πάλι τα Δ.Α. (I.M.) τα οποία καταδίκασαν μέχρι και σε θάνατο τους ταραξίες. Κάπως έτσι, λοιπόν, ο τούρκικος λαός συνήθισε το καπέλλο!

Εδώ, αξίζει να προσθέσει κανείς ότι τις «επαναστάσεις» (devrimler) όπως χαρακτηρίσαν οι κεμαλιστές τις μεταρρυθμίσεις τους στη γλώσσα, το αλφάβητο, την ενδυμασία, τη θρησκεία, τον αστικό κώδικα κ.ά., μετά από εξήντα χρόνια η χούντα τις μετονόμασε σε «μεταρρυθμίσεις» (inkılâplar) γιατί όπως ισχυρίστηκε, η λέξη «devrim» συνδέθηκε με τους τρομοκράτες!

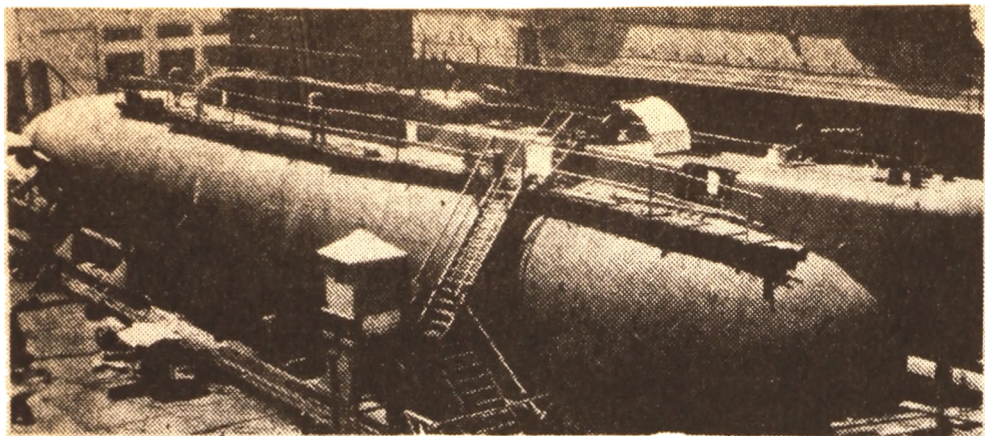
Όλα αυτά δεν είναι τίποτα άλλο από την πικρή ειρωνεία των κεμαλιστών που εξαπέλυσαν από τα γραφεία τους νομοθετικές «επαναστάσεις» πιστεύοντας στον εκσυγχρονισμό της Τουρκίας μ' αυτό τον τρόπο και μεταμορφώνοντας τελικά τους Τούρκους από «φεσοφόρους» σε «καπελοφόρους»!

«Λαϊκό κράτος» (Laiklik)⁶

Η δομή της τουρκικής κοινωνίας δεν μπόρεσε να αφομοιώσει την πολιτική οικοδόμησης του σύγχρονου «λαϊκού κράτους», παρά τη σταδιακή προώθηση της πολιτικής αυτής. Σ' αυτή την επιλογή του κυρίαρχου μπλοκ ενδέχεται να υπήρχε η σκοπιμότητα κατάκτησης της συμπάθειας από τη Δύση στα πρώτα χρόνια ίδρυσης του νέου τουρκικού κράτους.

Σύμφωνα με το Κοράνι (Kur'an) είναι αδύνατος ο διαχωρισμός μεταξύ υλικού και πνευματικού κόσμου. Ενώ ο χριστιανισμός παρέχει ιδεολογικά στηρίγματα στην πολιτική του σύγχρονου αστικού κράτους, στον ισλαμισμό υπάρχει αντίφαση όταν επιχειρείται η εφαρμογή της κεμαλικής πολιτικής προξενώντας αντιθέσεις και μειώνοντας την αποδοτικότητα στην τουρκική κοινωνία αυτών των επιλογών.

Κατά συνέπεια, η πολιτική που έτεινε με νομοθετική ρύθμιση

Κατασκευή υποβρυχίου από την τουρκική πολεμική βιομηχανία.

γης-αέρος Roland II και αντι-αρματικών Milan, όπως επίσης και την κατασκευή εργοστασίων παραγωγής τεθωρακισμένων Leopard και την ναυπήγηση 4 πυραυλάκατων Lürssen εξοπλισμένων με πυραύλους Harpoon.

Το 1977 οι ΗΠΑ συμφωνούν στην πώληση 40 Φάντομ (32 F-4E και 8 RF-4E) ενώ το καλοκαίρι του 1978 το Κογκρέσο ψήφισε και τυπικά την άρση του εμπάργκο εγκαινιάζοντας έτσι μια περίοδο εντατικής ροής εξοπλισμών προς την Άγκυρα. Στη Διάσκεψη της Γουαδελούπης το 1979 οι ηγέτες των 7 μεγάλων καπιταλιστικών χωρών συμφωνούν στην από κοινού χορήγηση στρατιωτικής βοήθειας προς την Τουρκία ύψους 3,2 δις δολαρίων, την οποία οι ΗΠΑ προσαυξάνουν από δική τους πλευρά κατά 450 εκατομμύρια δολάρια. Έκτοτε η αμερικάνικη στρατιωτική βοήθεια αυξάνεται αλματωδώς γιά να φτάσει τα 755 εκατ. δολάρια για το επόμενο οικονομικό έτος 1985 (αν και το Κογκρέσο πιθανόν να την ψαλιδίσει τελικά στα 715 εκατ.). Το ένα τρίτο του ποσού αυτού χορηγείται δωρεάν, το άλλο τρίτο με συμβολικό επιτόκιο 5% και μόνο το υπόλοιπο θα χρεωλυθεί σύμφωνα με τους κανόνες της διεθνούς χρηματαγοράς⁵.

Κρίνοντας από την αυξανόμενη θετική απήχηση που βρίσκει στο NATO και τις ΗΠΑ η έκκληση της Τουρκίας για εκσυγχρονισμό, επέκταση και αυτοδυναμία των εξοπλισμών της, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι η διαδικασία αυτή θα συνεχίσει για πολλά ακόμη χρόνια, ανατρέποντας οριστικά την στρατιωτική ισορρο-

πία στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Παρόλο που η Τουρκία είναι σταθερά προσανατολισμένη στις στρατηγικές επιλογές του NATO, δεν παραλείπει να καλλιεργεί ένα καθεστώς «αμοιβαία επωφελών» σχέσεων και με την ΕΣΣΔ. Η τελευταία έχει συχνά υποδηλώσει τη διάθεσή της να υποκαταστήσει τις ΗΠΑ στο ρόλο της προστάτιδας υπερδύναμης, χωρίς όμως να συναντήσει την ανάλογη προθυμία της Άγκυρας που προτιμά να κρατά τη συνεργασία σε ένα τεχνικο-οικονομικό επίπεδο. Έτσι το 1978 απέρριψε δημόσια προσφορά αγοράς στρατιωτικού υλικού που έγινε κατά την επίσκεψη σοβιετικών αξιωματούχων στην Άγκυρα, τον Ιούνιο όμως του 1979 υπέγραψε συμφωνία οικονομικής βοήθειας ύψους 8 δις δολαρίων που θα χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή 20 περίπου έργων υποδομής. Ανάμεσα σε αυτά περιλαμβάνεται και εργοστάσιο παραγωγής πυρηνικής ενέργειας, το οποίο η ΕΣΣΔ θα αναλάβει να εφοδιάζει με ουράνιο επί μία εικοσαετία⁵.

Η πυρηνική υποψία

Αν και η επίσημη ηγεσία της Άγκυρας ουδέποτε παραδέχτηκε την ύπαρξη πυρηνικών όπλων στην Τουρκία, εκθέσεις διεθνών οργανισμών αποκαλύπτουν ότι ορισμένοι τύποι πυρηνικών κεφαλών είναι εδώ και δεκαετίες αποθηκευμένοι στις αμερικανικές βάσεις που λειτουργούν στο έδαφός της. Είναι βέβαια γεγονός ότι οι φέροντες πύραυλοι είναι του τεχνολογικά ξεπερασμένου τύπου «Τίμιος Τζων» που έχουν ήδη αντικατασταθεί στο κυρίως ευρωπαϊκό οπλοστάσιο και εξακολουθούν να παραμένουν μόνο στην Ελλάδα και την Τουρκία⁶. Παρ' όλα αυτά η πρόσφατη ανακάλυψη του θέματος εγκατάστασης των εξελιγμένων πυραύλων Πέρσιγκ-2 και Κρουζ σε τουρκικό έδαφος ξανάφερε στην επιφάνεια την ασίγαστη επιμονή της Τουρκίας να μετατραπεί σε ολοκληρωμένη σύγχρονη στρατιωτική δύναμη με την ένταξη πυρηνικών όπλων στην υπάρχουσα πολεμική της μηχανή. Οι άμεσες συνέπειες που θα έχει τυχόν εγκατάσταση πυραύλων μέσου βεληνεκούς στην Τουρκία μπορεί να σκιαγραφηθούν ως εξής:

● Ποιοτική εξέλιξη της στρατηγικής θέσης της Τουρκίας μέσω στον επιχειρησιακό σχεδιασμό του NATO. Η Τουρκία θα πάψει πλέον να θεωρείται σαν παράγοντας τοπικής καθήλωσης των

Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΜΗΧΑΝΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Καταγράφεται στις στήλες αυτές μια ποσοτική περιγραφή των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων σύμφωνα με τα στοιχεία που περιέχονται στην τελευταία έκθεση του Διεθνούς Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών του Λονδίνου για τη Στρατιωτική Ισορροπία (The Military Balance 1983-1984). Σε ορισμένα σημεία αναφέρονται διαφορετικές εκτιμήσεις για τον αριθμό ή τον τύπο των όπλων, που κάνουν άλλοι μελετητές των τουρκικών πραγμάτων. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στα παρατιθέμενα στοιχεία δεν περιλαμβάνονται οι πολύ πρόσφατες παραγγελίες όπλων, όπως για παράδειγμα η αγορά 120 πολεμικών αεροσκαφών τύπου F-4 Φάντομ.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΞΗΡΑΣ

Είναι διαρθρωμένος σε 4 Στρατιές που εδρεύουν κατά σειρά στην Άγκυρα, το Ικόνιο, το Ερτσικάν και τη Σμύρνη:

- Η Α' Στρατιά είναι επιχειρησιακά υπεύθυνη για την Ανατολική Θράκη και περιλαμβάνει κυρίως Μονάδες Τεθωρακισμένων και κινήτων επιχειρήσεων.
- Η Β' Στρατιά είναι υπεύθυνη για τη βόρεια Ανατολία, τα Δαρδανέλια και επίσης καλύπτει τις τουρκικές δυνάμεις στην Κύπρο σε θέματα Εφοδιασμού.
- Η Γ' Στρατιά επιβλέπει την ανατολική Ανατολία και μαζί με τις δύο πρώτες είναι ενταγμένη στην επιχειρησιακή διάταξη του

NATO.

● Τέλος η Δ' Στρατιά είναι υπεύθυνη για το Αιγαίο και ιδρύθηκε το 1975 χωρίς να συμπεριληφθεί στις δυνάμεις του NATO.

Οι τέσσερις Στρατιές περιλαμβάνουν 10 Σώματα Στρατού, 2 Μηχανοκίνητες Μεραρχίες Πεζικού, 6 τεθωρακισμένες ταξιαρχίες, 4 ταξιαρχίες Μηχανοκινήτων, 14 Μεραρχίες και 11 ταξιαρχίες Πεζικού, 1 ταξιαρχία αλεξιπτωτιστών και 1 ταξιαρχία καταδρομών. Υπάρχουν επίσης 4 τάγματα εξοπλισμένα με 54 πυραύλους εδάφους-εδάφους «Τίμιος Τζων» και 48 Ανεξάρτητες Ομάδες (8 Αναγνωρίσεως, 32 Πυροβολικού και 8 Αντιαεροπορικού Πυροβολικού).

Η δύναμη του Στρατού Ξηράς ανέρχεται σε 470.000, (από τους οποίους οι 50.000 είναι μόνιμοι), ενώ σε περίπτωση επιστράτευσης μπορούν να κληθούν 700.000 υπό τα όπλα. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η δύναμη 125.000 ανδρών της Χωροφυλακής που συνδιοικείται και επιβλέπεται από το Στρατό και σε περίοδο ειρήνης.

Ο εξοπλισμός του Στρατού κατά τομείς έχει ως εξής:

Τεθωρακισμένα: 77 τύπου Leopard 1A3, 500 τύπου M-47, 3.000 άρματα μάχης M-48 και 2.000 άρματα προσωπικού M-113.

Πυροβολικό: 95 πυροβόλα M-116A1 των 75 χιλιοστών, 140 τύπου M-101A1 των 105 χλσ., 150 M-59 και 400 M-114A1 των 155 χλσ., και

116 M-115 των 203 χλσ. Διαθέτει επίσης 1.750 πυροβόλα των 60, 81 και 107 χλσ., οβιδοβόλα Howitzer, των 120 χλσ., 18 πυραύλους «Τίμιος Τζων» εδάφους-εδάφους και πυροβόλα M-4 των 155 χιλιοστών.

Αντιαρματικά: 1.200 πυροβόλα των 57 χιλιοστών, 390 των 75 χλσ., και 800 των 106 χλσ. μη-ανακρουόμενου τύπου (Recollless). Επίσης 85 πυραύλους Cobra, πυραύλους SS-11 και κατευθυνόμενοι πύραυλοι TOW. Έχουν παραγγελθεί επίσης 2.500 κατευθυνόμενοι πύραυλοι Milan.

Αντιαεροπορικά: 300 διδυμους πυραύλους των 20 χιλιοστών, 900 των 40 χλσ. καθώς και πυροβόλα M-51 των 75 χλσ. και M-117/8 των 90 χλσ.

Αεροπορία Στρατού: Περιλαμβάνει 18 αεροσκάφη U-17, 2 DHC-2, 6 Cessna-206, 3 Cessna-421, 15 Dornier-27, 9 Do-29, 20 Baron, 5 τύπου T-42 και 40 εκπαιδευτικά Citabria 150S. Διαθέτει επίσης 156 ελικόπτερα Augusta-Bell τύπου 204/5, 20 Bell τύπου 47G, 48 UH-1D και 30 τύπου TH-300G. Άλλα 27 ελικόπτερα UH-1H έχουν ήδη παραγγελθεί.

ΝΑΥΤΙΚΟ

Η δύναμή του ανέρχεται σε 46.000 άνδρες από τους οποίους οι 10.000 είναι μόνιμοι. Υπάρχουν 5 ναυτικές βάσεις στο Γκερκούζ, το Ερεγλί, η Αλεξανδρέττα, τη Σμύρνη και την Κωνσταντινούπολη. Τα σκάφη κατά κατηγορία έχουν ως εξής:

στρατευμάτων του Συμφώνου της Βαρσοβίας που θα επέφερε μόνο αντιπερισπασμό στο κύριο μέτωπο της γερμανικής γραμμής⁷. Θα εξελιχθεί σε στρατηγικά ισοδύναμο μέτωπο «αμέσου κρούσεως», πράγμα που θα προκαλέσει και μία αναγκαστική αναδιάρθρωση των σοβιετικών συμβατικών και πυρηνικών δυνάμεων μειώνοντας, ενδεχόμενα συγκέντρωση δυνάμεων στο κεντρο-ευρωπαϊκό θέατρο επιχειρήσεων.

● Οριστικό προβιβασμό της Τουρκίας σαν του πλέον αξιόπιστου παράγοντα γεωπολιτικής σταθερότητας στον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, πράγμα που θα προσδώσει νέα ώθηση στην επέκταση και τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων.

Ένα πιο σύνθετο σενάριο της τουρκικής πολιτικής μπορεί να είναι η επιχειρησιακή «οικειοποίηση» των αμερικάνικων πυρηνικών όπλων. Κατ' αρχήν ο ρυθμιστικός ρόλος της Τουρκίας απαιτεί μια σχετική αυτονομία από τη δομή του ΝΑΤΟ, ακριβώς για να μπορεί να διατηρεί τις ιδιαίτερες σχέσεις της με τα διάφορα αραβικά κράτη.

Από την άλλη μεριά η εγκατάσταση πυραύλων, που πυροδοτούνται απευθείας από το Πεντάγωνο, σε ελάχιστη απόσταση από τα σύνορα της ίδιας της ΕΣΣΔ (και όχι των συμμάχων της όπως συμβαίνει με τους πυραύλους στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες) θα προκαλέσει σφοδρές σοβιετικές αντιδράσεις που θα περιπλέξει αρκετά την τοποθέτησή τους. Έτσι δεν αποκλείεται να βρεθεί μια ρόμμουλα που θα εντάσσει τους πυραύλους στην «άμυνα» του τουρκικού εδάφους και θα προβλέπει ένα καθεστώς διπλοϋποστήριξης για την πυροδότησή τους. Από τεχνική άποψη αυτό θα δώσει στην Τουρκία τη δυνατότητα χρήσης τους και προς άλλους στόχους.

Με την άρνησή της να συμμετάσχει στην πρόσφατη Διάσκεψη των Αθηνών για την απο-πυρηνικοποίηση των Βαλκανίων, η Τουρκία δημιούργησε εύλογες υποψίες για τις μελλοντικές της προθέσεις στο ζήτημα των πυρηνικών όπλων. Ίσως δεν είναι χωρίς σημασία να υπενθυμίσουμε εδώ ένα άλλο πιθανό σενάριο που ίσως επιτρέψει στην Τουρκία να αποκτήσει το μυστικό κατασκευής της βόμβας: Το 1975 συνήψε χωριστές συμφωνίες με τη Λιβύη, το Πακιστάν και το Ιράν (επί Σάχη) για κοινές επενδυτικές πρωτοβουλίες και έρευνες στον τομέα των εξοπλισμών, χωρίς έκτοτε να γί-

νουν γνωστές περαιτέρω λεπτομέρειες για την έκταση, το είδος ή το βαθμό υλοποίησης αυτών των σχεδίων⁸. Την ίδια περίοδο όμως το Πακιστάν χρηματοδοτεί αφειδώς μια μυστική (και σε αντίθεση με το διεθνή νόμο) προσπάθεια παραγωγής πλουτωνίου-239 μισθώνοντας αμερικανούς και πακιστανούς επιστήμονες των ΗΠΑ⁹. Ταυτόχρονα αποκαλύπτεται ότι ο Καντάφι έχει συνάψει συμφωνίες με τη δυτικογερμανική εταιρία πυραύλων OTRAG για διεξαγωγή πειραματικών εκρήξεων στη λιβυκή έρημο, ενώ λίγο αργότερα η Τουρκία πραγματοποιεί εκτεταμένη συνεργασία με επίσημης δυτικο-γερμανικούς οίκους με σκοπό να αποκτήσει τη δυνατότητα παραγωγής πυραύλων που φέρονται σαν συμβατικού τύπου.

Ίσως όλα αυτά να είναι μόνο «διαβολικές συμπτώσεις», το γεγονός όμως ότι καμιά από τις τρεις παραπάνω χώρες δεν έχει ταχθεί ανεπιφύλακτα εναντίον της διεύρυνσης των πυρηνικών δυνάμεων, κάνει πολλές υποψίες να αιωρούνται. Και φυσικά η φορτισμένη ατμόσφαιρα και οι θεωρίες της «νέας στρατηγικής αντίληψης» για την Τουρκία τις κάνει να ενισχύονται ακόμη περισσότερο.

*Το άρθρο είχε γραφτεί πριν από τις πρόσφατες νατοϊκές συζητήσεις στον Τσεσμέ για τους πυρηνικούς προγραμματισμούς της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας. Αυτό ακριβώς το περιεχόμενο των διαβουλεύσεων στον Τσεσμέ δεν μπορεί παρά να επιβεβαιώνει σε κάποιο βαθμό τις ενδείξεις για ανάπτυξη του πυρηνικού εξοπλισμού και της Τουρκίας.

1. Δηλώσεις του S. Elekdag, Τούρκου πρεσβευτή στις ΗΠΑ.
2. «U.S. will assist Turkey in improving Air Defence», στο περιοδικό Aviation Week and Space Technology, 20 Φεβρουαρίου 1984.
3. «Turkey's Security Problems», της D. B. Sezer, έκδοση του Διεθνούς Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΔΙΣΣ), Λονδίνο, σειρά Adelphi Papers, αρ. 164.
4. «The Aegean Dispute», του A. Wilson, έκδοση ΔΙΣΣ, 1979, αρ. 155.
5. «American Military Power in the 1980's and the Origins of the New Cold War», του Tom Gervasi, έκδοση Grove Press, Νέα Υόρκη, 1981.
6. «How Nato's guns were spiked», άρθρο του F. Barnaby στην εφημ. Guardian, Σεπτέμβριος 1983.
7. «Balkan Security», του F. S. Larabee, έκδοση ΔΙΣΣ, Λονδίνο, 1977, αρ. 135.
8. «World Armies», του John Keegan, (άρθρο για την Τουρκία από G. Dyer), έκδοση Mac Milan, Λονδίνο, 1983.
9. Η νέα φάση των πυρηνικών εξοπλισμών, ANTI, τχ. 186, 1981.

Υποβρύχια: 5 τύπου 209, 10 τύπου US-Guppy και 1 Tang.

Αντιτορπιλικά: 9 τύπου Gearing, 2 Fletcher, 2 τύπου Sumner, 2 Carpenter και 2 φρεγάτες Berk που φέρουν από 1 ελικόπτερο.

Ακατοί: Υπάρχουν 13 πυραυλάκατοι και 8 τορπιλλάκατοι. Αναλυτικότερα, υπάρχουν 4 τύπου Dogan εξοπλισμένες με πυραύλους Harpoon, 9 Kartal (του τύπου 141 Jaguar) με πυραύλους Penguin, 7 τορπιλλάκατοι Jaguar (Δ. Γερμανίας) και 1 τύπου Girne.

Ναρκοθετικά: 1 τύπου Nusret και 6 παράκτια.

Πρόσφατα δημοσιεύματα αναφέρουν την τροπή της συστημάτων αερο-ναρκοθέτησης.

Ναρκαλιευτικά: 12 τύπου US Adjutant, 4 καναδικά MCB 6 παράκτια τύπου Vegesack και 4 ε-γάλια τύπου US Cape.

Υπάρχουν επίσης 72 αποβατηγά σκάφη διαφόρων τύπων, 66 βοηθητικά (μεταξύ των οποίων 9 τάνκερ) και 25 σκάφη περιπολίας.

Έχουν παραγγελθεί και βρίσκονται υπό κατασκευή ένα υποβρύχιο τύπου 209, 4 φρεγάτες Meko-200, 2 πυραυλάκατοι Lürssen, 13 α-κάτοι αποβάσεων καθώς και πύραυλοι Harpoon.

Η δύναμη του Στόλου περιλαμβάνει μια ανθυποβρυχιακή μονάδα εξοπλισμένη με 18 αεροσκάφη τύπου S-2E και 7 ελικόπτερα τύπου AB-204B και AB-212.

Η ταξιαρχία Πεζοναυτών έχει δύναμη 5.000 ανδρών και διαρθρώνεται σε αρχηγείο,

3 τάγματα επιχειρήσεων, 1 τάγμα πυροβολικού και μονάδες υποστηρίξεως.

ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Έχει συνολική δύναμη 53.000 άνδρες, από τους οποίους οι 2.000 μόνιμοι και διαρθρώνεται κατά 4 Διοικήσεις (2 τακτικές, 1 διοικητική, 1 εκπαιδευτική).

Τα 340 μαχητικά αεροσκάφη που διαθέτει σήμερα κατανέμονται στις εξής μονάδες:

13 μοίρες βομβαρδιστικών από τις οποίες 2 είναι εξοπλισμένες με 42 αεροσκάφη F-5A και 12 F-5b, 2 με 40 αεροσκάφη F-100 C DF, 6 μοίρες με 82 αεροσκάφη F-4E και 8 τύπου RF-4E και τέλος 3 μοίρες με 50 αεροσκάφη F/TF-104G.

Δύο μοίρες αναχαιτίσεως με 30 αεροσκάφη F-104S και μία αναγνωρίσεως με 20 RF-5A και F-5B.

Έξι μοίρες Μεταγωγικών από τις οποίες 2 με 7 αεροσκάφη τύπου C-130E, και 20 τύπου C-160D, 3 μοίρες με 30 αεροσκάφη C-47A και μία μοίρα μεταφοράς υψηλών προσώπων (VIP) που διαθέτει 3 αεροσκάφη Viscount, 2 τύπου Islander, 12 ελικόπτερα UH-1D/H και 5 τύπου UH-19D.

9 μοίρες Βασικών Πτήσεων που συνολικά διαθέτουν 40 αεροσκάφη T-33A, 2 τύπου C-47A και 2 ελικόπτερα UH-1H.

3 Εκπαιδευτικές μοίρες με 24 αεροσκάφη T-34, 25 T-37, 60 T-38 και 30 T-41.

Επίσης υπάρχουν μοίρες **Ειδικών Αποστολών** που διαθέτουν 36 αεροσκάφη F-100C/F και 20 τύπου F/TF-104 και μία άλλη ανεξάρτητη ομάδα μεταφοράς VIP με 2 αεροσκάφη C-47A.

Οι πύραυλοι διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

Αέρος-Αέρος: Είναι τύπων Sidewinder, Sparrow, Falcon, Shafrir. Υπάρχουν 750 τύπου AIM-9P3 Super Sidewinder.

Αέρος-Εδάφους: Είναι τύπων AS-12, Bullpup και Maverick.

Υπάρχουν τέλος 8 μοίρες εξοπλισμένες με 72 πυραύλους εδάφους-αέρος τύπου Νίκη-Ηρακλής.

Τρέχουσες παραγγελίες περιλαμβάνουν 33 αεροσκάφη F-104G, πυραύλους Sparrow, Super Sidewinder, και ελικόπτερα UH-1H.

Η δύναμη εφέδρων ανέρχεται στις 66.000.

ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΥΠΡΟΥ

Στα παραπάνω θα πρέπει να προστεθεί ένα Σώμα Στρατού με 2 μεραρχίες Πεζικού συνολικής δύναμης 17.000 που χρησιμοποιείται σαν δύναμη κατοχής στην Κύπρο.

Διαθέτει 150 τεθωρακισμένα άρματα μάχης τύπου M-47/48 και μεταφοράς τύπου M-113, όπως και 212 πυροβόλα των 105 και 155 χιλιοστών. Επίσης έχει οβιδοβόλα Howitzer των 203 χλσ. και αντιαεροπορικά πυροβόλα των 40 χλσ. □

Πού βαδίζει η Τουρκία;

του SİNAN OKTAY

ΜΕΡΟΣ Α'

Οι αλληπάλληλες στρατιωτικές επεμβάσεις στην Τουρκία που συνεχίζονται από τις αρχές του αιώνα μέχρι σήμερα, φυτρώνουν στο έδαφος μιας ιδιόμορφης πολιτικής κατάστασης. Για να κατανοήσει κανείς την πορεία της γειτονικής χώρας πρέπει να μελετήσει μια μακρά ιστορική περίοδο.

Πρέπει να απαντήσει σε μια σειρά ερωτηματικά. Για ποιο λόγο κάθε δεκαετία επεμβαίνει ο στρατός; Τι θ' ακολουθήσει τη δεκαετία του '80; Από πού πηγάζει τούτη η στρατιωτική «συνήθεια»; Υπάρχει πιθανότητα να οικοδομηθεί δημοκρατία στην Τουρκία; Γιατί κάθε φορά ο στρατός επεμβαίνει για την υπεράσπιση του «κεμαλισμού»; Τι είναι ο κεμαλισμός; Πώς εμφανίστηκε αυτή η ιδεολογία; Πού βαδίζει η τούρκικη κοινωνία;

Δεν είναι δυνατό να προσεγγίσεις τη σύγχρονη τούρκικη ιστορία χωρίς ν' ασχοληθείς επιμελημένα με τον κεμαλισμό ή πιο σωστά με τον θετικισμό του κυρίαρχου μπλοκ (στρατιωτικο-πολιτική ελίτ). Η διερεύνηση των ηθών που διοχετεύτηκαν από τα πάνω, σαν ξένα σώματα, στην τούρκικη κοινωνία, σχετίζεται με την προσπάθεια ν' απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα.

Κοινωνική πορεία με νόμους από σωτήρες

Την εποχή που ο καπιταλισμός αναπτυσσόταν με γοργούς ρυθμούς στην Ευρώπη, στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (Ο.Α.) κυριαρχούσαν συνθήκες που εμπόδιζαν μια παρόμοια εξέλιξη. Αρκετοί από τους ανώτερους κρατικούς λειτουργούς και τους διανοούμενους ανησυχούσαν από την καθυστέρηση της Ο.Α. απέναντι στην πρόοδο της Δύσης. Έτσι η Δύση αποτέλεσε ένα ζήλευτο στόχο για κατάκτηση.

Οι διανοούμενοι - γραφειοκράτες προσπάθησαν νομοθετικά και βίαια να εμφυτέψουν τους όρους εκείνους που έκριναν ότι χρειαζόταν η Τουρκία για την ανάπτυξή της, «εισάγοντας» από την Ευρώπη στοιχεία που αποτελούσαν καταλήξεις της εσωτερικής δυναμικής του καπιταλισμού.

Οι κινητοποιήσεις για το «σύνταγμα» κατά την περίοδο του σουλτάν - Αμπντούλχαμίτ (1908-1918) δεν κατέγραφαν τις πιέσεις μιας αναπτυσσόμενης αστικής τάξης, αλλά κυρίως τις εκ των υστέρων επιρροές των ιδεών της Γαλλικής Επανάστασης.

Επιχειρήθηκε η οικοδόμηση της «κοινωνίας των ιδιωτών» (société civile) με νομοθετικές ρυθμίσεις και κρατικές παρεμβάσεις, τη στιγμή που η πολιτική αυτή στη Δύση εμφανίστηκε σαν αποτέλεσμα των κοινωνικών συγκρούσεων και με την επικράτηση των αστών. Αυτή η πολιτική οδηγούσε το κράτος σε αυτοκαταστροφή, μια και από τη φύση της, μόνο μέσα από την αναμέτρηση και την κατάργηση του κράτους, θα μπορούσε να ολοκληρωθεί. Είναι χαρακτηριστική η υιοθέτηση του γαλλικού εμπορικού και ποινικού δικαίου από τους διανοούμενους κατά την περίοδο της Ο.Α. Ενώ επί της Τούρκικης Δημοκρατίας μπήκε σ' εφαρμογή ο σουηδικός αστικός κώδικας. «Αυτοί οι νόμοι δεν αντικατοπτρίζουν το κοινωνικό «είναι» της Τουρκίας αλλά το επιθυμητό «είναι». Οι υπάρχουσες σχέσεις και οι συσχετισμοί δεν αντικατοπτρίζονται στους νόμους μια και ζητείται μ' αυτούς νόμους η ανατροπή αυτών των σχέσεων»¹.

Τελικά δεν κατάφεραν να οικοδομήσουν την «κοινωνία των

ιδιωτών» μια και ο κρατικός παρεμβατισμός έδρασε ανασταλτικά στην κοινωνική πορεία, ανατρέποντας ουσιαστικά την διαδικασία για την επίτευξη του επιθυμητού στόχου. «Η επίσημη πολιτική στην κουλτούρα και σε ζητήματα όπως τη γλώσσα, την ιστορία καθοριζόταν από τον κρατισμό. Ένα είδος διανοούμενου που θ' αποφανθεί για ένα θέμα πολιτισμού συμβουλευόμενος το νόμο (homo legalicus). Είναι επόμενο, χωρίς καμιά υπερβολή, να φτάσει σε σημείο να κρίνει τη θεωρία της σχετικότητας του Einstein με γνώμονα τον ποινικό κώδικα!»².

Η Τουρκία δεν έχει περάσει έως σήμερα από περίοδο αστικού δημοκρατικού καθεστώτος μια και η πολιτική της ιστορικής παραχάραξης της διαδικασίας του καπιταλισμού δεν κατάφερε να οδηγήσει σε δημοκρατικά μοντέλα. Αντίθετα, σχεδιάστηκε η εισαγωγή κοινωνικών δεδομένων με νόμους, στα πλαίσια ενός στρεβλού και εξαρτημένου προγράμματος ανάπτυξης.

Ένας λαός οργισμένος και αγανακτισμένος απέναντι σ' ένα κράτος που παρενέβαινε πραξικοπηματικά σ' όλα τα επίπεδα, που επιβάλλει ανά δεκαετία την «τάξη», ένας στρατός αιώνια «σωτήρας του έθνους», γραφειοκράτες που μισούν το λαό, εφοριακοί υπάλληλοι, χωροφύλακες με γκλομπς και υποχρεωτική εσωτερική μετανάστευση... Εικόνες μιας ιδιότυπης «ανάπτυξης».

Στην Ανατολή λέγεται μια παροιμία: «αν αφήσεις τη γυναίκα σου ελεύθερη θα σου το σκάσει με τον ζουρνατζή ή τον νταβουλτζή». Η στρατιωτικο-πολιτική ελίτ πιστεύει ότι ο τουρκικός λαός είναι ανώριμος και από τη φύση του δεν τα καταφέρει χωρίς καθοδήγηση, γι' αυτό άλλωστε, του περισσεύει η ελευθερία, μια και ενδέχεται (από ανωριμότητα;) να το σκάσει με το νταβουλτζή ή το ζουρνατζή! Οι μεταρρυθμίσεις έγιναν για το λαό ενάντια στο λαό³. «Αυτό αποτελεί μian ακλόνητη κρατική αρχή. Το ηγετικό μπλοκ ενώ έκανε προτάσεις πολιτικών και κοινωνικών μεταβολών ταυτόχρονα κτύπησε το λαό

στ' όνομα του λαού»⁴.

Οι Τούρκοι υποτίμησαν το εμπόριο σ' αντίθεση με τους Οθωμανούς. Μετά το 1923 επικράτησε ο τύπος του «κρατικού» σαν το υπέρτατο και επιθυμητό πόστο στην κοινωνική πυραμίδα. Ακόμα και η σύγχρονη γενιά μεγάλωσε μ' αρκετό «πασαλίκι» (pasam). Όλοι οι πολεμιστές του '19-'23 αποκαλούμενοι πασάδες (όρος από την Ο.Α.) αποτέλεσαν τη γραφειοκρατική ολιγαρχία της τουρκικής δημοκρατίας. (Kemal Pasa, Ismet Pasa κτλ.). Έτσι το όνειρο του ανερχόμενου Τούρκου ήταν να κατακτήσει τον τίτλο. «Άμα μεγαλώσει το μονάκριβό μου, πασάς θα μου γίνει!».

Η Ένωση-Πρόοδος και ο Κεμαλισμός

Ο «Σύνδεσμος Ένωση και Πρόοδος» (Σ.Ε.Π.) (ittihat ve Terakki Cemiyeti) ο οποίος βρέθηκε στην εξουσία το 1908 ήταν μια οργάνωση ελιτιστική επηρεασμένη από τα εθνικά κινήματα των Βαλκανίων, τη γαλλική επανάσταση και τη Μασονία.

Οι Νεο-Τούρκοι (Jön-Türkler) αφού κατέκτησαν την εξουσία αρχίσανε τον προγραμματισμό της «εθνικής οικονομίας» με την κλασική κρατικιστική αντίληψη περνώντας κάθετα από τα πάνω στο σχεδιασμό.

Οι διομολογήσεις (Kapitülasyonlar) και η αυξανόμενη κυριαρχία των ιμπεριαλιστικών κρατών με την παράλληλη περιπέτεια του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου από τη μια πλευρά, οδήγησαν στην πλήρη διάλυση της Οθ. Αυτοκρατορίας και από την άλλη οδηγήθηκε σε αφάνεια η Σ.Ε.Π. Όμως, παρόλα αυτά, χωρίς καμιά διακοπή, οι ελιτιστές σε τελική ανάλυση θα καταφέρουν να επιβιώσουν και μέσα στα δεδομένα του καινούργιου τουρκικού κράτους που οικοδομήθηκε με γραφειοκρατική ιδεολογία.

Ο κεμαλισμός αν και περισσότερο φιλελεύθερος από τον Σ.Ε.Π. διατήρησε αυτούσια τη λογική του κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία επιδιώκοντας μ' αυτό τον τρόπο να οργανώσει την πορεία της «εθνικής οικονομίας» και να σταθεροποιήσει το κυρίαρχο στρατιωτικο-πολιτικό μπλοκ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμα και ο Εθνικο Απελευθερωτικός Πόλεμος (Milli Kurtuluş Savası) της Τουρκίας δεν υπήρξε οργανωμένη αντίδραση των λαϊκών δυνάμεων αλλά μια από τα πάνω καθοδηγούμενη εξέλιξη. Η πλειοψηφία του τουρκικού λαού έμεινε απαθής απέναντι στον Ε.Α. Πόλεμο παρά την υποχρεωτική επιστράτευση. Τον κουρασμένο από τους αλλεπάλληλους πολέμους αγρότη μόνο με την εξάσκηση πίεσης και βίας κατάφεραν να τον ντύσουν στρατιώτη. Ένα τεράστιο πρόβλημα για την Άγκυρα υπήρξαν οι φυγόστρατοι. Η κατάσταση δε βελτιώθηκε ούτε και μετά την ίδρυση της τουρκικής δημοκρατίας. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες επιχειρήθηκε με βίαιο τρόπο η εξομάλυνση, με την ίδρυση των Δικαστηρίων της Απελευθέρωσης (istiklal mahkemeleri) τα οποία αποτελούν αυτά καθ' εαυτά ένα θέμα ανάλυσης.

Ο κεμαλισμός ενώ αυτοπροβλήθηκε σαν αντιιμπεριαλιστική ιδεολογία με το Οικονομικό Συνέδριο στη Σμύρνη το 1923, μετά την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης άνοιγε με προθυμία τις «αγκαλιές» του στο ξένο κεφάλαιο για επενδυτικά προγράμματα στην Τουρκία.

Η δεκαετία του '20 στηγματίζεται από τη δημιουργία και εδραίωση του αγροτικού αστισμού, αποτέλεσμα του νέου οικονομικού σχεδιασμού.

Μεταρρυθμίσεις ενδυμασίας ή πώς ένα «καπέλλο» λανσάρεται σαν «επανάσταση»!

«Με τη χρήση του "καπέλλου" ο τουρκικός λαός απέδειξε το σύγχρονο, κοινωνικό και πολιτικό εαυτό του, εφάμιλλο των αντιλήψεων της αναπτυσσόμενης Δύσης, απαλλαγμένος πλέον από το "φέσι" που συμβόλιζε τον αναλφαβητισμό, συντηρητισμό, υπανάπτυξη, την απέχθεια στην πρόοδο!»⁵.

Το 1925 λοιπόν ο Μουσταφά Κεμάλ, με ομιλία του στο Καστάμονου της Μαύρης Θάλασσας, συμβούλεψε τον τουρκικό λαό στο εξής να φοράει το καπέλλο αντί του φεσιού. Ακολούθησε η σχετική νομοθετική ρύθμιση. Είναι επόμενο να συμπεράνει κανείς ότι μια μονοκομματική Βουλή που εισάγει δια των νόμων νέες συνήθειες δεν θα 'χε φραγμούς πλέον για κανένα νόμο και διάταγμα.

Έτσι, η Τουρκία ζούσε μια εποχή όπου δικαζόταν αγρότης που είχε παντρευτεί σύμφωνα με το Οθωμανικό Δίκαιο με τέσσερις γυναίκες σε μονογαμία σύμφωνα με το Σουηδικό Αστικό Κώδικα. Έτσι με δικαστική απόφαση, αφ' ενός του επιβλήθηκε η μονογαμία, αφ' ετέρου αναβαπτίστηκε σε πολιτισμένο άτομο ο στενόμυαλος χωριάτης! Φοράς το καπέλλο και να 'σου σύγχρονος πολίτης!

Το «νόμο καπέλλου» ακολούθησαν απαγορεύσεις των τεκέδων, ερημητηριών και θρησκευτικών δογμάτων. Αυτές οι επιλογές προκάλεσαν πολλές αντιδράσεις. Οι νομοθετικές επαναστάσεις των φωτισμένων σωτήρων έφεραν μια σειρά αναταραχών σ' όλη την Τουρκία οι οποίες μάλιστα εκδηλώσεις συμπυκνώθηκαν στο σύνθημα «δεν θέλουμε καπέλλο!».

Στη συνέχεια, στήθηκαν και πάλι τα Δ.Α. (I.M.) τα οποία καταδίκασαν μέχρι και σε θάνατο τους ταραξίες. Κάπως έτσι, λοιπόν, ο τουρκικός λαός συνήθισε το καπέλλο!

Εδώ, αξίζει να προσθέσει κανείς ότι τις «επαναστάσεις» (devrimler) όπως χαρακτήρισαν οι κεμαλιστές τις μεταρρυθμίσεις τους στη γλώσσα, το αλφάβητο, την ενδυμασία, τη θρησκεία, τον αστικό κώδικα κ.ά., μετά από εξήντα χρόνια η χούντα τις μετονόμασε σε «μεταρρυθμίσεις» (inkılâplar) γιατί όπως ισχυρίστηκε, η λέξη «devrim» συνδέθηκε με τους τρομοκράτες!

Όλα αυτά δεν είναι τίποτα άλλο από την πικρή ειρωνεία των κεμαλιστών που εξαπέλυσαν από τα γραφεία τους νομοθετικές «επαναστάσεις» πιστεύοντας στον εκσυγχρονισμό της Τουρκίας μ' αυτό τον τρόπο και μεταμορφώνοντας τελικά τους Τούρκους από «φεσοφόρους» σε «καπελοφόρους»!

«Λαϊκό κράτος» (Laiklik)⁶

Η δομή της τουρκικής κοινωνίας δεν μπόρεσε να αφομοιώσει την πολιτική οικοδόμησης του σύγχρονου «λαϊκού κράτους», παρά τη σταδιακή προώθηση της πολιτικής αυτής. Σ' αυτή την επιλογή του κυρίαρχου μπλοκ ενδέχεται να υπήρχε η σκοπιμότητα κατάκτησης της συμπάθειας από τη Δύση στα πρώτα χρόνια ίδρυσης του νέου τουρκικού κράτους.

Σύμφωνα με το Κοράνι (Kuran) είναι αδύνατος ο διαχωρισμός μεταξύ υλικού και πνευματικού κόσμου. Ενώ ο χριστιανισμός παρέχει ιδεολογικά στηρίγματα στην πολιτική του σύγχρονου αστικού κράτους, στον ισλαμισμό υπάρχει αντίφαση όταν επιχειρείται η εφαρμογή της κεμαλικής πολιτικής προξενώντας αντιθέσεις και μειώνοντας την αποδοτικότητα στην τουρκική κοινωνία αυτών των επιλογών.

Κατά συνέπεια, η πολιτική που έτεινε με νομοθετική ρύθμιση

να καταργήσει τη «λάθος συνείδηση», προκάλεσε νέες συγκρούσεις μεταξύ κράτους - λαού, αναζωπυρώνοντας τις αντιθέσεις.

Στα πρώτα χρόνια της μονοκομματικής διακυβέρνησης της Τουρκίας όποτε δοκιμάστηκαν κάποιες φόρμουλες εκδημοκρατισμού με τη δοτή αντιπολίτευση του Ελεύθερου Ρεπουμπλικανικού Κόμματος (S.C.F.) και με την ίδρυση του Δημοκρατικού Κόμματος αργότερα, ο λαός υπερψήφισε με τυφλή εμπιστοσύνη τα νέα κόμματα εκφράζοντας με πάθος την αντίθεση του στον κρατικό παρεμβατισμό του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος.

Οι κεμαλιστές με συνταγματικές ρυθμίσεις απάλλαξαν το κράτος από τη θρησκευτική δομή της Οθωμανικής εποχής και διαχώρισαν τη θρησκεία απ' αυτό (laiklik). Όμως, παρά το κυνηγητό και τις δίκες, ο εκσυγχρονισμός αυτός που πήγε να περάσει με νόμους απέτυχε και μέχρι σήμερα ο ισλαμισμός κυριαρχεί στο λαό σαν αντίδραση στον κρατικό ετσιθελισμό. Συνοπτικά μπορεί να πει κανείς ότι οι επιλογές της ελίτ για την οικοδόμηση του «λαϊκού κράτους» προκάλεσαν οπισθοχωρήσεις, συγκρούσεις και αναπαρήγαγαν τις αντιφάσεις της πορείας της τουρκικής κοινωνίας.

Πρώτο «πείραμα» εκδημοκρατισμού: Το «Ελεύθερο Ρεπουμπλικάνικο Κόμμα»

Η μονοκομματική κυβέρνηση του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος (C.H.P.) έβλεπε να χάνει τη δημοτικότητά της απέναντι στη διαρκώς ογκούμενη δυσανεξία του λαού, με τις συνεχείς εξεγέρσεις των Κούρδων, με τις επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 1929 και τα χρέη προς τη Δύση (απ' την εποχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας) και να οδηγείται σε ολοκληρωτική αποτυχία. Εκείνη την εποχή σκέφτηκε να δώσει την επίφαση δημοκρατικότητας ιδρύοντας κόμμα αντιπολίτευσης.

Έτσι ιδρύθηκε το E.P.K. (Serbest Fikra). Το πρόγραμμα του E.P.K. φαινόταν πιο φιλελεύθερο απ' το αντίστοιχο του P.A.K. Η περίοδος της οικονομικής κρίσης του '29 πέρασε με τον κρατικό παρεμβατισμό στην πολιτική και οικονομική πορεία της Τουρκίας από την κυβέρνηση του P.A.K (1929-1933).

Ο λαός έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον στο νεοϊδρυθέν κόμμα από την πρώτη του κιόλας εμφάνιση. Η μεγαλύτερη από το κόμμα εξουσίας πολιτική συγκέντρωση του E.P.K. στη Σμύρνη —στην οποία μάλιστα οι επιπτώσεις απ' την οικονομική κρίση ήταν ιδιαίτερα εμφανείς— με την ταυτόχρονη συγκέντρωση περισσότερων ψήφων του E.P.K. στις δημοτικές εκλογές, θορύβησε το P.A.K.

Η δοτή αντιπολίτευση τρεις μήνες μετά την ίδρυση του E.P.K. δια στόματος του αρχηγού της ανακοίνωσε την αυτοδιάλυσή της. Εκείνη την εποχή η αστική τάξη συμμάχησε με τη στάση της κυβέρνησης του P.A.K., δεδομένου του ευνοϊκού κλίματος που απολάμβανε με την κρατική πολιτική των δανειοδοτήσεων και φοροαπαλλαγών. Αξίζει να σημειωθεί η πολύ χαμηλή συμμετοχή στις εκλογές που προηγήθηκαν. Απ' ό,τι μπορεί να συμπεράνει κανείς, ο λαός δεν πολυπίστεψε στο πρώτο «πείραμα» του εκδημοκρατισμού⁷.

Μετά την πλήρη αποτυχία του πειράματος E.P.K. η εξουσία του P.A.K. απαγορεύει κάθε προσπάθεια οργάνωσης σ' οποιοδήποτε επίπεδο συνδικαλιστικό, πολιτιστικό, κομματικό, εξαπολύοντας τρομοκρατία. Η εργατική νομοθεσία που θεσπίστηκε αυτή την εποχή είναι πιστή μετάφραση της αντίστοιχης του φασιστικού καθεστώτος της Ιταλίας του Μουσολίνι (1936).

Ενώ μέχρι το 1933 η οικονομική πολιτική στηρίχτηκε στο ιδιωτικό κεφάλαιο, μετά απ' αυτή τη χρονολογία παρατηρείται μια στροφή στον κρατικό τομέα και μέχρι το 1939.

Η Τουρκία παρά τη συμμαχία της με την Γερμανία κατάφερε να μείνει εκτός νυμφώνος κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Την περίοδο αυτή η δυσφορία του τουρκικού

λαού απέναντι στη μονοκομματική κυβέρνηση του P.A.K. αυξήθηκε στο έπακρο, μια και το οικονομικό κλίμα που επικρατούσε ενίσχυσε τη μαύρη αγορά, τον εύκολο πλουτισμό των επιτήδειων με την ταυτόχρονη εξαθλίωση των ασθενών τάξεων.

Δεύτερο «πείραμα» εκδημοκρατισμού: Το Δημοκρατικό Κόμμα

Το Δημοκρατικό Κόμμα (Demokrat Parti) —Δ.Κ. ιδρύεται μια εποχή όπου εξασφαλίζεται η αμερικάνικη βοήθεια, δημιουργείται ευνοϊκό κλίμα στις σχέσεις με τη Δύση που είχαν ψυχρανθεί στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ενώ παρατηρείται μείωση της λαϊκής δυσανεξίας με το δημοκρατικό προσώπιο που παρουσιάστηκε το νέο κόμμα.

Στις πρώτες εκλογές που διεξήχθησαν με τη συμμετοχή του Δ.Κ., κατάφερε να επικρατήσει το P.A.K. με νοθεία. Παράλληλα, ο Τρούμαν άνοιξε την εποχή του ψυχρού πολέμου και η Τουρκία πήρε το μερίδιό της από το Σχέδιο Μάρσαλ.

Πριν από τις εκλογές του 1950 το P.A.K. (C.H.P.) επεδίωξε ν' αλλάξει προσώπιο. Σχεδίασε ένα πρόγραμμα αγροτικών μεταρρυθμίσεων. Οι αγάδες μέλη του κόμματος έκφρασαν την δυσανεξία τους απέναντι σ' αυτή την πολιτική. Η εφαρμογή δε του φόρου περιουσίας (varlik vergisi) προκάλεσε έντονες αντιδράσεις και ανησυχίες στους εμπορικούς κύκλους που αποτελούνταν κυρίως από μειονότητες.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα και παρά την δεδομένη κρατική υποστήριξη, το P.A.K. δεν μπορούσε πλέον να ελπίζει σε νίκη στις εκλογές τη στιγμή που είχε ν' αντιμετωπίσει τη δυσανεξία από τη μια πλευρά των μικρομεσαίων, βιομηχάνων, εμπόρων και από την άλλη των ασθενών οικονομικά τάξεων.

Το Δ.Κ. ακολούθησε ένα πρόγραμμα μείωσης του κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία. Υποσχέθηκε μεγάλες διευκολύνσεις στο μεγάλο κεφάλαιο. Πρέπει, όμως, να τονιστεί η μεγάλη δύναμη που είχαν μέσα στο Δ.Κ. οι αγάδες, όπως άλλωστε και στο P.A.K.

Οι εκλογές του 1950 στην Τουρκία χαρακτηρίζονται από την μαζικότερη συμμετοχή των ψηφοφόρων. Επίσης συμμετείχαν για πρώτη φορά οι αγρότες που τότε αποτελούσαν το 75% του τουρκικού πληθυσμού. Το Δ.Κ. ψηφίστηκε κυρίως από τα φτωχά αγροτικά στρώματα αποκτώντας ισχυρή πλειοψηφία στη Βουλή, επιφορτισμένο όμως με το καθήκον υπεράσπισης των κοινωνικών αλλαγών που δεν είχε καθόλου διάθεση να προωθήσει!

Αυτές οι εκλογές κατέγραψαν την πιο σημαντική αντίδραση του τουρκικού λαού από την εποχή ίδρυσης του νέου τουρκικού κράτους (1923) ενάντια στη στρατιωτικο-πολιτική ελίτ. Οι εκλογές του 1950 είναι οι πρώτες δημοκρατικές εκλογές και η συμμετοχή σ' αυτές ήταν 90%.

«Η στάση του Σ.Ε.Π. ενάντια στη δημιουργία αγροτικής αριστοκρατίας με τους αυστηρούς φόρους κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, απέφερε τον ισομερή καταμερισμό του αγροτικού εισοδήματος ανάμεσα σ' εκατομμύρια αγρότες και μ' αυτό τον τρόπο παρεμπόδιζε την συγκρότηση σ' εννιαίο συμμαχικό μπλοκ— έμπορος - φεουδάρχης - μεταπράτης»⁸.

Οι εκλογές του '50 σηματοδότησαν την αλλαγή του καπιταλισμού στην Τουρκία με τη μετάβαση της κυριαρχίας από τη στρατιωτικοπολιτική ελίτ στην αστική τάξη. Με τη μόνη διαφορά ότι αυτή η μετάβαση δεν εμπεριείχε στοιχεία εκδημοκρατισμού. Ούτε και μέχρι σήμερα αυτή η πορεία δεν κατέληξε σε ένα τυπικό δημοκρατικό μοντέλο. Αυτό αποτελεί ένα ιδιαίτερο πρόβλημα για την τουρκική πολιτική που απορρέει από τον στρεβλό εκσυγχρονισμό του καπιταλισμού με την κρατική παρεμβατική λογική που έχει καταβολές στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και στον Ε.Α.Π. και υιοθετήθηκε μέχρι σήμερα. Η περίοδος διακυβέρνησης της Τουρκίας από το Δ.Κ. μπορεί να χαρακτηριστεί ημικοινοβουλευτισμός.

«Κατά την περίοδο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο παρατηρείται η εδραίωση του κυρίαρχου μπλοκ τών αγάδων - μεγελεμπόρων - βιομηχάνων, στα πλαίσια της πολιτικής επιτάχυνσης της συσσώρευσης του ιδιωτικού κεφαλαίου που ακολούθησε η κρατική πολιτική και ο παρεμβατισμός, σ' αυτά τα πρώτα χρόνια του νεοϊδρυθέντος κράτους της τουρκικής δημοκρατίας. Οι μικροαστοί γραφειοκράτες κατά την περίοδο 1929-1945 αποτέλεσαν την κατευθυντήριο δύναμη στο κυρίαρχο μπλοκ χάρη στον ηγετικό ρόλο που έπαιξαν στο Ε.Α.Π. και της πολιτικής επιρροής τους που κατέκτησαν κατά τον πόλεμο, δύναμη, όμως, που συνεχίζεται μέχρι το 1945, ενώ μετά το '50 εξασθενεί η παρουσία τους στον ηγεμονικό συνασπισμό. Μια μεγάλη μερίδα απ' αυτούς ενσωματώθηκε στην τάξη των βιομηχάνων - εμπόρων με τις οικονομικές δυνατότητες που απέκτησαν κατά τη χρυσή εποχή της κυριαρχίας τους»⁹.

Το τέλος του Δημοκρατικού Κόμματος

Τις επιχορηγήσεις του σχεδίου Μάρσαλ και μέχρι το 1953 ακολούθησαν οι αυξήσεις των αγροτικών προϊόντων, των εξαγωγών, των καλλιεργειών και η παράλληλη συγκέντρωση κεφαλαίων. Μετά τη μείωση όμως της αμερικάνικης βοήθειας αυξήθηκαν τα χρέη και υποτιμήθηκε η λίρα 300%.

Η κυβέρνηση συνέχισε την πληθωριστική της πολιτική. Στους αγρότες έδωσε υψηλές τιμές ασφαλείας μια και αποτελούσαν την εκλογική βάση του Δ.Κ. ενώ ταυτόχρονα πίεζε για υποχρεωτική έκδοση χρημάτων την Κεντρική Τράπεζα.

Ο φιλελεύθερος αστικός πληθυσμός της Ιστανμπούλ σιγά-σιγά, άρχισε ν' απομακρύνεται από το Δ.Κ. που ακολουθούσε αντιδημοκρατικό δρόμο και να ταυτίζεται με την πολιτική του Ρ.Λ.Κ.

«Οι αγρότες ένιωθαν πάποια αλλεργία απέναντι στο Ρ.Λ.Κ. που το είχαν ταυτίσει με το γκλόμπς του χωροφύλακα και τον φορολογικό εισπράκτορα. Το Δ.Κ. παρόλη την απώλειά του από τον αναπτυσσόμενο βιομηχανικό κόσμο δεν έπαψε να κυριαρχεί στους αγρότες. Οι εκλογές του 1957 έγιναν μέσα σ' αυτό το κλίμα. Παρ' όλη τη μείωση της εκλογικής του δύναμης τις εκλογές τις ξανακέρδισε το Δ.Κ. με ποσοστό 48%. Παρά τη φανατική υποστήριξη του Ρ.Λ.Κ. από τους στρατιωτικούς-πολιτικούς γραφειοκράτες, την οικονομική ολιγαρχία και τους "τσαπουλτζήδες"»¹⁰.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ρ.Λ.Κ.: Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα (C.H.P.)

Δ.Α.: Δικαστήρια της απελευθέρωσης (I.M.)

Ε.Ρ.Κ.: Ελεύθερο Ρεπουμπλικανικό Κόμμα (S.C.P.)

Δ.Κ.: Δημοκρατικό Κόμμα (D.P.)

Ε.Α.Π.: Εθνικο-απελευθερωτικός Πόλεμος (M.K.S)

Σ.Ε.Π.: Σύνδεσμος Ένωση - Πρόοδος (I.T.C.)

Ο.Α.: Οθωμανική Αυτοκρατορία

1. «Οι νόμοι στην Τουρκία» του Murat Berge, σειρά άρθρων στην Cumhuriyet 3η σειρά (6.5.82).

2. Όπως (1) σειρά 6η (9.5.82).

3. Ο στρατηγός Εβρέν σε μια κουβέντα του, μη επίσημη είπε: «καημένη Κεμάλ! αν ήσουν υποψήφιος στις εκλογές θα σε μαύριζαν!» από την Demokrat Türkiye (Ιουλής '83).

4. «Μετά την απελευθέρωση» του Anvni Dogan σελ. 222, αναφέρεται «ιδρυση του μονοκομματικού κράτους» του Mete Tuncay.

5. «Nutuk» (Ο Λόγος) του Μ. KEMAL τόμος II, σελ. 894-897.

6. Έννοια παρμένη από τα γαλλικά (laïque). Χρησιμοποιήθηκε στο τουρκικό σύνταγμα για να οριστεί το σύγχρονο τουρκικό κράτος (laik devlet) όπου χωρίστηκε η θρησκεία απ' αυτό σ' αντίθεση με την επικρατούσα θεοκρατική δομή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

7. Όπως (4) σελ. 270.

8. «The political economy of Turkish Demokrasy» του Caglar Keyder σελ. 20 του New Left Review — τεύχος 115 (το άρθρο κυκλοφόρησε σε βιβλίο από τις εκδόσεις ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ).

9. «Η κρίση στην τουρκική οικονομία» του Μ. Sönmez τομ. II σελ. 8, εκδόσεις Belge 1982.

10. Όπως (9) σελ. 48.

GUY HENNEBELLE

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΙΝ/ΦΟΥ & ΤΑΕΙΚΗ ΠΑΛΗ

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Κουβανέζικος Κινηματογράφος
CINEMA NOVO

ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Παλαιστινέζικος Κινηματογράφος
Αλγερία
Αίγυπτος

Η ΜΑΥΡΗ ΑΦΡΙΚΗ

ΑΣΙΑ

Βιετναμέζικος Κινηματογράφος
Ιράν

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Σοβιετικός Κινηματογράφος
Ουγγαρία
Γιουγκοσλαβία

3. η εξέγερση των εθνικών σχολων

μετάφραση
επιμέλεια: αντα κλαμπάτσα

ΠΡΟΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ '84

ΟΙ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ

Του Βαγγέλη Ραπτόπουλου

Σκίτσο: Μανόλης Ζαχαριουδάκης

Ο Βαγγέλης Ραπτόπουλος γεννήθηκε στην Αθήνα το 1959. Μέχρι στιγμής έχει εκδώσει δύο βιβλία: τα διηγήματα, ΚΟΜΜΑΤΑΚΙΑ, Κάλβος (1979) και τη νουβέλα, ΔΙΟΔΙΑ Κάλβος (1982).

ΕΚΕΙΝΗ ΤΗΝ ΠΕΜΠΤΗ, το πρωί, η Λάρισα ζούσε κάτι μεταξύ εθνικής εορτής και πανηγύρεως. Τα σχολεία κι οι δημόσιες υπηρεσίες ήταν κλειστά, οι αρχές θα κατέθεταν κάποια στεφάνια, οι σπουδαστές των τοπικών ΚΑΤΕΕ σχεδίαζαν συγκέντρωση. Τα ημερολόγια έδειχναν 17 Νοέμβρη -η δέκατη επέτειος.

Στο σιδηροδρομικό σταθμό η κίνηση ήταν συνηθισμένη κι η αμαξοστοιχία που πήγαινε προς Αθήνα έφτασε στην ώρα της. Ουδέν το αξιοσημείωτο. Ο νεαρός σμηνίας που καθόταν σ' ένα παγκάκι της πλατφόρμας με το εισιτήριο στην τσέπη και μια πλαστική σακούλα αφημένη δίπλα του, πέταξε το τσιγάρο του και σηκώθηκε.

Την ίδια στιγμή που το τρένο έμπαινε στο σταθμό, δυο αερονόμοι φάνηκαν απ' την άλλη άκρη της πλατφόρμας, τα κλομπ σφίχτά στη μέση τους, γυαλισμένοι κι ατσαλάκωτοι. Ο σμηνίας βιάστηκε ν' ανεβεί στο τρένο. Καθώς πλησίαζε το βαγόνι που βρισκόταν ακριβώς μπροστά του, τους είδε με την άκρη του ματιού να έρχονται προς το μέρος του, ο ένας μάλιστα του φώναζε να περιμένει. Ο σμηνίας έπιασε τη χειρολαβή, ανέβηκε το πρώτο σκαλί κι έκανε μεταβολή, σουφρώνοντας τα χείλη.

«Άδεια και ταυτότητα» είπε ο ένας αερονόμος.

«Το τρένο φεύγει» είπε ο σμηνίας.

«Έτσι κι αλλιώς, απάνω είσαι» είπε ο δεύτερος.

Ο σμηνίας ξεκούμπωσε τη δεξιά τσέπη του μπουφάν του κι έβγαλε τη διπλωμένη άδεια, ύστερα απ' την εσωτερική τσέπη έβγαλε και την ταυτότητα. Ο πρώτος αερονόμος πήρε τα χαρτιά στα χέρια του και τα εξέτασε.

«Μια μέρα για Αθήνα;» ρώτησε.

«Ό,τι γράφει» είπε ο σμηνίας.

Ο δεύτερος αερονόμος έφερε τα χέρια στη μέση.

«Μην κάνεις τον έξυπνο, φίλε» είπε.

«Και να κουμπώνεις το κουμπάκι στο πουκάμισο».

Ο σμηνίας σήκωσε τα φρύδια χωρίς να μιλήσει.

«Μες στη σακούλα τι έχεις;» ρώτησε ο αερονόμος.

«Το τζάκετ» είπε ο σμηνίας κι έδειξε τον ξεβαμμένο γιακά που βρισκόταν πάνω πάνω.

Ο αερονόμος δε μίλησε. Ο σμηνίας περίμενε υπομονετικά να πάρει πίσω τα χαρτιά του, ύστερα τα 'βαλε και τα δυο μαζί στην εσωτερική τσέπη του μπουφάν.

«Σε τέσσερα μηνάκια απολύεται» είπε ο αερονόμος που τα 'χε εξετάσει, στον άλλον που είχε κάνει την παρατήρηση.

Εκείνος σήκωσε το χέρι και το κατέβασε με φόρα προς την ευαίσθητη περιοχή κάτω απ' την κοιλιά του.

«Να κι αν απολύεται, να κι αν δεν απολύεται» είπε.

Ο σμηνίας τον αγνόησε, έκανε σβέλτα

μεταβολή και χάθηκε μες στο βαγόνι. Σφίγγοντας την πλαστική σακούλα στο 'να του χέρι και με το καπέλο πάντα στο κεφάλι, διέσχισε το διάδρομο και προσπέρασε τα πρώτα κουπέ. Στο τρίτο στάθηκε λιγάκι κι εξέτασε τους επιβάτες, καθώς το τρένο άρχισε να τραντάζεται κι ο σταθμός κουνήθηκε προς τα πίσω. Ύστερα άπλωσε το ελεύθερο χέρι του κι έσυρε την πόρτα ν' ανοίξει.

Όπως έμπαινε, αριστερά του ήταν καθισμένοι δυο άντρες, ένας μεσόκοπος κι ένας νεαρός που συζητούσαν, δεξιά του μια κυρία που διάβαζε ένα περιοδικό και στο βάθος, στο παράθυρο, ένας σμηνίτης τεραστίων διαστάσεων, που μισοξαπλωμένος στο κάθισμα και φορώντας ακόμα το καπέλο του, είχε στα χέρια του μια τράπουλα και την ανακάτευε. Για μια στιγμή, γύρισαν όλοι τα μάτια προς το σμηνία, ύστερα τα τράβηξαν πάλι. Μόνο ο σμηνίτης έμεινε να τον κοιτάει, έσκασε μάλιστα κι ένα χαμόγελο. Ύστερα πέρασε την τράπουλα στο δεξί του χέρι και χτύπησε απαλά το κάθισμα δίπλα του, με τ' αριστερό.

«Έλα, σειρά», είπε, «έχει θέση εδώ».

Ο σμηνίας μπήκε στο κουπέ κι έκατσε δίπλα του. Τη σακούλα την τοποθέτησε προσεκτικά, απ' τη μεριά της κυρίας που διάβαζε.

«Πειράζει που σε λέω, σειρά;» είπε ο σμηνίτης. «Μπας και θες να σε φωνάζουνε σμηνία;» κι έσπασε ένα γέλιο θορυβώδες

και κακαριστό, που έκανε τους μεγάλους ώμους του να τρανταχτούν και την κυρία να κοιτάζει πάνω απ' το περιοδικό.

«Σάκη με λένε» είπε ο σμηνίας.

Ο σμηνίτης γύρισε προς το μέρος του εντελώς, πέρασε την τράπουλα στ' αριστερό του χέρι κι έτεινε το δεξί του προς το Σάκη.

«Χαίρω πολύ» είπε. «Μήτσος. Μπορείς να με λες και Μητσάρα. Το ίδιο κάνει» και γέλασε πάλι.

Οι ώμοι του κυμάτισαν για λίγο κι η κυρία κοίταξε γι' άλλη μια φορά πάνω απ' το περιοδικό της. Ύστερα ο Σάκης έβγαλε το καπέλο του, το διπλωσε, άνοιξε ελάχιστα και με προσοχή τη σακούλα του και το 'ριξε μέσα. Πίσω απ' το τζάμι το τοπίο άλλαζε με ταχύτητα, η Λάρισα ήτανε πια μακριά.

«Είσ' εδώ, στ' αεροδρόμιο;» ρώτησε ο Μητσάρας.

Ο Σάκης κούνησε το κεφάλι χωρίς να μιλήσει. Έφερε ύστερα το χέρι στο μέτωπο και το 'τριψε λίγο.

«Εγώ στο Βόλο» είπε πάλι ο Μητσάρας. «Καλή περίπτωση. Αφασία». Έσφιξε την τράπουλα στο 'να του χέρι και την κοίταξε. Τράβηξε ύστερα το τελευταίο φύλλο και τ' αναποδογύρισε. «Άσος κούπα» είπε. «Και τι σειρά είσαι, φιλάρα;»

«Έκτη» είπε ο Σάκης.

«Η παλιά;» ρώτησε ο Μητσάρας χωρίς να τον κοιτάζει.

«Ναι» είπε ο Σάκης. «Ογδονταένα».

Ο Μητσάρας γύρισε και τον κοίταξε.

«Οφείλω να σέβομαι και να σε υπακούω. Και παλιός είσαι, και σμηνίας, φιλάρα» είπε κι έριξε πάλι εκείνο το τρομερό γέλιο του. Η κυρία από δίπλα δεν έδωσε σημασία. Ο Μητσάρας άνοιγε την τράπουλα σαν ακχορντεόν, γύριζε πότε πότε ένα χαρτί, λυγίζοντάς το ελαφρά και δείχνοντάς το. «Κι από άδεια;» είπε στο τέλος.

«Σήμερα» είπε ο Σάκης.

«Μόνο σήμερα; Κι εγώ το ίδιο». Ύστερα έριξε μια ματιά στους υπόλοιπους επιβάτες, σα να επιθεωρούσε το κουπέ, κι έσχυψε σύνωμοτικά προς το Σάκη. «Σου πω» είπε. «Καμιά γκόμενα;».

Ο Σάκης κούνησε αρνητικά το κεφάλι, αλλά πριν ο Μητσάρας προλάβει να συνεχίσει η πόρτα του κουπέ άνοιξε και φάνηκαν δυο παιδιά, ένα κορίτσι δεκατριώ χρονών περίπου κι ένα αγόρι γύρω στα εννιά.

«Ελάτ' εδώ» είπε η κυρία που διάβαζε το περιοδικό, «καθίστε λίγο. Πού γυρίζετε;».

Ο Σάκης αναγκάστηκε να πάρει την πλαστική σακούλα στα πόδια του και τα

παιδιά σκαρφάλωσαν στο κάθισμα δίπλα του.

«Βάλ' τη εδώ» είπε ο Μητσάρας κι έδειξε το χώρο ανάμεσα σ' αυτόν και το Σάκη. «Φοβάσαι; Τι έχεις μέσα, λεφτά ή τίποτα κοσμήματα;» γελώντας πάλι με θόρυβο, σα να κακάριζε.

Ο Σάκης μισάνοιξε τη σακούλα και του 'δειξε το τζάκετ. Ύστερα την έβαλε στο μέρος που του 'χε υποδείξει κι ακούμπησε την παλάμη του πάνω της, σαν να μην ήθελε να την αφήσει.

Ο Μητσάρας έσχυψε προς το μέρος του.

«Η κυρία το παίζει πολύ κυρία» ψιθύρισε. «Πήγα να της πιάσω κουβέντα, αλλά δεν καταδέχεται. Μπορεί και να φοβάται για το μυξιάρικο. Λες και θα το 'τρωγα».

«Για το κορίτσι;» ρώτησε ο Σάκης.

«Εμ, τι, για τ' αγόρι;» είπε ο Μητσάρας. «Λες να φοβάται για τ' αγόρι;» και ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

Η κυρία του 'ριξε ένα παγωμένο βλέμμα, ακόμα και τα παιδιά της γύρισαν και κοίταξαν με περιέργεια τους τεράστιους ώμους του Μητσάρα που ανεβοκατέβαιναν.

«Το καπέλο δεν το βγάζεις;» ρώτησε ο Σάκης.

«Μπα» είπε ο Μητσάρας. «Το φοράω συνέχεια γιατί μου φέρνει γούρι» και τ' ανασήκωσε ελαφρά πάνω στο κεφάλι του.

Ο Σάκης έδειξε με το κεφάλι τους δύο άντρες στην άλλη γωνία.

«Κι αυτοί οι δύο;» ρώτησε σιγανά.

«Αυτοί οι δύο» είπε ο Μητσάρας, «είναι ολόκληρη ιστορία. Απ' ότι κατάλαβα, έρχονται απ' τη Θεσσαλονίκη. Ο γέρος είναι ο πεθερός. Έχει ορνιθοτροφείο, κάτι τέτοιο. Θέλουνε κάτι άδειες και πάνε στην Αθήνα να δούνε κάποιον βουλευτή, τον υπουργό, ξέρω γω. Του μιλάει συνέχεια του πιτσιρικά, απ' την ώρα που μπήκα.

Τον έχει λυπηθεί η ψυχή μου».

«Ολόκληρη ιστορία» είπε ο Σάκης και κοίταξε τους δυο άντρες που κουβεντιάζανε.

Ο Μητσάρας πήρε το συνωμοτικό του.

«Σου πω» είπε του Σάκη. «Ξέρεις γιατί κατεβαίνω εγώ;»

«Γιατί;» είπε ο Σάκης κι έσφιξε με το δεξί του χέρι τη σακούλα.

«Προχτές» είπε ο Μητσάρας, «ήρθε ένα γυμνάσιο απ' τα Πατήσια εκδρομή στο Βόλο».

«Κατάλαβα» είπε ο Σάκης.

«Είναι ένα ξανθούλι, μούρλια» είπε ο Μητσάρας. «Μαρίνα τη λένε. Της πήρα τηλέφωνο και τα ρέστα και πάω τώρα για κατάσταση».

Ο Σάκης κούνησε το κεφάλι. Λασκάρισε

λ' γο τη γραβάτα του.

«Εσύ;» ρώτησε ξαφνικά ο Μητσάρας.

«Έχω μια δουλειά» είπε γρήγορα ο Σάκης.

«Τι δουλειά, κοσμήματα;» είπε χαμογελώντας ο Μητσάρας κι έδειξε με τα μάτια τη σακούλα. «Σαν τα μάτια σου τη φυλάς».

Ο Σάκης δε μίλησε. Ύστερα, με μια απότομη κίνηση, ο Μητσάρας κατέβασε τη χερούκλα του προς τη σακούλα, ο Σάκης τίναξε το χέρι του και έπιασε τον χοντρό καρπό, τα χαμόγελα πάγωσαν.

«Όχι αστεία» είπε ο Σάκης κι η φωνή του ακούστηκε βραχνή κάπως.

«Καλά, καλά, μη θυμώνεις, φιλάρα» είπε ο Μητσάρας. «Φίλοι;» ρώτησε κι άπλωσε το χέρι του για χειραφία.

Ο Σάκης του το 'σφίξε απρόθυμα. «Φίλοι» είπε μες απ' τα δόντια.

«Ξέχνα το» είπε ο Μητσάρας. «Μια μαλαχία έκανα. Πάει τώρα, τελειωσε. Και συγνώμη, ε;».

Ο Σάκης κούνησε το κεφάλι, πως δεν πειράζει, ό,τι έγινε έγινε.

«Θα παίξουμε μια ξερή;» είπε ο Μητσάρας. «Μην πεις όχι, φιλάρα. Δεν πιστεύω να μου κρατάς κακία;».

«Κάτσε λίγο» είπε ο Σάκης, «θα παίξουμε».

«Κι άμα φτάσουμε» είπε πάλι ο Μητσάρας, «κάνει ο καθένας τη δουλειά του και το βράδυ, δίνουμε ραντεβού στο σταθμό Λαρίσης, ξαναπαίρνουμε μαζί το τρένο και γυρίζουμε».

«Καλά» είπε ο Σάκης «θα δούμε».

«Όχι, θα δούμε. Όχι, θα δούμε. Εδώ και τώρα. Είμαστε σύμφωνοι;».

«Σύμφωνοι» είπε ο Σάκης. «Μόνο να πάω μια στιγμή στην τουαλέτα και γυρνάω να παίξουμε».

Ο Μητσάρας δε μίλησε. Ο Σάκης σηκώθηκε, πήρε και τη σακούλα στο χέρι, και βγήκε απ' το κουπέ. Διέσχισε το διάδρομο κι έφτασε στην τουαλέτα. Μπήκε και κλείδωσε την πόρτα πίσω του. Έβγαλε το τζάκετ απ' τη σακούλα, το 'ριξε στον ώμο του, κρέμασε ύστερα τη σακούλα στα κρεμαστήρια πίσω απ' την πόρτα. Μετά έλυσε τη ζώνη και ξεκούμπωσε την πάνω δεξιά τσέπη κι έβγαλε κάτι, ένα πανί, το διπλωσε προσεκτικά στα τέσσερα, και το 'χωσε στο σλιπ του. Κούμπωσε πάλι τα κουμπιά στο παντελόνι, έσφιξε τη ζώνη, κουβάριασε το τζάκετ και το ξανάβαλε στη σακούλα —ήταν έτοιμος.

Βγήκε απ' την τουαλέτα, έκανε ανάποδα τη διαδρομή προς το κουπέ, έσυρε την πόρτα κι ήρθε να κάτσει δίπλα στο Μητσά-

ρα. Τη σακούλα την παράτησε αδιάφορα στο πλάι, η κυρία σήκωσε τα μάτια, έκανε μια γκριμάτσα, ο Μητσάρας την είδε και στράβωσε τα χείλια. Τ' αγοράκι είπε πως ήθελε να βγει, να κάτσεις εκεί που είσαι, του 'πε η μάνα του. Γαμπρός και πεθερός κουβεντιάζανε απέναντι, το τρένο να πηγαίνει πατημένο, το τοπίο ν' αλλάζει με ταχύτητα.

Ο Μητσάρας έσφιξε την τράπουλα στο 'να του χέρι, τράβηξε το τελευταίο φύλλο και τ' αναποδογύρισε. «Εφτά μπαστούνι» είπε. Έριξε μια γρήγορη ματιά στη σακούλα, κοίταξε ύστερα το Σάχη.

«Είμαστ' έτοιμοι;» ρώτησε.

«Έτοιμοι» είπε ο Σάχης.

«Ξερή;» ρώτησε πάλι ο Μητσάρας.

«Ξερή» είπε κι ο Σάχης.

ΤΟ ΒΡΑΔΥ στην Αθήνα θα γίνει η πορεία, απ' το Πολυτεχνείο ως την Αμερικάνικη πρεσβεία. Το ημερολόγιο δείχνει 17 Νοέμβρη κι ένα πλήθος ετερόκλητο θα κατέβει στους δρόμους. Ύστερα η πορεία θα διαλυθεί, η ώρα θα περάσει κι ο Σάχης με το Μητσάρα θα συναντηθούνε στο σταθμό Λαρίσης. Ό,τι ήταν να κάνει ο καθένας, το έκανε. Τώρα θα γυρίσουν πίσω.

Στέκονται όρθιοι στην πλατφόρμα, ο Μητσάρας έχει την τράπουλα στο μπουφάν, ο Σάχης την πλαστική σακούλα με το τζάκετ στο χέρι. Το τρένο μπαίνει αργά στο σταθμό, ούτε σφυρίγματα, ούτε τίποτα. Ο Μητσάρας βγάζει το εισιτήριό του, φάχνουν το βαγόνι που γράφει, το βρίσκουν, ανεβαίνουν.

«Ξέρεις τι έγινε τελικά το πρωί, που πήγες στην τουαλέτα;» λέει ο Μητσάρας καθώς στριμώχνονται στο διάδρομο.

«Τι;»

«Τους θυμάσαι τους τύπους στο κουπέ, ε;»

«Ναι» λέει ο Σάχης.

«Πήγα πρώτα στον πεθερό» λέει ο Μητσάρας. «Με συγχωρείτε που σας διακόπτω, του είπα, αλλά τυχαίνει να ξέρω τον υπουργό που σας ενδιαφέρει. Έχουμε μακρινή συγγένεια».

«Και;» λέει ο Σάχης.

«Τους παραμύθιασα. Υποσχέθηκα πως η δουλειά τους θα γίνει, τους έδωσα κι ένα τηλέφωνο να με πάρουνε».

«Ας την πλάκα» λέει ο Σάχης.

«Κάτσε, ντε, έχει και συνέχεια» λέει ο Μητσάρας.

Έχουν σταθεί για λίγο στο διάδρομο, απ' το παράθυρο φαίνεται η άδεια πλατφόρμα, κανα δυο συγγενείς και φίλοι κά-

νουν νοήματα, κάτι λένε σε κάποιους επιβάτες, το τρένο ακίνητο.

«Τους ζήτησα μετά μια χάρη» λέει ο Μητσάρας. «Ό,τι θες, μου είπανε. Κι έτσι πήγα στην κυρία και ζήτησα το χέρι της κόρης της, επισήμως. Ο πεθερός με το γαμπρό μάρτυρες, η κυρία να λέει, μα, είναι δώδεκα χρονώ, παιδί μου, ποιο χέρι της;

Έγινε το σώσε».

«Εγώ, πάντως, δεν είδα τίποτα όταν γύρισα» λέει ο Σάχης.

«Και τι ήθελες» λέει ο Μητσάρας, «να μας βρεις να χορεύουμε;».

«Έλα, ας την πλάκα» λέει ο Σάχης και τον τραβάει να προχωρήσουν στο διάδρομο.

Το τρένο είναι άδειο σχεδόν, βρίσκουν ένα κουπέ έρημο, ακόμα και το φως είναι σβηστό. Ο Μητσάρας μπαίνει πρώτος, ανάβει το φως, πιάνει τη θέση δίπλα στο παράθυρο, το καπέλο πάντα στο κεφάλι του, του φέρνει γούρι. Ο Σάχης βγάζει το δικό του, το ρίχνει όπως όπως στη σακούλα, την πετάει ύστερα στο κάθισμα, στο πλάι του Μητσάρα, σωριάζεται κι εκείνος.

Ο Μητσάρας δείχνει τη σακούλα με τα μάτια.

«Τα πούλησες τα κοσμήματα;» λέει. «Δε σε βλέπω να νοιάζεσαι και πολύ».

«Στη σακούλα έχω το τζάκετ» λέει ο Σάχης. «Τίποτ' άλλο».

«Και στο τζάκετ;» ρωτάει ο Μητσάρας και ξεκαρδίζεται στα γέλια, οι ώμοι του ανεβοκατεβαίνουν, ο Σάχης δε φαίνεται να το θεωρεί και τόσο αστείο. «Καλά» λέει ο Μητσάρας. «Το κόβω. Δε θ' αρχίσουμε πάλι τα ίδια».

Ο Σάχης γυρίζει το κεφάλι προς το παράθυρο. Έξω είναι σκοτεινά και στο τζάμι καθρεφτίζεται το εσωτερικό του κουπέ. Ένας θεός ξέρει τι κοιτάζει.

«Βλέπεις τίποτα;» λέει ο Μητσάρας.

«Κάτι βλέπω» κάνει ο Σάχης.

«Κοίτα άμα έχεις ζοχάδες, το κόβω και δε μιλάμε καθόλου».

«Όχι συνέχισε» λέει ο Σάχης.

Το βαγόνι τραντάζεται, το τρένο ξεκολλάει απ' τη θέση του, η πλατφόρμα φεύγει προς τα πίσω.

«Φεύγουμε» λέει ο Μητσάρας και κοιτάζει κι αυτός απ' το παράθυρο.

Ύστερα βγάζει τα τσιγάρα του, δίνει και του Σάχη, ανάβουνε.

«Η Μαρίνα» λέει ο Μητσάρας και σταματάει, για λίγο, καθώς απ' τα ρουθούνια, απ' το στόμα, απ' ολόκληρο σχεδόν το κεφάλι του ξεπηδάνε καπνοί.

«Σ' ακούω» λέει ο Σάχης.

«Πολύ ωραία περίπτωση».

«Πήγες σπίτι της;» ρωτάει ο Σάχης και γυρίζει προς το μέρος του.

«Σπίτι της» λέει ο Μητσάρας. «Λείπανε οι δικοί της κι έγινε της πόπης. Να δεις κάτι πιασίματα, πρώτη η Μαρίνα. Κάτι κολαράκια, να πάθεις».

«Επομένως» λέει ο Σάχης, «είσ' ευχαριστημένους».

«Κάργα» λέει ο Μητσάρας.

Ο Σάχης γυρίζει πάλι προς το παράθυρο, πλησιάζει το κεφάλι του στο τζάμι, σχεδόν κολλάει το μέτωπο.

«Εσύ δε μου 'πες, τελικά» λέει πάλι ο Μητσάρας. «Τι μυστήρια δουλειά είχες, ρε παιδί μου;».

Δεν παίρνει απάντηση. Απλώνει το χέρι του, πιάνει το Σάχη απ' το μπράτσο, εκείνος στρέφεται.

«Τι;» λέει.

«Ρε, συ» λέει ο Μητσάρας, «απόφε ήταν η πορεία για το Πολυτεχνείο. Μπας και πήγες στην πορεία;»

«Έτσι;» λέει ο Σάχης και δείχνει το μπουφάν. «Με τη στολή;»

«Ξέρεις τι λέω» κάνει ο Μητσάρας και του κλείνει το μάτι.

«Με τους φαντάρους που φοράνε κουκούλες, για τα προβλήματα στο στρατό. Να μειωθεί η θητεία, να μην πέφτουνε φυλακές και τα ρέστα. Νομίζεις πως δεν το ξέρω;».

«Δεν είσαι καλά» λέει ο Σάχης. «Τι σχέση έχω εγώ μ' αυτά;»

«Άκου, τι σχέση» λέει ο Μητσάρας. «Φαντάρους είσαι. Οι φαντάροι πάνε σ' αυτά, δεν πάνε οι μπακάληδες».

Ο Σάχης γελάει. Σηκώνεται, κατεβάζει το τζάμι, πετάει το τσιγάρο του έξω, ο αέρας του ανακατεύει τα μαλλιά. «Μια κοσμήματα, μια κουκούλες, μ' έπρηξες, τελικά» λέει.

Ο Μητσάρας καπνίζει ακόμα, στα χείλη ένα χαμόγελο, δε λέει λέξη. Ο Σάχης ξανακλείνει το παράθυρο και στέκεται όρθιος εκεί μπροστά του.

«Πάω στην τουαλέτα» λέει στο τέλος.

Ο Μητσάρας κάνει μια κίνηση αμήχανη με το χέρι, ύστερα ρίχνει το τσιγάρο του κάτω, το σβήνει με το τακούνι. Βλέπει το Σάχη που βγαίνει απ' το κουπέ, κοιτάζει και τη σακούλα που είναι παρατημένη στο κάθισμα και κουνάει το κεφάλι.

Ο Σάχης διασχίζει το διάδρομο και φτάνει στην τουαλέτα. Μπαίνει και κλειδώνει την πόρτα πίσω του. Στέκεται πάνω απ' τη λεκάνη, λύνει τη ζώνη και ξεκουμπώνει τα κουμπιά στο παντελόνι. Μεσ' απ' το σλιπ τραβάει ένα κόκκινο πανί, σα μαν-

τήλι. Ύστερα, σα ν' αλλάζει γνώμη έρχεται στο νιπτήρα και κοιτάζεται στον καθρέφτη. Σηκώνει το πανί, το φέρνει στο πρόσωπο, στη μέση έχει δυο τρύπες, τις ευθυγραμμίζει με τα μάτια του. Ένας κουκουλοφόρος στο γυαλί. Μετά το κατεβάζει πάλι κι επιστρέφει στη λεκάνη. Βάζει τους δείκτες μες στις τρύπες και τεντώνει το πανί, το σκίζει. Το σκίζει σε μικρά κομμάτια και τα πετάει στη λεκάνη. Ύστερα θα τραβήξει το καζανάκι, θα κουμπώσει το πατελόνι, θα σφίξει τη ζώνη και θ' ανοίξει την πόρτα —είναι έτοιμος.

Κάνει ανάποδα τη διαδρομή προς το κουπέ. Για λίγο στέκεται στο διάδρομο, κατεβάζει ένα τζάμι, ο αέρας τον χτυπάει στο πρόσωπο, παίρνει βαθιά ανάσα, τ' αφήνει ανοιχτό και συνεχίζει μέχρι το κουπέ. Το φως έχει στο μεταξύ σβήσει κι έτσι το προσπερνάει, φτάνει ως το επόμενο, βλέπει μέσα δυο άγνωστους, κάνει μεταβολή κι έρχεται να σταθεί ξανά μπρος το δικό τους. Ανοίγει την πόρτα μπαίνει κι ανάβει το φως.

Ο Μητσάρας είναι κουβαριασμένος στη γωνία, στο παράθυρο, κι οι ώμοι του κυματίζουν και τραντάζονται, σα να κρυφογελάει. Έχει το κεφάλι χωμένο στη γωνία και το καπέλο του, ίσα που ξεχωρίζει πάνω απ' τον αριστερό του ώμο και τις πλάτες του.

«Τι έγινε;» ρωτάει ο Σάκης, όρθιος στην είσοδο του κουπέ, χωρίς να παίρνει απάντηση.

Το κύμα που κλονίζει το Μητσάρα φουσκώνει, οι σπασμοί δυναμώνουν, ακούγεται τώρα καθαρά ο λυγμός, η πλάτη πάει κι έρχεται.

«Τι έπαθες ρε;» λέει ο Σάκης καθώς ορμάει προς το παράθυρο.

«Άσε με» λέει ο Μητσάρας μες από κλάματα, «παράτα με».

Ο Σάκης στριμώχνεται δίπλα του.

«Τι έγινε;» ρωτάει.

«Τίποτα» λέει ο Μητσάρας και φυσάει τη μύτη του.

Σιγά σιγά το κεφάλι του με το καπέλο αναδύεται, γυρίζει αργά προς το Σάκη.

«Ψέματα είπα» λέει ο Μητσάρας.

«Τι ψέματα;»

«Για την κυρία και για τον πεθερό με το γαμπρό του».

«Καλά και γι' αυτό κλαις;» λέει ο Σάκης. «Αυτό το κατάλαβα απ' την πρώτη στιγμή».

Ο Μητσάρας αφήνεται τώρα και κλαίει ήσυχα.

«Χαζός είσαι;» λέει ο Σάκης. Κλαις επειδή μου είπες ψέματα;».

Τον πιάνει απ' τους ώμους και τον τραντάζει.

«Όχι μόνο γι' αυτό» λέει ο Μητσάρας και φυσάει τη μύτη του.

«Είναι κι η Μαρίνα» και το κλάμα δυναμώνει.

«Έλα κόφτο λίγο» λέει ο Σάκης, «θα γίνουμε μούσκεμα με τόσο κλάμα».

«Δεν την είδα τη Μαρίνα» λέει ο Μητσάρας. «Δεν έγινε τίποτα».

«Ωραία, σταμάτα να κλαις τώρα. Δε χάθηκε ο κόσμος».

«Την πήρα τηλέφωνο κι έκανε πως δε με ξέρει. Ποιος Μήτσος, ποια εκδρομή στο Βόλο; Κάποιο λάθος κάνατε».

«Ωραία» λέει ο Σάκης, «δεν είναι και τόσο τρομερό. Οι χυλόπιτες είναι για να τις τρώμε».

«Πήρα άδεια» λέει πάλι απτόητος ο Μητσάρας, «έκανα τα αδύνατα δυνατά για να κατέβω».

«Έλα σκούπισ' τα μάτια σου και βγάλε και κανα τσιγάρο» λέει ο Σάκης. «Βγάλε και τα χαρτιά να παίξουμε καμιά ξερή. Έχουμε ώρα ακόμα ως τη Λάρισα».

Ο Μητσάρας ανασκουμπώνεται, ανασηκώνει το καπέλο στο κεφάλι του, φυσάει τη μύτη, σκουπίζει τα μάτια. Βγάζει ύστερα τα τσιγάρα του κι ανάβουνε.

«Τσάμπα, όλα τσάμπα» λέει ο Μητσάρας.

«Ξέχνα τα. Αύριο θα 'χεις πάλι σκοπιές και μαλακίες. Θα τα ξεχάσεις».

«Κι εσύ» λέει όλο παράπονο ο Μητσάρας, «δε μου 'πες, τελικά, τι δουλειά είχες».

«Τίποτα» λέει ο Σάκης. «Φαγώθηκες. Κάτι λεφτά κατέβηκα να πάρω. Δούλευα όταν ήμουν πολίτης σ' ένα μαγαζί και μου χρωστάγανε λεφτά».

«Ψέματα».

«Ψέματα είπες εσύ» λέει ο Σάκης.

«Και τότε τη σακούλα τι την έκρυβες;» ρωτάει ο Μητσάρας.

«Και τι χανούσουνα κάθε τόσο στην τουαλέτα;»

«Α, είμαι ιδιότροπος σε κάτι τέτοια» λέει ο Σάκης. «Δε θέλω να πειράζουνε τα πράματά μου —πώς το λένε; Κι η τουαλέτα ήτανε κανονική. Όπως πάει όλο ο κόσμος».

Ο Μητσάρας βγάζει την τράπουλα κι αρχίζει να την ανακατεύει μ' αργές κινήσεις. Κοιτάει το Σάκη όλο αμφιβολία.

«Κουκούλες» λέει ο Σάκης, «άκου κουκούλες. Πώς σου μπήκε τέτοιο πράμα;».

Βαγγέλης Ραπτόπουλος
(1983)

Προς τους φίλους του «ΑΝΤΙ»

Σχετικά με τη βιβλιοδεσία των τευχών του περιοδικού μας σας πληροφορούμε ότι:

● Τα παραδιδόμενα για βιβλιοδεσία τεύχη θα πρέπει ν' αντιστοιχούν προς τους ζητούμενους τόμους, δηλαδή ο αναγνώστης μας που θέλει ν' ανταλλάξει τα τεύχη του με τον Α' τόμο π.χ., θα πρέπει να μας φέρνει τα τεύχη από 1-9.

Για τον Β' τόμο τεύχη από 10-22

Γ'	23-35
Δ'	36-48
Ε'	49-61
ΣΤ'	62-74
Ζ'	75-89
Η'	90-102
Θ'	103-115
Ι'	116-128
ΙΑ'	129-141
ΙΒ'	142-154
ΙΓ'	155-167
ΙΔ'	168-180
ΙΕ'	181-195
ΙΣΤ'	196-208
ΙΖ'	209-221
ΙΗ'	222-235
ΙΘ'	236-250

● Εξυπακούεται ότι τα τεύχη που θα μας παραδίδονται θα πρέπει να είναι σε πολύ καλή κατάσταση (χωρίς γραψίματα, σχισίματα, κτλ.), όπως είναι και οι παραδιδόμενοι τόμοι. Θεωρήσαμε απαραίτητη αυτή την ενημέρωση των φίλων αναγνωστών μας, ελπίζοντας στην κατανόηση και την αγάπη τους για το «ΑΝΤΙ», γιατί ήδη αντιμετωπίζουμε πρόβλημα επάρκειας των παλαιών τευχών.

● Θα πρέπει, επίσης, να ξέρουν οι αναγνώστες μας ότι οι τρεις πρώτοι τόμοι έχουν εξαντληθεί

● ΤΙΜΗ ΤΟΜΩΝ:
Δ,Ε,Η,Θ,Ι,ΙΑ,ΙΒ,ΙΓ,ΙΔ,
ΙΣΤ,ΙΖ,ΙΗ 700 δρχ.

● ΤΙΜΗ ΤΟΜΩΝ:
Ζ' και ΙΕ' ΙΘ' 750 δρχ.

● ΤΙΜΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ
(με παράδοση των αντίστοιχων τευχών): 350 δρχ.

ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΑ
ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ 80 δρχ.

● Για αλλαγή των τευχών με τόμους συνενοηθείτε απ' ευθείας με το περιοδικό:

Δημοχάρους 60 (Τ.Τ. 601)
Τηλ: 72.32.713 και 72.32.819

Συγχαίρομεν την Ακαδημία

Παρά το κλίμα της εποχής, εμείς θα θέλαμε να συγχαρούμε ένα ίδρυμα με αρχές. Σε μια εποχή που οι αξίες έχουν μόνο συναλλακτική διάσταση, που όλα παίζονται μέσα από ποικιλώνυμες ισορροπίες συμφερόντων, μια ομάδα προσώπων; ένα ίδρυμα, ένας θεσμός, παραμένει στο ύψος των περιστάσεων. Ομιλούμε για την περιώνυμη Ακαδημία Αθηνών.

Αυτό το ίδρυμα, που οι επαναστάτες του '21 το οραματίζονταν στην εν Επιδαύρω Εθνοσυνέλευση, που φωταγωγεί το έθνος στην πολυετή του ιστορία, άντεξε στη λαίλαπα των προσαρμογών και κρατιέται σταθερά στο ύψος των περιστάσεων.

Η Ακαδημία! Τι μνημείο αλήθεια!

Θα λέγαμε μάλιστα ότι η Ακαδημία Αθηνών αποτελεί ευρωπαϊκό πρότυπο. Όταν διαβάζουμε πως λίγο πολύ όλα τα αντίστοιχα ιδρύματα στην εσπερία χάνουν τον πατροπαράδοτο χαρακτήρα τους, ανοίγονται σε νέες δυνάμεις, σε νέα ρεύματα σκέψης και νέους ανθρώπους, η Ακαδημία Αθηνών προτάσσει στην «κιοτεμένη» Ευρώπη ένα μνημείο σταθερότητας και επιμονής.

Εκås οι βέβηλοι!

Συγχαίρουμε λοιπόν τους Ακαδημαϊκούς μας για άλλη μια φορά. Τους συγχαίρουμε που δεν κατέταξαν στους «αθάνατους» τον Κ. Θ. Δημαρά στις πρόσφατες εκλογές τους. Τον Κ. Θ. Δημαρά που αν μη τι άλλο έχει εξασφαλίσει την πραγματική αθανασία, αυτή που χαρίζει δηλαδή το μεγάλο επιστημονικό έργο.

Καταλαβαίνουμε πολύ καλά το άγχος των Αθανάτων. Για σκεφθείτε τον Κ. Θ. Δημαρά δίπλα σε γίγαντες της νέας ελληνικής λογοτεχνίας όπως ο κ. Πέτρος Χάρης και ο κ. Αθανασιάδης-Νόβας. Τι κοινό θα είχε αυτός, ένας κοινός θνητός, με όσους κοινώνησαν ήδη από τα ύδατα της Στυγός;

Και πάλι τα συγχαρητήριά μας στην Ακαδημία Αθηνών, τη μόνη Ακαδημία στην Ευρώπη που παραμένει Ακαδημία. Δηλαδή μικρόψυχα συντηρητική, άχαρα συμβατική, ίδρυμα ακατανόητο για τον προορισμό του για όλους τους άλλους εκτός εκείνων που απολαμβάνουν της αθανασίας του.

Θα θέλαμε μόνο να βεβαιώσουμε την Ακαδημία πως όση αδιαφορία και περιφρόνηση επιφυλάσσει στη ζωή και τις εξελίξεις της, άλλη τόση αδιαφορία και περιφρόνηση επιφυλάσσουν οι ζωντανές δυνάμεις του πνεύματος για τα καμώματά της.

«Δικτατορία και Κατοχή: Η Ελλάδα 1936-1944»

Με την προεδρία του Ν. Σβορώνου, οργανώνεται στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, από τις 25 μέχρι τις 29 Απριλίου, ένα πολύ σημαντικό διεθνές ιστορικό συνέδριο.

Έχει θέμα: Δικτατορία - Κατοχή - Αντίσταση και είναι το πρώτο στην Ελλάδα που είναι αφιερωμένο στην Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία και συγκεκριμένα στην αποφασιστική περίοδο 1936-1944.

Επιστήμονες από την Ελλάδα και 12 άλλες χώρες, με βάση ένα αρχαικό υλικό που μόνο πρόσφατα έγινε προσιτό, θ' ανακοινώσουν τα συμπεράσματα από τις ειδικές έρευνές τους πάνω στην επίμαχη αυτή περίοδο.

Ανάμεσα στις ανακοινώσεις διακρίνουμε:

E. Turczynski: Η κρίση της δημοκρατίας και του κοινοβουλευτισμού στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και η επίδρασή της στην

Ελλάδα. **R. Meissner:** Η εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία και η Ελλάδα κατά τη διάρκεια της Μεταξικής δικτατορίας. **Π. Νούτσος:** Συνιστώσες της ιδεολογίας του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου. **Σπ. Λιναρδάτος:** Η αντίσταση κατά της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου. **Μ. Ψαλιδόπουλος:** Οικονομικές ιδέες και η 4η Αυγούστου. **Ι. Ανδρικόπουλος:** Η πολιτική της συνθηκολόγησης που οδήγησε στην κατάρρευση του μετώπου τον Απρίλιο του 1941. **Χ. Φλάισερ:** Ένα διφορούμενο όπλο. Η γερμανική προπαγάνδα στην κατοχή. **Γ. Κατηφόρη:** Εθνικά και ταξικά στοιχεία στην πολιτική του ΚΚΕ, 1940-1944. **Π. Παπαστράτης:** Τα αστικά κόμματα και η εξόριστη ελληνική κυβέρνηση. **Ο.Λ. Σμιθ:** Αναμνήσεις και εκθέσεις των Βρετανών Συνδέσμων Αξιωματικών: Μεθοδολογικές σκέψεις.

● Την άνοιξη φουντώνουν οι συναντήσεις: στο κάμπινγκ του ΕΟΤ της Σκοτίας Πιερίας η Επιτροπή πολιτιστικού του νομαρχιακού συμβουλίου Πιερίας οργανώνει στις 14 και 15 Απριλίου τη Β' Πιερική πολιτιστική συνάντηση, με συμμετοχή των πολιτιστικών συλλόγων του νομού. Οι ανοιχτές συζητήσεις του διήμερου περιστρέφονται γύρω από την ανάπτυξη ενός αυτόνομου πολιτιστικού κινήματος στην επαρχία.

● Την άνοιξη γίνονται και συλλήψεις: το βράδυ της Τρίτης 3/4 η αστυνομία συνέλαβε τέσσερα άτομα στην περιοχή Παπάγου, με την κατηγορία της συνεργείας στη λειτουργία του παράνομου ραδιοφωνικού σταθμού Ελεύθερη ραδιοφωνία.

Οι τέσσερις παραπέμπονται σε δίκη στις 22 Μαΐου. Σε ανακοίνωσή της η «Ελεύθερη Ραδιοφωνία» μας πληροφορεί ότι πρόκειται να συνεχίσει κανονικά τις εκπομπές της (κάθε Τρίτη στις 8 το βράδυ, από τους 92.5 megacycles των FM) ● Το ελληνικό ραδιοφωνικό πειρατικό δαιμόνιο δρα σε διεθνή κλίμακα: απόδειξη το ρεπορτάζ των Times του Λονδίνου στο φύλλο της 7 Απριλίου που τιτλοφορείται «Πειρατές διασκεδάζουν τους Έλληνες» και αναφέρεται στη λειτουργία του παράνομου κυπριακού ραδιοσταθμού LGR που είναι και ο μοναδικός ξενόγλωσσος πειρατικός του Λονδίνου. Λειτουργεί στους 104 MHz, μεταδίδει λαϊκά τραγούδια και αποτελέσματα του ελληνικού ποδοσφαιρικού πρωταθλήματος

● Την άνοιξη ανθούν οι εκστρατείες: την περασμένη Κυριακή η Εταιρεία Περιορισμού Σκουπιδιών (ΕΠΕΣΚΟΥ) βρισκόταν σύσσωμη στα διόδια της Εθνικής Οδού Αθηνών-Λαμίας, στο Σχηματάρι της Βοιωτίας. Μοίραζε στα διερχόμενα αυτοκίνητα την εφημερίδα της, χάρτινες σακούλες για τη συγκέντρωση

των απορριμάτων «και άλλο ενημερωτικό υλικό», όπως μας πληροφορεί το δελτίο τύπου της εταιρείας. Στο δεύτερο φύλλο της εφημερίδας της διαβάζουμε άλλωστε ότι «ΕΠΕΣΚΟΥπιδική συνείδηση σημαίνει κοινωνική συνείδηση για περιορισμό των σκουπιδιών».

● Τώρα που είναι άνοιξη, αν σας μένει λίγος χρόνος από τις συναντήσεις και τις εκστρατείες κι αν έχετε αποφύγει τις συλλήψεις, αξίζει να ρίξετε μια ματιά στην έκθεση φωτογραφίας του Μαν Ρέν που παρουσιάζεται στο Γαλλικό Ινστιτούτο (Σίνα 31). Ανάμεσα στα άλλα θα έχετε την ευκαιρία να απολαύσετε την πιο διάσημη ντανταϊστική φωτογραφική άποψη για τις γυναίκες ● Το ίδιο Ινστιτούτο προσκάλεσε τον Αντουάν Βιτέζ και το θίασο του γαλλικού εθνικού Θεάτρου του Chaillot που θα παρουσιάσουν τον Μεταμορφωμένο πρίγκιπα του Μαριβώ στις 13 και 14 Απριλίου στο Εθνικό Θέατρο, στις 9 το βράδυ ● Μέχρι τις 3 Μαΐου θα διαρκέσει η έκθεση ζωγραφικής του Κώστα Γεωργίου στην γκαλερί Όρα που μπορεί να ανέστειλε την έκδοσή του ετήσιου Χρονικού συνεχίζει όμως ακάθεκτη τις εκδηλώσεις της ● Τώρα που είναι άνοιξη το περιοδικό Τότε θυμήθηκε πολλά και καλά θέματα της ελληνικής ιστορίας: στο δωδέκατο τεύχος του (Απρίλης '84) υπάρχουν μελέτες για τον Παντελή Δαμασκόπουλο, το «Ντρέφους της ελληνικής αριστεράς», τη μεσαιωνική Θεσσαλονίκη, την παράξενη άποψη του Μεταξά το 1922 για κοινή κυβέρνηση με τους κομμουνιστές, καθώς και μια συνέντευξη οπλαρχηγών του 1821 σε Ιταλό δημοσιογράφο ● Το Τότε δεν είναι το μοναδικό έντυπο που διάλεξε μια πρόθεση ως τίτλο, συνεχίζοντας έτσι την παράδοση που εγκαινίασε το Αντί με νονά του —στα χρόνια της δικτατορίας— τη Λένα Δουκίδου. Από τότε είχαμε το Αμφί, το Γιατί που εκδίδεται στις Σέρρες, το Τότε και το Όμως του μεγάλου αυτού παιδιού και βιογράφου της Μαίριλυν Μονρόε Ίκαρου Μπαμπασάκη. Λέγεται ότι ο χορός των προθέσεων συνεχίζεται με την προετοιμασία της έκδοσης του Παρά, αριστερού περιοδικού που θα εκφράζει μια ομάδα εντός και εκτός, συμφωνούντων μεν αλλά και ολίγον διαφωνούντων, στελεχών του ΚΚΕ στη Θεσσαλονίκη. Υπάρχουν ακόμα αρκετές προθέσεις για εκμετάλλευση.

● Ένα πράγμα είναι σίγουρο, η μόδα των τίτλων τύπου Ρομάντζο, Ντομινό,

Ταχυδρόμος, Σχολιαστής, κτλ., έχει παρέλθει ανεπιστρεπτι • Η Οικολογική Εφημερίδα που έφτασε στο ενδέκατο τεύχος προτείνει μια «Πανελλαδική συνάντηση οικολόγων-εναλλακτικών» αμέσως μετά το Πάσχα «και σε χώρο που να επιτρέπει συζήτηση επί της ουσίας». Η Οικολογική

εφημερίδα ζητάει να της σταλούν ταχυδρομικά κάθε είδους υποδείξεις για τη διοργάνωση και απόψεις για τα θέματα της συνάντησης, στα γραφεία της (Αραχώβης 46, Αθήνα) • Ισχυρό ρεύμα ξανθών στον ελληνικό κινηματογράφο: ο Νίκος Παναγιωτόπουλος που ετοιμάζεται να γυρίσει την τέταρτη μεγάλου μήκους του που θα έχει τον τίτλο Βαριετέ διάλεξε για ερμηνευτικές ανάγκες του φιλμ την Όλια Λαζαρίδου, τη Δέσποινα Γερουλάνου και τον τραγουδιστή Βαγγέλη Γερμανό, όλους ξανθούς. Οι σουηδοί θεατές θα μπερδευτούν, κάτι τέτοια όμως χρειάζονται... • Δυο ξανθοί παίζουν και στην πιο τρυφερή ταινία του Βιμ Βέντερς, την Αλίκη στις πόλεις, ένα εκτυφλωτικό ασπρόμαυρο κινηματογραφικό ταξίδι ενός νεαρού φωτογράφου κι ενός μικρού κοριτσιού απ' την Αμερική στην καρδιά της Γερμανίας. Η ταινία προβάλλεται από αυτή την βδομάδα στις αθηναϊκές αίθουσες • Μια άλλη γερμανική ταινία συμπληρώνει τις νέες προβολές, η Μέρα των ηλιθίων του Βέρνερ Σρέτερ με την Καρόλ Μπουκέ, γυρισμένη στην Πράγα • Είχαμε αναγγείλει τηλεγραφικά την κυκλοφορία του πρώτου προσωπικού δίσκου του Νίκου Παπάζογλου που έχει τίτλο Χαράτσι, ηχογραφημένου στο ανεξάρτητο στούντιο Αγροτικών της Θεσσαλονίκης. Τώρα που

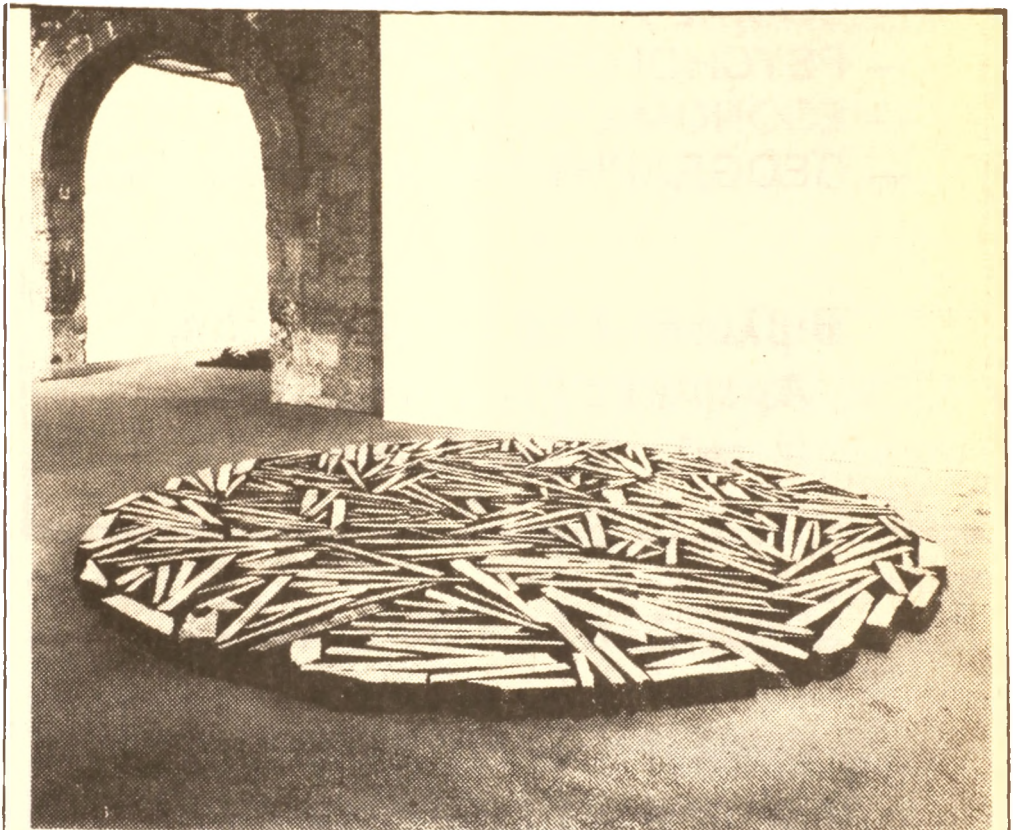

ακούσαμε το δίσκο νιώθουμε την ανάγκη να επανέλθουμε: πρόκειται για τη μοναδική πετυχημένη απόπειρα μετά το Βρώμικη Ψωμί να επεξεργασθεί κάποιος ένα μουσικό ιδίωμα που θα εμπνέεται εξίσου από τα δημοτικά, το λαϊκό τραγούδι, το ροκ, τη σάμπα, τις μπαλλάντες κτλ., δημιουργώντας ένα «μικτό όσο και νόμιμο μουσικό είδος», όπως σημειώνει ο Νίκος εύστοχα στο οπισθόφυλλο.

• Έπεσε στα χέρια μου μια παράξενη ποιητική συλλογή του Άγγελου Καρούσου. Λέγεται «Ποιήματα-κάδρα» και έχει τον υπότιτλο 9.5.80 (ημερομηνία λήξεως;) Όλα τα ποιήματα της συλλογής απευθύνονται σε επώνυμους και ανώνυμους. Βρήκα ακόμα κι ένα συμμαθητή μου από το δημοτικό που δουλεύει στην «Καθημερινή» αλλά δεν είδα το όνομά μου.

Διαμαρτύρομαι εντόνως • Άλλοι γράφουν ποιήματα κι άλλοι έχουν «σοβαρότερες» ασχολίες: λέγεται ότι ο Στέλιος Ράμφος επεξεργάζεται αυτή τη στιγμή το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της «Νέας Δημοκρατίας». Περιμένουμε επιβεβαίωση ή διάψευση, κάτι τελοσπάντων • Μια πολύ σημαντική έκθεση της UNICEF έφτασε στα γραφεία μας. Το θέμα: «Η κατάσταση των παιδιών στον κόσμο, 1984». Περιέχει σχέδια φωτογραφίες και άρθρα που αφορούν την επεξεργασία μιας «επανάστασης για τα παιδιά» η οποία, με την εφαρμογή τεχνικών χαμηλού κόστους, θα μπορούσε να σώσει 20.000 παιδιά την ημέρα και να προστατεύσει την υγεία πολλών άλλων εκατομμυρίων. Η διεύθυνση της Ελληνικής επιτροπής συνεργασίας με την UNICEF είναι Ξενίας 1, Αθήνα (Τ.Τ. 115 27) • Η χωροφυλακή της Νέας Φιλαδέλφειας άρχισε να συμβουλευεται τώρα και τους πολιτιστικούς συλλόγους της περιοχής. Έχω στα χέρια μου μια απόρριψη αίτησης για

τη χορήγηση άδειας λειτουργίας καφετέριας που βρίσκεται κοντά σ' ένα δημοτικό (!) σχολείο. Ο σύλλογος γονέων και ο εξωραϊστικός-πολιτιστικός σύλλογος Ειρήνη διαμαρτυρήθηκαν προφορικά και γραπτά και η χωροφυλακή (με χαρά) απαγόρευσε... • Δεν ξέρουμε πόσες πασχαλιές θα ανακαλύψετε στους ακάλυπτους χώρους των πολυκατοικιών σας, σας ευχόμαστε πάντως ολόψυχα «Καλό Πάσχα» •

Μια γραμμή από σχιστόλιθο

«Η τέχνη μου είναι να δουλεύω οπουδήποτε μέσα στον απέραντο κόσμο. Έχει τα θέματα της ύλης, της ιδέας, της κίνησης και του χρόνου. Την ομορφιά των αντικειμένων, των σκέψεων, των τόπων και των ενεργειών. Ελπίζω να φτιάχνω εικόνες και ιδέες που να ερμηνεύονται στη φαντασία και που σημαδεύουν τη γη και το μυαλό. Η δουλειά μου αφορά τις αισθήσεις μου, τις διαστάσεις και το ένστικτό μου. Χρησιμοποιώ τον κόσμο όπως τον βρίσκω που περνά μέσα από το σχέδιο και την τύχη. Μου αρέσει να περπατάω, να κοιμάμαι στο χώμα. Μου αρέσει συγχρόνως η ορατή και η αόρατη τέχνη. Φτιάχνω μη μόνιμα πράγματα με μόνιμες ιδέες ή ανάποδα. Μου αρέσουν τα κοινά μέσα, που τους έχει δοθεί μια απλή έννοια από τέχνη. Μου αρέσει η ευαισθησία χωρίς τεχνική. Το ταλέντο μου σαν καλλιτέχνης είναι να περπατώ στην έρημο ή να ακουμπώ μια πέτρα στο χώμα. Ένα καλό έργο είναι το σωστό πράγμα στο σωστό μέρος, τη σωστή γραμμή. Ένα διερχόμενο σημείο. Ένας κύκλος, μία γραμμή. Είναι ωραία, είναι αφηρημένα, είναι κοινός νους. Ανήκουν σε όλους, και συγχρόνως στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Η τέχνη είναι ένα από τα καλά της ζωής. Εγώ έχω τις πέτρες... εσύ έχεις τα ξύλα».

Αυτό είναι το καλλιτεχνικό πιστεύω του Ρίτσαρντ Λονγκ, ενός πολύ σημαντικού Άγγλου καλλιτέχνη που εκθέτει αυτές τις μέρες στην γκαλερί Μπερνιέ (Μαρασλή 51). Αξίζει τον κόπο να την επισκεφθείτε. Το έργο του Λονγκ είναι ανατροπή πολλών συμβατικών απόψεων για την τέχνη και ό,τι μας μεταδίδει είναι η άκρα ευαισθησία και η ενδελεχής παρατήρηση που χαρακτηρίζει έναν πραγματικό καλλιτέχνη.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Νέο τμήμα Κοινωνικών Επιστημών

- SOCIOLOGY
- POLITICAL SCIENCE
- INTERNATIONAL AFFAIRS
- HISTORY
- FEMINISM
- SOCIAL ANTHROPOLOGY
- PSYCHOLOGY
- ECONOMICS
- GEOGRAPHY/URBAN STUDIES

**Βιβλιοπωλείο Ι. Παντελίδη,
Αμερικής 9-11 (στη στοά),
τηλ. 3623673-3629763**

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

AGNES HELLER

Για ν' αλλάξουμε τη ζωή

Η Agnes Heller μιλάει στην αριστερά και στους νέους. Στην Ιταλία πούλησε 300.000 αντίτυπα τον πρώτο μήνα.

**Εκδόσεις Ηράκλειτος ΕΠΕ
Μαυροκορδάτου 7 Αθήνα 142
τηλ: 36.27.301-36.27.711**

Κάθε βράδυ, καρά πορτο & πιτσο

Ταβερτού

Cafe PANO BAR

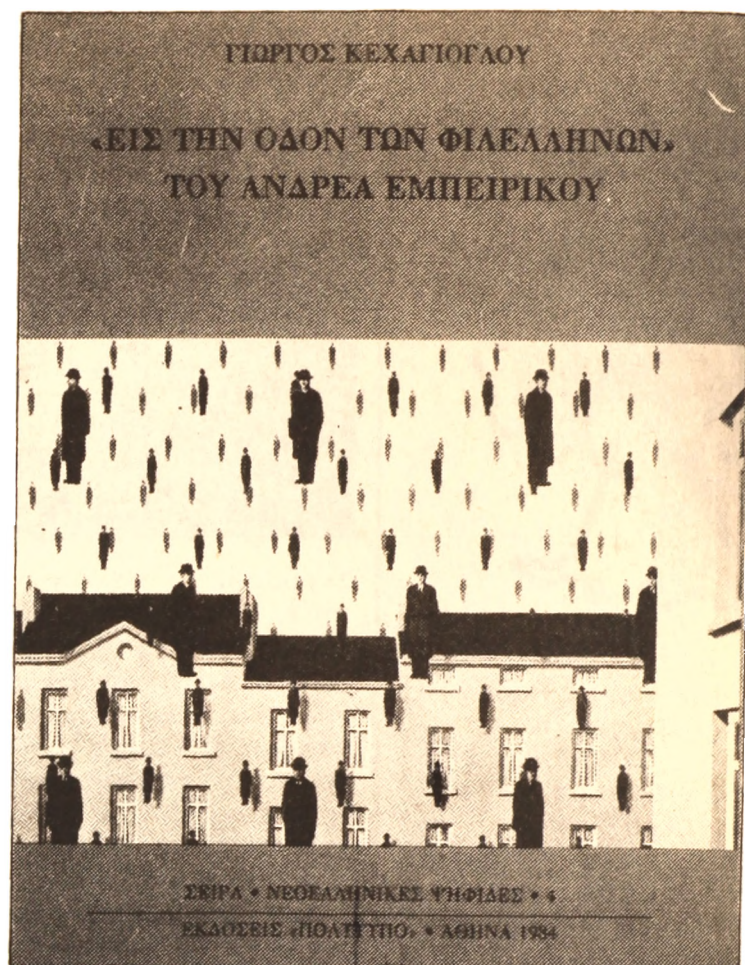
6437392 • ΒΑΡΒΑΚΗ 10 & ΠΑΡΑΣΧΟΥ

BIFERNO

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Σειρά: «Νεοελληνικές Ψηφίδες»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ: «ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ» ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ ΜΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Μια φιλολογική και κριτική ανάγνωση που προσεγγίζει το θέμα της μετάβασης από την απλή μορφή αφήγησης στην αφηγηματική λογοτεχνία. Το παράδειγμα του ποιήματος του Ανδρέα Εμπειρικού «Εις την οδόν των Φιλελλήνων» αξιοποιείται πολλαπλά και γίνεται έτσι ευδιάκριτη η σχέση του ποιήματος με την αυτοβιογραφική μαρτυρία, αλλά και με το δημοσιογραφικό «αξιοσημείωτο».

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλατε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

**Γκόλφω Π. Εύθυμιου
Βαλααμώνος 4 και 'Ασκληπιοῦ τηλ. 6447830 – 3635419.**

Η εικόνα ως χαμαιλέων Μερικές σκέψεις για το Ζέλινγκ, του Γούντου Άλλεν του Χρήστου Βακαλόπουλου

Ο υπότιτλος της δωδέκατης ταινίας του Γούντου Άλλεν θα μπορούσε να ήταν: «η εικόνα της Αμερικής έχει αρχίσει να γίνεται πολύ πιο ενδιαφέρουσα από την ίδια». Πράγματι, φιλμάροντας την ιστορία του Λέοναρντ Ζέλινγκ, αυτού του ανθρώπου-χαμαιλέοντα που πάσχει από υπέρτατο κονφορμισμό και μεταμορφώνεται ακαριαία μόλις βρεθεί δίπλα σε κάποιον άλλον, αποκτώντας τα χαρακτηριστικά του (φουλετικά, κοινωνικά, θρησκευτικά, ακόμα και το χρώμα των άλλων), ο Γούντου Άλλεν στράφηκε αποκλειστικά στο απόθεμα των εικόνων μέσα από τις οποίες η Αμερική αντιλαμβάνεται τον εαυτό της: παλιά επίκαιρα (news-reels), ερασιτεχνικές λήψεις και φωτογραφίες εφημερίδων, συμπληρωμένες από σύγχρονες συνεντεύξεις «αυτόπτων μαρτύρων» και διανοούμενων της Νέας Υόρκης που εξηγούν την περίπτωση Ζέλινγκ, αυτά είναι τα μοναδικά υλικά μιας ταινίας που χρειάστηκε τρία χρόνια για να ολοκληρωθεί, την ίδια στιγμή που υποβάλλει στο θεατή την ιδέα ενός κοινότυπου τηλεοπτικού ντοκιμαντέρ, απ' αυτά που γυρίζονται σε τρεις βδομάδες και βασίζονται στα υλικά των αρχείων των τηλεοπτικών καναλιών.

Υπάρχει πίσω απ' αυτή την απλή όσο και τερατώδη ιδέα η πεποίθηση ότι το ντοκιμαντέρ είναι μια αφηγηματική τεχνική ανάμεσα στις άλλες, ότι όλες οι εικόνες είναι υπερβολικές και το ενδιαφέρον τους έγκειται στον χαμαιλεοντισμό τους: τα παλιά επίκαιρα πάσχουν από υπέρτατο κονφορμισμό όπως και ο Ζέλινγκ, προσπαθούν να μιμηθούν κάτι, μια ιδέα για την εικόνα του κόσμου που κυκλοφορεί σε μία συγκεκριμένη εποχή, αποτελούν την «κατά προσέγγιση» εικόνα αυτής της

ιδέας. Τουλάχιστον αυτό επιδιώκουν, χωρίς πάντα να τα καταφέρνουν: προσπαθώντας να διεισδύσει στον κόσμο των κινούμενων ντοκουμέντων ο Γούντου Άλλεν αποδुकνει ότι πάντα κάτι περισσεύει απ' αυτόν τον καλά οργανωμένο κόσμο και αναδुकνει μια κρυφή πλευρά του.

Ο Ζέλινγκ θα εμφανιστεί έτσι δίπλα σε πολιτικούς, διπλωμάτες, κινέζους οπιομανείς, ιαβίνους, παχύσαρκους, ακόμα και δίπλα στον Αδόλφο Χίτλερ ή στον πάπα Πίο και κάθε φορά θα αλλάζει το νόημα, θα παραλλάζει με επιτυχία τη μονοσήμαντη διάσταση του ντοκουμέντου: όπως παρατηρούσε ο Μπαρτ σ' ένα κείμενο για τον Αϊζενστάιν, υπάρχει στην κινηματογραφική εικόνα, όπου κι αν βρίσκεται αυτή (από τα επίκαιρα μέχρι τον Ιβάν τον τρομερό) ένα «τρίτο νόημα» που περισσεύει κάτι ανεξέλεγκτο από το σκηνοθέτη και τον οπερατέρ, ακόμα και μια ασημαντή χειρονομία ή ένα καπέλλο φορεμένο στραβά μπορεί να προσθέσει «κάτι» σε μια εικόνα τέλεια οργανωμένη, κάτι που κανείς δεν υπολόγισε. Στο Ζέλινγκ ο Γούντου Άλλεν μετατρέπεται ο ίδιος σε «τρίτο νόημα» της εικόνας ως φυσική παρουσία κι αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την παλιά καλή αμερικάνικη ασέβεια ως προς την ιστορία, την αξία του ντοκουμέντου. Όπως λέει ο ίδιος: «Στείλαμε τους βοηθούς μας στις τουαλέτες να βρξουν τα αρνητικά και μετά να τα ποδοπατήσουν για να πετύχουμε το αποτέλεσμα που θέλαμε. Σέρναμε το φιλμ στο πάτωμα και μετά περπατάγαμε πάνω του για να φανεί φθαρμένο». Ακόμα πιο φθαρμένες μοιάζουν οι συνεντεύξεις των σύγχρονων διανοούμενων (Σούζαν Σόνταγκ, Ιρβινγκ Χάου, Σά-

ουλ Μπέλου, Μπρούνο Μπετελέμ) που εξηγούν τις διαστάσεις του φαινομένου Ζέλινγκ: η διάνοηση της Νέας Υόρκης, προσπαθώντας να προσαρμοστεί ως άλλος Ζέλινγκ στην ταινία του Άλλεν, δεν κάνει τίποτα άλλο από το να επιδεικνύει μελαγχολικά το θεμελιώδη χαμαιλεοντισμό της.

Ο Γούντου Άλλεν είναι το πιο λαμπρό παράδειγμα τηλεοπτικού κωμικού που άφησε τον κινηματογράφο να τον παρασύρει: η πορεία του είναι έτσι προορισμένη να στρέφει το βλέμμα προς τα πίσω, στο κινηματογραφικό παρελθόν, είτε πρόκειται για τις παλιές κωμωδίες του Μπέργκμαν είτε για το βουβό κινηματογράφο (άλλωστε μεγαλώνοντας, ο Άλλεν μοιάζει όλο και περισσότερο με το Λιγνό). Στην Αμερική, που όπως σημειώνει κάπου ο Μπωντριγιάρ «η δύναμή της βρίσκεται στο ότι δεν έχει καθόλου ιστορία πίσω της», κάτι τέτοιο σημαίνει όταν οι κινηματογραφικές εικόνες που προκύπτουν από αυτήν την κίνηση, γίνονται όλο και περισσότερο ομοιωματικές, αναζητούν και βρίσκουν την τελειώσή τους ακόμα και μέσα από τεχνικές υποβαθμίσεις. Η αξία του Ζέλινγκ βρίσκεται στο ότι είναι η πρώτη ταινία που υπερβάλλει αυτή την κίνηση κι έτσι το φιλμ θέτει αυτόματα τον εαυτό του εκτός κάποιου κινηματογραφικού είδους: όποιος πληρώσει το εισιτήριό του για να παρακολουθήσει μια κωμωδία θα απογοητευθεί, ο κινηματογράφος ως διαδικασία ενδιαφέρει περισσότερο το Γούντου Άλλεν από κάποιο κινηματογραφικό είδος κι αυτό έχει αρχίσει να γίνεται φανερό από το Άννυ Χωλ και μετά.

Αντίθετα, ο θεατής έχει την ευκαιρία να παρακολουθήσει μια ερωτική ιστορία ανάμεσα στο Ζέλινγκ και στην ψυχαναλύτριά του, την Ευδώρα Φλέτσερ (Μία Φάρρου). Καθόλου τυχαίο το ότι η ερωτική εξομολόγηση γίνεται τη στιγμή της θεραπείας, όπου ο Ζέλινγκ είναι υπνωτισμένος: είναι η μοναδική στιγμή της ταινίας όπου εικόνα και ήχος συμπίπτουν οι μοναδικές εικόνες όπου βλέπουμε το Ζέλινγκ να μιλάει. Μπορείς να μιλήσεις ή να εξομολογηθείς σε κάποιον μόνο περνώντας μέσα από έναν θεσμό, να τι βασανίζει την αμερικάνικη κοινωνία, να τι αναγκάζει το Γούντου Άλλεν να αντιμετωπίσει τον κινηματογράφο ως αυτοψυχαναλυτικό εργαλείο και να διαπιστώσει μια για πάντα, ότι ο κόσμος γύρω του έχει μεταβληθεί σε σκιά μερικών εικόνων στις οποίες μοιάζει αόριστα. Ο αμερικάνικος κινηματογράφος πάσχει πολύ σοβαρά από την ασθένεια που Ζέλινγκ και για να θεραπευτεί πρέπει ή να τινάξει τα πάντα στον αέρα ή να επιστρέψει στις πηγές του.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

Γράμματα
του ΑΡΘΟΥΡΟΥ ΡΕΜΠΩ

*
ERMAN ΕΣΣΕ
Ο Βροχοποιός

*
NANOS ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ
Στό κάτω κάτω της γραφής

*
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓΚ
Ο γιός της δούλας

*
H. JAFFÉ - E. ROTERS
Η ζωγραφική στον 20ό αιώνα

Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομυιάλη 9, Αθήνα 10679
Τηλ. 3607744 - 3639962

για αδέσμευτο διάλογο
για σφαιρική πληροφόρηση

**ΣΥΓΧΡΟΝΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Τηλ. 88.23.762

**κυκλοφορούν
τα τεύχη '3, '14, '5
με αφιέρωμα στο θέμα
ΑΥΤΑΡΧΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΚΑΙ
Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΗΣ**

**ΑΝΤΡΕ ΜΠΡΕΤΟΝ
ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο
ΣΟΥΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ**

**ΝΤΕΙΒΙΝΤ ΚΟΥΠΕΡ
Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ
ΤΡΕΛΛΑΣ**

**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ**

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

Πώς βγαίνουν οι «Μεγάλαις ουσίαις»

Η μάχη στις Καρούτες (5.8. '44) και η ιστορήσή της

Στις εκδόσεις «Φιλιππότη» κυκλοφόρησε το βιβλίο του Η. Παπανικολή, *Η μάχη στις Καρούτες*, ένα από τα ωραιότερα ιστορήματα για τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του '41-'44. Πρόκειται για βιβλίο υποδειγματικό, όπου μέσα από το γεγονός μιας συγκεκριμένης μάχης, της μάχης στις Καρούτες τον Αύγουστο του '44, ξεδιπλώνεται με απίστευτη διαύγεια η ακριβής φυσιογνωμία του λαϊκού πολέμου ενάντια στον κατακτητή.

Το βιβλίο έχει τη μορφή της ιστορικής μονογραφίας χωρίς όμως να υποκύπτει ούτε για μια στιγμή σε τυχόν συμβατικές προσεγγίσεις μιας κάποιας αυστηρής «επιστημονικής» μεθόδου. Ωστόσο, πίσω απ' αυτό που φαν-

τάζει σαν ένα ακριβές χρονικό, διαγνώθεις την επίμονη δουλειά, όχι τόσο του ψυχρού ερευνητή αλλά του θερμού μετόχου της ιστορίας.

Δεν υπάρχουν για παράδειγμα στο βιβλίο τυχόν επίσημα έγγραφα του ΕΛΑΣ για τη μάχη, αλλά υπάρχει όλη η κίνηση του ΕΛΑΣ στη μάχη, σε όλες τις λεπτομέρειές της και σε όλη την κλίμακα: από τα τακτικά του τμήματα μέχρι τη συμμετοχή των εφεδρικοελασικών.

Ας πιάσουμε όμως αυτό το ωραίο —και σημαντικό— βιβλίο από την αρχή. Το βιβλίο χωρίζεται χοντρικά σε δυο μέρη: Στο πρώτο υπάρχει η λεπτομερής περιγραφή της μάχης στις Καρούτες, όπου η 5η αντάρτικη ταξιαρχία του ΕΛΑΣ εξολόθρευσε ολοκληρωτικά την επιλεκτική μονάδα του Πίου τάγματος του συντάγματος 18 των «Ορεινών Κυνηγών της Αστυνομίας» έναν στρατιωτικό σχηματισμό ειδικευμένο για εκκαθαριστικές επιχειρήσεις ορεινού εδάφους, δηλαδή για ανταρτοπόλεμο.

Στο δεύτερο μέρος, και εδώ βρίσκεται μια σημαντική πρωτοτυπία, υπάρχει η «άλλη πλευρά». Ο συγγραφέας δηλαδή έβαξε επίμονα και βρήκε όχι μόνο γραπτά κείμενα για την επιχείρηση από τη γερμανική πλευρά, αλλά και επιζώντες γερμανούς αξιωματικούς που έδωσαν τη δική τους μαρτυρία.

Τέλος, σαν επίμετρο, υπάρχει

η καταγραφή της συγκρότησης των τμημάτων των ανταρτών που έλαβαν μέρος στη μάχη καθώς και ο κατάλογος —και νεκρολογία— των πεσόντων.

Χαρακτηρίσα το βιβλίο σημαντικό, αν και η μάχη στις Καρούτες δεν ήταν κάποια αποφασιστική σύγκρουση για τη συνολική πορεία του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα.

Το βιβλίο όμως, κατάφερε μέσα από τη μάχη αυτή να αναδείξει τη γενική συνθήκη της εποχής. Σε λίγα κείμενα, η γραφή υπηρέτει τόσο καλά το σκοπό της. Στο βιβλίο του Η. Παπανικολή δεν υπάρχουν «γεγονότα». Υπάρχουν οι άνθρωποι και ο χώρος που φτιάχνουν τα γεγονότα.

Μόνο διαβάζοντάς το, όσοι δεν έζησαν το '41-'44 μπορούν να καταλάβουν τη στρατιωτική ισχύ και την ηθική δύναμη που έκρυβε η έννοια του ΕΛΑΣ.

Πριν απ' όλα το βιβλίο αποτελεί μια έξοχη στρατιωτική μαρτυρία. Παρόλο που η μάχη στις Καρούτες δεν είναι κλασική μάχη του ανταρτικού αλλά μάχη θέσεων σε οργανωμένο αμυντικό χώρο του εχθρού, βλέπει κανείς μέσα από τις σελίδες, πόσο ώριμος στρατιωτικά ήταν ο ΕΛΑΣ λίγο πριν την απελευθέρωση, πόσο μπορούσε να συνδυάζει τις ανταρτικές τακτικές του «χτύπα και φεύγα» με τις συνδυασμένες κινήσεις τακτικών τμημάτων.

Νιώθει ταυτόχρονα αυτή την «στοιχειακή» δύναμη του λαϊκού στρατού. Πώς οι τακτικές μονάδες πλαισιώνονται αστραπιαία από τις εφεδρικές. Πώς πίσω απ' τις εφεδρικές ακολουθούν άοπλοι πολίτες, που εξοπλίζονται επιτόπου και ορμούν στη φωτιά της μάχης.

Η ίδια η περιγραφή της μάχης είναι κατόρθωμα γραφής και υψώνει ένα μνημείο ήθους για τους αγωνιστές του λαϊκού στρατού.

Σπάνια ένα «χρονικό» έχει τέτοια αμεσότητα. Σπάνια η «λιτότητα γραφής» αναδειχνει ένα τέτοιο πλούτο περιστατικών, ξαναστήνει έναν ολόκληρο κόσμο.

Γιατί το ωραίο παράξενο με τη γραφή του Η. Παπανικολή είναι πως καταφέρνει μέσα από την παράθεση των γεγονότων και ενεργειών να αναδείχνει την ενότητα τους με το χώρο.

Νιώθεις ότι αυτή η μάχη ήταν έτσι, επειδή αυτοί οι άνθρωποι πολεμούσαν μέσα στο χωριό τους —και στο χώρο τους. Δεν πρόκειται για το έπος κάποιων μαχητών αλλά μιας ολόκληρης χώρας.

Και είναι εδώ που «δένει» η αντίστιξη με την «άλλη πλευρά». Όταν διαβάσεις τις διηγήσεις των Γερμανών, αισθάνεσαι το «ξένο». Νιώθεις πως αυτοί οι άνθρωποι ήταν ηττημένοι εξ αρχής, όχι μόνο γιατί πολλοί απ' αυτούς είχαν τα γνωρίσματα του μισοφόρου, αλλά κυρίως γιατί τους αρνιόταν η ίδια η φύση αυτού του πολέμου.

Ανακεφαλαιώνοντας, θα ήθελα να πω πως στο διάβασμα αυτού του βιβλίου, ο Η. Παπανικολή κάπου ανταμώνει από το δρόμο του τις θέσεις για τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του Γ. Κατηφόρη στο Αντί (τχ. 244). Τόσο στην περιγραφή της μάχης ως προς τα στρατιωτικά της δεδομένα, όσο και στην ανάδειξη του στοιχείου του λαϊκού πολέμου, συγγραφέας ευστοχεί.

Αλλά κυρίως αναδειχνει μια ολόκληρη συνθήκη μιας ιστορικής περιόδου που ακόμα δεν την αποκαταστήσαμε, επειδή ίσως δεν την κατανοήσαμε.

Και κατά τούτο το βιβλίο δεν είναι μόνο όμορφο και ενδιαφέρον —αλλά και χρήσιμο.

Πέτρος Ευθυμίου

Λασσάνη 9, τηλ. 237.463, Θεσσαλονίκη

Μη σας αποθαρρύνει μια μικρή σάλα. Στο **κέντρο του βιβλίου** μπορείτε να βρείτε **βιβλία περιοδικά comics** στις καλύτερες τιμές

ΣΕΙΡΑ ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

Φάρμα των Ζώνων
Στή Σκιά του 1984
Αλήτες του Παρισιού και του Λονδίνου
Φάμπρικες του Γουήγκαν Πάιερ
Φόρος Τιμής στην Καταλωνία
Κρατήστε Σφιχτά τό Μικροαστισμό σας
Μέρες της Μπούρμα
Η Κόρη του Παπά

ΣΕΙΡΑ ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΟΛΛΟΝΤΑΙ: Έρωτας των Εργατριών
Μελισσών
ΜΕΛΑΡ: Στρατιές της Νύχτας
ΝΟΤΑΡΝΙΚΟΛΑ: Η Αδύνατη Απόδραση
ΜΠΑΡΟΥΖ: Απολυμαντής!
ΜΠΑΡΟΥΖ: Ο Α Πούκ είναι εδώ
ΜΠΑΡΟΥΖ: Σέ ποιόν ανήκει λοιπόν η θανατηφόρος TV;
ΚΑΜΥ: Η Πανούκλα
ΑΡΤΩ: Ηλιογάβαλος
ΤΖΕΡΟΝΥΜΟ: Απομνημονεύματα

► **ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ**
Z. Πηγής 17 Αθήνα
τηλ. 36.39.980

ΘΩΜΑΣ ΔΡΙΤΣΙΟΣ

Η εξέγερση της Τασκένδης —εκεί που ράγισε η καρδιά μας
Εκδ: Γλάρος, Αθήνα 1984

Ένα συγκλονιστικό βιβλίο. Μια μαρτυρία για τα γεγονότα στους κόλπους των ελλήνων κομμουνιστών που ζούσαν εξόριστοι στην Τασκένδη (πρωτεύουσα του Ουζμπεκιστάν) μετά τον εμφύλιο, όταν οι αντιθέσεις ανάμεσα στις κομματικές ντιρεκτίβες του ΚΚΕ και στους ανώνυμους και επώνυμους αγωνιστές, πήραν διαστάσεις ανοιχτής σύγκρουσης.

Η Τασκένδη έγινε η Πράγα της ελληνικής αριστεράς. Μετά τη συντριβή στο Γράμμο και το Βίτσι, είχε φιλοξενήσει ένα μεγάλο αριθμό ελλήνων προσφύγων που κάλυψαν την ανάγκη βιομηχανικών εργατών στη ραγδαία αναπτυσσόμενη πόλη. Όμως οι πρώην αντάρτες που εγκαταστάθηκαν σε ξύλινες παράγκες και πλινόσπιτα εκεί όπου είχαν κρατηθεί προηγουμένως Γερμανοί και Γιαπωνέζοι αιχμάλωτοι, αντιμετώπισαν συμπεριφορά από τις σοβιετικές αρχές, τέτοια που έμοιαζε με κατάσταση στρατώνα σε εμπόλεμη περίοδο. Απαγορευόταν να λείψουν απ' τον καταυλισμό τους και να δημιουργούν σχέσεις με σοβιετικές γυναίκες... Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν γρήγορα έφεραν τις ιδεολογικές (όχι μόνο) συγκρούσεις ανάμεσα σε πρώην συντρόφους, ενώ στη διαμάχη μεγάλο ρόλο έπαιξε η εξάρτηση της ηγεσίας του ΚΚΕ από το ΚΚΣΕ και οι αντιπαραθέσεις στην ηγεσία του. Τα γεγονότα που ακολούθησαν έγιναν αφορμή για εκτεταμένες έρευνες, εξορίες ελλήνων πατριωτών στη Σιβηρία (!), διαγραφές κτλ.

Ο Θ. Δρίτσιος σ' αυτό το βιβλίο του κάνει μια ακριβή καταγραφή των συνθηκών που επικρατούσαν εκείνη την εποχή καθώς και μια προσεκτική σύγκριση ανάμεσα στις απόψεις για τα γεγονότα. Έτσι, αυτή η μαρτυρία του, πέρα απ' τα πολλά ιστορικά στοιχεία που περιέχει, είναι μια υποδειγματική ιδεολογική ανάλυση του ελληνικού αριστερού ειδωλολατρισμού.

Ένα βιβλίο με μοναδική αξία, όχι μόνο για τους παλιότερους αλλά και για όσους συνεχίζουν να προβληματίζονται για τις δυνατότητες ανθρωπιάς σ' ένα κράτος που εφαρμόζει τον κατευθυνόμενο σοσιαλισμό.

Χ.Κ.

A. FRANCE—J. MOREAS—
P. BOURDE

Τα πρώτα όπλα του συμβολισμού
Μετ: Έκτορας Πανταζής
Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1983

Η έκδοση έχει βασιστεί στην παλιά τυποποιημένη γαλλική σειρά μικτών βιβλίων του 1889.

Το κύριο σώμα του βιβλίου είχε δημοσιευτεί πρώτα σε εφημερί-

δες υπό μορφήν επιστολών. Ο Moreas κρατούσε τα αποκόμματα με απόλυτη τάξη και τα κολούσε προσεκτικά σε λευκό χαρτί. Πολλά αποσπάσματα ο Moreas τα διέγραψε και δεν τυπώθηκαν στη γαλλική έκδοση. Στην ελληνική έκδοση του βιβλίου θεωρήθηκε σκόπιμο να συμπεριληφθούν.

Ο συμβολισμός έχει μια ξεχωριστή θέση στη λογοτεχνική ιστορία όχι μόνο της Γαλλίας αλλά και πολλών άλλων χωρών. Μαζί με το ρομαντισμό είναι η πιο σοβαρή εκδήλωση της τέχνης στο δέκατο αιώνα. Στο βιβλίο αυτό υπάρχουν μερικά από τα μανιφέστα του Jean Moreas για το συμβολισμό καθώς και αποσπάσματα από τα χρονικά των: Paul Bourde και Anatol France.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΑΝΔΡΙΤΣΟΣ

Εκτροφεία μνήμης
και η άλλη όχθη
Ποιήματα

Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1983

Είναι η τρίτη —δεύτερη εντός εμπορίου— ποιητική συλλογή του Θ.Α.

Η προβληματική του ποιητή, στην τελευταία δουλειά του, εμφανίζεται εναργέστερα από ότι στις προηγούμενες. Μετά από τις δύο ενότητες της συλλογής αποκαλύπτεται ο ψυχισμός του. Με το ένα σκέλος στον κόσμο του ορατού (εκτροφεία μνήμης, που κυριαρχεί ο ερωτικός λόγος) και το άλλο στην αντίπερα όχθη, (η άλλη όχθη, που κυριαρχεί η φιλοσοφική σκέψη εκφρασμένη ποιητικά) ο ποιητής πραγματεύεται το ενιαίο του ορατού και αόρατου κόσμου.

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΙΣΕΡΓΟΥΝΤ

Ο κύριος Νόρις αλλάζει τρένα

Μετ: Ματίνα Μάντζιου

Εκδ: Αστάρτη, Αθήνα

Ο συγγραφέας (γνωστός στο ελληνικό κοινό από την ταινία Το καμπαρέ) μας μεταφέρει γι' άλλη μια φορά στην ατμόσφαιρα της προχιτλερικής Γερμανίας. Βήμα με βήμα ο αναγνώστης ανακαλύπτει, ταυτόχρονα με τον αφηγητή, τις κρυφές πλευρές της ζωής του Κυρίου Νόρις, αυτού του αλλόκοτου τυχodiώκτη με τις περιεργές υποθέσεις του και τα βίτσια του. Πρόκειται για ένα αληθινό μυθιστόρημα περιπετειών, γεμάτο εκπλήξεις.

ΣΟΛ ΣΤΑΤ'Ν

Άλλοι άνθρωποι

Μετ: Ελένη Τζελέπογλου

Εκδ: Ψυχογιός, Αθήνα 1984

Ο μύθος περιστρέφεται γύρω από μια υπόθεση βιασμού. Μια πράξη εξευτελισμού, ταπείνωσης και παραβίασης της ελευθερίας του ατόμου, όπως είναι ο βιασμός της ηρωίδας, θα περνούσε απαρατήρητος αν η ίδια αρνιόταν της αρχές της. Απαιτεί την τιμωρία του βιαστή της, εμπλεκόμενη σε μια περιπέτεια από

την οποία ξεσκεπάζονται η αναποτελεσματικότητα και η ύπουλη πλευρά του ποινικού νόμου και της πρακτικής εφαρμογής του.

ΝΕΝΗ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ

Αθόρυβες Μέρες

Εκδ: Εστία, Αθήνα 1983

Ένα μυθιστόρημα που δεν θυμίζει ούτε ως προς τη γραφή ούτε ως προς τα θέματά του —την ελληνική πεζογραφική παράδοση. Χρησιμοποιώντας ένα στέρεο μύθο και μια έντονη πλοκή η συγγραφέας ερευνά το θέμα της ατομικής αντίστασης στο κατεστημένο κάθε μορφής. Σημασία έχει μόνο το κάθε συγκεκριμένο άτομο που οι σχέσεις του προς το σύνολο υπαγορεύονται από την ανοχή και την άρνηση για κάθε παρέμβαση. Οι ήρωες —ακόμα και με το ενδεχόμενο ενός φόνου— δεν θα ενδώσουν στο παιχνίδι του κοινωνικού συνόλου που εξακολουθεί να ζει τις «αθόρυβες μέρες» του.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΛΑΛΑ-ΚΡΙΣΤ

Στο καλειδοσκόπιο του Γιώργου Χειμωνά. Μια περιπέτεια στο χώρο της ανθρωπίνης φύσης.

Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1984

«Πρωτογνώρισα το έργο του Γιώργου Χειμωνά το 1980. Ήμουν σ' ένα μαγευτικό τοπίο της Αμερικής, σε μια μικρή πανεπιστημιούπολη κτισμένη στα πιο ψηλά βουνά της, τα Ρόκη Μάουντενς...»

Κι εγώ ταύτισα το έργο του Γιώργου Χειμωνά με το τοπίο. Κάπως δειλά κι αδέξια τόλμησα να περπατήσω μέσα στο έργο και να σώσω κάτι σαν χάρτη γι' αυτούς που θέλουν να βιώσουν μιαν άλλη γοητεία στον τόπο της Λογοτεχνίας».

Τα κείμενα του Γιώργου Χειμωνά είναι δυσπρόσιτα, αν τα πλησιάζεις με μόνη τη βοήθεια του νου. Στα σημεία όπου η συγγραφέας αντλεί από την αγάπη της για το έργο του Χειμωνά, το βιβλίο γίνεται σαφώς καλύτερο.

ΧΑΡΒΕΥ' ΦΕΡΣΤΙΝ

Ερωτική τριλογία

Θέατρο

Μετ: Ανδρέα Αγγελάκη

Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1983

Το έργο του Φέρστιν, πραγματεύεται την ομοφυλοφιλία. Μπορεί να μην φαίνεται επαναστατικό οπτικά ή ακουστικά στην πρώτη του αντιμετώπιση, αλλά ωστόσο είναι μ' έναν οξύ και ισχυρό τρόπο. Το ριζοσπαστικό του επίτευγμα είναι το γεγονός ότι δείχνει την ομοφυλόφιλη ευαισθησία στην αληθινή της σχέση με τη γενικότερη σεξουαλική αναταραχή της κοινωνίας μας. Δηλαδή αναγνωρίζουν στην ομοφυλοφιλία έναν ίσο και αναντίρρητο χώρο μέσα στα πλαίσια «όλης της ανθρωπίνης εμπειρίας». Ίσο σαν τρόπο ζωής, ίσο και σαν πηγή σοφίας.

17 ΠΟΙΗΤΕΣ

Εκδ: ΕΚΙΤΕΠ, Πειραιάς 1983

Όπως το λέει και ο τίτλος, πρόκειται για μια ανθολογία 17 ποιητών.

Η έκδοση ήρθε σαν αποτέλεσμα ενός διαγωνισμού ποίησης και διηγήματος που οργάνωσε η Εταιρεία για τον Κινηματογράφο την Τέχνη και τον Πολιτισμό (ΕΚΙΤΕΠ) το χειμώνα '82-83.

Στόχος της πρωτοβουλίας και της έκδοσης είναι «να δοθεί σε νέες φωνές η δυνατότητα να ακουστούν έξω από τις συνηθισμένες εκδοτικές διαδικασίες».

ΓΚΡΑΧΑΜ ΓΚΡΗΝ

Ουσία και βάθος

Μετ: Βαγγέλης Κατσάνης

Εκδ: Ψυχογιός, Αθήνα 1984

Το μυθιστόρημα διαδραματίζεται κατά τη διάρκεια του Β' παγκοσμίου πολέμου. Σε μια αποικία της Δυτικής Αφρικής, ο ήρωας, αστυνόμος της περιοχής στέλνει τη γυναίκα του για διακοπές. Στη διάρκεια της απουσίας της, ερωτεύεται μια πολύ νέα γυναίκα αλλά η συνειδησή του τον οδηγεί στην καταστροφή. Η αίσθηση του καθήκοντος ξεπερνά και τη θρησκευτική του πίστη και η αδυναμία του ήρωα να τα συνδυάσει αποκαλύπτει την ουσία και το βάθος του ανθρωπίνου χαρακτήρα.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ:

Σταυρούλα Κασσιανίδου, Θυμύμαι από τότε, Αθήνα 1983

Μίλαν Κούντερα, Οι κλειδοκράτορες, Εκδ: Δωδώνη, Αθήνα 1983

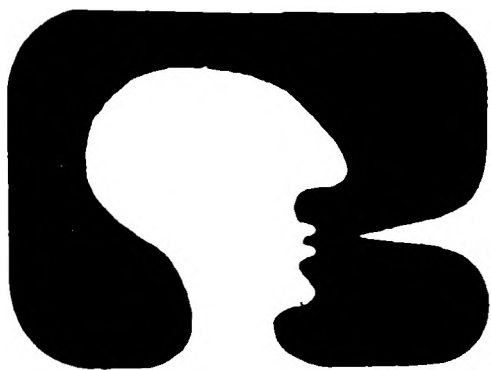
Μάρω Οικονομίδου, Για ανθρωπίνες φωνές και Τρομπέτα, Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Τζακ Κίρκλαντ, Για ένα κομμάτι γης (καπνοτόπια), Εκδ: Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα 1983

Δρα Δημοσθένη Μπούκη, Τα ναρκωτικά σήμερα, Αθήνα 1983, Β' έκδοση

διαλογος-διαλογος-διαλογος

ΘΕΣΕΙΣ-ΑΠΟΨΕΙΣ-ΣΧΟΛΙΑ

● Για πολλά άρθρα και σχόλια των συνεργατών του περιοδικού έχουμε πάρει γράμματα αναγνωστών μας με περιεχόμενο την συνολική ή μερική κριτική στις απόψεις και τις θέσεις που διατυπώνουν οι συνεργάτες του περιοδικού. Αρκετά από αυτά τα γράμματα έχουν τη μορφή άρθρων και είναι δύσκολο για το «Διάλογο» να τα δημοσιεύσει στο σύνολό τους. Πιστεύουμε να γίνεται κατανοητό ότι η δημοσίευση αποσπασμάτων από εκτεταμένα γράμματα αναγνωστών μας δεν αποτελεί υποβάθμιση των απόψεών τους, ούτε εκφράζει διάθεση για περιορισμό των θέσεων που διατυπώνουν. Δημοσιεύουμε στη συνέχεια μια σειρά από γράμματα τα οποία αφορούν απόψεις και θέσεις συνεργατών του περιοδικού μας που διατύπωσαν σε άρθρα τους:

ρατηρήσεις και σχόλια πάνω στο πρόσωπο του Eric Blair. Αυτό καταρχήν είναι μεθοδολογικά ελλειπές διότι έτσι υποτονίζεται η εσωτερική δυναμική και λειτουργικότητα του έργου, ενώ παράλληλα η ανταγωνιστική σχέση του με τον δημιουργό γίνεται αόρατη. Μια τέτοια αντιμετώπιση του «Κεφαλαίου» για παράδειγμα δεν θα ήταν τουλάχιστον ουσιαστική. Και για να θυμηθούμε τον J.P. Sartre, κάθε έργο από την στιγμή που τίθεται σε κοινωνική εποπτεία αποκτάει αυτοτέλεια από τον δημιουργό του, διαγράφει δική του ανεξάρτητη τροχιά με συχνά απρόσμενες επιπτώσεις.

Αλλά εδώ έχουμε κιόλας αρχίσει ν' απαιτούμε πολλά.

Κι αυτή έστω η βιογραφική στον κορμό της μεθοδολογία αν διακρινόταν από στοιχειώδη αντικειμενικότητα-πολυδιάστατη θα 'χε πολλά να δώσει. Η στάση όμως που διακρίνει απαρχής το άρθρο, είναι μία έρπουσα αντίσταση με ιδεολογικούς σπονδύλους και χοντροειδείς «ταξικούς» φακούς, με ιδιόμορφες (καθόλου πρωτότυπες) απόψεις για την τέχνη και το ρόλο της γενικά, ώστε να εξανεμίζεται κάθε ελπίδα σφαιρικότητας.

Η συνταγή είναι γνωστή: Με τη χρήση συναισθηματικά φορτισμένων λέξεων που παίζουν στη διάξευξη ψυχική ασθένεια-υγεία (η νοσηρή απαισιοδοξία του Orwell, ο διχασμένος, μπερδεμένος, αντιφατικός Orwell) και μια συρραφή προσεκτικά διαλεγμένων τσιτάτων από «επίσημους» (!) βιογράφους του Orwell για το αδιαφιλονίκητο της προ-κατ-προσωπογραφίας, επιχειρείται να απορριφθεί ο («βαθεία συντηρητικός», «άκρατα φιλελεύθερος») Orwell και στη συνέχεια της μαγικής εικόνας το ίδιο του το έργο.

Γιατί όμως; Ευτυχώς οι λόγοι αναγράφονται:

«Δύσκολα κάτι τέτοιο —η τελειωτική και ταπεινωτική ήττα του W. Smith— μπορεί να ατσάλώσει την πρωτοβουλία μας και τις ενέργειές μας για την πρόληψη και αποφυγή μιας δυνατότητας που τώρα μόνο αναπόδραστη φαίνεται πια».

Ιδού ο ρόλος που επιφυλάσσεται στην τέχνη από τον κ. Δρουκόπουλο!

Παρακάτω τα πράγματα οξύνονται:

«Ο Orwell δεν περιγράφει μια κοινωνία άξια του αγώνα μας (υπογράμμιση δική μου, Γ.Μ.) γιατί ο σκοπός του είναι αρνητικός αλλά και πάλι δεν μας δείχνει (!)

πώς (!) μπορούμε να αποφύγουμε τον ολοκληρωτισμό...» (Τα (!) δικά μου, Γ.Μ.).

Δεν πειράζει και δεν χρειάζεται

κ. Δρουκόπουλε. Ο ολοκληρωτισμός έχει μπει ήδη από την πίσω λεωφόρο στο ίδιο το άρθρο σας τόσο στην αντίληψή σας για την τέχνη (που αν νομίζετε πως είναι μαρξιστική, πιστέψτε με, αυταπατάσθε), όσο και στην ψυχολογική αναπηρία που έμμεσα καταλογίζετε στον πραγματικό ιστορικό αναγνώστη, καθώς αυτός «αναπόδραστα» ταυτίζεται με τον W. Smith με αποτέλεσμα το απο-«ατσάλωμα» της πρωτοβουλίας του ή πάλι καθώς χρειάζεται την μαμά του, το Κόμμα ή τον εκάστοτε Μεγάλο Καθοδηγητή να του δείξει πως...

Το Μεγάλο Φαγοπότι με πιάτο ημέρας τον «αναρχικό Τόρυ» από τα μυθιστορήματα του οποίου «λείπουν οι ολοκληρωμένοι χαρακτήρες από την εργατική τάξη» συνεχίζεται...

«... γιατί υπονοεί —ο Orwell στο «1984»— ότι κάθε αλλαγή είναι προς το χειρότερο μια και θα φέρει αναγκαστικά μαζί της την ανασφάλεια, διαφθορά και βασανιστήρια και καλύτερα λοιπόν να βασιστούμε στους υπάρχοντες θεσμούς όσο κι αν αυτοί έχουν φθαρεί».

Ευτυχώς που «οι συγγραφείς δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις διαστροφές που συμβαίνουν στα μυαλά μερικών αναγνωστών τους...» κι εδώ όμως δεν θ' αφήσω να θεωρηθεί το παραπάνω αριστούργημα απλώς διαστροφή «εξαπαλών ονύχων». Θα καταλογίσω στον κ. Δρουκόπουλο συνειδητό ολοκληρωτικό τρόπο σκέψης (γνωστό ιστορικά τόσο για την ποιότητά του όσο και για τα αποτελέσματα που επέφερε και επιφέρει) που μεθοδευμένα εξοντώνει ό,τι στέκεται ως αντιποδός του, χρησιμοποιώντας ένα εξαμβλωματικό ορθολογισμό ως όπλο του.

Νομίζω πως ένα μέρος τουλάχιστον της φασαρίας οφείλεται στο έγκλημα που είχε επιτελεστεί το 1941, όταν ο E. Blair, όπως «ομολογεί» (η λέξη είναι όχι τυχαία του αρθρογράφου) είχε σχίσει αφίσες της κομμουνιστικής εφημερίδας «Dailly Worker», ενέργεια-καρπός της «υστερικής του —προσοχή στη λέξη— αντιπάθειας απέναντι στο Βρετανικό Κομμουνιστικό Κόμμα και την Σοβιετική Ένωση...». Η απόφαση είχε ληφθεί απέμεναν οι διατυπώσεις. Η μπότα αποτυπώθηκε

στο πρόσωπο του Orwell —για πάντα...

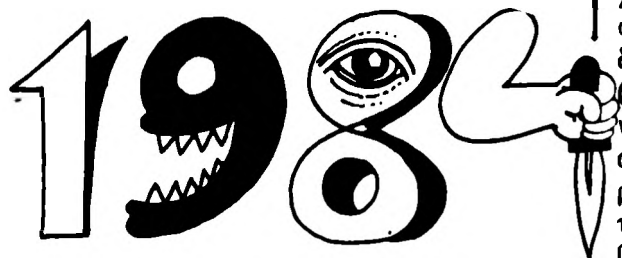
Φίλικα
Γιώργος Μπούκης
Μαθηματικός
Βουργαρέλι

● Ο συνεργάτης μας Β. Δρουκόπουλος απαντά στη συνέχεια στην κριτική του αναγνώστη μας Γ. Μπούκη.

Η κριτική του Γ. Μπ. στο άρθρο μου για τον Orwell κεντρώνεται σε δύο κύρια σημεία. Ισχυρίζεται πρώτον ότι είναι τρόπος μεθοδολογικά ελλειπής να ανιχνεύεται το όποιο πολιτικό στοιχείο στο «1984» μέσω μιας διαδρομής καλυμμένης στο μεγαλύτερο μήκος της από βιογραφικές παρατηρήσεις και σχόλια πάνω στο πρόσωπο του Eric Blair. Και δεύτερον ότι η έστω ελλειπής μεθοδολογία θα είχε πολλά να δώσει αν διακρινόταν από στοιχειώδη αντικειμενικότητα-πολυδιάσταση. Τα υπόλοιπα σχόλια του Γ. Μπ. παρόλο που μπορούν εύκολα να αναχθούν στις δυο αυτές κύριες παρατηρήσεις θα τα συζητήσω πιο κάτω.

Σχετικά με την πρώτη ο Γ. Μπ. φαίνεται να συγχέει τη βιογραφική με την ιστορικοαναλυτική μέθοδο. Αν ξανακοιτάξει, προσεχτικά αυτή τη φορά, το άρθρο θα δει ότι χρησιμοποιώ ελάχιστες καθαρές βιογραφικές παρατηρήσεις και σχόλια για το πρόσωπο του Eric Blair. Ούτε συμφωνώ ότι ένα βιβλίο, κι ιδιαίτερα ένα πολιτικό μυθιστόρημα σαν το «1984» μπορεί να διαβαστεί in vitro. Για τότε μόνο μια φιλολογική ανάλυση και αξιολόγηση είναι δυνατή. Αντίθετα από ότι νομίζει ο Γ. Μπ. και η εσωτερική δυναμική αλλά και ιδιαίτερα η λειτουργικότητα του «1984» μπορούν να φανερωθούν πιο καθαρά με την μεθοδολογία που θέλει να κατακρίνει. Βέβαια από τη φύση του κάθε έργο ποτέ δεν είναι στατικό ώστε να καθηλώνεται αποκλειστικά στην εποχή του γραψίματος του.

Αποκτάει δυναμική και γίνεται αντικείμενο ερμηνείας στην κάθε συγκεκριμένη ιστορική εποχή. Αυτό όμως κάθε άλλο παρά σημαίνει ότι μπορεί να προσεγγιστεί αποκομμένο από τις ροπές που ετείναν προς και τις συνθήκες που «κάλυψαν» τη δημιουργία και την τελική του διαμόρφωση. Έτσι, στην προσπάθειά του να υποθετήσει μια δυναμική άποψη ο Γ. Μπ. στην πραγματικότητα καταλήγει σε ένα ανιστορικό αδιέξοδο. Αλλά σ' αυτό το ζήτημα θα επανέλθω.

ΜΟΝΟΔΙΑΣΤΑΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

● Από τον αναγνώστη μας Γιώργο Μπούκη πήραμε το γράμμα που ακολουθεί. Ο Γ. Μπ. αναφέρεται στο άρθρο του Β. Δρουκόπουλου «1984: Το πολιτικό στοιχείο και η διαμόρφωση μιας ουτοπίας» που δημοσιεύτηκε στο τεύχος του ANTI που ήταν αφιερωμένο στο «1984» και τον Όργουελ:

Αγαπητό «ANTI»,

Θέλω ν' αναφερθώ, αναγκαστικά συνοπτικά, στο άρθρο-ανάλυση του συνεργάτη σου Β. Δρουκόπουλου «1984: Το πολιτικό στοιχείο και η διαμόρφωση μιας αντιουτοπίας» που το θεωρώ τυπικό δείγμα άσκησης μονοδιάστατου, ά-κριτου «κριτικού Λόγου».

Για την ανίχνευση λοιπόν του ποιου πολιτικού στοιχείου στο '84» ακολουθείται μια διαδρομή καλυμμένη στο μεγαλύτερο ήκος της από βιογραφικές πα-

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

Εξάντας

Κωλέττη 11 • Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 • Τηλ. 36.21.236

Όσο για την ανταγωνιστική σχέση του έργου με τον δημιουργό του ο Γ. Μπ. την θέλει να είναι ορατή. Συμφωνώ· αλλά αν κανείς δεν «γνωρίσει» τον δημιουργό και τον ιστορικό του περίγυρο πώς ν' ανακαλύψει τη σχέση; Φέρνει σαν παράδειγμα το «Κεφάλαιο».

Ο Μαρξ θα ήταν ο τελευταίος που θα ισχυριζόταν κάτι τέτοιο δηλαδή ότι μπορεί το «Κεφάλαιο» να διαβαστεί «από μόνο του». Η πολιτική ζωή του και τα υπόλοιπα γραπτά του δείχνουν το αντίθετο. Εκτός βέβαια αν συμφωνεί κανείς με όσους θέλουν να δηλώνουν μαρξιστές (και αυτό είναι της μόδας) όταν ανακαλύπτουν στο μαρξισμό πηγές θεωρητικής έμπνευσης ή ακόμα υιοθετούν την ιστορική μέθοδο ανάλυσης. Αυτό όμως, βέβαια, δεν αρκεί. Όσο για την ερμηνεία που θέλει να αποδώσει ο Γ. Μπ. στην παρατήρηση του Sartre αυτή θυμίζει τους δυο δορυφόρους που έχασε πριν λίγες εβδομάδες το αμερικανικό διαστημικό όχημα Challenger.

Αλίμονο αν η κοινωνική εποπτεία μπορεί να αχρηστεύσει τις γενεσιουργές συνθήκες που συνδέουν το «έργο» με τον δημιουργό του. Αλλοιώτικα θα είχαμε να κάνουμε με αιωρούμενα «έργα» που σαν πεταλούδες θα τα πιάνουμε με απόχη χωρίς να νοιαζόμαστε από που και για ποιο σκοπό ξεφύτρωσαν.

Έρχομαι τώρα στο δεύτερο μέρος όπου ο Γ. Μπ. μου καταλογίζει έλλειψη σφαιρικότητας, αντικειμενικότητας-πολυδιάστασης. Ποια όμως είναι εκείνα τα ουσιαστικά στοιχεία που παρέλειψα από το άρθρο μου και που η αναφορά τους δεν θα το έκανε μονόπλευρο και μεροληπτικό; Θα ήθελα να τα έβλεπα αλλά δυστυχώς ο Γ. Μπ. δεν μας τα απαριθμεί. Ειρωνεύεται όμως την παρατήρησή μου ότι στο έργο του Orwell «λείπουν οι ολοκληρωμένοι χαρακτήρες από την εργατική τάξη». Η πρότασή μου όμως αυτή καταλήγει παραπέμποντας στην υποσημείωση 13 που ο Γ. Μπ. ξεχνάει να αναφέρει και που του υπενθυμίζω: «Όπως εξάλλου και από την άρχουσα τάξη. Οι κύριοι χαρακτήρες του Orwell είναι από τα μεσοαστικά στρώματα και ιδιαίτερα εκείνα που δυσκολεύονται να επιπλέουν, εγκλωβισμένα ανάμεσα στη διατήρηση των ορθόδοξων κανόνων καλής συμπεριφοράς και τη στέρηση». Η ειρωνεία με τα αποσιωπητικά της μπορεί να αποβλέπει στην κατάρριψη της άποψής μου για την κίβδηλη συμπάθεια του Orwell προς την εργατική τάξη. Αν δεν του αρκούν όσα μνημονεύω στο άρθρο ας κοιτάξει (ή αν δεν του είναι πρόχειρα ευχαρίστως να του τα στείλω) τα άρθρα των J. H. Ollerton (*Guardian*, 21.1.84) και David Nokes (*Times Higher Education Supplement*,

20.1.1984). Δεν κατεβαίνει κανείς στο λαό, ανεβαίνει σ' αυτόν.

Σε σχέση με την παρατήρησή του περί «επισήμου» (!) βιογραφίας ας του υπενθυμίσω ότι ο Orwell είχε ρητά εναντιωθεί στη συγγραφή βιογραφίας του από φίλους ή μελετητές του. Στο τέλος όμως του 1972 η χήρα του Orwell, Sonia, διαθέτει χωρίς περιορισμούς και για πρώτη φορά στον Bernard Crick όλο το αρχείο του Orwell και του δίνει την απόλυτη ελευθερία για παράθεση αποσπασμάτων από όλο το δημοσιευμένο και αδημοσίευτο έργο του Orwell. Μπορεί ούτε ο Bernard Crick να την θεωρεί «επίσημη» με την αυστηρή έννοια του όρου αλλά ήταν η πρώτη ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη βιογραφία του Orwell τριάντα χρόνια μετά από τον θάνατό του. Έτσι τα περί προκατ προσωπογραφίας και το θαυμαστικό του Γ. Μπ. μάλλον περισσεύουν. Τέλος, «αριστουργήμα» κρίνει το «1984» ο Γ. Μπ. Φιλολογικοί και πολιτικοί μελετητές του αμφιβάλλουν γι' αυτό, αλλά κάτι θα ξέρει ο Γ. Μπ. μια και στις ΗΠΑ εδώ και μερικούς μήνες πωλούνται 50.000 αντίτυπα του βιβλίου κάθε μέρα.

Σαν κατακλείδα, κι εγώ με τη σειρά μου θα ήθελα να συστήσω στο Γ. Μπ. να ξαναδιαβάσει το «1984» αλλά αφού όμως διαβάσει και κάτι άλλο από και για τον ίδιο τον συγγραφέα.

Βασίλης Δρουκόπουλος

ΑΜΦΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

● Σχετικά με την απάντηση (βλ. τχ. 254 του Σωτ. Κωστόπουλου, συγγραφέα του βιβλίου «Η αμφιλεγόμενη πενταετία» στην κριτική του Όλε Σμιθ (τχ. 253, σ. 48), πήραμε από τον τελευταίο την ακόλουθη επιστολή:

Αγαπητό ANTI,

Είναι δύσκολο να απαντήσει κανείς στους ισχυρισμούς του κ. Σωτ. Κωστόπουλου μια που δεν αναφέρει τίποτα συγκεκριμένο. Εγώ στην κριτική μου παραθέτω μια σειρά από λάθη και διαστρεβλωμένες παρουσιάσεις των ντοκουμέντων. Αν δεν λείπει κάτι στη δημοσιευμένη απάντησή του κ. Κωστόπουλου, μπορεί κανείς να δει ότι ουσιαστικά δεν απαντάει στην κριτική μου. Γι' αυτό κάθε σχόλιο εκ μέρους μου θα ήταν περιττό. Άλλωστε δε νομίζω ότι ο καλόπιστος αναγνώστης θα πιστεύει τους συλλογισμούς του κ. Κωστόπουλου για «μαντική ικανότητα», «μεταφυσικές δυνατότητες» κτλ. Αυτό που έκανα ήταν να υπογραμμίσω ότι σαν δημοσίευμα του 1983 το βιβλίο του κ. Κωστόπουλου είναι χωρίς επιστημονική αξία, και μόνο πολιτικές σκοπιμότητες μπορεί να εξυπηρετεί. Αυτές οι πολιτικές σκοπιμότητες προκύπτουν αβίαστα και ολοφάνερα στον επίλογο του βιβλίου, όπως έγραψα.

Ένα άλλο πρόβλημα βεβαίως, είναι αν είχε η εργασία του κ. Κω-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Γιάννη Καλαϊτζή
ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ

Μια επεισοδιακή αφήγηση στη γλώσσα των κόμικς. Το πρώτο ραντεβού ενός ζευγαριού στη σύγχρονη Αθήνα.

Ένας μισοπάλαβος από την απομόνωση αντιστασιακός, μια εργάτρια της νυχτερινής βάρδιας, ένα σωματείο-σφραγίδα, διαδηλωτές, μπάτσοι, τουρίστες, μπουζουξήδες, μπαρόβιοι, πατημένα σκυλιά, μπερδεύονται στα πόδια τους, ώσπου κυνηγημένοι ανανεώνουν το ραντεβού τους για την επομένη.

Αίσθημα συγχρονικό: η ζωή στη μεταπολιτευτική Αθήνα, όταν πια έπεσαν οι ενθουσιασμοί του «πρώτου καιρού» και όλα αναζητούσαν πια ένα ρυθμό, που όμως δεν κατάφερνε να είναι ποτέ «κανονικός».

Ο Γιάννης Καλαϊτζής δημοσιεύει σκίτσα του απ' το 1961 στην «Αυγή», την «Πανσπουδαστική» και τους «Δρόμους της Ειρήνης». Έχει φτιάξει μακέτες συσκευασίας και διαφημιστικών εντύπων, εικονογραφήσεις παιδικών αναγνωσμάτων, εξώφυλλα βιβλίων, κινούμενα σχέδια, σκηνικά και κοστούμια για τον κινηματογράφο, ιδιαίτερα τον καιρό της δικτατορίας που δεν εργαζόταν στον Τύπο. Είναι μόνιμος συνεργάτης των περιοδικών «Αντί» και «Ντέφι» και της εφημερίδας «Ελευθεροτυπία».

Η «Τσιγγανική ορχήστρα» είναι το πρώτο του βιβλίο, του οποίου ένα τμήμα έχει δημοσιευθεί στην «Βαβέλ».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: «ΝΕΦΕΛΗ», Μαυρομιχάλη 9 •
τηλ. 36.07.744, 36.39.962

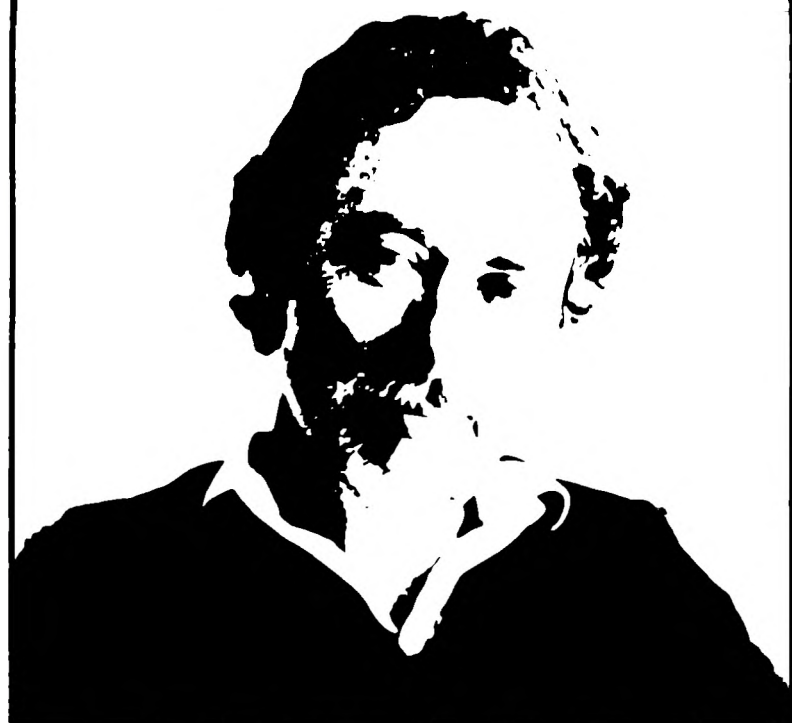
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» •
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΤΖΩΝ Μ. ΚΟΥΤΣΥ
ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ, ΔΙΕΘΝΩΣ ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΟΣ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΤΙΟ ΑΦΡΙΚΗ

ΤΖΩΝ Μ. ΚΟΥΤΣΥ

ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
 ΜΙΛΤΟΥ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
ΕΝΑ ΜΕΓΑΛΟ, ΑΝΤΙ-ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΟ

ΦΥΛΛΑΔΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ · ΣΕ ΣΥΝΟΙΚΙΑΚΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ
 ΣΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ · ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ 8219.175

Κυκλοφορεί το 9ο τεύχος

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

- Κείμενα για το κίνημα, την κυβέρνηση, την οργάνωση, τις προοπτικές
- Προσυνεδριακός διάλογος

Επίσης κυκλοφορεί το 8ο τεύχος

Απ' τα περιεχόμενα

Ευρωεκλογές και εναλλαχτική
 Ανανεωτική αριστερά και νέα δυναμική
 Η ογκομενη στρατιά των ανενταχτών

Η αλλαγή και το εθνικό ζήτημα
 Τουρκία: Τα εσωτερικά ενός γείτονα
 Αναδρομή στις Ελληνοτουρκικές σχέσεις
 Η Ελληνοτουρκική διαμάχη
 Αναδρομή στο Κυπριακό
 Το Κυπριακό σήμερα, συνοψη του εθνικού αγώνα
 ΝΑΤΟ το ιμπεριαλιστικό υπερκράτος
 Η Ελλάδα και το ΝΑΤΟ
 ΕΟΚ, Ευρώπη και Ελλάδα

στόπουλου επιστημονική αξία την περίοδο που γράφτηκε; Νομίζω όχι, και στην κριτική μου προσπάθησα να δείξω γιατί. Δεν θέλω να το επαναλάβω εδώ. Όμως, ας μου επιτραπεί να σχολιάσω μερικά σημεία στην απάντησή του κ. Κωστόπουλου.

1) Αγνοώ από που ξέρει ο κ. Κωστόπουλος ότι «το ΚΚΕ χρειάστηκε την αναζήτηση της υπεράσπισής του από τη Σουηδία...» (μόνο που δεν είμαι Σουηδός). Περισσότερο, ίσως, να πω ότι κανένας ποτέ δεν μου ζήτησε να γράψω την παρουσίασή μου. Την έγραψα για αυτό ακριβώς το λόγο, να αποκαλύψω, δηλαδή ένα κραυγαλέο παράδειγμα αντιεπιστημονικού λόγου, ο οποίος, δυστυχώς δεν είναι τόσο σπάνιος στα δημοσιεύματα με την ιστορία του ΚΚΕ.

2) Παραπέρα, δεν είναι σοβαρό να ισχυρίζεται ο κ. Κωστόπουλος πως έγραψα κατ' εντολήν. Αυτό καθ' αυτό δείχνει προφανώς πως δεν διαθέτει αξιόλογα επιχειρήματα. Φυσικά, εγώ δεν ζητάω επιστημονικό «πιστοποιητικό» από τον κ. Κωστόπουλο, αλλά πρέπει να τον πληροφορήσω για δύο πράγματα. Πρώτο ότι στη χώρα μου, τουλάχιστον, είναι εξύβριση να πει κανείς για έναν επιστήμονα αυτά που λέει ο κ. Κωστόπουλος για δήθεν «καθοδήγησή» μου, για τους «δασκάλους» μου κτλ. Δεν ξέρω, ίσως να είναι επιτρεπτό στην Ελλάδα. Δεύτερο, εγώ όχι «παρουσιάζομαι ιστορικός» (όπως λέει), αλλά ελπίζω ότι οι εργασίες μου, μερικές από τις οποίες ξέρουν οι αναγνώστες του ΑΝΤΙ, αποδεικνύουν πως δεν είναι αυθαίρετος αυτός ο τίτλος που μου έδωσε το περιοδικό.

3) Το βιβλίο του κ. Κωστόπουλου είναι μεταφρασμένο από τα γαλλικά, και ο συγγραφέας του ζητάει την επιεικεία μας να παραβλέψουμε ορισμένες λεπτομέρειες της μετάφρασης. Καλά. Δυστυχώς όμως, στην επιστήμη οι λεπτομέρειες έχουν την αξία τους. Προπαντός όταν πρόκειται για ανάλυση ντοκουμέντων. Παραπέρα, οι δήθεν μεταφραστικές δυσκολίες δεν είναι ικανές να δικαιολογήσουν τις συστηματικές διαστρεβλώσεις και παραμορφώσεις των ντοκουμέντων, τις οποίες ανέφερα στο άρθρο μου. Άλλωστε τα ντοκουμέντα υπάρχουν, είναι δημοσιευμένα στα ελληνικά. Δεν είναι σοβαρό επιχείρημα να λέει ο κ. Κωστόπουλος ότι η μελέτη του ήταν διπλωματική (εννοεί ασφαλώς για απόκτηση κάποιου διπλώματος...) και έχει κατατεθεί από τότε (1973-1974) στο πανεπιστήμιο. Αν δεν είχε καιρό ο συγγραφέας να εκσυγχρονίσει το βιβλίο του, δεν έπρεπε να το δημοσιεύσει αυτούσιο δέκα χρόνια μετά. Όχι, τουλάχιστον, αν ήθελε να υπηρετήσει τον επιστημονικό διάλογο. Αλλά, αλήθεια, μπορούμε να πι-

στεύουμε ότι ο κ. Κωστόπουλος δεν είχε τον καιρό να διαβάσει τη μετάφραση; Ας είναι. Η δυσκολία της μετάφρασης, όμως, δεν εξηγεί π.χ. το σφάλμα που σημείωσα στη σ. 42. Εκεί, σχετικά με το Μακεδονικό ο κ. Κωστόπουλος υποστηρίζει ότι ο Ζαχαριάδης έλεγε πως ο Τίτο υποχρέωσε το ΚΚΕ «να προσθέσει πάλι στο σύνθημα της ισότητας (των μειονοτήτων) το σύνθημα της αυτονομίας». Ποιος μπορεί να πιστεύει ότι αυτό είναι μόνο ένα μεταφραστικό λάθος, λεπτομέρειες που μπορούμε να παραβλέψουμε όταν ξέρουμε ότι ο Ζαχαριάδης μίλησε για αντικατάσταση του συνθήματος της ισότητας με το σύνθημα της αυτοδιάθεσης;

4) Αν θέλει ειλικρινά ο κ. Κωστόπουλος να πιστεύει τα ψέμματα του Σταυρίδη και Σία, δική του δουλειά.

5) Όσον αφορά την δήθεν καθυστέρησή μου, μπορεί το ΑΝΤΙ να πληροφορήσει τον κ. Κωστόπουλο, τότε έστειλα το κείμενό μου στο περιοδικό.

6) Οι παραμορφωμένοι τίτλοι των βιβλίων του Ζαχαριάδη δείχνουν πόση αξία έχει η βιβλιογραφία του κ. Κωστόπουλου.

Φίλικος
 OLE SMITH
 Αθήνα

ΔΕΝ ΤΟΥ ΑΡΕΣΕΙ
Ο ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ

● Διάλογο με «οποιοδήποτε σταλινικό» ζητά ο αναγνώστης μας Γιώργος Γεωργιάδης, για δεύτερη φορά. Επαναλαμβάνει λοιπόν σύντομα στο γράμμα το μερικές θέσεις του και περιμένει κάποιον «τολμηρό» ιδεολογικά αντίπαλό του:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Απ' ό,τι βλέπω αν και πέρασ- κάπου ένας μήνας (ίσως παραπάνω) απ' τη μέρα που δημοσιεύ- σες ένα γράμμα μου για την αντε- παναστατική ρεφορμιστική πολι- τική του σταλινικού ΚΚΕ, και για την επαναστατική γνήσια μαρξι- στική πολιτική της Εργατικής Διεθνιστικής Ένωσης (ΕΔΕ) κανείς σταλινικός δεν ΤΟΛΜΗ- ΣΕ να μου απαντήσει. Επειδή dei- μου αρέσει ο μονόλογος, επιθυμά- να μου απαντήσει με ειλικρίνεια οποιοσδήποτε σταλινικός.

Ελπίζω να μην ενοχλήσει αν ε- παναλάβω μερικές θέσεις μου.

Το ΚΚΕ πρόδωσε τους αγώνες της εργατικής τάξης στην ΕΠΑ- ΝΑΣΤΑΣΗ του 1944-49, και συ- νεχίζει να προδίδει με την σημερι- νή πολιτική του (ενωτικά προε- δρεία στη ΓΣΕΕ, λαϊκά μέτωπα, ταξική συνεργασία, υποστήριξη της αντιλαϊκής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ κτλ.).

Ο Καρλ Μαρξ είχε πει ότι το προλεταριάτο για να πάρει την ε- ξουσία, πρέπει να οργανωθεί σε πολιτικό κόμμα που θα στοχεύει στην ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ.

Το ΚΚΕ αρνείται τη βάση του Μαρξισμού που είναι η επανά-

σταση και υποστηρίζει τον «ειρηνικό, δημοκρατικό, κοινοβουλευτικό δρόμο προς τον σοσιαλισμό».

Θα ήθελα να μου πει κάποιος σταλινικός που το λέει ο ΜΑΡΞ, ή ο ΛΕΝΙΝ αυτό που... υποστηρίζει το ΚΚΕ.

ΧΩΡΙΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ, ποτέ δεν θα ανέβει στην εξουσία η εργατική τάξη επικεφαλής σε μια συμμαχία με την αγροτιά. Οι σταλινικοί, οι αιώνιοι ΔΙΑΣΤΡΕΒΛΩΤΕΣ του μεγάλου ΛΕΝΙΝ, είπαν μετά τον θάνατο του αρχιγραφειοκράτη ΑΝΤΡΟΠΩΦ, ότι θα συνεχίσουν την «ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ» που ξεκίνησε ο... Λένιν!!!

Πού το είδαν αυτό γραμμένο;

Με εκτίμηση

Γιώργος Γεωργιάδης
Μαθητής Λυκείου

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΠΛΩΜΑ;

● Ο αναγνώστης μας, **Ε. Πεντάζος**, με αφορμή το άρθρο «Παλιές ιδέες και σκέψεις για νέα προβλήματα» που δημοσιεύσαμε στο τχ. 255 εκφράζει τις αντιρρήσεις του.

Κύριε Διευθυντά,

Διαβάζοντας το άρθρο των συνεργατών σας για τα μνημεία, τις διαμάχες δύο υπουργείων (ΥΠΠΕ, ΥΧΟΠ) και τα επιλεγμένα αποσπάσματα των συλλόγων, αισθάνεται κανείς ότι όλα είναι θεόστραβα, μικροσυμφέροντα καλύπτουν τα πάντα και ο αγώνας είναι για το πάπλωμα. Και πάνω απ' όλα καμιά πρόταση δε γίνεται, καμιά θέση δεν παίρνουν οι συνεργάτες σας κι έτσι κανείς δεν κατατοπίζεται και όλα μένουν θολά με την τακτική μια στο καρφί και μια στο πέταλο.

Από την πλευρά των αρχαιολόγων, γιατί δεν είναι μόνο αυτοί στο ΥΠΠΕ (θυμίζουμε 2 διευθύνσεις αρχαιοτήτων, 3 διευ/νσεις τεχνικών, διευ/νση συντήρησης και άλλες πολλές) πολλοί δεν σταμάτησαν για χρόνια να φωνάζουν να στελεχωθεί η Υπηρεσία και να τονίζουν τις αδυναμίες της. Οι συνεργάτες σας το ξέρουν καλά ότι το σύστημα για την αποδυνάμωση δούλεψε τόσα χρόνια πολύ καλά ώστε η αρχαιολογική Υπηρεσία να εκτεθεί στα μάτια του κόσμου και να πέσουν και τα τελευταία υπολείμματα των ρομαντικών σ' αυτό τον τόπο (τώρα άρχισαν να εμφανίζονται και οι πράσινοι). Γι' αυτό θα περιμένουμε κι άλλους επιλόγους από τους συνεργάτες σας και πιο ουσιαστικούς. Όσο για το ότι κάποιος νόμος ετοιμάζεται κτλ. πληροφορώ τους συνεργάτες σας ότι πέρασε στα βουλευτά ο νόμος 1360/83 και με μια απλή παράγραφο καταργεί κάθε υπηρεσία. αρθρ. 1 «... Η αποφασιστική όμως αρμοδιότητα ή σύμφωνη γνώμη των αρχών και υπηρεσιών αυτών, όπου τυχόν απαιτείται από την ισχύουσα νομοθεσία, αντικαθίσταται με απλή γνώμη τους...». Αρκετοί το

διάβασαν στις εφημερίδες, λίγοι το κατάλαβαν και ακόμη λιγότεροι συνειδητοποίησαν ότι ο νόμος περί «επενδύσεων» καταργεί κάθε φραγμό στην ασυδοσία του κεφαλαίου «εν ονόματι» μιας υποτιθέμενης ανάκαμψης της οικονομίας. Και όχι μόνο αυτό αλλά ο ίδιος νόμος που λύνει τόσο τα χέρια αυτοκαταργείται με το άρθρο 4 «Με πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, είναι δυνατό να χορηγείται άδεια εγκατάστασης κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις του νόμου αυτού ή άλλη νόμων εφόσον πρόκειται για ιδιαίτερα σημαντικές παραγωγικές επενδύσεις και ιδίως για εγκατάσταση βιομηχανιών που συμβάλλουν στην επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης της Εθνικής Οικονομίας».

Φιλικά

Ε. Πεντάζος

Έφορος αρχαιοτήτων

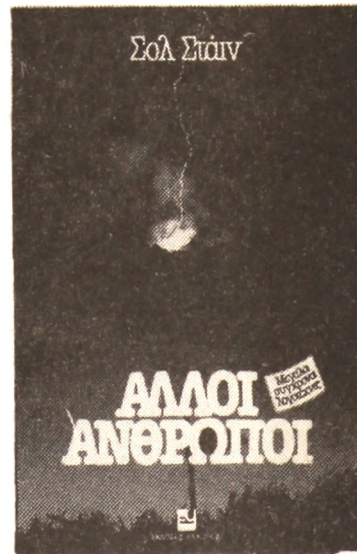
ΓΛΩΣΣΙΚΑ

● Από τον κ. Μεσεβρινό ελάβαμε την επιστολή την οποία δημοσιεύουμε μαζί με την απάντηση του Γ. Μ. Καλιόρη:

Στο άρθρο-του «Παρέμβαση σε μια τηλεοπτική συζήτηση» (Αντι, 16 γ' '84), ο κ. Γ. Μ. Καλιόρης αναφέρει, προφανώς δίχως να ελέγξει τις πηγές, ότι για το θηλυκό του ουσιαστικού συγγραφέας ο καθ. Τσοπανάκης συνιστά, στη γενική του ενικού, τον τύπο της συγγραφέα «και ο κ. Μεσεβρινός της συγγραφέας». Ας μου επιτρέψει να παρατηρήσω, ότι ποτε δεν πρότεινα τον άτυχο αφο τύπο. Απεναντίας, συμφωνώντας με πρόταση του Τσοπανάκη (τι σύμπτωση, κ. Κ.!) δέχτηκα τον τύπο «συγγραφισσα» κατά το ηνιόχισσα (Τσοπανάκη, Ο δρόμος προς τη Δημοτική, 1134), ή κατά το βασιλίσσα (Βλ. το βιβλίο-μου Σωστή Δημοτική σ. 71). Ο κ. Κ. ξέρει, βέβαια, ότι σωστός και βέβαιος διάλογος σε θέματα όπως το γλωσσικό δεν μπορεί να γίνει με τέτοιες ανακρίβειες ή αβλεψίες. Αλλά ακόμα περισσότερο με την εμπάθεια (ή ψύχωση;) που οδηγεί σε ανυπόστατες και θλιβερές (για ποιον;) εκτιμήσεις σχετικά με τους στενοκέφαλους «ορθόδοξους», που τους θεωρεί συλλήβδην (sic!) θύματα ψυχικής εμπλοκής και αληθινής αγκύλωσης, «που αγγίζει πλέον τα όρια της κλινικής περιπτώσεως» κτλ. Στο νου-μου έρχονται τα τρία λιγοςέλιδα, μα πόσο ουσιαστικά, νηφάλια και ωστόσο συγκλονιστικά γλωσσικά κείμενα του Νίκου Φωκά (Επιχειρήματα για τη γλώσσα και τη λογοτεχνία, 1982), γραμμένα με βαθιά γνώση και πνευματική εβρύτητα. Σε

ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΘ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ - ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 1
ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 36.02.535—36.18.654

σύγκριση με αφα, το κείμενο του κ. Κ. φαντάζει ασπόνδυλο προϊόν αγγλωσσίας.

Εφχαριστω
Μεσεβρινός
Μάλμο, 21 γ' '84

● Και η απάντηση του Γ. Μ. Καλιόρη:

Πράγματι, δεν πρόκειται για την συγγραφέα αλλά για την γραμματέα (η γραμματέα - της γραμματέας - «Σωστή Δημοτική» σ. 71) —και δύο άλλες φορές που συνέβη να αναφερθούμε σ' αυτό, το αποδώσαμε έτσι. Γράφοντας όμως αυτή τη φορά από μνήμης, και δεδομένου ότι και οι δύο λέξεις ανήκουν στην ιδιαν ακριβώς κατηγορία, κλίση και γένος, γράψαμε της συγγραφέας στη θέση της γραμματέας, χωρίς να αντλούμε κανένα παραπάνω όφελος απ' αυτό —κι άλλωστε δεν βλέπουμε κατά τι ο ένας τύπος είναι πιο «άτυχος» από τον άλλο, διότι και οι δύο είναι εξίσου ατυχείς. Ας μην ανησυχεί ο κ. Μεσεβρινός: κανείς δεν σκέφτεται να τον αδικήσει εξ άλλου κανείς δεν το μπορεί περισσότερο απ' όσο ο ίδιος αδικεί τον εαυτό του με τις προτάσεις του στην Προδομένη γλώσσα και την Σωστή δημοτική, που παρέχουν τέτοιες λαβές ώστε να μην υπάρχει ανάγκη να καταφύγει κανείς σε ανακρίβειες ή αβλεψίες: του δάσου, του γραμματόν, της πρόδος, η εκπαιδευση, το σύμπαντο, το φωνήεντο, οι πεποιθήσεις, του ιδιώματος και άλλα πολλά.

Οπωσδήποτε, όμως, αφού αντιλαμβάνεται διαφορετικά την τύχη της γραμματέως και της συγγραφέως στην ιδιόχρηστη «πλέρια» δημοτική του, οφείλουμε να αποκαταστήσουμε την αλήθεια σχετικά με τις «αντίληψές» του ως προς αυτό το σημείο: η γραμματέα - της γραμματέας, λοιπόν, και η συγγράφισσα - της συγγράφισσας (κατά το ηνιόχισσα!).

Γιάννης Καλιόρης
Υ.Γ. Να υποθέσουμε ότι ο κ. Μεσεβρινός αγνοεί την χρήση του παρένθετου sic; Πουθενά μέσα στο επίμαχο κείμενο δεν υπάρχει η χρήσιμη λέξη συλλήβδην (γιατί απλούστατα δεν χρειάστηκε να την χρησιμοποιήσουμε).

Όσο για τον κ. Τσοπανάκη, υπενθυμίζουμε ότι επρότεινε ως «διέξοδο προσωρινή» (sic) τους τύπους η συγγραφέας - της συγγραφέα, παρόλο που δηλώνει ότι προσωπικά προτιμά συγγράφισσα —ίσως διότι τον ενδιέφερε η εκδημοτικίση ολόκληρης της κατηγορίας και όχι μόνο μιας λέξης. (Ο δρόμος προς την δημοτική, στο Δημοτική γλώσσα, εκδ. Γρηγόρης, Αθ. άχρον, σελ. 127 και 147 —σημ. 28).

Γ. Κ.

ΑΝΤΙΔΕΣΕΙΣ

Κυκλοφόρησε το τεύχος 17

Κείμενα

Γ. Βάβουρας: Λαϊκή Εταιρία: Μια πρώτη αξιολόγηση του θεσμού • Δ. Ιωάννου: Η υπανάπτυξη της ανάπτυξης • Θ. Καλόμαλος: Η επιστήμη του κοινωνικού υλισμού • Δ. Λιάρος: Το πτώμα της φύσης και το σώμα της Ζωής • Χ. Σωτηροπούλου: Που πάει ο κινηματογράφος; • Μ. Τερζοπούλου-Ε. Ψυχογιού: Γυναίκα-Κοινωνία στο δημοτικό τραγούδι • Ν. Χριστοδουλάκης: Καθώς κυλούν τα χρόνια

Επιθέσεις-Αντεπιθέσεις

Γ. Ιωαννίδης: Σενάρια χιλιοδιατυπωμένα, έργα χιλιοπαιγμένα • Θ. Καλόμαλος: Τι θα πει όμως αριστερά; • Γ. Οικονομόπουλος: Ο έλεγχος των συνειδήσεων και το ναρκωτικό της ψευδολογίας • Α. Τσουρινάκης: Και πάλι για τους ανένταχτους.

Σχόλια

αντι

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδος:
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ

Τετραδιο για τα γραμματα και τις τεχνες

ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΜΗΤΣΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΣΕΦΕΡΗΣ-ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΥΛΛΑ-ΦΤΕΡΑ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

φυλλα - φτερα

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση
Σεφέρης-Μακρυγιάννης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1982

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

& ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ 13

η αλήθεια για το
ΚΕΡΑΤΣΙΝΙ

ΩΡΑΡΙΟ:
ποιός
φοβάται
την αλλαγή;

ΔΑΣΗ: για μια
περιφερειακή πολιτική

ΛΙΜΝΗ ΔΥΣΤΟΣ:
τοιμέντο να γίνει...

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ:
η αναπαράσταση του τρόμου

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

Τζέιμς Κρους
Μελισσούλα,
Σούλα,
Φροσούλα
(5-10 ετών)

Ντιμίτρι Ινκίοφ
Η κούκλα που
ήθελε ν' αποκτήσει
ένα μωρό
(5-8 ετών)

Ρενέ Γκιγιό
Ο κύριος
των ελεφάντων
(9-12 ετών)

Ρομπέρ Εσκαρπίτ
Οι διακοπές
του Ρουλταμπός
(από 12 ετών,
για εφήβους
και μεγάλους)

Γ. Γρηγοριάδου-Σουρέλη
Παιχνίδι
χωρίς κανόνες
(για εφήβους
και μεγάλους)

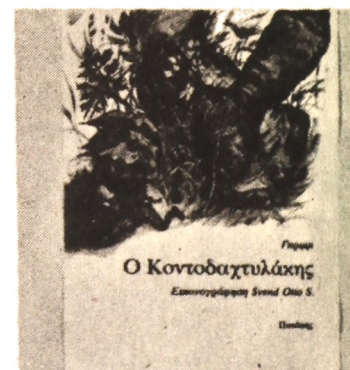
Ελένη Βαλαβάνη
Στη λαϊκή!
Στη λαϊκή!

Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου
Παραμύθια
από την Αφρική

Αργυρώ Κοκορέλη
Το παραμύθι
της Λίζας που
έγινε μαμά

Γκριμμ
Ο Κοντοδαχτυλάκης
Εικονογράφηση
Svend Otto S.

ΑΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ στις ίδιες σειρές

- **Καλλιόπη Σφαέλλου**
Για τον πατέρα

Τζιάννι Ροντάρι
Ο πλανήτης των χριστουγεννιάτικων δέντρων.

Έριχ Καίστνερ
Ο Αντώνης και η Κουκιδίτσα

Μισέλ Τουρνιέ
Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή

Μαρία Γκρίπε
Λόελλα, η κόρη του μπαμπά Μπέρτα
Ρομπέρ Εσκαρπίτ
Οι δημοσιογραφικές επιτυχίες του Ρουλταμπός
Γκριμμ
Η Χιονάτη (εικονογράφηση Svend Otto S.)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ
Νικηταρά 3, 106 78 Αθήνα τηλ. 36.38.362